

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

GAÉTAN SOUCY

MÜZİKHOL

ROMAN

Çeviri: İSMET BİRKAN

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

GAÉTAN SOUCY
MÜZİKHOL

Can Yayınları 2058

Music-Hall, Gaétan Soucy

© 2002, Éditions du Boréal

© 2012, Can Sanat Yayınları Ltd. Şti.

Bu eserin Türkçe yayın hakları Anadolilic Telif ve Tercümanlık Hizmetleri Ltd. Şti. aracılığıyla alınmıştır.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Nisan 2012

Bu kitabın 1. baskısı 2 000 adet yapılmıştır.

Yayına hazırlayan: Aysel Bora

Kapak tasarımı: Ayşe Çelem Design

Kapak resmi: © iStockphoto.com, Shutterstock

Kapak baskı: Azra Matbaası

İç baskı ve cilt: Ekosan Matbaası

ISBN 978-975-07-1448-1

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM, DAĞITIM, TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.

Hayriye Caddesi No. 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

www.canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

GAÉTAN SOUCY

MÜZİKHOL

ROMAN

Fransızca aslından çeviren

İsmet Birkan

GAÉTAN SOUCY, 1958'de Québec, Montreal'de dünyaya geldi. Montreal Üniversitesi'nde gördüğü fizik eğitiminin ardından felsefe mastırı yaptı. İlk romanı *L'Immaculée conception* 1994'te yayımlandı. 1997'de basılan ikinci romanı *L'Acquittement*, Grand Prix du livre de Montreal ödülünü aldı. Bir sonraki yıl yayımlanan üçüncü romanı *La petite fille qui aimait trop les allumettes*, Prix Ringuet de l'Académie des lettres du Québec ve Prix du grand public la presse/Salon du livre de Montreal ödüllерinin yanı sıra eleştirmenlerden büyük övgüler aldı ve on sekiz dile çevrildi. 2002'de yayımlanan romanı *Müzikhol*, uluslararası birçok ödülün yanı sıra Prix des libraires du Québec ve Prix France-Québec'e layık görüldü ve on iki dile çevrildi. Halen Montreal'de yaşayan yazar, Collège Édouard-Montpetit'de ve Québec Üniversitesi'nde felsefe dersleri veriyor.

İSMET BİRKAN, Türkiye'de Gazi Eğitim Enstitüsü ve Fransa'da Sorbonne ve Toulouse üniversitelerinde Fransız dili, edebiyatı ve uygarlığı konularında öğrenim gördü. 1984'teki emekliliğine dek Gazi Eğitim Enstitüsü'nde çalıştı. Daha sonra Hacettepe Üniversitesi Felsefe Bölümü'nde yüksek lisans yaptı. 1992 yılından 2004 yılına kadar aynı üniversitenin Mütercim Tercümanlık Bölümü'nde ve Devlet Konservatuvarı Müzikoloji Bölümü'nde felsefe, estetik, sanat tarihi dallarında öğretim görevlisi olarak çalıştı. Halen yalnız çeviriyle uğraşıyor. Fransa Palmes Académiques nişanı sahibidir.

Denis Marleau için

“Sıradan biri olduğuma, en önemsiz hasmımın bile kesin bozgunumla dalga geçtiğine, ruhumdaki en şiddetli acının herkesin alay konusu olduğuna inanarak sonunda yalnız kaldığımda, bir hangar köşesinde tek başıma imkânsıza kafa tuttum ben. Şimdi bu zaferi kim elimden alabilir? Çünkü değerli olan, kalıcı olan, yalnızlığın çocuğudur. Gerisi aşktır.”

ROGATIEN LONG-D'AILES
Vincent'ın Diriltilmesi İçin Günce

Yıkımcılığın sevinçleri ve gizemleri

Birinci bölüm

1

Her şey bir düşünüşle başladı. Delikanlı potinlerini bağlamak için çömeldiği sırada kürekkemiklerinin arasına bir diz darbesi yedi ve inşaat çukurunun dibine dek yuvarlandı. Derinliği on beş metreyi bulan çukur üç adalık bir arsayı kaplıyordu. Oğlan, kendini rulosu açılmış bir halı gibi yamyassı ve soluğu kesilmiş bir halde, bir çamur deriyasının içinde buldu. Darbeyi indiren işçi çukurun kenarında duruyor, arkadaşlarından biri de sırtını sıvazlayarak onu tebrik ediyordu. İkisi de gülüyordu. Pek hoşlarına gitmişti bu düşünüş. Oğlan onlara bir işaret yapmak istedi; bir şey yok demek, olayı kendisinin de komik bulduğunu belirtmek ister gibilerden. Fakat ayağa kalkmayı başaramadı. New York'tayız, yirmili yılların sonlarında, bir yıkım şantiyesinde. Delikanlı yeni gelmiş bir göçmendi. En azından kendisi öyle diyordu. Adı, Xavier X. Mortanse'tı.

O gün yıkım işi oldukça zor koşullarda yapılıyordu. Yetkililer, kamu güvenliğinin tehlikede olduğu bahanesiyle, dört köşe iki adayı yıkıma mahkûm etmişlerdi. Ancak birtakım spekülâtif manevraların da kokusu geliyor, dedikodular hız kesmiyordu. Güçlü Yıkımcılar Sendikası birtakım sabotaj eylemlerine karışmış olmakla suçlanıyordu; sanki tam zamanında binaların cepheleri kendi kendine yıkılmış, merdivenleri çökmüş, hatta ölenler

olmuştı. El altından direniş broşürleri dolaşıyordu. “Yerlerine, parayı dünya şehirlerinin dört bucağına akıtacak zengin büroların yerleşeceği süslü binalar inşa etmek için çürük çarık eski evleri tıraşıyorlar.” İşte böyle şeyler. Evlerin eski sakinleri, mali gücü olmayan yoksul insanlar, düşmanca tavırlı küçük gruplar halinde şantiyenin çevresinde dolanıyorlardı. Ara sıra içlerinden, tımarhanelerde duyulduğu gibi, hiç sebepsiz, öylesine savrulmuş küfürler veya hakaretler yükseliyordu. İşçiler ıslık çalarak işlerini yapıyorlardı. Böylelerini çok görmüşlerdi.

Kısa bir süre önce çırak sıfatıyla alınmış olduğu ekiple, Xavier X. Mortanse’ın, devamlı uğradığı taciz ve eziyetlerin yıkımcılık mesleğini öğrenmesine ne bakımdan katkıda bulunduğunu kendi kendine sorduğu oluyordu. Böyle sorular sorulacak kadar da vardı doğrusu. Buralı değildi, tamam, ama şu da vardı: Arkadaşlarının yarısı da yabancı ülkelerde doğmuştu. Belki de, taze soğan gibi sıska yapılı olduğundan, piyanolar gibi hantal yapılı bu irikıyım adamlar tarafından içgüdüsel olarak dışlanıyordu. Ne olursa olsun, gençliği, saflığı, komik şivesi ve başı gözü yaran cümleleri, balkabağı gibi şaşkın suratı, dayanılmaz biçimde eşek şakalarına ve itip kakmalara davetiye çıkarır gibiydi. İşlemediği suçları üstüne atıyorlar, kuvveti olmadığını bile bile en ağır alet ve edevatı ona taşıtıyorlardı. Daha evvelsi gün, muzibin biri –Xavier kim olduğunu bile tahmin ediyordu– yemek tasına bir uyku tozu karışımı koyarak tüm öğle sonrasını öyle baygın bir uyuşukluk içinde geçirmesine sebep olmuştu ki, o gün tamamen içi geçmiş bir haldeyken kim bilir kaç kez kemiklerini kırmasına ramak kalmış olan Xavier hâlâ hayatta oluşuna bile şaşıyordu. Çırak bütün bunları kabul ediyordu. “Meslekte pişiyorum,” diye yazıyordu ablasına. İş arkadaşları, yiyecekler tükenecek olursa kimi yiyeceklerine karar vermek için çöp çekmeye lüzum kal-

mayacağını söylediklerinde, o da gülerek arkadaşlarının kahkahalarına ortak olmaya çalışıyordu.

Çırak binbir güçlkle doğrulup ayağa kalkabildi. Aynı anda, gökyüzünde, sekiz tonluk bir demir gülle, büyüleyici bir ağır çekim hareketiyle geniş bir parabol çizerek gelip beş katlı bir binanın cephesine bindirdi; cephe külden yapılmış bir şato gibi çöktü. Solgun, ürkek ve çılgılık çılgıya bir kuş bulutu, altından kaymakta olan kornişlerden fırlayıp havalandı ve alçıyla tozdan oluşan siyah püre çukura yığıldı. Xavier'nin ciğerleri dibine kadar bununla doldu. Öksürdü, siyahımsı bir balgam çıkardı. Sonra, duman dağılınca, kafasının çarptığı şeyi fark etti. Bareti olmasaydı (çıraklar için âdet olduğu üzere pembe bir baret, ayrıca elma yeşili bir civcivle de armalanmış), kafası kırılmış olacaktı. Böyle durumlar arada bir bağ oluşturur, o da kafasına çarpan nesneyi tanımak istedi. Aşağı yukarı bir ayakkabı kutusu boyutlarında, cilalı bir tahta kutuydu bu. Bütün bu moloz yığını arasında bulunmasıyla insanı şaşırtan, yaldızlı kilidine minicik bir anahtar sokulu, küçük bir sandığa benzeyen çok güzel ve insanın içini burkan bir kutu. Xavier kimsenin kendisini gözetlemediğinden emin olduktan sonra kutuyu eline aldı. Kimsenin kendisini gözetlemediğinden, zira önceki hafta hiçbir kötülük düşünmeden, öylesine, paslı bir kaşığı cebine sokmuş, bunun üzerine ustabaşı da kıcına tekme vurmuştu, çünkü bu işte öğrendiği bir şey varsa o da yönetmelikle şaka etmenin âlemi olmadığıydı. Şantiyede bulunan her şey, resen ve resmen, Yıkımcılar Sendikası'na aitti, bunu kafasından çıkaramayacağı da kesindi.

Bu yüzden nesneyi hemen bulduğu yere bıraktı. Kutunun içinden soluk soluğa, panik içinde tekrarlanan vuruş sesleri geldi. Xavier boynunun ter içinde kaldığını hissetti. Yanlışlıkla gömülmüş bir insan da tabutun tahratlarına aynı çılgınlıkla böyle vururdu. Çırak ne yaptığı-

nı, bunun kendisini ne gibi bir belaya soktuğunu pek bilmeden, bulduğu şeyi bir moloz yığınının altına sakladı ve çukurdan çıkmak için merdivene koştu.

Bir saat sonra öğle sireni duyuldu ve Xavier, her zamanki gibi gözlerinin sevinç yaşlarıyla dolduğunu hissetti. Çukurun önünden tekrar geçti. Kutuyu altına gizlediği moloz yığını bıraktığı gibiydi. Yüzüne, tıpkı tavşanlardaki gibi burnunu oynatmaktan ibaret, kendine özgü bir gülümseme yayıldı. Sonra *lunch* kutusunu aldığı gibi, karnını doyurmak için ekibin yanına gitti.

İşçiler geniş çukurun yanındaki küçük bir arsada toplanmışlardı. Eski bir kalası çimento blokları üzerine köprü gibi yerleştirmişlerdi. Yıkım işçileri tüneğe dizilmiş tavuklar gibi bu kalasın üstüne oturmuş, öğle azıklarını yiyorlardı. Xavier bir an tereddüt etti. İşçiler tıkmaya ve tıknırken laflamaya ara vermiş, pek dostça olmayan bakışlarla kendisini süzüyorlardı. "Lütfen..." dedi Xavier. Bakışarak görüş teatisinde bulundular ve ona da küçük bir yer açmaya razı oldular, iki karış, ama taze soğan gibi sıkı olduğu için, onun kıcının pekâlâ da sığabileceği bir yer...

Xavier *lunch* kutusunu açtı; aslında bu, onun becerikli ellerinin eseri, kartondan bir ayakkabı kutusuydu. Kapak kutuya, bir çiviyle delinmiş dört delikten geçen iki iple bağlıydı; bir tabutun kapağı gibi açılan pratik ve kullanışlı iner kalkar bir kapak. Xavier önce kutudan kareli bir peçete çıkarıp özenle dizlerinin üzerine yaydı ve dört köşesini biraz tükürükle ıslattı; bu ritüel ayrıntı pek çok işçinin merakını kurcalıyordu. Sonra sıra mavi bir peçeteye geldi ve her defasında olduğu gibi, bu peçeteyi süsleyen pembe ve sarı şirin koyunları da gerçekten ablasının mı, orada, uzaklarda, memlekette bıraktığı, o kadar özlediği, her gece mektup yazdığı ablacığının mı, yoksa başkasının mı işlemiş olduğunu sordu içinden. Peçeteyi güzelce önlük gibi gömleğinin yakasına ilaştırdi.

Üstünden yağ süzülen sosislerini ısırmakta olan arkadaşları çırağı göstererek dirsekleriyle birbirlerini dürtüp gülüşüyor, Xavier ise önüne bakarak gülümsemekle yetiniyordu. Poposunun ucuyla iliştiği yerde, bacakları birbirine dikilmiş gibi sımsıkı yan yana oturuyor, çatalsız, yağsız sirkesiz hiçbir şeysiz salatasını yiyordu. Bayağı etli bir marul yaprağı, yapraklarıyla birlikte bir kereviz sapı, göz sağlığı için yarım havuç ve sulu mu sulu bir turp. Mutlak kuralı, çene kemiklerinin gemi azıya alıp hızlanmasını önlemek için ne yaptığına çok dikkat ederek her lokmayı yılda kaç ay varsa o kadar defa çiğnemekti. Sebze dediğin düşündürücüdür, öyle bir anda hapır hupur yutulmaz. Etimizi ve kemiklerimizi dinçleştiren besine saygı göstermek ve dilini anlamaya çalışmak lazımdır. Sebzeler de, kendi usullerince, konuşurlar; Xavier buna kesinlikle inanıyordu. Bu yüzden, yeme eylemi, tek parça bir şey olarak beden kadar ruhu da ilgilendirirdi. Arkadaşlarında gördüğü gibi, ne olursa olsun her şeyi, üstüne üstlük bir de eti nasıl olursa olsun gövdeye indirmek, mideyi altüst olarak bulma ya da ürkmüş bir ata dönme riskine girmek olurdu. Lokmasını çiğnerken bir yandan da etrafına bakınıyordu. İşin hacmi yarım düzine ekip, yani kendisi dahil altmış kadar adam gerektiriyordu. Arkadaşları öbek öbek boş arsaya dağılmışlardı. “Evleri yıkılmışlar” alanın çevresinde, hareketsiz ve heyecansız öylece duruyordu. İşçilerden uzak ara daha kalabalıktilar ve hiçbir şey söylemeden, sabit kurt bakışlarıyla onları gözlülüyorlardı. Bütün gözlerde aynı karanlık ve tek yürek bakışı vardı. Atlı polisler, nal sesleriyle evleri yıkılmışların oluşturduğu set boyunca gidip geliyordu, zira öngörülen cenaze töreni nedeniyle karışıklık çıkmasından korkuluyordu. İşçiler yıkımcı argosuyla şarkılar söylüyor, gürültülü bir şekilde konuşuyor, yellenme yarışları yapıyorlardı. İşlerinden biri sandviçinin sonuna gelince artı-

ğını, fazla yağlı bir parçayı köpeğe atar gibi, evi yıkılmışlardan birinin önüne attı. Arkadaşları bu küstahlığa kahkahayla güldüler, bu insanlara karşı hiçbir küçümseme hissi beslemeyen çırak hariç. “Yıkılmış”, ayağının dibine atılan ekmek parçasına gözlerini indirmeye tenezzül bile etmedi. Kinsiz nefretsiz, ama yargılayan bir gözle işçiyi süzüyordu. Ancak, yapılan hakaret karşısında, işçi gruplarının etrafını saran yıkılmışların çemberi daralmıştı ve Xavier, her endişelendiğinde olduğu gibi midesine bir şeyin oturduğunu ve o bölgede kasılma hissetti, son yuttuğu lokmayı mideye indirmekte güçlük çekti. Fakat Kentaurlar¹ denen atlı polisler müdahale edip yıkılmışları dağıttı ve olay şirazesinden çıkmadan kapandı.

O sırada kalabalıkta dalgalanan bir popo gözüktü. Yıkılmışların kafalarının arasından kendine yol açtı ve sonunda kitlenin önüne geçti; bebek pembesi bu popo aslında Filozof lakaplı yaşlı beyefendinin dazlak kafasıydı. Gürültülü kahkahalar, müstehcen şarkılar, kaba danslar o an kesilerek, yerini mütevazı bir duruşa bıraktı; yaşlı adamın oradaki varlığı bile insanları böylesine etkiliyordu. Xavier’nin yüzü de kâğıttan fener gibi aydınlandı.

Xavier’yi Filozof’a bağlayan dostluk, “basketbol pabuçları olayı” ile başlamıştı. Henüz bir gün önce işe alınmış olan Xavier, ilk iş sabahında şantiyeye gelip kendini tanıtmıştı ki, ustabaşı ona bunun kesinlikle mümkün olmadığını bildirdi. Xavier sordu: “Niye?” Ustabaşı, çırağın şantiyede basketbol pabuçlarıyla çalışamayacağı yanıtını verdi. –İyi ama, bir bareti vardı, değil mi? –Yönetmeliğe uygun potin giymesi de lazımdı. Xavier bunun kesinlikle mümkün olmadığını söyledi. Ustabaşı ortadan kayboldu, bağcıklarından bileğine asılı bir çift potin ka-

1. Yunan mitolojisinde, Tesalya ve Arkadia dağlarında yaşayan yarı at yarı insan yaratıklar. (Y.N.)

dar zaman sonra, geri döndü. Xavier'ye doğru yürüdü; çırak, peşinde kovalayan biri varmış gibi, duvarın köşesine büzüldü. Basketlerini çıkarmaktansa çekip gider, kaçır, yeni bulduğu işini bırakırdı. İşte bu vesileyledir ki, Filozof adı verilen yaşlı beyefendi ilk kez onun lehine aracılık yaparak bir uzlaşmaya varmak için ustabaşıyla pazarlık etti. Yani sonunda, çırağın basketlerinin üstüne giyebileceği kadar büyük bir çift potin bulundu. *Lunch* saati gelince Xavier moladan yararlanarak bu kurşun kütlelerini ayaklarından çıkarıp atıyordu. O zaman adeta ayakları yerden kesilmiş gibi oluyor, kendini bir yusufçuk gibi hafif hissediyordu.

Filozof, Xavier'nin pembe baretini kaldırıp babaca eliyle başını okşamaya koyuldu. Çevredekilere sordu: "Evet çocuklar, bugün işler nasıl gidiyor?" Xavier'ye de alçak sesle: "Ya sen, küçük, istediğin gibi mi her şey?" Bu adam şantiyenin kıdemlisiydi ve kendisine boş yere Filozof denmiyordu. Üstünde düşünmeden bir şeyi yıkmak elinden gelmiyordu, bu onun takıntısıydı. Ama az konuşuyordu. Cümlelerinin başlıca özelliği, onları hiçbir zaman tamamlamamasıydı; cümleler böylece derin boşluklara açılıyordu. Örneğin şöyle bir iç geçirişle birlikte: "İki günde yıkılacak bir şeyi yapmak için haftalar ve aylar harcamak..." Ardından geniş ufuklara açılan bir sessizlik. Sendika üyesi işçiler etkileniyor, anlamaya çalışıyor, belli belirsiz bir tedirginlik hissediyor, yaşlı annelerini düşünüyorlardı. Evet, adam her zaman böyle yarım kalmış, kafa karıştırıcı, kumda kaybolup giden şeyler söylüyordu. O zaman onlar da ne desinler? Filozof diyorlardı tabii... Sessizlik Kumlarının Filozofu...

Yemek bitince yaşlı adam cebinden alçıdan bir pipo çıkardı; başa *sombrero* geçirmenin insana Meksikalı havası vermesi gibi, bu da ona bir düşünür havası veriyordu. Ona anılarıyla ilgili, binaların hâlâ balyozlarla yıkıldığı,

duvarların yumrukla indirildiği “büyük dönem”le ilgili sorular soruyorlardı. İşçiler dedelerini dinleyen çocuklar gibiydiler. Filozof bir yandan konuşurken bir yandan da parmaklarıyla çırağın saçlarıyla oynuyordu. Xavier, yaşlı adamın gösterdiği bu dostluk karşısında adeta vecde gelmiş, susuyor, gülümsüyordu. İhtiyar sonunda, her şeye karşın hayatını yıkım işinde geçirmiş olmaktan pişmanlık duyduğunu itiraf etti.

“İyi ama arkadaş, öyleyse neden meslekte kaldın?” diye sordu biri, ciddiyle.

Kumlar Filozofu insanın kendini yeni baştan yarata-mayacağı, her hâl ve şartta bu işin kendi mesleği olduğu ve onun yaşında başka meslek öğrenilemeyeceği şeklinde yanıt verdi.

“Ama artık içimden gelmiyor. Hani derler ya, kanımdan çekilip gitmiş, öyle...”

Ve sendikalılar, içlerinde kendilerini harekete geçiren tutkunun derecesini ölçmeye çalışarak, içindeki bu heyecana hâkim olmayı başarmış olan adamı batıl inancı andıran bir saygıyla seyreliyorlardı.

Fakat hiç kimse aynı fikirde olmak için dünyaya gelmiş değildir. Kanıt mı? İşte iki asistanıyla birlikte Bernie Morlay’ın gelişi. Dinamit uzmanı, lokumlarının sihirli gücü kadar acımasız alayları yüzünden de kendisinden korkulan adam... Kendini beğenmişlik derecesinde mesleğin geleceğini temsil ettiğinin, Sendika’nın yükselen kanadına mensup olduğunun bilincinde olarak, elle yıkımın altın çağını, tuğlalarla göğüs göğüse boğuşmayı, çıplak yumrukları, “büyük dönem”in, Barthakoste, Scafarlati ve şürekası çağının bütün bu folkorunu aşağı görür, bunlara dudak bükerek “ambar yıkıcılar” derdi. Filozof’u da kendine şamar oğlanı yapmıştı. Onu üçkâğıtçının, boş çenebazın biri sayardı. Kimseye selam vermeden, doğrudan ona hitap etti:

“Demek böyle ihtiyar hımbıl, galiba bir kitap yazacakmışsın?”

Gerçekten de akşam olunca Filozof’un uzun yıllar boyunca kafasında evirip çevirdiklerinin meyvesini kâğıda dökmekte olduğuna dair söylentiler dolaşıyordu. Yaşlı adam ne inkâr ediyor ne doğruluyordu. Gizemin sürmesine izin veriyordu.

Morlay dirseğiyle, ekibi tünemiş olduğu kalasa dayanmıştı. Kimseyi takmadan elindeki çiğ soğanı ısırmağa koyuldu.

“Eğer bu doğruysa,” diye devam etti, “belki de işe bir kitap okumakla başlasan daha iyi edersin!”

Bunun üzerine iki asistanı kahkahayı bastı. Herkes Filozof’tan taşı gediğine koyacak karşılığı bekliyordu. Fakat yaşlı adamın belinin büküldüğü, gözlerinin dolduğu görüldü. Xavier elini onun omzuna koydu. Filozof çırağa, az önce azarlanmış bir çocuk gibi, kısa, duygu dolu ve suçlu bir bakış attı. Sendikalılar durumdan rahatsız olarak dağıldı. Dinamitçi gülmeye devam ediyordu. Yedi fersahlık çizmelerini¹ çeken cenaze çanının sesi hava boşluğunu aştı.

2

Söylentilere bakılırsa, Yıkımcılar Sendikası’nın sabotajı sonucu çöken merdiven, yoksul çocuklarından yedi yaşında bir kızcağızı da birlikte götürmüştü. Tabii bu olayın mahalleliyle New York yetkililerinin arasını düzelter-

1. Çizmeli Kedi’ye gönderme. (Ç.N.)

cek bir yanı yoktu. Küçük kız, kırılan her bir kemiğinin acısını çekerek bir buçuk hafta ölümle pençeleşmişti. Yıkım kararı, gelecekteki evi yıkılmışların suratına fazladan bir şamar teşkil eden bir ivedilikle, bu ölümden üç gün önce imzalanmıştı. Onlar da, sessiz protesto ve hay-siyet şahlanışı olarak, kızcağızın cenaze töreninin sokağın alt başındaki kilisede yapılmasına ve cenaze alayının da yıkım şantiyesini yarararak geçmesine karar vermişlerdi.

Evi yıkılmışların çoğu, ölüye saygı korteji olarak sokağın iki tarafına dizilmiş, daha genç, daha cüretkâr ve isyankâr ruhlu olan bazılarıysa, damlara, komişlere, sokak lambalarına, direklere tünemişlerdi. Böylelikle, arsanın ortasına toplanmış olan işçilere hâkim durumda bulunuyorlardı. İşçiler orada açıktaydılar. Sığınacak ne çatı vardı, ne duvar, ne de başka bir şey...

Xavier'ye gelince, kalası terk etmemişti. Diğer işçilere katılmak, tehlike ânında tam anlamıyla onlardan biri olmak istememiş değildi. Fakat Filozof ona tatlılıkla, "Sen bu işe karışma küçük," dedikten sonra kendisi de düşünceli bir tavırla uzaklaşmıştı. Çırağın yanında kalan ve sahneyi umursamazca seyreden tek kişi dinamit uzmanıydı ve hâlâ kuru soğanını kütür kütür ısırmaya devam ediyordu. Birkaç dakika boyunca, yalnızca cenaze çanının sessizliği büsbütün vurgulayan bilinçli ve ısrarlı vuruşlarıyla, at nallarının kaldınma vuran tok sesi işitildi. Xavier, şuraya buraya tünemiş "yıkılmışlara" emredici işaretler yapan Kentaurları gözetliyordu; fakat gençler bunlara alaylarla meydan okuyor, küstahça selamlar gönderiyordu. Sokak boyunca dizilmiş öbür yıkılmışlara gelince, onlara karşı da polisin elinden bir şey gelmiyordu. Hiçbir yasa, yoksul da olsalar yurttaşların bir cenaze alayına saygı göstermesini yasaklamıyordu.

Söz konusu alay nihayet hareket etti, sokakta ağır

ağır şantiye yönünde yürümeye başladı. *Biniou*¹, tuba, Yahudi kemani, *boîte à clous*², *bandoneon*³ gibi şeylerden derme çatma bir bando da eşlik ediyordu. İnsanda gidip kendini asma isteği uyandıran ağır ve cansız bir hava çalıyordu. Xavier de kalasından indi ve büyülenmiş gibi korteje yaklaştı. Yıkılmışlar tabut geçerken şapkalarını ellerine alıyor, istavroz çıkarıyor, diz çöküyor, böyle durumlarda âdet olanı yapıyorlardı. Başı takkeli bir rahip, İtalyan usulünce elindeki haçı yüksekte tutuyordu. Çocuğun yakın akrabalarından oluşan cenaze alayı kalabalık değildi. Ayakları tozluklu, az çok birbirine uygun yeşilimsi giysili iki adam, sade, süssüz ama yine de bir taş bebek ayakkabısı gibi güzel ve bütün bakışların üstüne dikilmesinden nerdeyse mahcup, cilalı ahşap kutuyu omuzlarında taşıyorlardı.

Bunları uzaktan seyretmekte olan Xavier birdenbire arkadan yakalanıp havaya kaldırıldığını hissetti. Dinamitçiyle iki yardımcısıydı bunu yapanlar; şaka niyetine onu omuzlarına alıp bir süre cenaze bandosunun ritmine uygun adım gitmek istiyorlardı. Son derece sıkılan Xavier lütfen! bırakmalarını söyledi, onlar da sonunda, pis pis sırtarak söyleneni yaptılar.

Kortej yıkımcıların olduğu yere geldi. Bunlar hâlâ arsanın ortasında sıkışık bir grup halinde toplanmışlardı. Üstlerine yağmur gibi çakıltaşı yağmaya başladı; taş atanlar, yüksek yerlere tünemiş, cepleri taş dolu yıkılmışlardı. İşçilerden de öfkeli yuhalar yükseldi, fakat açık açık protestoya cesaret edemiyorlardı, ayrıca korkuları da gittikçe artıyordu. Yeni bir çakıltaşı sağanağı altında kalınca, bu kez dinamitçinin çıraklarından biri yerden bir kesek ala-

1. Bretagne yöresine özgü geleneksel bir çalgı. (Y.N.)

2. (Fr.) Çivi kutusu. Uyduruk bir çalgı olmalı. (Y.N.)

3. Akordeonun başka bir çeşidi. (Y.N.)

rak tünediği direğin tepesinden işçilerle dalga geçen genç bir yıkılmışı nişan alıp fırlattı. Oğlan yana çekilince kesek dosdoğru gidip tabuta çarparak dağıldı, etrafa saçılan toz toprak arkadaki rahibe isabet etti, rahip ciğerlerinin bütün kuvvetiyle öksürmeye başladı. Kortej durdu, bando sustu. Bir an büyük bir şaşkınlık ve korku yaşandı. Kimse olayın ne yönde gelişeceğini bilemiyordu. Atlı polisler ortalıkta fır dönüyorlardı. Artık yıkımcılar da taş toplamaya başlamış, hatta bazıları direklerdeki yıkılmışlara nişan alıyorlardı ki, Filozof otoriter bir sesle haykırdı: "Hayır! Bu olmaz!" Nihayet kortejden de bir ses yükseldi, çaresiz bir kadın sesi bir çocuk ismini gökyüzüne haykırdı: "Ariane!..." Sonsuz bir kederle yüklü bu çaresiz çağrı bir anda sükûneti, sessizliği ve saygıyı geri getirdi.

Yıkılmışlar tünelerinden toz oldular, sıvıştılar, gözden kayboldular ve kortej, bir maden ocağına giriyormuş gibi ağır adımlarla, tekrar yola koyuldu. Müzik de, biraz tereddütle, yeniden başladı; fakat notalar, havasızlıktan boğulmuş serçeler gibi birer birer yere düşüyordu; sonunda sadece *bandoneon* birkaç dakika inat etti; fakat çıkan ses can çekişen bir veremlinin ağzına verilmiş bir armonikadan çıkan müziğe benziyordu ve nihayet o da sustu. Sonra kortej de, peşinden uzun bir yıkılmışlar kuyruğunu sürükleyerek bir ara sokakta kayboldu. Ortada sadece yaz öğlesinin, bir sac levha gibi titreyen aşırı ısınmış havası kaldı.

Fakat ister istemez tekrar işe koyulmak gerekti. Kentaurlar ustabaşılara, karışıklığı fişteleyenleri ve taş atanları kastederek, "Korkmayın, onları bulacağız" diyorlardı. Bütün bu olup bitenler işçilerin öğle şekerlemelelerinin içine etmişti ve kimse memnun değildi. Bazıları aşırı korkuya kapılmış ve bu hallerini saklamayı başaramamışlardı. Ekipler arasında rahatsızlık ve sıkıntı hissediliyordu. Bazıları morallerini düzeltmek için, boğaz te-

mizleme öksürükleri ve türlü çeşitli cırlak seslerle hep birlikte yıkımcılar marşını söylemeye başladı. Yalnız bunu işitmek bile, amacın çilek toplamaya gitmek olmadığını tahmine yetiyordu. Nitekim şurada burada bazı yıkımcılar, belden yukarısı çıplak ve bir dizleri yerde, kafalarını işgal eden kötü fikirleri kovacak özel dualar mırıldanarak toza bulanıyorlardı.

Xavier şantiyede geziniyordu. Şu anda hiçbir göreve verilmiş değildi. Tam anlamıyla ustabaşılardan kaçan biri olmamakla birlikte, gördüğünde onlara doğru koşan biri de değildi. Şu anda alanda hüküm süren çaresizlik ve hazmedilemeyen utanç havası, Xavier'yi üstüne fazla dikkat çekmemeye meylettiriyordu. Onu ensesinden yakalayan, bir kez daha Morlay oldu.

"Şuraya bak!" dedi dinamitçi, burnunu çocuğun yanağına yapıştırarak; nefesi soğan kokuyordu. Şantiyenin öbür tarafında, vincin yanında bazı işçiler toplanmış, el çırpıyorlardı.

"O ne? Ne yapıyorlar?"

"Gel, sana göstereyim, senin Filozof ve çektiği güzel pişmanlık nutukları gerçekte neymiş..."

Morlay görünüşte bir arkadaşlık jesti olarak elini Xavier'nin omzuna attı, fakat gerçekte pazısını kasıyor, çırak da boynunun bir mengenede sıkıldığını hissediyordu. Patlayıcı uzmanı çırağı toplantının olduğu yere doğru sürükledi. Sahne eski bir konut binasının yanında geçiyordu. Binayı dört tahtayla üç vida ayakta tutuyor, yıkım hazırlığı yapıyordu. Bir grup işçi Filozof'un etrafını sarmış takılıyor, yuh alıyor, gırgır geçiyordu. Xavier başka zaman yıkımcıların o kadar saygı gösterdiği bir adama nasıl böyle davranılabildiğini anlayamıyordu. Anlaşıldığına göre, eğlenmek için, şaka olsun diye yapıyorlardı bunu. "Haydi, haydi!" diye kışkırtıyor, "ihtiyar teke seni!" diyorlardı. Kaçmaya kalkınca yakalanıyor, çembere alınıyor, işin tadının

kaçtığını düşünen ve sinirlenir görünen yaşlı adam, tehdit altındaki bir insan gibi, yumruklarını sıkıp açarak tekrarlıyordu: "Bırakın geçeyim! Artık böyle çocukluklarla işim yok benim. Kanımdan çıktı diyorum size! Bırakın da gideyim!" Fakat tekrar çemberin ortasına itiliyordu.

"Ne yapmak istiyorlar?" diye soruyordu Xavier.

Dinamitçi biraz beklemesini, görmek istediğini göreceğini söyledi.

İşçiler, önce kendi topuğuna sonra yanındakinin eline bir şaplak indirmekten ibaret, gittikçe tizleşen çılgınlıkların eşlik ettiği ve ritmi de gittikçe hızlanan bir dansa başladılar. Xavier ustabaşların böyle çirkin bir oyuna bir son vereceklerini sanırdı; ama hayır! Onlar da katılıyor, önce kendi topuğuna sonra yanındakinin eline şaplak atıyor, vs. vs... (amma da tuhaf manzara). Kadans yükseldikçe Sessizlik Kumları da garip bir dönüşüme uğruyordu. Ağzında salyası birikiyor, fazlası dudaklarından aşağı süzülüyordu. İçinden bir şey direnişini sürdürürken boğuk homurtular çıkarmaya başladı; şiddetle başını sallıyor, kendini kaybetmiş gibi hayır diyordu.

Ancak çok geçmeden ritim çılgınlaştı, çılgınlıklar dayanılmaz oldu, kafayı patlatacak dereceye geldi. Filozof da öfkeyle burnundan soluyan bir hayvana dönüşerek bir tür boğa içgüdüleriyle binanın karşısında konuşlandı. Ve birdenbire sıçradı, koca bir kütlenin yere vuruşunu andıran ağır ve güçlü adımlarla atıldı, koşarak kafasını binanın giriş kapısına vurdu. Kapı menteşelerinden fırlayıp devrildi. Hemen aynı anda binadan, bir eliyle bebeğini tutan, öbürüyle içi karmakarışık çeşitli öteberiyle dolu bir puseti iten, çılgına dönmüş bir kadın çıktı.

Filozof, arkadaşlarının alkışları ve gülüşleri arasında, gözleri yuvalarından uğramış, sendeleyerek geri geldi. Tamamen sersemlemiş durumda, diz çöktü. Alnı kana bulanmıştı, kendine lanet eden biri gibi dişlerinin arasın-

dan tükürüyordu. Ve yoldaşlar hemen o anda, vahşi bir neşeyle, tekrar işe koyuldu.

“Hepsi bu kadar da değil,” dedi Morlay uzaklaşırken. Üstündeki küçük kızla birlikte merdiven de bu binada çökmüştü. “Sence, yavrum Xavier, Filozof bunu biliyor muydu, bilmiyor muydu?”

Kalbi merhametle dolu çırak, dişlerinin arasından küfretmeyi sürdüren Kumlar’a yaklaştı. Kalkmasına yardım etmek istediğinde, yaşlı adam şiddetli bir dirsek vuruşuyla çocuğu başından defledi.

3

Sonunda Xavier, bütün öğle vardiyasında, çukurun dibindeki işe yarar delikli tuğlaları taşıyıp üst üste yığma işine verilmişti. Gerçekte tuğlaların içinin boş olması pek fark etmiyordu. En az altmış tanesini bazen tam yüz otuz adımlık mesafelere taşıması gerekiyordu, öyle ki saat altıda paydos sireni çaldığında eğilmesine gerek kalmadan baldırını kaşıyabilecek haldeydi. Öksürüyor, her yanından ter akıyordu. Omuz ve kaburgaları sopa yemiş gibiydi.

Aletler toplanıyor, arkadaşlar şantiyeyi boşaltmaya başlıyordu; Xavier’ye gelince, öylesine hamur gibiydi ki, burnunun ucuna bir şakul takılmış gibi gövdesi öne eğik yürüyordu. Yorgunluktan aptallaşmış bir halde nizami potinlerini ustabaşına geri verirken, iradesinin hâkim olamadığı başı uyumak istiyormuş gibi amirinin omzuna düştü. Adam oğlanın kendine gelmesini sağlamak için nazik davranmayı aklına bile getirmede. Xavier yerden kalkınca –zira tokat sert olmuştu– ustabaşı hangi cehen-nemi istiyorsa oraya defolmasını tavsiye etti ve çırağın

ayağının dibine tastamam bir dolar otuz iki sent attı. Öğleden sonra kendini delikli tuğlalar davasına adanmış olmasının ücreti olarak...

Xavier gidip kendi çalışmasının eseri olan tuğla yığınlarının arasına oturdu ve daha rahat soluk almak için –bir defayla bir şeycik olmaz– göğsündeki kendi yaptığı ince tahta plakaları biraz gevşetti. Kafası boş, vücudu ıslak bir paçavra gibiydi, fakat en küçük gürültüye tepki verecek ve gerektiğinde daha iyi saklanacak şekilde pusuda kalması lazımdı. Aralıklarla yudum yudum dalıp silkinerek uykuyu aldatmaya çalışıyordu. Uykuya dalmak onun için bir ayağını mezara koymak demekti. Yürürken aniden düştüğünü, bir daha çıkamayacağı bir çukur tarafından yutulduğunu hissetmek demekti... Gece bile uykuya korku ve tedirginlikle, kaşlarını çatarak yaklaşıyordu; derin bir uykuya dalabilmek için didiniyor, dalana kadar birkaç kez, göğsünün üstüne koca bir hayvan oturmuşçasına korkuyla sızlanarak ve sıçrayarak uyanıyordu.

Fakat gün her bakımdan o kadar yorucu geçmişti ki, orada tuğla kuleleri arasında otururken ister istemez daldı ve bu kez tutulma tam oldu. Kendine geldiğinde şantiye ıssızdı ve gökyüzü alçalmaya başlamıştı. Kestirirken hiçbir arkadaşın gelip böğrüne bir tekme atarak s...tir ol git dememiş olmasına şaşıyordu, zira çalışma saatleri dışında şantiyede bulunmak, hırsızlık teşebbüsüne denk bir suç teşkil ediyordu.

Xavier doğruldu; gerçi hâlâ dayak yemiş gibiydi, ama kafası tekrar çalışmaya başlamıştı. Günün olaylarını hatırına getiriyor, izlenecek yol hakkında hükme varmak için bunları sıralamaya çalışıyordu. Önce nerede olduğunu belirlemeye çalıştı. Kolay iş değildi; hava kararmıştı, bütün sokak lambalarından uzakta, bir çukurun dibinde bulunuyordu ve yerini saptamasına yarayacak binalar sabahdan bu yana yıkılmıştı. Elinde bir tek merdivenler

kalıyordu. Küçük kutuya bir merdivenden birkaç metre ötedeki bir moloz yığınının altına sakladığını çok iyi hatırlıyordu. O merdiveni aramaya koyuldu; zayıf ışıktaki, çeşitli enkaz ve molozla dolu zeminin üzerinde büyük bir dikkatle yürüyordu. Her şeyden çok, insanı adını söylemeye bile vakit bırakmadan tetanoza dönüştüren paslı çivilerden korkuyordu.

“Xavier? Ne yapıyorsun orada sen?”

Xavier birkaç adım ötesinde duran Filozof’u tanıdı; bu saatte bu yerlerde yakalanmış olmaktan o da kendisi kadar şaşkın, sıkıntılı ve tedirgindi. Yine de içi biraz rahatlamıştı, zira daha beterine çatabilirdi. Kıdemlinin dazlak kafası, başparmağa yapılmış pansuman gibi, gazlı bezle sarılıydı. Ancak kafanın arkasında kulak hizasından başlayan ve sırtının ortasına kadar inen ak saç püskülü dışarıda kalmıştı.

“Ben... şey, uyuyakalmışım da...” dedi nihayet Xavier; bütünüyle yalan olmayan bir hakikatle söze başlarken memnundu. Bir aradan sonra: “Ya siz?”

“Ben mi, şey, öhö, yok canım, yani demek istiyorum ki... öhö...”

Yanında bir başkası daha vardı; bir lamba taşıyan ve küçük bir el arabasını çeken kısa boylu tıknaz bir silüet.

“Ha, o mu, o benim karım,” diye alelacele açıkladı Filozof. “Görüyorsun ya küçük, buradan geçiyorduk, kendi kendime ve karıma şöyle dedim: ‘Ya birisi şantiyede bir şey unutmuşsa... Hadi gidip bakalım.’ Anlarsın ya, hem sonra tehlikeli şeyler olup olmadığına baktığımız da olur, anlarsın ya, cam ya da paslı sac parçaları filan, anlarsın ya, bakarsın bir arkadaş ya da senin gibi bir çırac bunlara basıp yaralanabilir. Karımla ben, böyle şeyler yaptığımız olur, vakit buldukça...”

Yaşlı adam Xavier’yi inandırdığından emin olamamıştı; oysa oğlan Filozof’un anlattıklarına sö-

z  senetmiş gibi inanıyor, zaten adamı da tek kulağıyla dinliyordu. Kıdemli konuyu değiştirmek için tekrar konuşmaya başladı:

“Anlıyorsun ya, bugün öğleden sonra olanlar için özür dilerim (sargılı alnını işaret ediyordu). Bana ne oldu bilmiyorum, herhalde eski bir hastalığım nüksetti. Ayrıca sana da biraz sert davrandım, yani kalkmama yardım etmek istediğin zaman... Senden de af diliyorum.”

Xavier dalgın, belirsiz bir jest yaptı, yok canım, önemli değil, gibilerden. Tedirgin, gözucuyla merdivenleri inceliyordu.

Lambalı siluet de yaklaştı. Kadın altmış yaşlarında olmalıydı. şişman, okkalı görünüşlü, kısa bacaklı, ayak bileği diye bir şey yok, ayaklar da hemen hemen yok, fil yavrusu türünden. Bütün gözeneklerinden yüz üç yıl yaşayacak bir insan soluk alıyordu. Filozof onun yanlarına gelmesinden pek memnun olmuşa benzemiyordu. Can sıkıntısı belirtileri gösterdi.

Kadın  nce Xavier’ye kuşkulu kuşkulu baktı. Kocasını, herhalde konuşmayı o mecraya dökmek umuduyla, “Bu Xavier, sana sık sık sözünü ettiğim çırak,” dediği zaman, genç adama doğru kısacık bir baş sallamakla yetindi. Sonra, sanki söz konusu çırak mevcut değilmiş gibi lafa girerek kocasına hitap etti:

“İşte, bütün bulabildiğim şundan ibaret.”

Xavier’nin aklına kutusu geldi ve sanki bir an için midesi tersine döndü. Fakat kadının arabasından çıkardığı şeyin kutuyla hiç ilgisi yoktu, yaşasın! Bakırdan olduğunu iddia ettiği bükülmüş bir boru söz konusuydu, bir müzik aleti ya da ne bileyim, öyle bir şey işte. Filozof boruyu hemen arabaya sokuşturdu ve şöyle dedi: “Yarın hemen götürüp ustabaşına teslim ederiz.” Karısı adamın yüzüne dik dik baktı. O da kadına apaçık bir gerçeklik edasıyla bakarak, elbette her zaman yapıldığı gibi bunu

da yarın, Sendika yararına, ustabaşına teslim edeceklerini tekrarladı; fakat mesajı hâlâ alamayan karısı, ama neden bunu yarın Sendika yararına ustabaşına teslim edeceklerini soruyordu, öyle ki sonunda Kumlar'ın sabrı taştı.

"Yürü, yürü! Ben de arkandan geliyorum! Haydi yallah!"

Kadın, moruğun keçileri kaçırdığını söyleyerek uzaklaştı.

"Onun dediğine bakma. Haydi, birlikte biraz yürüyelim, ne dersin? Bırakalım, o önden gitsin."

Xavier telaşla kafasının içinde bir bahane araştırdı.

"Şey, yemek kutumu kaybetmiştim de..."

Burada da, bu gerekçe doğru söyleyerek yalan söylemesini mümkün kılıyordu; cenaze alayı, dinamitçinin hırpalaması derken, tüm içindekilerle –kareli peçete, işlemeli önlük, turp ve marul, falan filan (ıvır zıvır)– beraber yemek kutusunu kaybetmişti.

"Eve dönmeden önce onu bulmak istiyorsun, öyle mi?"

Xavier kesin bir yanıtla kendini bağlamadı. Adam bu hususta ne isterse onu düşünebilirdi. Bu kendi açısından, tam anlamıyla, yalan söylemek sayılmazdı.

Filozof'un karısı yirmi adım kadar ileride durmuştu. Kocasına, "Ee, haydi?" mesajı vermek için lambayı başının üstüne kaldırdı.

"Geliyorum!" diye bağırdı yaşlı adam. Sonra Xavier'ye: "İhtiyatlı ol küçük. Buraları pek tekin değildir. Akşamları çürümüş borulardan fareler çıkar. Sonra mahalle yıkılmışlarla dolu. Üstünde yıkıcı tulumunla onlara çatacak olursan, anlarsın ya... Bu insanlar zaten böyle bir fırsat arıyor."

"Benim için kaygılanmayın," dedi Xavier; içinden kıdemlinin bir an önce gitmesini diliyordu. Zaten sorun

çıkacak olursa mahallede dostları, sadece dostları ya da hadi tanıdıkları diyelim, olduğunu da ilave etti ki, bu kez söylediği külliye yalandı.

Bu söz üzerine Filozof oğlanın muğlak davranışının nedenini anladığını düşündü. Yüz ifadesi karardı, elini Xavier'nin omzuna koydu ve bir parmağını babaca havaya kaldırdı. Burnuna uzatılan bu parmağın ucu çırağın gözlerini şaşıltıyordu.

"Aşna fişneden uzak dur dostum. İnsan kapıp koy verirse bir gün dişleri çürümüş, dudakları sosise dönmüş ve ciğerlerinde çeşitli hastalıklarla kendini sokaktaki lağım kanalında bulur. Neden bahsettiğimi iyi biliyorum, ben de senin yaşında oldum ve bu yolda az daha postumu kaybediyordum. Bu konuda tedbirli olacağına bana söz veriyor musun?"

"Size söz veriyorum Mösyö Leopold."

Filozof, Xavier'nin gözlerinin içine bakarak başıyla ağır ağır onayladı.

"Size söz veriyorum," diye tekrarladı, muhatabının neden bahsettiğini pek iyi kavrayamayan Xavier.

Filozof yine tereddüt etti. Xavier biraz sabırsızlanarak vücudunun ağırlığını bir bacağından öbürüne aktardı.

"Ayrıca, yarın arkadaşlara benim insanların bir yerine bataabilecek şeyleri temizlemek amacıyla şantiyeden geçtiğimi söylemek de gerekli değil, anlarsın ya. İyilik... yani hayır işleri... Bunların gölgede kalması daha iyidir, değil mi? Söyle bakalım, sır saklayabilecek misin?"

"Bir mezar gibi," dedi Xavier.

Adam nihayet gidip karısına yetişti ve ikisi birlikte, ateşli bir tartışma içinde, fısıltı halinde karşılıklı sitemler ederek merdivenlere yöneldiler.

Hele şükür. Şimdi elini çabuk tutması lazımdı. Gün ışığından hemen hemen hiçbir şey kalmamıştı; Xavier de, yaşlı çiftin gözden kaybolduğundan emin olunca,

merdivenlere doğru adımlarını sıklaştırdı. Hızlı yürüyordu, zira bütün bu fare ve gece kuşu hikâyeleri onun da midesini az çok tersine çevirmişti.

Ama nihayet, işte! Yaşasın! Küçük moloz tepeciği orada, ayaklarının dibindeydi. Toz toprağı elleriyle temizledi ve küçük kutuyu meydana çıkardı. Üstündeki tozu gidermek için üfledi, kutuyu gözden geçirdi, hayran hayran seyretti, tabii ölmekte olan ışığın elverdiği ölçüde. İçinde bulunabilecek, belki kırılğan da olabilecek şeye saygı gereği hafifçe salladı.

Ve belki canlı da olabilecek. Xavier kutunun içinden gelen vuruş seslerini hatırladı. Bunun bir yanılsama olması mümkündü. Hafif bir denge bozulmasının kutuda bulunan şeyin yerini değiştirmiş ve çırağı yanlış olarak bunların canlı bir varlığın yaptığı vuruşlar olduğuna inandırmış olması da. Olabilir. Ne var ki, içerideki şey, sanki onun düşüncelerini okuyormuş gibi, aynı anda kutunun yanlarına vurmaya başladı.

Xavier, eli yanmış gibi, kutuyu hemen yere bıraktı. Bekledi. Sonra titreyen elini, hâlâ kilide sokulu bulunan anahtara doğru uzattı. Fakat o anda aklına gelen bir fikirle durdu. Ya bu bir fareyse?.. Sahipsiz kutucuk şantiye çukurunun dibinde açık kalıyor, içine bir fare giriyor, hareketleri kapağın kapanmasına sebep oluyor, ve hop! Hayvan mahpus... Bu durumda hayvanın nasıl çılgınca çırpınacağını bir düşünün!.. Xavier fare yanağını kemirmekteyken boğazının ısırıldığını, şahdamarının kemirici bir diş darbesiyle kesildiğini, sonra kanının boşaldığını, zayıf ve güçsüz kaldığını adeta yaşar gibi oldu.

Yeter ki kutuyu içindeki şeyle birlikte evine götürsün ve orada gerekli önlemleri, elinden gelen en güvenli önlemleri alsın... Örneğin boğazına bir kuştüyü minder bağlasın, başının çevresine bir yastık sarsın, eline silah olarak tornavidasını alsındı; ama bu noktada iş daha da

kötüleşirdi, zira farenin bir sıçrayışta hapishanesinden kaçarak küçük odasının bir köşesine sindiğini gözünün önüne getirdi; bu durumda Xavier'nin artık orada oturması mümkün olmazdı, zira sürekli bir korku, hayvanın bir gün saklandığı yerden çıkıvermesi ihtimalinin paniği içinde yaşayacaktı.

Xavier bırakıp gidecekti –n'aapalım, fazla riskli– ki, kutunun içindeki şey yine kutunun kenarlarına vurmaya başladı. Ama bu kez hafifçe, incelikle, bir zekâ belirtisi nüansıyl vuruyordu.

Çırak dudaklarını ısırdı, parmaklarını ovuşturdu, sonunda ani bir hareketle anahtarı çevirdi. Kutudan bir ışık fışkırdı, Xavier yumruk yemiş gibi kendini geriye attı.

Xavier, çenesi sarkmış, gözleri sosis dilimleri gibi olmuş, aval aval bakıyordu. Oturur durumda bir kurbağa bacaklarını kibarca kavuşturmuş, silindir şapkasını yana devirmiş, omuzunda topuzlu bir baston, baygın baygın, her cümleyi ayrı ayrı vurgulayarak şarkı söylemeye başladı:

*You'll
Know
That
I'm the girl of your dreams...¹*

Dans da ediyordu, hem de çırağı pantolonuna ateş düşürecek bir bakışla süzerek. Xavier, dehşete yakın bir heyecana kapılmış, başıyla olmaz işareti yapıyordu, yoo, hayır! Numara tam beş dakika sürdü. Ardından kurbağa selam verdi, tekrar kutusuna girdi ve kapağını da kendi eliyle kapattı, klak!

Xavier uzunca bir süre kıpırdamadan durduktan

1. (İng.) "Benim hayallerindeki kız olduğumu göreceksin." (Y.N.)

sonra çırak baretini çıkardı, içine tükürdü ve tekrar başına geçirdi; bu yaptığıının ne kadar anlamsız olduğunu biliyordu, ama bunu yapmaktan kendini alıkoyamayacağını da biliyordu. Kutuyu kavradı ve son hızla merdivenlere doğru yürüdü. Aslında merdiveni bulamadı, çukurun dibi fazla karanlıktı, fakat öyle bir haldeydi, o kadar pusulası şaşmış, aklı yerinden oynamıştı ki, çukurun yamacından tırmanarak sokak seviyesine ulaştı. Oraya varınca kafasını hangi duvara vuracağını bilemedi. Nerede olduğunu, hatta başını sokacak bir evi olup olmadığını, varsa nerede olduğunu bilmiyordu. İçinden kutuyu başının üstünde tutmak geldi, bir an tekrar çukura fırlatmayı düşündü, sonra da limana koşup hangisi olursa olsun bir gemiye atlamak, gerekirse kaçak yolcu olarak, yeter ki gemi uzağı, her türlü mucizenin mümkün olduğu bir cehennem olan şu Amerika topraklarından uzaklara gitsin...

Birinin kendisine seslendiğini işitti. Yuvalarından fırlamış gözlerle etrafına bakınıp araştırdı. Tek düşüncesi kaçmaktı. Ama bir el arabası önüne çıkmış, yolunu kesmişti bile.

4

Arabayı, sarf ettiği gayretin altında beli bükülmüş bir adam çekiyordu. Xavier suç dünyasına dönüş yapmış yıkılmışlardan oluşan bir soyguncu çetesine atmış olmaktan korktu. Fakat arkadan, kucağında bir bebek ve eteğinde altı-yedi yaşlarında bir oğlanla birlikte, bir kadın geliyordu. Pek kötü insanlara benzemiyorlardı. Araba bir çöp bidonu gibi eskilerle dolup taşıyordu. Sandalyeler, yataklar, çeşitli ev eşyası, iplerle bağlandığı için, her an

bozulabilecek bir denge halinde, bir arada durabiliyordu. Xavier kadını tanıyordu. Kumlar, bir kafa vuruşta kapısını kırdığı zaman evinden telaşla fırlamış olan kadındı bu.

Adam kadına burnunun ucuyla Xavier'yi gösterek şöyle dedi:

"Görüyor musun Maria, bu insanlara evimizi yıkmak kâfi gelmiyor, üstüne bir de gelip eşyamızı yağmalamaları gerekiyor."

Xavier itiraz edecek oldu.

Adam arabanın kollarını yere bırakarak Xavier'ye doğru yürüdü, çırak bir adım geri çekildi.

"N'aapmaya geldin buralara, ha? Ne duruyorsun, söyle, konuş!"

"Lütfen, Giorgio, sakın ol; görüyorsun işte, daha bir çocuk o!" dedi Maria, oğlanın yüreğini ısıtan tatlı bir sesle.

Giorgio Xavier'yi, zayıf, uzun, yorgunluk ve korkudan titreyen o haliyle tepeden tırnağa süzdü.

"Demek öyle, yıkımcısın ha!" dedi adam biraz daha yumuşak bir tonla. "Ama hiç de yıkımcıya benzer bir halin yok."

"Çırağım, efendim, sadece çırak."

Adam aklını başka şeyden ziyade Xavier'nin kişiliğine takmış görünüyordu.

"Yaşın kaç senin bakiim? On yedi, on sekiz?.."

Xavier cevap vermedi. Adam sorusunu tekrarladı, Xavier yine hiçbir şey söylemedi. Nihayet konuştu:

"Çırak, efendim. Sendika üyesi usta işçi değil."

"Evet, biliyorum. Zaten baretin de pembe."

Giorgio bir-iki dakika düşündü.

"Sonra şu şiven de var... Çoktan beri mi Amerika'dasın?"

"Bilmiyorum efendim. İki buçuk aydan beri galiba. Daha da az. Bilmiyorum."

"Bilmiyor musun?"

“Bilmiyorum.”

“Ama sendikalı yıkım ustası olmayı hayal ediyorsun?”

Çırak, aynada ne zaman kendi yüzüne rastlasa dikkatini çeken uzun ve kıvrık kirpiklerini indirip kaldırmakla yetindi. Vücudunun ağırlığını sağ ayağından sol ayağına aktardı.

“Söyle bakiim, o elindeki ne?”

Giorgio bunu derken elini uzattı. Xavier kutuyu korumak için hafifçe arkasını döndü. Telaşla, hızla, yalan sandığında yanıt aradı.

“Ablamın hediyesi efendim; kendisi memlekette kaldı; içine azığımyı koymak için.”

O zaman anasının eteklerine yapışık duran çocuk o kutunun içinde bir fare olup olmadığını sordu; zira yıkılmışların çocukları arasında, Sendika üyelerinin yarasa ve farelerle beslendiklerine dair bir efsane dolaşıyordu. Hatta Xavier’nin, akşam eve dönerken, çocuklar tarafından böyle iğrenç şeyler tekrarlanarak rahatsız edildiği bile oluyordu.

Maria çocuğunu yatıştırdı.

“Peki, bu saatte o çukurun dibinde ne arıyordun?” diye devam etti, soruşturmasını bitirmemiş olan Giorgio.

Fakat Xavier yine cevap vermekten kaçındı. Yalnız, içinde fare olmayan kutuyu çalmadığını söyledi, yemin etti, Giorgio sorgu devam ederse oğlanın ağlamaya başlayacağını anladı. İçi bir tuhaf oldu ve başını çevirdi. Maria çırağa adını sordu, cevap gelmediğini görünce üsteledi:

“Bir adın olması lazım canım! Söyle bana, seni nasıl çağırıyorlar?”

Ses o kadar ilgiliydi ki, çırak direnmekten vazgeçti.

“Xavier diyorlar bana.”

Bunu derken gayriihtiyarı sol bileğine bir bakış attı. Giorgio da bunu gördü ve fazla ürkütmeden oğlanın kolunu kavradı. Neden sol bileğinin iç tarafına silinmez

mürekkeple XAVIER yazılmış olduğunu sordu. Delikanlı buna da cevap vermedi. Elini çekip arkasına sakladı. Ağlayacakmış gibi içini çekmeye başlayınca, Maria daha da dikkatli ve şefkatli biçimde sorguya devam etti:

“Hangi ülkedensin? Buraya, Amerika’ya gelmeden önce nerede yaşıyordun? Bir ablan varmış, orada kaldığını söylediğin, dediğine göre. Orası neresi?”

“Ben bir Macar göçmeniyim,” dedi nihayet Xavier, öğretmenine doğru yanıtı verdiğinden emin olmayan öğrenci edasıyla.

Giorgio’nun kaşları iki ters V’ye dönüştü. Bakışıyla karısına danıştı; kadın, ben ne bileyim? anlamında omuzlarını silkti.

Giorgio öksürerek boğazını temizledi.

“Adım Xavier diyorsun, ama Macaristan’dan geldiğini söylüyorsun. Doğru mu bu?”

Xavier yine gözlerini kırıştırdı ve bir kez daha, refleksle, bileğine baktı; ve hemen utanıp kızardı, zira adının bu olduğundan emin olmak istiyormuş gibi görünmüştü. Bir tekerlek gıcırtısı duyuldu ve bisikletinin üstüne adeta yüzükoyun yatmış, sırtında kollarını boynuna dolamış yaşlı bir kadın taşıyan bir adam ortaya çıktı; kadının rüzgârda uçuşan kat kat şallara sarınmıştı. Bisiklet berikilerin hizasına gelince biraz yavaşladı ve üstündeki adam, ağzındaki puro izmaritini dişlerinin arasından düşürmeden, Giorgio’ya şöyle bir selam verip yoluna devam etti. Garip taşıt sokağın ucunda kayboluncaya kadar, sessizce gözleriyle takip ettiler.

Xavier paniklemeye başladı, çocuk korkudan çığlık atarak anasının etekleri arasına iyice saklandı.

“Bana bak, ne var o kutuda?” diye sordu nerdeyse kendisi de korkmuş olan Giorgio.

Kutunun içindeki kurbağa o kadar çılgınca tıkırdıyordu ki, kastanyet çaldığı sanılabilirdi.

“O kutuda ne olduğunu bana söyleyecek misin, ha?”

Çocuk bar bar bağıyordu: “Fare o! Kutusuna bir fare saklamış!” Xavier bir an kafatasının patlayacağını sandı. Koşmaya başladı.

“Hayır! Dur!” diye bağıyordu Giorgio. “Geri gel, sana kötülük yapacak değiliz. Sana diyeceğim daha birçok şey var! Xavier!”

Fakat oğlan, soluk soluğa, acı çekerek –çünkü koşarken göğsüne bir sancı saplanmıştı– uzaklaşmıştı bile; ve şimdi de, yine o sancıdan ötürü topallamasına karşın, mümkün olduğu kadar hızlı yürümeye gayret ederek, yoluna devam ediyordu. Bu halde sokağın ucuna kadar gitti, ama orada kendini daha çok kapana kısılmış hissetti. Kilise oradaydı ve onlarca evi yıkılmış insan da kaldırımlarda, avluda ve içeride toplanmıştı. Xavier’in yıkımcı tulumuyla oradan geçtiğini düşünün! Yolun ağzına park etmiş üç-dört polis otosu vardı. Yıkılmışlar kollarını uzatarak kilisenin çan kulesini gösteriyor ve polislere, lanet okuma tonunda, “SİĞINAK!.. SİĞINAK!..” diye bağıyorlardı. Polisler küçümseyici bir tavırla dudak bükerek karşılık veriyorlardı; sonunda onları enseleyeceklerdi nasıl olsa... Gündüzki sıcaklık gecenin bastırmasıyla düşmüş, hatta hava oldukça serinlemişti; şurada burada, üstünde şalgam ve patateslerin piştiği kamp ateşleri bile yanıyordu. İnsanlar bunların etrafına toplanıyor, erkekler ayakkabı onarıyor, kadınlar çocuk emziriyor, paçavralar içinde açlıktan kemikleri çıkmış sakallı ve gözlüklü tipler, tütünden sararmış parmaklarıyla ellerindeki çubukları sallayarak politika tartışıyor, nihayet kafadan iyice hafiflemiş ihtiyarlar bebekler gibi gülümseyerek polislere selam veriyor, her sınıf ve kesimden yıkılmışlar tamir, yama, örme, sökük dikme, tutturma, yeniden vidalama vs. gibi yoksul işleriyle meşgul oluyor, her yerde hastalar, sağlığı bozuklar, Maria’yla Giorgio’nun-

kine kardeş gibi benzeyen el arabalarının yanı başlarında, derme çatma yataklarda yatıyorlardı.

Xavier tanınmadan geçmek, meydanı hiç durmadan aşmak istiyordu, fakat kendine hâkim olamadı, şapelin hizasına gelince ayakları kendiliğinden duruverdi. İçeride de ateşler yakılmıştı; kadınlar diz çökmüş dua ediyor, sımsıkı sarındıkları pembe şallarının içinde Filozof'un bayıldığı ve yemek saatinde kalın parmaklarıyla kabuklarını kırdığı kerevitlere benziyorlardı. Şapelin içinde, ön bacaklarından çengellere asılı, içi yarılmış bir at gövdesini andıran, kan gibi sıcak muhteşem renklerde bir kızıl kor aydınlığı hüküm sürüyordu. Xavier'nin yanında, fin-dık gözlü bir kadın o kadar tatlı bir sesle çocuğuna bir şeyler söylüyordu ki, Xavier çocuğun yerinde olmak isterdi. Kadın gülümsediği zaman dişlerinin eksik olduğu görülüyordu, kırık bir tarak gibi. Xavier gözlerini bu kadından ayıramıyordu. Saçlarının üzerine inik mavi başörtüsü ve üstündeki gayet bol ve sade entariyle, çırağa Kumlar'ın resimli Kutsal Kitap'ında gördüğü ve çok beğendiği bir resmi hatırlatıyordu. Resmi o kadar sevmişti ki, yaşlı adam kitaptan kesip odasının duvarına asması için ona hediye etmişti.

Fakat, Xavier'yi görür görmez, kadının yüzü birdenbire tamamen değişti. Dişlerinin arasından adeta ısıklık olarak ve kollarıyla şeytan kovma hareketleri yaparak yıkımcı kılığını da alıp hemen oradan defolmasını istedi. Olay başkalarını da uyandırdı ve çok geçmeden göğsündeki hâlâ geçmemiş sancı yüzünden topallayarak kaçmaya çalışan genç çırağı ısıklarıyla kovalayan kadınların sayısı yarım düzineye çıktı. Böylece dar sokağa kadar peşinden gittiler ve orada nihayet yalnız kalan Xavier, gözleri yaşla dolu, göğe doğru bir feryat, bir kadın adından ibaret bir feryat, salıvererek, bir duvar dibine çöktü.

Sonra afallamış gibi, gözlerini kırıştırtarak öylece

durakaldı, zira az önce haykırdığı ad Justine'di ve o anda ablasının, memlekette kalmış olan, her gece mektup yazdığı ve haftalarca boş yere adını hatırlamaya çalışmış olduğu ablasının adının da bu olduğunu fark etti.

5

Xavier peşinde biri varmış gibi arada bir arkasına tedirgin bakışlar atarak mucizevi kutusuna iki eliyle sımsıkı sarılmış ilerliyor, anacaddelerden geçerken felaketlere sebep olmasına ramak kalıyordu. Polisin biri kendisine seslendi, fakat talihi varmış, tam o sırada ışık yeşile döndüğünden Xavier yaya kalabalığının arasına karıştı. Farkında olmadan dirsekleriyle insanlara vuruyordu. Gözden kaçmak için o kadar tuhaf biçimde özen gösteriyor, tavırlar takınıyor, duvarlara sürtünerek ve adeta kafasını yakasından içeri çekerek yürüyordu ki, tam tersi bir sonuç elde etmeyi başarıyordu.

Yine de şaşmaz bir özelliği vardı: tanımadığı sokaklarda bile, evine kadar doğru yolu bulmak için, kafasının içinde çınlayan sese kulak vermesi kâfiydi. Bunun sebebi belki de bir iple yastığının üzerine asmış olduğu mıkna-tıslı demir parçasıydı. Söz konusu ses bir çan sesine benziyor, yanlış tarafa yöneldiğinde zayıflıyor, kendisini sefil odasına yaklaştıran bir yöne girdiğindeyse kuvvetleniyordu. Gayet pratik bir şeydi bu, zira Filozof kendisine bir şehir planı verdiğinde, Xavier sadece küçük bir bölümünün şifresini çözmeye kalktığında hafiften delirecek gibi olmuştu. Bir kez hedefine, yani odasının bulunduğu apartmana vardı mı, görev tamamlanmış olduğundan, artık o sesi duymuyordu. "Bende kuş beyni var, diyordu;

pusulaya ihtiyaç yok." Eviyle arasındaki bu bağ dışında, sesin ona hiçbir yararı dokunmuyordu. Başka her yerde yönünü yolunu bulmaktan acizdi. Ne sağını ne solunu biliyordu. Doğrusu istenirse tam olarak bir çan sesi değildi bu, daha ziyade tokmak vurulduktan sonra bir müddet devam eden yankı gibi bir şey.

Fabrikalar mahallesinde, kendi evinin bulunduğu geniş caddeye çıktı. Kamyonlar park etmiş, hangarlar kapanmış, sokak lambaları etrafa yeşilimsi donuk bir ışık yayıyordu. Xavier yine de Chess Club'ın önünden geçmemek için bir ara sokaktan dolaştı. Burası bir kafeydi; bir akşam işten dönerken oraya uğramak hatasını işlemişti. Önce, içeriden sızan sarı ve sıcak ışık yüzünden vitrinin önünde biraz oyalanmıştı. Ön camın arkasında iki adam, altmış dört haneli tahtanın önünde, mankenler gibi hareketsiz duruyordu. Xavier'nin hayatında bu oyunu öğrendiğine dair hiçbir anısı yoktu, fakat bir anda her şeyi apaçık bildiğini hissetti: kurallar, taşların ilerleyişi, rok ve geçerken taş alma, dünya dünya olalı bunların damarlarında aktığı izlenimi. O oyuncuların yaptığı hamlelerse basit sağduyuya göre o denli yapılmaması gereken hamlelerdi ki, bunları görmek adeta midesini kaldırıyordu. Özellikle sakallısı sanki mahsus yapıyor, ayaklarıyla düşünülmüş denecek kadar saçma hamleleri art arda sıralıyordu. Oyunu adeta tesadüf eseri öbürü kazandı –gerçekten korkunç bir şey. Galip, Xavier'yi fark edince, canı çekiyorsa gelip oynamasını işaret etti. Mortanse önce tereddüt etti, ama sonunda içeri girdi. Oradaki bütün kulüp üyelerini, en kıdemlilerine varıncaya kadar tertemiz mat etti; gece yarısından sonraya kadar masası şaşkınlıkla karışık bir saygı halesiyle çevrili kaldı. Xavier içinde satranç taşlarını kusma isteğiyle sonunda oradan kaçtı, oynasa bütün gece kafasının içinde oynanıp durdu. Gözlerini kapamaydı denediğinde durum daha da beter

oluyor, akla gelebilecek binbir türlü satranç partisi bir film şeridi gibi gözlerinin önünden geçiyordu. Şafak sökerken baygın düşmüş, işine de kırk beş dakika geç kalmıştı. Ablası Justine'e şöyle yazmıştı: "Benim zihnim için bu oyundan daha tehlikeli bir şey yok, eğer bu bir oyunsaydı... Bu bir düşünce tuzağı, ruh bir kez bunun içine düştü mü orada hapis kalıyor, ne kadar paniklerse paniklesin bir daha çıkamıyor." Ve bir daha bu tuzağa düşmeyeceğine yemin billah etmişti.

Ara sokaklardan dolaşmak Xavier'yi Salaison Supreme mezbahasının avlusundan geçmek zorunda bırakıyordu. Bereket geceleri burada hayvan kesimi yoktu. Araba giriş kapısının üstünde, elinde bıçağıyla kırmızı önlüklü bıyıklı bir adamı gösteren bir tabela vardı; adamın başının üstünde, domuzcuklara benzeyen küçük melek figürlerinin tuttuğu bir kurdelenin üzerinde, şirketin Latince yazılmış, "Hristiyanlara kutsal yağ, şeytanın hayvanlarına son tuzlama" anlamına gelen sloganı vardı. Avlunun asfaltı pıhtılaşmış kandan yapış yapıştı, üzerinde yürürken basket papuçları gıcırdıyordu. Havayı dolduran koku da bununla uyumluydu.

Xavier nihayet oturduğu binaya vardı. Bu arada saat kaç olmuştu acaba? Önce asansör kafesine doğru yürüdü, ama her zamanki gibi *out of order* olduğundan dolayı *sorry*¹ idi –duyuruda böyle diyordu– ve sekizinci kattaki odasına tabana kuvvet tırmanmak zorunda kaldı; vardığında yarı ölü gibiydi. Koridorda sadece bir gece lambasının ölgün ışığı vardı. Kapısını el yordamıyla aradı, ama artık bacakları pek iyi tutmadığından, bu aynı zamanda duvara yaslanmak içindi de. Birdenbire yanında birisi belirdi, kalbinden on parmak bile uzak olmayan bir gölge,

1. (İng.) Bozuk, üzgünüz. (Y.N.)

bir iklim. Saçlarının ışıldayan siyahlığından onu tanıdı, kadın kokusundan da. Bu adı ablasına gönderdiği mektuplara yazarken titrerdi. Matmazel Ohara. Peggy Sue Ohara.

Kız yirmi iki yaşındaydı ve Xavier'yi etkiliyordu, çünkü çok şey yaşamış olduğundan hayat hakkında gereken şeyleri biliyordu. Ayrıca saçlarıyla inanılmaz şeyler yapmayı da biliyordu. Her gün farklı bir görünümdeydi. Zaten kuafördü kendisi. Bazı akşamlar, gerek gelirine katkı amacıyla gerekse sevdiği için, (dediğine göre) bir sahaf dükkânında kitap da satıyordu. Xavier'nin kendisine hep Peggy, sadece Peggy demesini istiyordu. Fakat bizim çırakta bu kabiliyet yoktu ki.

Xavier'nin eve geç döndüğünü düşünüyordu ve bunu ona nazıkçe hatırlattı. Xavier onun yanında her zamanki gibi ellerini, ayaklarını, kalbini, dizlerini, yüzünü, vb. nereye koyacağını bilemiyordu. "Fazla mesai yaptım," dedi nihayet; bu pek büyük bir yalan değildi gerçi, ama öte yandan o gün tek bir gün için biraz fazla yalan söylediğini düşünmeye başladı ve bir refleksle uzayıp uzamadığını kontrol etmek için elini burnuna götürdü. Sonunda odasının kapısını bulunca tek söz etmeden oraya yöneldi. Bu davranışıyla orada yalnız olmak istediğini kızın anlamasını diliyordu içinden. Daracık bir yerdi ama hiç olmazsa insan orada kendisiyle baş başa kalabiliyordu.

"Hey, benim evimde ne işin var?" dedi Peggy gülerek.

Çırak gözlerini kısıtı, kapının numarasını inceledi, fark etti ki gerçekten... Bu yanılma onu çok sarsmışa benziyordu. Sanki kafasından soru işaretleri fıskırıyordu. Peggy yaklaştı ve elini omzuna koydu; zayıflığı kızı korkuttu. Kürekkemiği, tavuğun lades kemiği gibi derisini geriyordu. Xavier ağzında dişlerinin takırdadığını hissediyordu. Konuştuğunu işitiyor, ama ne anlattığını pek bilmiyordu. Şaşkınlık içinde kendini izliyor, sesi sanki biri omuzlarından tutup sarsıyormuş gibi titriyordu. "Bir

kafa vuruşuyla koca kapıyı yerinden söktü, alını kana bulanmıştı, herkes alkışlarken kadın panik içinde dışarı çıktı, merdivenin Ariane'ın üstüne yıkıldığı evdeydi, yağmur gibi yağın bir sürü basamak, ortasında da bir küçük kız, sonra şapelin içi, renkler, sanki karnı yarılıp ön ayaklarından kasap çengellerine asılmış bir at..."

Peggy Sue delikanlının alnına dokundu, parmağı ne-redeyse yanacaktı. Bitkin bir haldeki Xavier, tüm sinirleri lime lime, yorgunluğun ağırlığıyla davetkâr saçların içine balıklama daldı. Peggy çocuğun başını yavaşça doğrulttu, ne olursa olsun onu böyle bir durumda bırakıp gidemeyeceğini söyledi. Çırak, uysal ve gergin, kendini kıza bıraktı.

Xavier'nin odası genişlikçe mezardan az hallice ve aşağı yukarı aynı derecede boştu. Bir yatak vardı, bir sandalye vardı, bir masa vardı, daha doğrusu duvara vidalarla tutturulmuş genişçe bir tahta. Duvardan bir kauçuk boru çıkıyor, buradan devamlı olarak feri kaçmış incecik bir su akıyordu. Pas rengi kireç birikintileriyle çevrili lavabo yatağın üst tarafında, biraz soldaydı. Hiç kesilmeyen, durdurulamayan bu su sızıntısı geceler boyu çırağı bir işeme isteğiyle kıvrandırıyordu. Miss Peggy düğmeye bastı, çıplak ampulden odaya vıcık vıcık bir ışık yayıldı.

Xavier kızın yedeğinde, adeta zorla attığı küçük adımlarla yürüyor, "On beş gün tüm hafta sonu yürüdüm," gibi şeyler söylüyor, bununla ne demek istediğini kendisi de anlamıyordu. Birisi onun ağzından kendi kendine konuşuyor, başı sonu olmayan bir alay kelime dişlerinin arasında itişip kakışıyordu. Peggy oğlanı irili ufaklı tümsekler halinde topaklanmış içi geçmiş kuştüyleriyle dolu, topakların arasından prenses ve bezelye masalındaki gibi somyanın yaylarını hissettiği döşeğe yatırdı. Yavaşça, ürkütmeden, kutuyu ellerinin arasından çekti. Xavier önce tepki vermedi; fakat masanın üstüne koymaya

yeltendiğinde yatakta doğruldu ve kutuyu kızın elinden koparırcasına aldı.

“Korkma, kutunu çalacak değilim,” dedi kız, bir hastayı yatıştırmakta kullanılan o sabırlı ve inandırıcı sesle. “O sana ait, Xavier, senin o. İçinde ne olduğunu bile merak etmiyorum.”

“Ölü bir fare,” sözünün ağzından çıktığını işitti Xavier, rüyada gibi.

Kız oğlanın gözlerinin içine baktı, sonra keman telleri gibi gergin ve kuvvetli, ince uzun ellerini inceledi.

“Neden öyle ellerime bakıyorsunuz?” dedi Xavier sıkılarak ve ellerini arkasına saklayarak.

“Ellerine bakarken, içimden de onların kutuda ölü bir fare olamayacak kadar güzel olduğunu söylüyorum.”

“Ne ilgisi var, anlamıyorum.”

Kız birkaç saniye konuşmadı. Önüne düşen bir tutam haşarı saçı tekrar küçücük kulağının arkasına attı.

“Dinlenmen gerektiğini anlamalısın Xavier. Elinde bir kutuyla uyuyamazsın. Ben sadece onu bir yere koymak istiyorum. Burada, odada bir yere. Burada, senin evinde. Açmayacağım bile.”

Xavier düşündü, sonra kalktı ve gidip kutuyu kendisi masanın –daha doğrusu tahtanın– üstüne koydu. Yatağa döndü, kolları gövdesinin iki yanında yeniden uzandı. Ateşi düşmüştü, fakat ciğerleri ve boğazı hâlâ kor gibi yanıyordu. Miss Ohara’dan özür diledi. Kızın kaygılarını da yatıştırdı, zira böyle ateş nöbetleri sık sık geliyordu üstüne. Endişe edecek bir durum yoktu. Bu nöbetler ona kendisinden beklenmeyecek şeyler söyletiyor veya yaptırıyordu. Kötü davranmışsa affını rica ediyordu.

“Yok canım Xavier’ciğim! Hiç öyle şey olur mu!”

Yatağın kenarına oturdu, parmaklarını oğlanın düz saçlarında gezdirdi. Bir yandan da serinletmek için, şefkatle nemli şakaklarına üflüyordu, bir kedinin kürküne

üflendiği gibi. Mırıltı şeklinde, neden bir doktora görünmek istemediğini sordu. Ama oğlan doğrulmuştu bile, kaçmaya hazırdı. Kız onu sakinleştirdi, nazik ve yumuşak hareketlerle yeniden yatmasını sağladı. Hemen bu akşam demek istememişti, ama önümüzdeki günlerden birinde... İşine bağlı, dürüst, mükemmel bir doktor tanıyordu. Xavier'nin gitmesine bile gerek kalmayacak, doktor onu görmeye buraya, ayağına gelecekti. Çırak yüzünü pencereden tarafa çevirdi. Bir sabah kendisi henüz yataktayken bir doktor zorla odasına girecek olursa, bunun nasıl bir felaket olacağını değerlendirmeye çalışıyordu ve de pencereye ulaşıp kendini atacak kadar zaman bulup bulamayacağını... "Kendim gidip muayene olurum," dedi Peggy'ye, ama buna hiç niyeti yoktu.

Kız ceylan gözleriyle ona bakmaya devam ediyordu. Xavier içinden, acaba saçları siyah olduğundan mı yüzü böyle beyaz, yoksa tersi mi? sorusunu geçiriyordu.

"Hadi bakiim, şimdi bana bir iyilik yap da kapa şu gözlerini."

Xavier mecalsizce başını salladı.

"Hemen uyumak istemiyorum, önce yapmak istediğim şeyler var."

Ve tekrarladı: "Uykuya dalmak istemiyorum, uykuya dalmak istemiyorum." Ama sesi gittikçe zayıflıyordu ve sonunda tamamen o insanı sağaltıcı hiçliğe gömüldü. Peggy ayak uçlarına basa basa odadan çıktı. Kapıyı kapayacağı sırada kutuya doğru döndü ve içinde ne olabileceğini sordu kendi kendine. Sebepsiz bir merak nedeniyle değil, oğlan buna büyük bir önem verir görüldüğü ve kendisi de onun için önemli olan şeyle ilgilenecek kadar oğlana bağlanmış olduğu için. Aslında oğlana fark ettirmeden kutuyu açabilirdi, çünkü Xavier derin uykudaydı (tatlı tatlı, rahatsız etmeden, karda fazla oynamış bir küçük kız gibi horluyordu). Ama açmayacağına söz ver-

mişti bir kere. Hayat verilen sözü tutmamazlık edilemeyecek kadar kısaydı.

Xavier yatağa uzanmış, sol kolu gövdesine yapışık, sağ yumruğu bağıllık yemini eder gibi kalbinin üstünde, yatıyordu. İnce uzun, kemikli, gıdasız kalmış bir vücut, hâlâ çocuksuluğunu yitirmemiş narin, ince hatlı bir çehre ve uykuda da kendini gösteren bir ağırbaşlılık. Yaptığı iş olduğu şeye o denli aykırı düşüyordu ki!.. Bu garip ve insanın içine dokunan oğlan hayatla o denli uyumsuzdu ki! Kız tekrar Xavier'nin ellerine baktı. Sevgi ve şefkat için yaratılmış piyanist elleri. Kutsama ve bağışlamak için yaratılmış eller. Yıkıcılık için değil...

Kız çıktı, kapıyı sessizce kapadı. Saçlarında taşıdığı çiçeği, oğlanı kötü rüyalarından korusun diye eşige bıraktı.

Xavier bir saat sonra, gözleri hâlâ rüyasıyla dolu, uyandı. Gece rüyasında bir nehir görmüştü. Gökyüzü duman rengiydi. Dağınık halde vücut parçaları, gövdelerinden öksüz kalmış kol ve bacaklar, kıyılardan tırmanarak sudan çıkmaya çalışıyor, fakat Yıkımcılar Sendikası'nın işçileri, hakaretler savurarak küreklerle onları gerisin geri kapkara sulara itiyordu. Tam o sırada uyanıp dünyanın bu tarafına geri dönmüş, odacığına yeniden kavuşmuştu. Etrafına bakındı, Miss Ohara artık orada değildi. Sonra, gizli bir işaret olabilir mi, diye rüyasını yorumlamaya çalıştı. Ama bundan da pek bir şey çıkaramadı. Rüyada akarsu görmüştü; belki de bu para anlamına geliyordu...

Yatağında doğrulup otururken, kendi yaptığı garip plakaları gevşetmeden uykuya dalmış olduğunun farkına vardı. N'aapalım, olmuş bir kere. Limanın saati on biri geçtiğini gösteriyordu. Birkaç dakika dirsekleri dizlerinde başı ellerinin arasında hareketsiz durdu. Geçmiş gününün anısı aklına gelince aniden doğruldu. Kutu hâlâ oradaydı. Sıkıntıyla karışık bir heyecanla kutuya yaklaştı ve anahtarı kilidin içinde oynattı.

Fakat çevirip kutuyu açmadı. İçinde bulunduğu durumda yeni bir mucizeye tanık olmanın büsbütün keçileri kaçırmak (beyninin altını üstüne getirmek) riski taşıdığını hissediyordu. Önce yeniden sakinleşmek, hiçbir süreç kesintiye uğramamış gibi rutin görevlerini yerine getirmek; her şeyden önce yapılması gereken buydu. Dolayısıyla, masasına oturdu, yerdeki sepeti alıp içinden ertesi günün *lunch*'ını çıkardı: üç yaprak lahana, bir havucun yarısı ve başparmağı kalınlığında bir tablet çikolata. Sırası gelmişken, bu çikolata tabletlerinin bir sırrı vardı. Aynı zamanda günahıydı bu, zira onun beslenme ilkelerine ters düşüyordu. Bilmem hangi gemiden indikten sonra – belleği bir kara delik gibiydi. Kendini aniden New York rıhtımlarında bulduğu gün, cebinde bunlardan on beş kadar vardı. Sık sık soruyordu içinden: Acaba cebini bu lezzetli ama beslenme açısından zararlı çikolata parçalarıyla dolduran, olur a, ablası, şu memlekette kalan ablası Justine, olabilir miydi? Bu sadece bir ayrıntıydı, ama bir şey çakozlamak isteniyorsa her şeyin bir önemi olduğunu göz önünde bulunduruyordu. En küçük şeyin bile... ve böyle sonsuza dek...

Şimdi bu sevgili ablaya mektup yazma zamanı gelmişti; o ablacık ise, gariptir, henüz hiçbir mektubuna yanıt vermiş değildi. Harekete geçti, önce biraz zorlandı, fakat çok geçmeden sözcükler beyninden fıskırdı, sonu gelmezcesine akmaya başladı; bunları âdeti olduğu üzere, çöp tenekelerinden toplamış olduğu gazete kâğıtlarına yazdı. Saatler boyunca. Bu çılgınlık nöbeti yatıştığında, her yerde olmayan sinekler görüyordu. Yıldızlar, minicik patlamalar halinde, gözlerinin çevresinde yanıp sönüyordu. Şafak söküyordu.

Daha diyecek çok şeyi vardı ablasına, özellikle ancak kaba taslak düşünmeye zaman bulabildiği Amerika Birleşik Devletleri'nde "reform projesi" hakkında. Neler

olacaktı neler, bir gün bu ülkenin başına geçerse!.. O zamana kadar yeterince işi vardı. Öğle sonrası için azığını hazırlamak, şantiyeye koşmak, aralıksız on saat çalışmak, katlanmak ya da mahvolmak ya da ikisi birden. Pencereden somurtkan gökyüzünü görüyordu. Kendini işine nasıl versin bu durumda?..

Kendisini bekleyen günü düşündü. Ustabaşı Lazare'ın, korkunç Lazare'ın, Duvarların Dehşeti Lazare'ın, şantiyeye döndüğü söyleniyordu. Bu sırada kutu kendiliğinden açıldı ve kurbağanın başının ucu görüldü; silindir şapkası hâlâ başındaydı. Xavier'ye göz kırptı; oğlanın yüzü, sevdiği çocuğun odasına girdiğini gören nekahat dönemindeki bir hasta gibi aydınlandı. Kurbağa havada zarif bir parabol çizerek kutudan fırladı, sonra, düşüşünü frenleyen minicik şemsiyesi sayesinde, bir kar tanesi hafifliğiyle yavaşça çırağın dizlerinin üstüne konuverdi. "Sabah kurbağası, dedi oğlan, uğur getirir." Artık Amerika'da yalnız değildi. Seveceği biri vardı.

İkinci bölüm

1

Lazare gölün kıyısına doğru ilerledi; gölde bir çocuk küçük kayığında yanında bir taç giymiş –yoksa külah mı?–, kendisinin iki misli büyük garip bir köpekle, sisin içinde yalpalıyordu; yüzünden sonsuz bir hüznün okunan bu çocuk çolak koluyla ona birtakım işaretler yapıyordu, çünkü eli kesikti; yarımada dumandan bir göğün altında dengesini yitiriyor, üzerindeki çam iğneleriyle postu diken diken olmuş ölü bir hayvana benziyordu. Lazare kıyıya güçlkle yürüyordu, sanki bacakları bir kundağa sarılmıştı, çocuk da ses çıkarmaksızın onu çağırmaya devam ediyordu. Lazare çocuğa işaret etti, “Dur! Biraz daha bekle!” anlamına gelen bir işaret. Pantolonunun düğmelerini çözdü ve gölün içine doğru “rahatlamaya” koyuldu. Köpek küçümseyici bir ifadeyle kıs kıs gülüyordu. Lazare tatlı bir sıcaklığın apışarısına, uyluklarına, kaba etlerine yayıldığını hissediyordu. Bu sıcak ve yumuşak şişkinlik duygusu başlangıçta oldukça haz verici olmakla birlikte çok geçmeden tedirginliğe, giderek panik derecesinde bir korkuya dönüştü; başına ne geldiğini anlayan Lazare bütün gücüyle, kaslarının bütün lifleriyle kendini tuttu, ama nafile; olan olmuştu. Uyandı; ıslak çarşafının mide bulandırıcı sıcaklığı içinde yatağında yatıyordu. Gözlerini açar açmaz da ıslak bir paçavra gibi kör edici parlaklık-

ta bir ışık parçası suratına çarptı. Böylece gününün ilk izlenimi hayattan anlatılmaz bir nefret duygusu oldu.

Tam o sırada perdeleri açmış olan ev sahibi kadın amansız yaz güneşinin aydınlattığı pencerenin yanında duruyordu. Lazare hemen yastığını apışarasına bastırdı. Ama kadın ıslak çarşafları görecek zaman bulmuş olabiliirdi de. Lazare şiddetli ışığa karşı elini gözlerine siper ediyordu.

“Perdeyi çekin, gözkapaklarım yanıyor!”

“Bu saatte uyandırmamı kendiniz söylemişsiniz. Parayı gitmeden önce ödüyorsunuz.”

“Gitmek mi?”

Lazare çarşaflara hızla bir göz atmaktan kendini alamadı. (Yok canım, hiçbir şey belli olmuyordu.)

“İşe gitmeden demek istedim. Bugün perşembe, kira günü. Bu sabah ödemenizi istiyorum, ki haftalık alışverişimi yapabileyim. Merak etmeyin, sizi kapı dışarı edecek değilim.”

Kadının kirli ceketinin düğmeleri her zamanki gibi yanlış iliklenmişti. Bir yığın dağınık giysi arasında yatan yarı yarıya boş *frelaton*¹ şişesini almak için eğilirken, kocaman memesini –sol memesini, her zaman, her vesileyle, ikide bir sutyeninden taşan hep aynı memeyi– sutyeninin takkesine geri tıkmak için eliyle bayağı uğraştı. Bu sırada gorile benzer bir şey, tüysüz ve tombiş bir tür goril taklidi, bir yerden odaya daldı, Lazare’ın yatağına koştu, gülerek zavallıyı salyalı, şaşkın ve sesli öpücüklerle boğdu. Yumuşak kulakları köpek kuyruğu gibi Lazare’ın yanaklarını tokatlıyordu. Lazare iğrenti içinde kurtulmaya çalıştı. Madam Ginsburg oğlunu ensesinden, acıtmadan ama sıkıca yakaladı ve sevgisinin hedefinden ayırdı. Geri

1. İçki yasağı sırasında kaçak olarak üretilen bir tür içki. (Y.N.)

zekâlı oğlan ellerini çırpıyor ve büyük bir mutluluk içinde, "Azare, azare!" diye sayıklıyor, bu sırada Lazare da salyaya bulanmış yanaklarını siliyor ve belki bininci kez, çaresizce, bu et kafanın sevgisini kazanmasına neyin sebep olmuş olabileceğini kendi kendine soruyordu.

"Kahvaltıya bekleniyorsunuz," dedi Madam Ginsburg, oğlunu alıp giderken; oğlan ayrılmak istemiyor, "Azare, azare," diye mızızlanıyordu.

Lazare odada yalnız kalınca yataktan atladı. Dünkü içkinin etkisiyle (yine fazla kaçırmıştı) oda birkaç saniye etrafında döndü. Başında kurşun gibi bir ağırlık vardı, karaciğeri de sirke peltesi gibiydi. (Yaklaştığını hissettiği ve kendisini bir kez daha haftalarca kalmak üzere Sendika Kliniği'ne gönderme riski taşıyan kriz yüzünden içmişti.)

Yerdeki yıkımcı giysilerini, yatağa fazla yakın olmasınlar diye ayağıyla pencereye doğru itti. Bir aydan fazla süreden beri başına bu iş gelmemişti. Aslında Madam Ginsburg'un evinde kalmaya başladığından beri. İnandırmıştı, nerdeyse inanmaya cüret etmişti böyle bir utançtan nihayet kurtulmuş olduğuna... Yine taşınmaya mı mecbur kalacaktı? Bir yılda on defa, "tesisattaki bu kaçak" yüzünden, pansiyon değiştirmek zorunda kalmıştı. Sabahın köründe ya da gecenin ortasında, haber vermeden, yanına fetiş resminden başka hiçbir şey almadan, yatağı o halde bırakıp gidiyor, çamaşırlarına, çakısına, tıraş takımına bile boş vererek kendini kurtardığına şükrederek kaçıyor, yüreğini dolduran kinle kendine lanet okuyor, çarşaf-ları pis kokulu ıslaklığın içinde öylece bırakıyordu.

Lazare ıslak pijama altını çıkarıp ıslanmış çarşaf-ların üzerine fırlattı. Yıkımcı külotunu bacaklarına geçirdi, ama karnı havada, ayakları çıplak, meme uçları fıldır fıldır, sırtüstü kaldı. Gözlerini fetiş resmine, duvarını süsleyen tek resme dikmişti: Baffin Adası kıyılarını gösteren bir fotoğraf. Kurşuni gökten zor ayır-t edilen buzdağları,

uzun ve bomboş, insansız, bitki örtüsüz, hiçbir şeyin gölgesinin bile olmadığı bir kara parçası. Dünyada hayalini kurduğu biricik yerdi, çünkü hiçbir şey yoktu... Hayal edilebilecek en güzel hiçbir şeyin resmiydi bu. Çocukluğundan beri bunu her gittiği yere götürüyordu. Bir gün yaşamak için mutlaka gideceği yer orasıydı. Bir balina gemisine tayfa yazılmak, sonra firar edip o boşlukta yaşamamanın öyle ya da böyle yolunu bulmak. Çocukluğundan beri hayatının orada sona ereceğini, bu geniş hiçlik ülkelerinin kendisini beklediğini biliyordu; bir tür mutlak randevu... Bu yolculuğa çıkışını av mevsiminden av mevsimine erteliyordu. Sonunda ne zaman karar verecekti? Genç kadın aklına geldi. Onsuz gitmek olmazdı.

Frelaton şişesini kavradı, kendini yoklamak üzere yerinde şöyle bir sallandı, sonunda şişeden bir yudum aldı, ardından çok daha uzun bir yudum; az kalsın boğuluyordu ve neredeyse yarısını çıkardı. İğrenç sıvı ağzının iki yanından süzülüyordu. Nefes alıştı düzeldi, ama boğazı ateşler içindeydi. Kalan alkolü yatağa döktü, üstüne bolca çakmak gazı ilave etti, eşyalarının yeterince uzakta olduklarından emin olduktan sonra, tutuşturduğu bir topak gazete kâğıdını çarşafların üstüne attı. İç avluya açılan kapıdan dışarı çıktı; sinirli hareketlerle bir sigara yaktı; omuzlarını ileri geri oynatarak, sırt kaslarını çalıştırarak, meşin topuyla duvara şut çekerek, kulağı kırışte bekliyordu. Nihayet vuuuff! diye şiddetli bir gürültü işitti. Kapkara duman ve fışkıran alevleriyle yangın başlamıştı. Beş saniye geçmemişti ki buna Madam Ginsburg'un dehşet çığlıkları da eklendi. On beş yaşındaki büyük oğlu sabunlu su dolu leğenle –bulaşık leğeni– yetiştirdi ve büyük bir tabak ve bardak şangırtısıyla, içindekini döşegün üzerine boca etti. En küçüğü, elinde kalın bir battaniye, söndürmek üzere son alevlere doğru koştu. Ortancaya gelince, koca kulaklarını oynatarak bağıra ba-

ğıra olanları seyretmişti. Lazare hiç istifini bozmadan odaya döndü.

Herkes gevşemiş, rahat nefes alıyordu. Derken ev sahibesi parladı:

“Siz delirmişsiniz anlaşılan!”

“Ben yapmadım, yemin ederim,” dedi Lazare gayet sakin.

Genç yıkımcı kazaya uğramış yatağına baktı. Netice tatmin ediciydi. Bu kararmış, yer yer yanarak delinmiş çarşafları gören hiç kimse burada birinin altına kaçırıldığını söyleyemezdi. Lazare sakin sakin iş tulumunu giymeye koyuldu. Korku ve öfkeden deliye dönmüş ev sahibesi, “Kendi kendine tutuşmadı ya bu!” diye çıkışmasına devam ediyordu.

Lazare sinirlerine hâkimdi.

“Zararı ödeyeceğim. Bir daha olmayacak.”

Ödemek fiili, hangi kipte çekilmiş olursa olsun, Madam Ginsburg’un üzerinde her zaman yumuşatıcı bir etki yapardı. Biliyordu ki, bazı kusurlarına karşın, ara sıra görülen garip davranışlarına karşın, bu çocuk sözünün eriydi. Endişelerinin hemen hemen dağıldığını hissetti.

“Bir daha olmayacak,” diye tekrarladı Lazare, kareli ustabaşı gömleğinin düğmelerini özenle iliklerken.

Bir an aynanın karşısına geçti. Alnının üstünde diki- len kömür karası isyankâr saç demeti, zeytin sarısı teni, gözlerinin etrafında yuvalarını derinleştiren halkalar; adeta tuğlalarda delik açacak sert bakışlı güzel mavi gözleri... Düşündü: “Cennete küsmüş bir melek suratı.”

“Kendinize hayran olacağınıza mutfağa kadar zahmet etseniz daha iyi olacak. Tostların da yanması gerekmiyor herhalde.”

“Kendime hayran değilim,” dedi Lazare keyifsizce ve aynanın önünden çekildi. “Odanın haline gelince, siz dert etmeyin, ben kendim temizlerim.”

“Öyle diyorsanız...”

Ve anne çocuklarına peşinden gelmelerini söyleyerek çıktı. Olay kapanmıştı.

Madam Ginsburg sıcak hindiba kahvesini madeni kupalara koyuyordu.

“Dikkat ettin mi?” diyordu en büyük çocuğuna. Sonra alçak sesle: “Döşemenin bir tahtası ayrılmış. Belki orada saklıyordur.”

Mutfak kapısına gitti, kulak verdi, Lazare’ın hâlâ odadaki hasarı temizlemekle meşgul olduğuna kanaat getirdikten sonra sofranın başına, oğullarının yanına döndü. Geri zekâlının boynuna önlüğünü bağlarken, yine alçak sesle büyük oğluna hitaben sözüne devam etti:

“Her ne halse, o çıkar çıkmaz gidip kontrol edeceksin. Galiba sırrın şifresini ele geçirdik.”

Sır, Lazare Barthakoste’un paracıklarını nereye saklamış olabileceğiydi. Kadın istediği kadar sorunu bütün yönleriyle incelemiş olsun, esrar bir türlü aydınlanmamıştı. Adam cüzdanı patlayacak kadar zengindi yahu! İki neden vardı kadını buna inandıran. Bir kere, adam ustabaşıydı, hem de yalnızca ustabaşı değil yıkımcılıkta ustabaşıydı. Ve sadece yıkımcı ustabaşısı da değil, Rudolph Barthakoste’un oğlu olarak, “Büyük” diye anılan adamın, hakkında meslektaşları tarafından son yüzyılın “örnek” yıkımcısı sayıldığını bilecek kadar bilgi edinmiş olduğu Büyük Barthakoste’un oğlu olarak; ama aynı zamanda onu belki bir gün babasını da geçecek bir virtüöz yapan kişisel erdemleri ve olağanüstü yetenekleriyle; ve nihayet kendisine “Duvarların Dehşeti” lakabını (aşağısı kurtarmıyor!) takmış olan iş arkadaşlarından gördüğü bir tür tapınmaya benzer saygıyla (bu saygı vaktiyle onu on dokuz yaşında bütün Amerikan yıkımcılık tarihinin en genç ustabaşısı yapmıştı), evet, bütün bu nedenlerle

Lazare Sendika'nın yüksek kademelerine en yakın, dolayısıyla oralarda cereyan eden büyük para trafiğine de en yakın konumda bulunuyordu ki, bu da kendisine oldukça yüklü bir kişisel gelir sağlıyor olmalıydı. Ev sahibesi kadın böyle düşünüyordu.

Öte yandan, ki bu onu Lazare'ın çuvala parası olduğuna inanmaya meylettiren ikinci sebepti, genç usta-başının bir gazete ilanına dayanarak şimdi hemen hemen altı haftadır oturduğu odayı kiralamak için başvurduğu gün, kendisine istenen kiranın işine gelip gelmediği sorulduğunda, adamın iki mislini ödemeye hazır olduğunu söylemesiydi. Ev sahibesi gülerek şöyle karşılamıştı bunu: "Öyleyse sizden üç mislini istemeliymişim." Oğlan şu yanıtı vermişti: "Anlaştık!" ve her hafta başta öngörülen kiranın üç mislini ödemeyi kabul etmişti! Bu tam bir zengin davranışı değil miydi? Yastığının altında hangi pencereden atacağını bilmediği kadar çok mangırı olan birinin davranışı?..

Ee, öyleyse? Ne yapıyor olabilirdi bütün bu parayı? Adamı, işe yarayan iki oğluna izlettirmişti. Asla bankaya gitmiyor, ücretini nakit olarak alıyordu. Tabii gizlice içki satılan yerlere kafa çekmeye gidiyordu, hem de sık sık, ama oğulları ne kadar yakından izlemiş veya gözetlemiş olurlarsa olsunlar, oralarda hiçbir zaman yüklü meblağlar harcadığı görülmemişti, en azından Madam Ginsburg'un onda var olduğunu düşündüğü serveti kemirecek kadar büyük paralar... Otomobili yoktu, zaruri küçük şeyler dışında hemen hemen hiç giyecek satın almıyordu, yani hemen hiçbir şeyi yoktu. Sokak kızlarına, fırfırlı etekli mangiz avcılarına gelince, bilindiği kadarıyla bir tekine bile yaklaştığı görülmemişti.

Ev sahibesi, problemi kafasında evire çevire, sonunda Lazare'ın parasını evde sakladığı gibi şaşırtıcı bir varsayımına ulaşmıştı. Belki üzerinde değil, belki pantolonu-

nun cebinde değil, ama işte burada, yaşadığı bu odacıkta... Bu kanıyı, genç adamın sabah işe gitmesini sabırsızlıkla bekleyerek, bütün bir gece besleyip güçlendirdi. Ama altüst edilen çekmecelerde, defalarca aranan valizlerde, bütün dikişleri dikkatle gözden geçirilen giysilerde o canım para tomarlarından hiçbir ize rastlanmadı.

Fakat işte bu sabah, genç adamın gözlerini açışından hemen sonra, içki şişesini almak için eğildiğı sırada, pencerenin yanında döşemedeki o yerinden oynamış tahtayı fark etmişti; düşündükçe kalbi hâlâ çarpıyordu. Nihayet parmağını doğru yere bastığına emindi artık.

Bununla birlikte, Madam Ginsburg genç yıkımcı ustasının hazinesini keşfettiğinde ne yapacağını bilecek kadar derin yoklamamıştı kendisini. Niyeti elbette bunu çalmak değildi, bu fikir aklından bile geçmezdi. O para için içi gidiyor, gece rüyasında görüyor, ya da tersine uykusundan oluyor, sonsuz bir servete konmuş olduğunu, bankada saygıyla karşılandığını, oğullarının İngiliz mirasyediler gibi giyindiğini hayal ediyordu, ama dürüsttü ve sapına kadar iyi anneydi. Lazare'ın parasını nereye sakladığını öğrenmeyi sadece ve sadece Lazare'ın parasını nereye sakladığını bilmenin vereceğı doğunluk için istiyordu.

"Dikkat, işte geliyor."

Lazare doğrudan masaya gitti, hemen sosisi ısırdı, hâlâ sıcak olan sütsüz, şekersiz, kurum gibi siyah hindiba kahvesini bir dikişte içti.

"Her şey toplandı," dedi. "Bir bohça yaptım, avluda çöplerin yanına koydum."

"Cam kırıklarına dikkat etmek lazım."

"Süpürüldü, endişeye mahal yok."

Madam Ginsburg tuzla buz olan güzel içecek servisi için yakınmaya başlayınca, Lazare tekrar merak etmemesini, onu da ödeyeceğini söyledi. Yemeğini bitirince kira parasını tabağının yanına koydu ve o tatlı banknot-

lardan bir tomar da ilave etti. Bu, gözleri ışıldattı, masadaki herkesin, et kafa da dahil herkesin gözleri parladı.

“Bu yeter herhalde,” dedi ustabaşı.

Ve topunu da alarak, hoşça kal filan demeden çıktı. Cümlelerini mitralyöz mermisi gibi fırlatmayı tercih ediyordu, çünkü kekemeydi.

2

Lazare sola sapıyor, Astor Place yönüne doğru yürüyor. Paçavralar içindeki kopiller sokağı istila etmiş bile. Koşuşuyor, bağırışıyor, top oynuyorlar. Lazare, bakışları sabit, onları görmeden aralarından geçiyor. Top önüne düşüp zıplıyor, Lazare bir sineği yakalamak için aniden dilini fırlatan bir kertenkeleninkine benzer otomatik bir hareketle kolunu uzatıp topu havada yakalıyor ve cebine sokuyor. Çocuklar toplarını istiyor, ama o hiç aldırış etmeden yürümeye devam ediyor. Dün zarfı teslim almak için tütüncüye uğramayı unutmuş, daha doğrusu savsaklamış; bu sabah şantiyeye gitmeden evvel yapacağı ilk şey bu. Kopiller öfkeden kıpkırmızı, etrafında tepiniyor, toplarını istiyorlar. Sokağın köşesinde Lazare bir trolleybüse atlıyor, sahanlığa yakın bir yere oturuyor. Yanında yaşı belirsiz bir kadın, kucağında burun tasmaı olan bir kaniş tutuyor. Önünde, çingeneler veya sinema yıldızlarında görülenlere benzer ince bıyıklı ve briyantimli saçlarından yakası leş gibi olmuş bir adam kurutulmuş mısır yaprağına sarılmış bir sigara tütürüyor. Lazare belli belirsiz ama gittikçe daha kavrayıcı bir tedirginlik içinde, dalgın dalgın meşin topuyla oynuyor, topu dizlerinin üstünde zıplatıyor. Trolleybüste şaşılacak kadar az yolcu

var, sanki burası bir banliyö kasabası; ama birden müşterisi bol bir durağa geliyorlar, büyük bir kalabalık kompartımanlara hücum ediyor, katlanmış yan oturaklar açılıyor, mecburen dizler içeri çekiliyor, dirsekler böğürlere yapıştırılıyor. Trolleybüs patates dolu bir kasa gibi tekrar hareket ediyor. Lazare gözlerini, içinde anlaşılmaz bir küçümseme duygusu uyandıran, kokularından nefesi daralacak derecede rahatsız olduğu yolculardan ayırıp alnını cama dayıyor. Güneş dayanılmaz şiddette, sokaklar şimdiden dolmuş, yüzler ve vücutlar yakıcı ışıktaki ve aşırı ısınmış asfalttan yükselen sıcak havada titreşiyor. New York, sabahının en yoğun saatinde, şimdiden cehennemine girmiş bile.

Sonraki durakta inip rastgele bir başka trolleybüse biniyor, az sonra, gerekmediği halde, tekrar iniyor. Central Park'tan sakınmak için etrafından dolaşılıyor. Büyük Göç esnasında, babasıyla birlikte New York adaletinden kaçarken, dev çadırlar kurup sökerek seyyar sirkleri izlediği sırada, göreceği kadar, hatta fazlasıyla yeşillik görmüştü çünkü. O devirde Lazare on yaşlarında olmalıydı. Köy yollarında, babasıyla birlikte, gelen geçene sorarak civarda yıkılacak sallantıda eski bir ambar ya da bir domuz ahırını filan olup olmadığını öğrenmeye çalışır, bulduklarında ahaliye bilet satarlardı. Bir grup andavallı toplanır, küçük adam da babasından hemen hiç yardım görmeden, çekiç, tornavida ve bir kangal halattan, bazen de bir çekici attan başka hiçbir şey kullanmadan, aval aval seyreden şaşkın köylülerin gözü önünde, binayı hemen hemen tek başına alaşağı ederdi. O sıralar babası çok içmeye, hem de bir daha bırakmamacasına çok içmeye başlamıştı. Büyük Barthakoste oğlunun olağanüstü yeteneklerine inanıyor, bu çocuğun kabiliyetinin, beşiği yıkımcılık perisi tarafından kutsanmış, adeta elinde çekiçle doğmuş, ilk köpek kulübesini dört yaşındayken

yıkılmış olan ve bizzat kendisinin, Büyük Barthakoste'un, küçük yaştan beri New York şantiyelerinde gezdirmiş ve o kadar erken ve o kadar bilinçli biçimde mesleğin tüm inceliklerini öğretmiş olduğu bu meleğin kabiliyetinin, odunluk ve kümes yıkmakla heba edildiğini görmekten içi içini yiyor, kahroluyordu. Oysa yeteneklerinin kendini kabul ettirmesi, gelişip çeşitlenmesi ve tamamlanması için ona Detroit, New York veya Chicago gerekiyordu, ki böylece küçük Lazare nihayet kaderiyle karşılaşabilsin ve babası için zaten doğumundan beri olduğu şey, yani ne fazla ne eksik bütün zamanların en büyük yıkımcısı olma aşamasına erişebilsin. Fakat ülkenin bütün polisleri peşlerindeydi ve her yıkımdan sonra tekrar kırsalın pis ve tozlu yollarına düzülüyor, sirkleri, gezici panayırları izleyerek, düşmanca tavırlı vaizlere ve köylere katlanarak, orman, çayır ve dağlardan nefret ederek –sanki koca Amerika'da başka yer yoktu!– bunlardan derilerinin bütün gözenekleriyle nefret ederek, her zaman kovalanmaktan tedirgin ve kaygılı, her şeyden ve herkesten kuşkulanarak, kamyonlarında tek başlarına uyuyup güç toplamaya çalışarak ve zorunlu uykusuz gecelerde açık havada yatmaktan nefret ederek ülkeyi dolaşırlardı.

Lazare tütüncüye giden sokağa sapıyor. Cildi yine dert oluyor, kaşıntılar tekrar başlıyor (geçen defaki gibi). Belli belirsiz, bir yere oturtamadığı, tanımlayamadığı, en tuhaf biçimlere girebilen bir tehdit seziyor. "Sanki bu beladan kurtulamayacakmış gibi," diye düşünüyor. Aslında kendisi hakkında düşünüyor, üçüncü kişiymiş gibi: "Sanki bu işten sıyrılmak için hiçbir çaresi yokmuş gibi." Bir sepeti karnına bastırarak küçük adımlarla yürüyen beli bükük yaşlı bir kadın; bir fırıncının vitrinine dizilmiş mayasız ekmekler; gökteki bir bulut kümesinin aldığı biçim ve hatta rastladığı bir hahamın sakalının tıraş şekli, bütün bunlar, pek iyi bildiği gibi kendisiyle hiçbir ilişkisi

olmamakla birlikte, yine de ona marazi belirtiler, karanlık uyarılar gibi görünüyor ve önceki gün gördüğü rüyadaki küçük çocuk aklına geliyor, küçük kayıkçıktaki öğrenci, çolak koluyla kendisine işaret eden; bu işaretlerde de aynı uyarıyı, aynı muammanın bulanık ve inatçı yansımasını görüyor.

İçindeki rahatsızlığı bastırmak için nesneler ve olaylar hakkında nesnel ve duygusuzca profesyonel bir görüş tarzı benimsemeye çalışıyor. Binaları değerlendiriyor, yıkmak için nerelerine vurmak gerekeceğini filan belirliyor, vs. vs... Ona boşuna Duvarların Dehşeti demiyorlar ne de olsa. Arkadaşları bir binayı tek başına ve alet bile kullanmadan yıkabileceğini söylüyorlar ve bu hemen hemen doğru. En iyisi olduğunu biliyor, ama bundan gururlanmıyor. Sorarlarsa söylüyor, tıpkı bir peynir tekerinin karşısında bunun ne olduğunu sorarlarsa bunun bir peynir tekeri olduğunu söyleyeceği gibi. Hayatında hiç gülümsemediğine dair çıkarılan üzü için de aynı şey. Bu da doğru, düpedüz, öylece doğru, bunun için bir çaba harcamıyor, işe yapmacık karıştırmıyor. Ağzının kenarındaki buruk kıvrım kendisinin bir parçası, gözlerinin çelik grisi rengi gibi, çirak Xavier X. Mortanse'a karşı beslediği tutku derecesine varan nefret gibi. Bunun değişmesi imkânsız.

Lazare bir kilisenin önünden geçiyor. Duyduğu yine o aynı karanlık, ta ciğerinden gelen heyecan. Bunu çocukken görmüştü. Beş yaşlarındaydı, az kaldı hayatına mal olacak olan kazadan sonra yeni iyileşiyordu. Bir ekinin bir kiliseyi yıktığını gördü. Babası kendisini şenliği seyretmeye götürmüştü. Çan kulesinden çanları, tepesinden de haçı almışlardı önce. Olay buz gibi soğuk ve nemli bir kasım sabahında geçiyordu. Kulenin etrafına sarılmış halata on adam asılıyordu; kule sac levhalardan koparak devrildiği zaman, daha yeni geçirdiği kazanın

kalıntısı mıdır nedir, Lazare o derece etkilenmişti ki, ihtilaçlar içinde kıvranmaya başlamıştı. Filozof da oradaydı. Leopold çocuğu ve seyrettiği manzaranın onu ne hale getirdiğini görünce, babasıyla konuşmak istemişti. Bir çocuğun böyle şeylere tanık olması iyi değildi. Kendisi için fazla büyük, baş döndürücü rüyalar görmeye başlayabilir, bu arada sağlığını da yitirebilirdi. Barthakoste ekşi ekşi gülmüştü, bir türlü laf anlamıyordu. Nihayet, Altın Dil lakabı takılan, ayrıca Doğru Söz de denilen Kumlar, “Mezarlığı yutmaya yeltenen bir sıçan,” diye durumu özetlemişti.

Lazare hızlı hızlı yürüyor, yaya kalabalığının içinden adeta süzülerek geçiyor. Bacağına baskı yapan rahatsız edici bir şeyin varlığını hissediyor ve hemen çocuklardan çaldığı topu hatırlıyor. Topu cebinden çıkarıyor ve tam o sırada bir ufaklığa rastlayınca –dört-beş yaşından büyük değil, annesi de yanında ve elinden tutuyor– topu çocuğun karnına bastırarak eline tutuşturuyor; Fransız bayrağının renklerinde bir top bu, Lazare bunu hiç duraklamadan, tek söz etmeden, otomatik bir hareketle, çıkletini çöp kutusuna atar gibi veriyor çocuğa ve bir milim şaşmaksızın yoluna devam ediyor. Sonra aniden bir ara sokağa sapıyor. Tütüncü dükkânı...

“Patron bir iş için çıktı Mösyö Lazare. Birkaç dakika sonra döner.”

Genç tezgâhtarın gözleri dayak yemiş bir köpeğin gözleri gibi, doğrudan yüzüne bakamıyor, yanakları sivilcelerden morarmış. Lazare iki paket Golden Bat istiyor. Paketlerin birinden hemen bir sigara çekiyor, komi telaşla çakmağıyla yakıyor. Lazare başını hafifçe sallayarak teşekkür ediyor. İçinden bu kominin kendi ön adını bilmesinin kurallara uygun olup olmadığı sorusu geçiyor. Patronu beklerken vitrine yaklaşp bu sakın sokaktan gelen geçeni seyrediyor. Kürekkemiğinin altında, dirse-

ğinde ve kulakkepçesinin içinde acayip kaşıntılar var, ama kaşırmaktan sakınıyor. Bir başlarsa, biliyor ki iş yara açmaya, kanatmaya kadar gidecek. Bu şiddetli kaşıntılar geçen sonbahar derdinin ilk belirtileri olmuştu. Daha dün tekrar hissettiği ve kendisini içkiye vermesine neden olan o garip tedirginlikle aynı zamanda başlamıştı. En küçük, en ıvır zıvır nesne, örneğin bir parktaki bank, bir kahve makinesi, birdenbire beklenmedik ve ürkütücü bir yoğunluk kazanıyordu. Nesnelerin dibine sinmiş, kendisine kim bilir ne anlama gelen işaretler yapan görünmez bir siyahlık... Ardından uykusuzluk gelmişti, kendisini geceler boyunca yatakta bir çamaşır gibi kıvrandıran karın ağrılarıyla takviyeli bir uykusuzluk. Daha beteri, şantiyelerde orada burada karşılaştığı evi yıkılmışları görünce içini parçalayan dayanılmaz bir duygu yaşamaya başlamıştı. Sanki onların varlığını ilk kez fark ediyordu ve sadece orada olmalarının tetiklediği manevi acı kendisi için o denli yeni bir şeydi ve kaynağını o denli az ayırt edebiliyordu ki, kendi acısından bile onları sorumlu tutmaya meylediyor, onlara acıdığı için onlara kızıyor, onlardan nefret ediyordu. Şantiyeden gittikçe daha sık kırmaya başladı. Yatıştırmayı bir türlü başaramadığı bir ıstırap içinde, evinden çıkmaz olmuştu. Günlerini içmekle, iskambil falı açmaktan başka bir iş yapmadan geçiriyordu. Noel yaklaşırken Sendika durumuna el koydu. Bu, Klinik'teki dört ay sürecektir işkencesinin başlangıcı oldu.

Tütüncünün tıknaz ve semiz silueti vitrinin önünden geçiyor, kapıdaki çingırağı çınlatıyor ve bir günaydın bile demeden lafını Lazare'ın suratına fırlatıyor: "Çarşamba günü uğramanız lazımdı, kaç kez söyleyeceğiz bunu size!" Ve ekliyor:

"Bu kadar parayı burada saklayamam, ne olur ne olmaz."

Lazare'da kayıtsız bir dudak bükme. Tütüncü tezgâhın altından zarfı çıkarıyor. Hep aynı tip zarf, kod numarası da üstünde. Lazare içindekine hiç bakmadan zarfı kapıyor. Tütüncü her defasında, her on beş günde bir yaptığı gibi, sayması için ısrar ediyor. Lazare oflayıp puf-lamaya benzer bir solumayla zarfı açıyor ve her zamanki 1200 doların orada olduğuna kani oluyor.

"Şimdi de şu makbuzu imzalayın. Geçen ayki gibi Sendika'yla başım derde girsin istemem."

Lazare uzatılan kâğıda çabucak bir şey çiziktiriyor.

"Tamam. Ama gelecek sefere çarşamba günü, O.K.?"

Lazare yanıt vermeden dükkândan çıkarken eşikte bir an ikircikli kalıyor. Kızı görmeye, sadece görmeye, çalıştığı salona kadar gitse mi acaba?.. Salon şuracıkta, ama zaman da geçiyor bir yandan, zaten yeteri kadar zaman kaybetti şimdiye dek ve öbür yöne sapıyor.

Evet, yaklaşık bir haftadan beri eski belirtiler tekrar kendini göstermişti sinsi sinsi. Ama Lazare bir daha asla Sendika'nın Kliniği'ne dönmemeye yemin etmişti. Şez-longa uzanık, flanel battaniyeler altında, hareketsiz (kı-mildamak yasak!) dergi karıştırarak geçirmeye çalıştığı bir türlü bitmek bilmeyen öğle sonraları, damarlarına kurşun ağırlığı akıtan ilaçlar, sıcak süt, tahıl lapası, pane balık ve meyve rejimi, hepsi de tiksindiği şeyler, onun gibi sadece sosisle beslenen biri için, hatta başhekimin göstermelik sevecen tavırları, nefret ettiği, riyakâr bulduğu, annesini hatırlatan o tatlı dil, sonra o İskoç duşu seansları... Bu iğrençliklere tekrar katlanmaktansa kendini Hudson Nehri'ne atmayı tercih ederdi.

Galiba o bu dertten kurtulamayacak. Kendini üçüncü şahısta düşünüyor: Galiba onun için bundan kurtulmanın çaresi yok. Ama... He hey! Yakında evleniyor! Yakında evlenecek ve bu onu kurtaracak, biliyor! He hey! Geçen ay, bir çarşamba akşamı tütüncüden döner-

ken, birden zıncı diye durakalmıştı. Kız çalıştığı yerden çıkıyordu. İradesinden daha güçlü bir dürtüyle kızı izlemişti. O akşamdan itibaren kesin karar verildi. Evlenecekler, en geç önümüzdeki sonbaharda. Kız onunla birlikte bir balina gemisine binip denize açılmayı mutlaka kabul edecek, birlikte kaderin baştan beri onu beklediği Baffin topraklarının büyük boşluğuna yerleşecekler. En son birini seveli on iki yıl olmuştu. Zaten on iki, o sıradaki yaşıydı da. Küçük kız ise dokuz-on yaşlarındaydı. O zamandan beri, hiç! Başka deyişle, bu ilk kez sayılabilir. Ama o basit ve kısa çözümlere alıştı. Bu işin nasıl kıvrılacağını bulacak. "Sen birincisin ve sonuncu olacaksın." Bu yakınlarda bir gün nihayet kıza yaklaştığında, yüzüne karşı kekelememek için iyice alıştırma yaptıktan sonra, ona ilk söyleyeceği sözler işte bunlar. Sivil kıyafet edinmesi de lazım gelecek. Bir genç kadının karşısına yıkımcı kılığında çıkıp onu ürkütmemeli. Filozof, demişti. Bu sözü kulak arkası etmedi o. O zamana dek bilgi toplamak gerek, adını filan öğrenmek gibi...

Lazare ara sokakta ilerliyor. Atık, çürümüş meyve ve ağırlaşmış yağ kokusu. Ayakkabı tabanlarını gıcırdatan yapışkan sıvı birikintileri. Fabrika dipleri, antrepo ve garajlar, kasası boş kamyonlar, pas ve türlü çeşitli pislikler. Bu iştah açıcı malzemeyi karıştıran bir hurdacıya rastlıyor; adamın atı sabırla yanında duruyor, arabası ağzına kadar çöp dolu. Pırtık. Geçen kış kendisine en eski anısının ne olduğunu soran Klinik hekimine böyle yanıt vermişti. Pırtık. Pırtık'ın atı tarafından çiğnendiği o olay. Beş yaşındaydı. Yolun karşı tarafında bir melekler korusu gibi kendisini çağıran kan kırmızı lekeler halinde çiçekler vardı. Annesinin bir anlık dalgınlığına geldi ve küçük Lazare gülerken çiçeklere doğru koştu. At son hızla, her şeyi kırıp dökerek bütün mekânı işgal ederek çıkageldi. Lazare bir cama çarparak yamyassı olan tarlakuşunun

hissedeceği şeyi hissetti. Kürekkemiği çatladı, bacakları kırıldı. Üstüne mutluluk yıldırımını düşmüş gibi olağanüstü bir yoğunluk duygusuyla kendinden geçti.

Lazare bir an çöpçü çocuğu gözlüyor, hiçbir şey hissetmediğine karar verip yoluna gidiyor. Dar sokağın çıkışında duruyor. Zarfı inceliyor, içinden 1200 doları çıkarıyor, yaklaşık üç yüzünü ayırıp cebine koyuyor. Babasından miras kalan ve otuz yıldan beri Sendika'nın sihirli parmakları altında nemalanan hisseler. Madam Ginsburg'u düşünüyor. Kadının, parasını ne yaptığını öğrenmek için kıvrandığını pekâlâ tahmin ediyor (ayrıca oğullarının kendisini izlediğini de fark etti). Omuzlarını silkiyor, fazlalık banknotları, hepsi yüzlük kupürler, tekrar zarfa koyuyor. Şantiyeye gitmenin artık zamanı geldi. İlk yoldaşların alana yayıldıklarını görmeye başladı bile. Birkaç zamandır gözetlendiğini hissediyor. Hakkında her gün Sendika'nın en üst kademelerine sözlü raporlar gittiğinden habersiz değil, kendi haber kaynakları var çünkü. Yaptığı âlemler, haşinliği, talimatlara uymayı reddedişi, geçen yaz tutulduğu hastalık, geceleri kaçak olarak şantiyelere girip kötü viskiyle yıkılmış bir halde yapabildiği kadar kapı duvar yıkması, bütün bunlar onu yöneticilerin gözünde şüpheli duruma düşüren olgular. En küçük bir yanlış adımda kendini alan dışında, bürolarda kâğıt tomarlarını tasnif ederken bulması işten değil, düpedüz Klinik'te zorunlu ikamet riski de cabası. Geç kalmak için pek uygun zaman değil. Yine de tekrar yola koyulmadan önce son bir Golden Bat yakmadan edemiyor. Âdeti üzere çakmağın aleviyle banknot dolu zarfı da tutuşturuyor ve bir kanalizasyon rögarından aşağı bırakıveriyor.

Xavier X. Mortanse gerçi örnek bir yıkımcı değildi, ama iyi niyet bakımından eksigi yok fazlası vardı. Ne ki, ara sıra aya filan çıktığı oluyordu. Bazen, alıştırma olsun diye ona tokmağıyla bir duvara vurdurtuyorlar, vururken çocuğun aklı birden başka şeylere gidiyor, o zaman vuruşları zayıflıyor, yumuşuyordu ki, bu durumda oğlan artık ayda demekti. Lazare herkesi yerinden sıçratan bir bağırışla kükrüyordu. "Kaynana zırlıtısıyla çöreğine vuran bir bebek!", falan filan. Ve usta elindeki aletle çırağın kaburgaları sayılan böğrüne bir tane aşkediordu. Xavier özür diliyor, içinden böylelikle meslekte gitgide olgunlaştığını tekrarlıyor ve tazelenmiş bir iyi niyetle işine daha çok sarılıyordu. Yoldaşları Lazare'a acıyorlardı. Resmi söyleme bakılırsa, sürmenaja düşmesinden sakınmak için, çırağın yetiştirilmesi ona emanet edilmişti, zira ustabaşının sinirleri hâlâ gergin ve kırılıyordu; fakat yıkımcıların çoğu Sendika'nın bu kararını, sık sık vuku bulan itaatsizliklerinden ötürü Lazare'ı cezalandırmak için alınmış bir disiplin önlemi olarak görüyordu. Bu eşleştirme uzun süremezdi, böyle diyordu herkes. Ya Lazare, ya Xavier. Sonunda ikisinden biri mutlaka tozutanacaktı.

Şimdi... öğle yemeğinin üstüne, Lazare'ın kendini bina yıkma dışında bilinen tek tutkusu olan topuna hasretmek gibi bir âdeti vardı. Sosisi gövdeye indirince ekipten uzağa çekiliyor, meşin yuvarlağıyla çeşitli numaralar yaparak eğleniyordu. Uçak taklidi yapar gibi kollarını iki yana açarak topu sağ elinin ucundan sol elinin ucuna ve aksi yönde gezdiriyor, ensesinde dengede tutuyor, başının üstünde zıplatıyordu, vs. vs. Top ayağının ucundan kurşun hızıyla fırlayıp gidiyordu. Fakat bu öğle arası, alışılmadık bir şiddetle nükseden karın krampları

yüzünden, top izin deydi. Lazare, suratı asık, bir eli kar-nında oturuyor, bir arkadaş da rahatlatma kabilinden kü-rekkemiklerinin arasını hafifçe ovuyordu.

Xavier azığını bitirmiş, öğleden sonraki görevleri beklerken can sıkıntısını gidermek için, pembe tuğlalar-dan –çünkü onları güzel buluyordu– bir duvar dikmeye koyulmuştu, öylesine, kötü bir şey düşünmeden, iskam-bilden şato yapar gibi... Lazare yerden bir taş alıp tuğla duvara fırlattı ve duvarcık yıkıldı. Xavier'nin gözleri yaşla doldu. Bunun düpedüz ve katışıksız bir kötücüllük, se-bepsiz bir kötülük yapma zihniyeti olduğunu, meslekte pişmeyle filan ilgisi bulunmadığını düşünüyordu. Gidip bunu ona, genç ustabaşısına söylemek, bunu bir adaletsiz-lik olarak gördüğünü de belirtmek riskini göze aldı. Onun yaklaştığını görünce, kramplarına karşın Lazare'ın yüz kasları pis bir sırıtışla kasıldı. Lazare'ı pırpıslamakta olan arkadaş, Xavier'ye işlerinin duvar yapmak değil duvar yıkmak olduğunu –hey, bana bak!– söyledi. Xavier –kız-gın– bunun haksızlık yapmak için bir sebep olmadığı ya-nıtını verdi. Ve asıl düşündüklerini, öfkeyle ve kötü alış-kanlıkların etkisiyle konuşmadığı iyice anlaşıl-sın diye, büyük bir ciddiyet ve ağırbaşlılıkla ortaya dökmeye ko-yuldu. Yani, et yemek ve hafta sonları kaçak viskiyle kafa çekmek Lazare'ın bu düpedüz ve katışıksız kötücüllük parlayışlarını açıklıyordu ve ayrıca kramplar içinde kıv-ranan mide ve barsaklarına da hiç yardımcı olmuyordu. Xavier konuştuğu Lazare'ın pis sırıtışı ondan sıfıra doğ-ru iniyordu; çirak bunun farkındaydı, ama olsundu, Du-varların Dehşeti bunu hak etmişti, bütün bunları yani bütün düşüncesini ortaya dökmesini kendisi aramıştı. Sonra Xavier, kalbinde dargınlığa yer olmadığını iyice belirtmek için, gidip Lazare'ın topunu getirmek ve ba-rışmalarının nişanesi olarak ona vermek üzere uzaklaştı. Fakat şöyle bir aksilik, vuku bulmak için bundan yarar-

landı. Xavier elini topun üzerine koyduğu anda meşin yuvarlak adeta canlı gibi bir şey oldu, ellerinin arasından kaçtı ve çocuk topu yakalamak için bir adım daha attığında, elinde olmadan o uğursuz tekmeyle vurunca, top yolun ortasını boyladı ve tam o sırada bir kamyon da, n'aapalım hayat bu, oradan geçmekteydi ve kamyonun tekerleği topu ezdiğinde çıkan ses ve nefes Xavier'nin tüm saçlarının hazır ola geçmesine sebep oldu.

Xavier bir mucize karşısındaymış gibi şaşkın şaşkın seyrediyordu. Lazare'a doğru döndü. Dehşet kendisine doğru yürüyordu; görünüşte gayet sakin, ama üstüne diktiği bakışa bakılırsa insanı korkudan titretecek bir sükûnetle. Çırak bir tavşan gibi başını omuzlarının arasına çekti. Üzüntüsünü ifade etmek için kekelemeye bile başlamadan ustabaşının yumruğunu gözlerinin arasına yedi; sanki suratına bir lokomotif çarpmıştı. Ardından kasırga. Ustabaşını çırağından ayırmak için dört kişilik bir ekip gerekti. Arkadaşları tarafından güçlükle ve üstünkörü tutulan Lazare havaya yumruk savurmaya devam ediyor, suya düşmüş kedi gibi çırpınıyordu. Xavier yerde yatıyordu; her tarafına o kadar çok darbe yemişti ve ağrıyordu ki, gıdıklanan biri gibi gülüyordu. Doğrulamayı başardığında manzara, insanlar, her şey kafasının etrafında dans ediyordu. O derece feleğini şaşırmıştı ki alık alık gülmeye devam ediyor, sağa sola teşekkür ediyor, vs. vs. ve hiçbir yüzü tanımıyordu. Elini ağzına götürdü ve burnundan musluk gibi kan aktığını fark etti. Avucunun içi griydi, kanı siyahtı, etraftaki her şey, tuğlalar bile, yoldaşların giysilerinin canlı renkleri bile, artık sinemadaki gibi yalnız siyah-beyaz-griydi. Artık renkleri ayırt edemiyordu.

Bu sırada şantiye şefi de yaklaştı ve kışına vurdu. "Mortanse tabii! Kim olacak? Yine Mortanse!" Bir vücut daha yaklaştı, çırak yanına gelen endişeli Filozof'u tanıdı.

“İyi misin, söyle bana yavrum? Cevap ver, iyi misin?”

Xavier eliyle bir şey yok anlamında belli belirsiz bir işaret yaptı. Pek iyi değildi, ama idare ederdi. İhtiyar, çırağı omuzlarından tutuyordu, fakat oğlan bacaklarının yardımsız da kendisini taşıyabileceklerini göstermek için silkinip kurtuldu. Küçük bir adım atmış atmamıştı ki, keskin bir sancı, göz kamaştırıcı bir hızla topuğundan fişkırdığı gibi tüm vücudunun içinden geçerek kafatasına ulaştı, tıpkı panayırlarda bir örse vurularak çaldırılan o çanlar gibi.

Arkadaşlar Lazare’ı göğüslerine bastırıyor, kulağına tatlı sözler fısıldıyorlardı. Xavier Lazare’ın çok şanslı olduğunu düşünüyordu. Dövmek, sonra dövülmüş gibi muamele görmek. Şantiye şefi Xavier’yi ensesinden yakaladı.

“Toz ol, yallah! Bütün yaptığın başımıza dert açmak. Para istiyorsun, değil mi? (Avucuna birkaç kuruş sıkıştırdı.) Al işte. Şimdi çek arabayı, hem de çabuk!”

Xavier birkaç kuruşu parmaklarının arasında tutuyor, ama defolup gitmiyordu. Şef diğerlerine işlerine devam etmelerini emretti.

“Sana gelince, dedi Lazare’a (ve tehditkâr işaretparmağıyla genç ustabaşının göğsüne vuruyordu), böyle devam edersen sonun Klinik ve zorunlu istirahat, anlıyor musun? Birbirimizi anlıyor muyuz?”

Filozof Xavier’yi bir doktora götürmeyi önerdi. Çırak reddetti. Yoldaşlar yavaş yavaş işlerine dönüyor, Xavier hâlâ renkleri ayırt edemiyordu. Kaburgaları ve sol eli çok fena ağrıyordu. Yine de görevini yapmak amacıyla tokmağını kavradı, fakat bir kasılma tüm sırtını adeta yardı geçti; o denli şiddetliydi ki zaten az kalmış olan bilincini de kaybedecek hale geldi. Kumlar kendisini Klinik’e götürmekte ısrar etti, ama çırak yine reddetti. Sonunda şantiye şefi ihtiyara artık çırakla ilgilenmeyi bırakıp herkes gibi işine dönmesini emretti. Filozof yine de

Xavier'ye bir öğüt verdi: "Niye Macaristan'a dönmüyorsunuz? Bana anlattığına göre orada bir ablan varmış, seni seven ve sevdiğin bir ablan. Onun yanına gitsene."

Xavier, parmaklarını hafifçe kımıldatarak, "Yarın görüşürüz!" sözünü telaffuz etmeyi iyi kötü başardı.

Geldiği gibi çırak olarak şantiyeden çıktı. Yolda bir grup yıkılmışa rastladı, onun için hiçbir şey yapmaya cesaret edemediler. Onlara gülümsemeye niyet etti, fakat çenesi o kadar ağrıyordu ki, gülümsemekten çok ıstıraptan sırtıyormuş gibiydi. Çocuğun biri bir toprak keseği attı, tam gözüne geldi. Kendi maharetinin eseri tahta zırhın parçacıkları gömleğinin altında bağlarından kopup dağılmışlardı.

4

Xavier X. Mortanse, tüm gövdesini sopa darbelerinden ibaretmiş gibi hissederek limana varınca, bir iskele babasının üstüne oturdu. Bu uzun yürüyüşten sonra nihayet dinlenebildiği için mutluydu. Görüş mesafesi uzun, deniz durgun, yatışık, karnını sereserpe sunmuş, köpük... Özgürlük Heykeli, bir elinde bir telefon rehberi, diğer eliyle tepesini boyuyor. Sadece tavrına bakarak bile kafasının yaptığı işte olmadığı söylenebilir. İri martılar dışkılarını fişkırtarak çevresinde dönüp duruyor (amaç tam gözüne isabet ettirmek). Diğerleri, korkulu rüya gören cadılar gibi cırlak çığlıklar atarak yolcu gemilerinin üstünde uçuşuyor ya da çürük, ekşimiş tahıl kokusundan deliye dönerek bir silodan öbürüne mekik dokuyor. Çırağın birkaç metre ötesinde, içinde sadece narenciye kabukları kalmış bir sandığın başında, kanatlarını

M şeklinde açmış martılar ağız kavgası yapıyorlar. Hamal grupları geçerken Xavier'yi görünce, perişan halinden ve şişmiş suratından meraka düşerek yavaşlıyorlar.

Buraya kadar yürümek hiç de kolay olmamıştı. Dağılmış kaburga kemiklerinin acısını hafifletmek için ara sıra duvarlara bile dayanmıştı. O halde yürümeye çalışırken bir kadın yanına geldi. Derisi siyah, gözleri boş çukurlar gibi derin ve düşünceliydi; saçlarına bir mendil bağlamıştı. Sattığı aromalı içecekten büyük bir bardak Xavier'ye uzattı. Karşılığında çocuğun vermeye çalıştığı birkaç kuruşu almak istemedi. Xavier hayatı boyunca her soğuk su içişinde onu hatırlayacağını kadına söylemek istedi. Fakat şişmiş çenesi yüzünden dili zor dönüyordu. Abanoz renkli kadın çocuğun Tanrı'nın inayetine mazhar olmasını temenni etti; Xavier de, kendisinin de onu kutsadığını göstermek üzere, rahip taklidi bir jest yapmaya çalıştı.

Onu buraya kadar kim getirmişti, rıhtımda oturup tepesini boyamakta olan (ama pekâlâ üst katta oturan birine bir külah dondurma ikram ediyor da olabilir, hayal bu ya) heykeli seyretsin diye?.. Üstünde oturmakta olduğu iskele babası, ne tesadüf, birkaç hafta önce, New York'a geldiği gün üstüne yerleşmiş olduğu aynı baba değil mi? Kesinlikle hiçbir fikri yok. Kendiliğinden, birdenbire, bedeni ve ruhu tek parça halinde, belleğinde denizler aştığına dair hiçbir anısı olmaksızın, orada oturur durumda buluvermişti kendini; sanki bir melek gibi orada doğmuş, o anda oracıkta tasarlanıp yaratılmış, herhalde şu gemilerden birinden inmiş olabileceğini tahmin ederek, ama sadece tahmin ederek, zira kendisini Macaristan'dan ayrılmaya, o kadar sevdiği ablası Justine'i terk etmeye sevkeden nedenler (boktan nedenler olmalıydı bunlar) hakkında da belleği bomboş, kendini şu babanın üstünde oturur ve hemen hemen hiç bilmediği yabancı

bir dilde düşünür bulması başka nasıl açıklanabilirdi? Hiçbir anı, gerçekten hiçbir şey, yani sıfır. Birkaç hafta önce işte böyle kendini New York rıhtımlarında bulmuştu; ne oraya ne yapmaya geldiğine dair en ufak bir fikri, ne pasaportu vardı, cebindeki çikolata tabletleri hariç hiçbir şeyi yoktu; onların da Macaristan'dan yola çıktığı gün ablası Justine tarafından gizlice oraya sokuşturulduğunu tahmin ediyordu.

Birkaç hafta, hepi topu bir buçuk ay kadar. New York rıhtımlarında uyanmış ve aynı anda tuhaf bir şekilde gözetlendiği duygusuna kapılmıştı. Sola dönünce, kendisini ilgiyle seyreden ve bakışları karşılaşır karşılaşmaz aniden başını çeviren bir genç adam görmüştü. O da kendisi gibi bir babanın üstünde oturuyor, onun kadar yalnız, yitik ve çaresiz görünüyordu. Belki de okyanusu birlikte geçmişlerdi. Öyleyse belki Xavier'yi biraz olsun aydınlatabilirdi; olur a, belki gemide dost olmuşlardı, belki Xavier ona içini dökmüştü?.. Xavier delikanlıya yaklaşılmaya karar vermişti; anlaşılan onun aklına da aynı şey gelmişti, çünkü kendisi kalktığı anda onun da oturduğu babadan kalktığını gördü. Meraklı gözlerle bakarak Xavier'ye doğru geliyordu. Xavier eliyle bir işaret yaptı, delikanlı da aynısını yaptı. O an Xavier iliklerine kadar dondu kaldı. O genç adam bir antreponun geniş vitrininden yansıyan kendi görüntüsünden başka bir şey değildi. Xavier kendi imgesinin önünde uzun süre kaldı; aslında o imge hakkında da hiçbir anısı yoktu.

Amerika toprağındaki ilk günlerini limandaki antrepolar arasında dolaşarak geçirmişti. Acıkmaya başlıyor, ama şehre dalmaya cesaret edemiyordu. Kat komşusu Peggy Sue daha sonra ona tıpkı onun gibi yeni gelenlerin hikâyesini anlatmıştı. Tek kelime Amerikanca bilmez, yanlarındaki tek bavulla senelerce şehrin etrafında dolaşır durur, ama girmeye cesaret edemezlermiş. Beş yılın

sonunda ilk milyonlarını cebe indirenlerin soyundan değildi bu insanlar. Sonunda bir boka yaramadıkları görülenlerin soyundandılar; saç sakal dağınık pasaklı çeteler halinde yaşayan, Avrupa'nın çeşitli dillerinden çeşnilenmiş garip bir jargon geveleyen, az çok aralarında yardımlaşan ve az çok birbirlerini gözetleyen, depo ve hangarların arasında saklanan, atılacak en küçük muzı kapmaya hazır, bir kutu konserve için kavga eden ve çöp bidonlarını karıştıran tipler... Saç ve sakallar bitki örtüsü gibi tek parça halinde bütün suratlarda aynı zamanda uzuyor, bütün suratları istila ederek onları birbirinden ayırt edilmez hale getiriyor, sefalet klonları yaratıyor, sonunda polisin takibine hedef oluyorlardı. New York polisi bunları enseliyor, yabani hayvanlar gibi ağ atarak yakalıyor ve ellerinde yıllar boyu hiç açılmayan, içinde iki kolalı gömlek, bir temiz pantolon, artık kendilerinin de tanımaz oldukları başka bir dünyanın yüzünü gösteren bir fotoğraftan başka bir şey bulunmayan o tek valizle, çok uzak, çok unutulmuş bir hiçbir yer'e postalıyordu. Xavier de kat komşusu Peggy'nin anlattığı bu hikâyeyi her hatırlayışında korkudan titriyordu.

Fakat çöp karıştırmayı Xavier'nin içi hiç kaldırmıyordu (Macar gururlu adamdır). Beşinci gün açlık galip gelmişti; yürüye yürüye canavarın içine daldı. Elini uzatarak saatlerce taban tepti, ama avucuna kimse bir metelik bile koymadı. Surat ve kılık kıyafet bakımından olağanüstü pisti, en merhametli yürekleri bile tiksindiren bir kirlilik... Tesadüfen yolu bir yıkım şantiyesine düştü, Filozof da oradaydı, oğlanı kanadının altına aldı. İşte böylece kendini yıkımcı çırağı olarak bulmuştu.

İşte bu nedenle ara sıra, efkâr bastığı ya da iyi kötü bir durum değerlendirmesi yapmak ihtiyacını duyduğu zaman, bir tür hacca gider gibi, buraya, bu rıhtıma, bu limana gelir, bu babanın üstüne otururdu. Buraya ayrıca

karşısına birinin çıkacağına, elini omuzuna koyup tatlı bir dille Macaristan'dan ayrılmasının ve Amerika'da bulunmasının unutulmuş nedenlerini açıklayacağına dair belli belirsiz bir umutla da geliyordu. Ne ki, böyle şeyler asla olmaz, bunu biliyor, hiçbir cin sihirli lambadan çıkmış gibi dumanlar arasında önünde arzı endam etmez, biliyor, o zaman teselli edici çikolatadan bir kare koparıp tadına bakıyor; kaldı ki parçaları da gittikçe daha küçük koparması gerekiyor, zira kalan miktar günden güne azalıyor.

Fakat bugün ağzı, çikolata parçasını çiğneyemeyecek, hatta yaralanmış dilinin üzerinde eritemeyecek kadar fena ağrıyor. Bunun üzerine oturduğu yerden kalkıp yola koyuluyor; dinlenmek yaralarını ve şişliklerini daha da azdırıyor; ağrı her zaman sonradan daha şiddetli olur. Yine de limanda geçirdiği zamanın bu kez de boşuna bir bekleyişle sonuçlanmasından içi rahatlıyor, zira öyle yaratılmış ki, gizeminin aydınlatılmasını ne kadar istiyorsa, en az bir o kadar da bundan korkuyor. İlk ara sokakları atlıyor, kuş beyninin içinde kendisine kılavuzluk eden ve evine doğru yönlendiren sese güvenerek yürüyor. Çok geçmeden, yirmi dakika sonra kendisini oturduğu binanın kapısına götürecek uzun bulvara çıkıyor. Bu aynı zamanda, 'Salaison Supreme mezbahasının yakınında bulunmak demek. Mezbahadan domuz çığlıkları yükseliyor. Normal olarak, hayvanların kesildiği saatlerde Xavier şantiyede bulunurdu. Bu bile çalışmaktan sevinç duyması için yeterli sebep.

Bu operaya katlanmak zorunda kalmamak için geri dönüyor. Dönüyor dönmesine de... nereye gidecek? Genel kural olarak bunu hafta sonları yapardı, ama şimdi durum acil. Yani, Miss Peggy'nin ömür tükettiği kuaför salonunun yolunu tutuyor Xavier. Vitrinin önüne dikilecek ve kıza bakacak, çaktırmadan. Zaten kız onun varlığının farkına bile varamayacak kadar meşgul. Onu seyret-

mek oğlana yetiyor. Kendisini kıvrandıran işkence ne olursa olsun, o andan sonra azaldığını, yatıştığını hissediyor.

Ama sokağın köşesini döner dönmez zıncı diye durdu. Kız salonun eşiğine oturmuş işten kız arkadaşlarıyla birlikte sigara tellendiriyordu. Xavier kaçmak istedi, ama geç kalmıştı. Karşı kaldırıma geçmeden Peggy koşup yanına geldi.

“Gel seni bizim kızlarla tanıştırayım!” dedi gülerek; Xavier suçlu gibi gölgede duruyordu.

Peggy yüzünün halini görüp hasarın boyutlarını anlayınca bir korku çılgılığını güçlkle bastırdı. Ve ardından soru yağmuru: Kim getirmişti suratını bu hale? Kim dövmüştü onu? Doktora gitmiş miydi?

“Kimsenin suçu değil. Bir kaza oldu. Olur böyle şeyler.”

Kuaför kızların sigara molası bitmek üzereydi, Peggy'nin de işe dönmesi gerekiyordu. Hemen bu akşam odasına onu görmeye geleceğine yemin etti. Dönüp dönüp oğlana bakarak sokağın karşı tarafına geçti. Binaların arasından görünen gökyüzü maviydi, duru ve acı veren bir mavilik.

Xavier avare gezintisine kaldığı yerden devam etti. Akşama odasında olacağına dair yemin etmemişti. İnsan içinde olmaya şiddetle ihtiyaç duyuyordu. (Fakat büyük bulvarların insan kalabalığına tahammül edemiyordu. Kendini oralarda her yerdekenden daha az “biris” gibi hissediyordu. Yıkımcı üniforması yüzünden oralarda her an utanç duyuyordu. Tıpkı kendisi gibi nereye gittiğini bilmeyen bir köpeğe rastladı. Hemen dost oluverdiler. Köpek çılgın gibi kuyruğunu sallıyordu. Başımı hangi duvara vuracağımı bilmediğime göre, dedi içinden çırak, niye bu hayvanın peşine takılmıyayım ki?..

Köpek henüz yüz adım atmamıştı ki, Lazare'nin göremeyeceği bir heykelin dibinde bacağını kaldırdı. Laza-

re göremez, çünkü oradan kilometrelerce uzakta ama yine de, çırağa lanet okumakla meşgul olduğu düşünülürse kalben ve zihnen Xavier'nin çok yakınındaydı. Lazare sert adımlarla yürüyor, elini cebine sokup siyah jetonu çıkarıyor ve bir madeni para gibi avucunda atıp tutuyor. Bu jeton, nefret ettiği bir "fare salıverme" işine atanacağı anlamına geliyor (yıkamak bir iş, tamam, ama sabotajdan iğreniyor). İnsanlara böyle görevlerin yüksek makamların dik kafalı elemanları şantiyeden uzak tutmak istedikleri zaman verildiğinden haberi var. Peki, fareler salıverildikten sonra ne olacak? Sendika bürolarından birinde fiş tasnif edip zarf mı yalayacak? Lazare o zamk tadını ağzında hissetmiş gibi yere tükürüyor.

Belli ki üstlerinden gelen bu ibretlik tepkinin sebebi bu sabah tutulduğu kriz ve çırağına attığı kötek. Xavier'ye karşı duyduğu hınç ve kin bu yüzden daha da artıyor. Bir avare kaldırımında gitar çalarak şarkı söylüyor. Lazare'in oturmaya alışık olduğu (düşünmek durumunda kaldığında sık sık buraya gelir) bir bankın yanında ayakta duruyor. Lazare gezici müzisyene yaklaşıyor.

"Tangirtına kaç para istiyorsun?"

"Satılık değil babalık."

"Yüz dolar veriyorum," diyor Lazare ve banknot da hemen cebinden çıkıyor.

Serseri, Lazare'ı bir tür korkuyla süzüyor. Lazare parayı şapşallaşan müzisyenin eline koyup gitarı kapıyor ve gayet sakin bir tavırla oradaki bir ağaca çarpıp parçalıyor.

"Vay canına, bunu neden yaptın?" diye soruyor serseri, tabii yüzlük banknotu cebine koymayı da ihmal etmeden.

Lazare yanıt vermiyor, uzun uzun ağacı seyrediyor.

"Müzik sinirimi bozar benim," diyor nihayet, öfkesiz, heyecansız, hiçbir şeysiz.

Gitarın kolunu rezonans kutusundan koparıyor ve

bamtelini –mi teli– ayırıyor. “Ayrıca bu da,” diye ekliyor, –telin uçlarını iki eline dolayıp dayanıklılığını sınamak için sertçe çekerek geriyor–, “bu da sırasında işe yarayabilir.”

Sokak şarkıcısı korkuyor ve toz oluyor. Lazare biraz düşündükten sonra bankının üstünde meditasyona dalma zahmetine girmiyor. Yoluna devam ediyor, kutup yıldızı Salaison Supreme, çünkü Peggy o yakınlarda ikamet ediyor. Ve (yumruğunu öfkeyle telin üzerinde sıkıyor) çırağı Mortanse da orada oturuyor. Ayrıca yeni bir top edinmek gerekeceğini de düşünüyor.

Sonunda köpek Xavier’yi bir kader gibi evi yıkılmışlardan bir grubun toplanmış olduğu boş bir arsanın yanına getirdi. Akşam çökmeye başlamıştı bile. Polisler de oradaydı ve tabii “salata sepetleri”¹ de. Bir polis memuru evi yıkılmışların temsilcisiyle tartışıyordu. Xavier parmaklarını arsayı çeviren kafesli tellere çevirerek korku ve taşkınlık çıgıllıkları arasında kovalamaca oynayan çocukları seyretti. İçlerinden biri koşarken hızını alamayıp çite kadar geldi ve Xavier’yi görünce gülüşü dudaklarında dondu kaldı. Çırak ancak o zaman üstünde yıkımcı giysisi olduğunu hatırladı. Bir çocuğu ürkütmüş olmaktan üzüntü duyarak geri çekildi, kamp alanının kenarı boyunca yürüdü. Birbirine karışmış ev eşyası, yatak-çarşaf, lamba vs. hengâmesi içinde, en akla gelmedik türlü çeşitli eşyanın yığıldığı bir ayağı eksik el arabaları... İçinde şalgam veya patates kaynayan tencereler ve klanlar halinde kümelenmiş aileler ve çeteler halinde gruplaşmış klanlar... Aralarında yiyecek ve içecek değiş tokuşu yapıyor, battaniye ve yorganların altında kardeşçe yatıyor, ellerini aynı ateşte ısıtıyorlardı, zira bir haftadan beri

1. Pencerelele tel kafesli kodes arabaları. (Y.N.)

mevsim yaz olmasına karşın akşam olunca hava seriniyordu. Anneler konuşma yaşına gelmiş çocukları emziriyor, yaşlı kadınlar halka olarak diz çöküp adeta vecd halinde dua ediyorlardı. İşçi kılığında olmasaydı çırak da onlara katılacaktı. Yalan söylemek, kendisinin de evi yıkılmışlardan olduğunu anlatmak pahasına. O zaman ona su ikram ederler, bir battaniye verirler ve bu insanlar ona kendilerinden biriymiş gibi gülümserlerdi. Çok basit bir hayal, ama erişilmesi imkânsız. Bunu düşününce Xavier' nin yüreği sıkışıyordu.

Birden, ünlü keşfini yaptığı akşam çukurdan çıkarırken karşılaştığı Giorgio ile Maria'yı fark etti. Tıka basa dolu arabalarının yanında, buğusu tüten fincanlardan bir şey içiyorlardı. Bebek, kareli bir örtüyle kundaklanmış, uyuyordu. Küçük oğlana gelince, diğer çocukların oyunlarına katılmıyordu, ya çekingenlikten ya da -onların üzerine diktiği hem ilgisiz hem delici keskin bakışların akla getirdiği gibi- ayrı bir türe mensup olduğundan.

Giorgio kalktı ve çırağa doğru yürüdü; o ise çoktan kaçmaya hazırды. Giorgio yakalamak için peşinden koştu; bir yandan da bağıyordu:

"Dur küçük! Xavier, geri dön! Sana diyeceklerim var!"

Fakat Giorgio caddeye çıkıyordu ki, iki polis önünü kesip onu kampın içine sürdü. Evi yıkılmış adam, başı yerde, bir suçlu gibi uzaklaşan çırağın arkasından bakakaldı.

Şimdi artık eve dönmek gerekiyordu (Xavier akşam gösterisini yapmak arzusuyla yanan kurbağasını düşünüyordu). Kafasındaki... vs... ancak şöyle böyle ve pek uzaktan işitebildiği sese güvenerek, barınağına varmak için gereken zamanı rahat rahat iki saat olarak hesapladı. Fakat yolunun üzerinde şeytana uydu. Cefasına katlandığı günün karşılığında bir teselli ödülünü hak ettiğini düşünüyordu. Dolayısıyla, evine varmadan önce Chess Club adlı kafede mola verdi. Şişmiş çenesi ve morarmış gözü

birçok fısıldaşmaya neden oldu. Orada, amatörlerin hayran bakışları altında, iki rakibi paramparça etti ve gece yarısına doğru, şanına şan katmış ve kendinden tiksiniş bir halde, içinden bir daha yapmayacağına yemin ederek, kafeden çıktı.

Ama iş bu kadarla kalmadı. Odasında ışığı yaktığında, kurbağası üstünde sabahlık, elinde oklavayla kendisini bekliyordu. Ona öyle bir tantana yaptı ki, artık o kadar olur!..

5

Hikâyeyi kısaca anlatacak olursak, Peggy iki kez oğlanla çıkmaya razı olmuştu. Ya da diyelim, bir buçuk kez. Onu mahallede sık sık görmüşlüğü vardı. Kılığı biraz garipti. Sımsıkı iliklenmiş, üstüne dar gelen bir ceket, yüzyıl başlarındakilere benzer sert bir yaka ve melon bir şapka. Yürüyüşünde de bir baston yutmuşluk, bir zorakilik. İçinden, "Fakir biri herhalde," diyordu. Hem çekingen hem sert görünüşlüydü, sürekli aşağılanıyor ya da sevmediği bir kokuya maruz kalıyormuş gibi ağzı sımsıkı kapalıydı, hatta acıklı bir yüz ifadesi vardı. Kız oğlanın gözlerini güzel buluyordu. Ona o denli sık rastlıyordu ki, bir ara onun tarafından izlendiği kuşkusuna kapıldı. Ama öyle ya da değil, çocuğun ona aldıracağı yok gibiydi. Herhalde onunla da diğerleriyle olduğu kadar sık karşılaşmıyordu, o kadar. Mahallede bir yerde çalışıyor olsa gerek. Kız onun, eşyanın tabiatı gereği, mütevazı bir tezgâhtar, bir masa başı memur olduğunu tasavvur ediyordu. Ve tabii kafasının içinde gayet net hayallerle birlikte.

Bir öğle sonrası salonun önündeki kaldırımında, mola

ânında, arkadaşlarıyla birlikte bir tane tellendirirken, karşıdaki büyük mağazanın vitrininde oğlanı tanıdı ve kendisine baktığını fark etti. Peggy içinden şöyle dedi: "Normal, herhalde yüzüm ona tanıdık geliyor, acaba nerede gördüyüm diye hatırlamaya çalışıyor." Gözleri de çok güzel, gururlu ve talepkâr. Oğlana hiçbir yöne çekilemeyecek bir tebessüm gönderdi, ama o hiçbir tepki vermedi. Ancak vardiyasının sonunda, saat dokuz sularında, salondan çıkarken oğlanın yerinden kıınıldamamış olduğunu, hâlâ vitrinin yakınında durduğunu gördü. Oğlan kendisini görünce, sanki beklediği o imiş gibi başını kaldırdı. Bereket o akşam patronu kendisini taksiyle evine kadar götürdü.

Sonraki iki hafta içinde aynı sahne dört-beş kez tekrarlandı. O kadar ki arkadaşları Peggy'ye karşı mağazanın vitrininde duran bu gencin kim olduğunu sormaya başladılar, zira sadece Peggy'yle ilgilendiği, gözünün sadece onu gördüğü apaçık ortadaydı. Kızlar âdet olduğu üzere ona takılıyor, Peggy buna kızıyor, daha yeni yaktığı sigarasını söndürüyordu. Salonun kapısından içeri girmeden önce çocuğa uzunca ve sert bir bakış atfediyor, oğlansa, sanki kimse onu görmüyor ama o görüyormuş gibi, başını bile çevirmiyordu. Ve akşamları çoğu zaman, mesainin sonunda, –bahse girebilirdiniz– mutlaka orada oluyordu. Sonunda patronu hanım Peggy'ye kendisini her akşam taksiyle evine götürmeyi önerdi; sorun böylece ortadan kalkacaktı. Sonra arada bir, hazır birlikteyken, akşamı küçük bir kafede biraz uzatmak da mümkündü pekâlâ, ha? Neden olmasındı? Ve bu bir alışkanlık haline geldi. Patronu onu dingin bir tebessümle, büyüklük taslamadan dinliyordu. Bu kadar seçkin bir şahsiyetin ilgisi ni çekmiş olmaktan gururu okşanan Peggy olanca saflığıyla patron hanıma içini döküyordu. Salonda Madam'ın gözdesi olduğu fısıldaşılmaya başlamıştı.

Nihayet bir cuma akşamı, yorucu bir çalışma günü-

nün ardından, Peggy artık bu oyunun nah şurasına geldiğine hükmetti; patronuna, "Biraz bekleyin," dedi. İşin aslını kesin olarak ortaya çıkaracaktı. Kararlı adımlarla mağazaya doğru yürüdü. Genç adam onun caddeyi geçtiğini gördü, bir köpek gibi titredi. Fakat Peggy mağazanın kapısından girip küçük merdiveni çıktığında, oğlanın durduğu yeri boş buldu. Genç adam o yetişinceye kadar arka kapıdan kaçmıştı. Peggy petronuna geri döndü. Taksi salonun önünde bekliyor, Madam da kapısını açmaya hazırlanıyordu ki, Peggy hayır dedi, bu akşam olmaz, yaya gitmeyi tercih ediyorum. Patronun yüzü değişti; düş kırıklığı belli, hatta biraz garipti de. Fakat Madam hemen ifadesini düzeltti. "Emin misin?" dedi. "Herifin geri gelmesinden korkmuyor musun?" Peggy yorgun elini saçlarından geçirdi.

"Hava almaya ihtiyacım var. Yürümek iyi gelecek."

Madam zoraki güldü ve hiçbir şey söylemeden taksiye bindi. Peggy de hemen hızlı adımlarla yoluna gitti. Bu yürüyüşle yarım saatlik bir yolu vardı. Hava rüzgârlıydı, yağmurluğunun etekleri her yöne uçuşuyor, bu da yürümesini zorlaştırıyordu. Kemerini bağlamak zorunda kaldı ki, bunu hiçbir zaman isteyerek yapmazdı. Kemeri bağlı yağmurluk kendisini toplu gösteriyordu. Kızgın bir tavırla yere bakarak yürüyordu. Nihayet apartmanının kapısını itince, şaşkınlıktan hıçkırık tuttu. Genç adam, bir eli arkasında, kendisini bekliyordu. Çabucak etrafına bakındı; sokaktan gelip geçenler vardı. Korkmamaya karar verdi. Genç adam ona doğru bir adım attı ve işitilmez bir şey mırıldandı. Tekrarlamasını istedi, ama oğlan, dar ceketıyla sert yakasının içinde donmuş, yalnızca gözlerini kırpıştırarak kendisine bakıyordu. Yine de sonunda dediğini tekrarladı ve bu kez Peggy sadece son sözcükleri işitti: "... ve sonuncusu olacaksın." Ve arkasında sakladığı elini öne çıkardı, kıza bir buket uzattı. Peggy kadındır, içindeki buzlar eridi. Oğlan artık on beş gündür ken-

disini gözetleyen, başına küçük gelen melon şapkasının altındaki o gülünç münasebetsizin teki değildi. Haftalığının son kuruşlarını feda ederek aldığı çiçekleri sunan yoksul ve çekingen bir gençti.

“Düşündüm ki,” dedi, “belki de şey...” Ama cümlesini tamamlamadı.

“Belki de ne?” diye sordu Peggy tatlılıkla.

Lazare tüm cesaretiyle bir çırpıda diyeceğini deyip kurtuldu: “Düşündüm ki belki de konuşabiliriz.”

Hatta şunu ilave edecek kadar ileri de gitti: “Sizden bir isteğim de var, ama bu akşam söylemeyeceğim.” Genç adam alkol kokuyordu. (Korkaklığını bastırmak için, diye düşündü kız, hoşgörüyü.) Peggy kendi kalbindeki yumuşamaya şaşıyordu. Oğlan o kadar çekingendi ki. Ve gözleri güzeldi. Evet kuşku yok, çok güzeldi.

“Pardon!” dedi.

Hayallere dalıp oğlanın dediklerini işitmemişti.

“Diyordum ki... Baffin toprakları... Biliyor musunuz?”

Peggy buranın Afrika’da olduğunu hatırlar gibiydi.

“Düşündüm ki belki de ikimiz...” Ve cümlesi yine öyle, bir patisi havada gibi yarım kaldı.

“Belki de ne?” diye sordu Peggy yine, tatlılıkla.

Lazare, yine bir çırpıda, düşündüm ki belki de sinemaya gidebiliriz, yani demek istediğim yalnız, ikimiz, birlikte...

“Neden olmasın?” dedi Peggy, gözlerini bu dokunaklı çocuğun güzel yüzünden ayırmadan. “Belki de bunu yarın yapabiliriz, akşam seansında.”

“Evet. Yarın.”

Sonra eli biraz titredi.

“Çiçeklerim, dedi, çiçeklerimi istemiyor musunuz?”

“Hay Allah, elbette isterim, özür dilerim, kafam karıştı da.”

Buketi aldı ve hafifçe göğsüne bastırdı. Oğlana gülümsüyordu. Afrika'da bir yerlerde, Baffin topraklarında geçen bir macera filmi görmeye gideceklerine dair belli belirsiz bir tahmin vardı kafasında.

“Öyleyse, yarın görüşmek üzere?”

“Yarın görüşmek üzere. Saat on dokuz gibi gelip beni buradan alırsınız. Size uygun mu?”

Oğlan sert bir baş hareketiyle olumladı. Ama sahi, adı neydi bunun?

“Bana Ishmael deyin,” dedi Lazare, kendisini üçüncü şahısta düşünerek. Kendini bu adla tanıttığını daha sonra unutmamaya dikkat etmesi gerekecekti.

“Ben de Peggy.”

“Biliyorum,” dedi ve aniden dönüp tam anlamıyla koşar adım kaçtı.

Sokağın köşesini dönüp kızın görüş alanından çıktığından emin olunca, kendisine hiçbir şey yapmamış olan bir çöp tenekesine okkalı bir tekme salladı. Pantolonunun kumaşı apışarasına doğru belli belirsiz koyulaşmıştı. Bereket ışık zayıftı, kız hiçbir şey görmemişti büyük olasılıkla. Fakat içindeki sıkıntı geçmemiştir. Dişlerinin arasından küfürler savurarak yola koyuldu. Kekelememek için sarf ettiği gayret yüzünden, kendini tutamamış külotunu ıslatmıştı.

6

İşte böyle. Ertesi gün, Lazare konuştukları gibi, kapağı geliyor; hep aynı çekingenlik, aynı kılık kıyafet, aynı çiçekler ki, bu kez kız bunları ne yapacağını pek bilmiyor. Elleri zaten doluydu, çantası, şemsiyesi... Üç eli yok-

tu ya. Sonra, tam anlamıyla şık olmamakla birlikte, makul bir sadelikle giyinmişti; biraz kırmızı, biraz da mavi. İlk çıkış için buna hakkı vardı. Oğlana gelince, sanki elbisesiyle yatıp uyumuştı. Önemli değildi tabii, ama ne de olsa ilişki yanlış bir nota üzerinden başlamış oluyordu. Şemsiyesini oğlana taşıttı.

Fakat filmler çok hoşuna gitti. Önce Harold Lloyd'un bir orta metraji gösterildi; Peggy buna bayıldı. Ardından en sevdiği yıldız Mary Pickford'un başrolü oynadığı bir dramda gözyaşlarına boğuldu. Çıkıldılar. Oğlan ne görmüş ne ağlamış, öylece durmuştu. Peggy'nin aklından bütün bunlarda Baffin arazisinin yeri nedir sorusu geçti. Sinemanın karşısında bir şarküteri dükkânı vardı, oraya girdiler. Lazare'nin ağzından henüz hiçbir söz çıkmamıştı, bankete oturduklarında da buna daha fazlasını eklemedi. Peggy yavaş yavaş düşünmeye başlıyordu, çekingenlikse tamam, hadi sempati duyalım, ama bu kadarı da biraz... Oğlanla filmi tartışmayı denedi; yanıt olarak tek heceli birkaç sözcükle birkaç omuz silkme elde edebildi. Oğlan ellerini masanın üzerinde kavuşturmuş, yüzüne bakmaya bile cesaret edemiyordu. Ara sıra kendine bir sigara yakıyor, ama arkadaşına da ikramı akıl etmiyordu. Üstelik Golden Bat, ki Peggy bu markadan nefret ederdi, kışının kollarını sarıp içmek gibi bir şeydi bu. Esneme dürtülerini bastırmaya çalışma raddelerine gelmişken birden hatırladı, sahi ya, dün benden bir istekte bulunmak istediğinizi söylemiştiniz, nedir o? Oğlan ayağa kalktı.

"Size refakat edeyim mi?"

Peggy olur anlamında bir iç çekti, madem ki istiyorsunuz. Ve düşündü: "Berbat olan bir akşam diye buna derler işte!" Odasına kavuşmak, kışı yastığının üstüne gelecek şekilde oturmak ve bacaklarının arasına kısırılmış iyi bir romanla, yeşil bir elmayı hart diye ısırarak için sabırsızlanıyordu. Lazare dönüş yolunda da daha fazla ko-

nuşmadı. Hava tramvayında, gözleri kız arkadaşına ilişen erkeklere hem çaresiz hem çılgın gözlerle ters ters bakıyordu. Binanın kapısına gelince ceketinin altından bir zarf çıkardı. İçinde bir resim vardı. Bir manzara, ölümü bir gezegenin yüzeyinde tasavvur edilebilecek bir yer.

“Bu ne?”

Baffin topraklarıymış, dediğine göre. Burası Peggy'nin kafasındaki Afrika'ya pek benzemiyordu. Oğlan düzeltti. Afrika'da değil, Uzak Kuzey'de. “Hah işte, al sana bir konuşma konusu,” diye düşündü Peggy, burnunu kaşıyarak. Kapısının önünde böyle kazık gibi dikilme aşamasında, bir konu bulmanın da zamanı gelmiş, hatta geçmişti. Bu oğlanı bir daha görmeyeceğine kendi kendine söz vermek üzereyken, oğlan bir erteleme kopardı. Nitekim şunu ilave etti: “Buzun eridiği mevsimde büyük balina gemileri buraya yanaşır. Bir gün, yemin ederim, bir gün ben de balina avına çıkacağım.” Fotoğrafı geri alıp tekrar zarfına yerleştirdi. O âna kadar Peggy'nin kafasında jeton düşmemişti. Ama şimdi, tamam! Gerçi Herman Melville'i okumuş değildi, ama lafının edildiğini işin aslını anlamasına yetecek kadar duymuştu:

“Ishmael, bunu *Moby Dick*'ten almışsınız. Bu sizin gerçek adınız değil.”

“Hayır, gerçek adım. Benim adım Ishmael Lazarus'tur. İnsanlar kısaca Lazare derler. Ama siz...”

Biraz garip bir şekilde durakladı.

“Ama ben, ne?”

“Sizin bana Ishmael demenizi isterim.”

“Öyle diyeceğime söz veriyorum.”

Demek mesele buymuş! Yanılmamıştı. Şehre yeni düşmüş hödük köylü görünümü altında, bu oğlanın bir büyük hayali vardı; bu ise kadınların üzerinde çiçek buketlerinin yaptığına benzer bir etki yapar. Peggy oğlana bir şans daha vermeye karar verdi. Gelecek pazar kafeye

gideceklerdi, nasıl size uygun mu? Öğleden sonra. O zaman kendisinden isteyeceğini söylediği şeyin ne olduğunu açıklaması için çocuğa söz verdirtti. Genç kahraman döndü ve o garip, sarsak ve kasıntılı yürüyüşüyle uzaklaştı. Peggy içinden Ishmael, Ishmael diye sayıklayarak odasına kadar merdiveni tırmandı.

Ve gelecek pazar geldi. Bir kere, oğlan alkol kokuyordu. Alt tarafı üç rastlaşmada bu ikinci kez oluyordu. Peggy'ye göre bu biraz fazlaydı. Hele saatin daha on dört bile olmadığı düşünülürse. Çocukken, *frelaton*'un kendi çevresinde ne yıkımlara sebep olduğunu yeterince biliyor ve bunu bir daha yaşamayı hiç canı çekmiyordu. Sonra, Ishmael'in kaba ve horgören bir mizaca sahip olduğu görülüyordu. Metro gişesinde yaşlı bir hanım biletini aldıktan sonra turnikeden geçerken biraz ağır hareket etmişti, çünkü yerdeki paketlerini birer birer toplaması gerekiyordu. Lazare dişlerinin arasından seslendi: "Hadi, çabuk ol, yarına kadar bekleyecek miyiz?" Evi yıkılmışlardan bir ailenin önünden geçerken, bu insanların da herkes gibi çalışması lazım gibi bir değerlendirmede bulundu. Son olarak, *drugstore*'da, siparişleri gelince cebinden bir şişe çıkardı ve kahvesine bir parmak *frelaton* kattı. Peggy şöyle dedi: "Biraz erken olduğunu düşünmüyor musunuz?" Lazare yanıt olarak, âdetinin böyle olduğunu ve kendisinin de buna alışması gerekeceğini söyledi. Bu sözle Peggy'nin altına bir zemberek konmuş gibi oldu. Kırk beş saniye sonra bir trolleybüse binmişti bile. Oğlan hiçbir tepki göstermeden arkasından bakmıştı. Kendi kendine hakaretler geveleyerek yalnız kaldı.

Ishmael kızı kuaför salonunda tekrar buldu. Sabahın köründe gelip bekleme salonunda oturuyordu. Kötü bir şey yapmıyor, kimseyi rahatsız etmiyordu. Dergileri karıştırıyor ya da somurtuk suratıyla camdan dışarı bakıyordu. Giysileri günden güne daha da eskimiş gibiydi,

sanki içinde uyuyordu. Bu sadece bir benzetme değildi, oğlan gerçekten de böyle yapıyor gibiydi. Peggy on adım ötesinde saç şampuanlıyor, onu görmezden geliyor, hiçbir sorun yokmuş gibi çaba sarf ediyor, doğal halini korumaya çalışıyordu. Lazare yirmi dakika, yarım saat kadar kalıyor, sonra saatine bakıp tam on birde gidiyordu. Dördüncü defasında, işin az olduğu bir salı sabahı, müşteri yoktu ve Peggy kollarını kavuşturmuş onu seyrediyordu. Oğlan okumadan, resimlerine bile bakmadan, dergileri karıştırıyor, sadece çevirmiş olmak için sayfaları çeviriyordu. Peggy yanına gitti.

“Niçin ısrar ediyorsun? Benden ne bekliyorsun?”

“Düşündüm ki belki de ikimiz...”

“... Konuşabiliriz, evet, biliyorum. Peki öyleyse, hadi konuş.”

“Burada mı?”

“Burada veya başka yerde, ne fark eder?”

Ve oğlana damdan düşer gibi, sert bir tonda, ne bu şekilde ne de başka türlü bir daha kendisini görmek istemediğini açıkça beyan etti. Lazare kıza uzun bir süre, inanamıyormuş gibi baktı. O kadar afallamıştı ki, ağzından asla kekelemeden konuştuğu yıkımcı jargonundan bir sözcük kaçırdı: “*Korekkiri dess’ka?*” Peggy omuzlarını silkti, istersen Marsça konuş, hiç fark etmez anlamına.

Köylü hödük ortada gözükmeksizin bir hafta geçti. Fakat salonda hava pek de iç açıcı değildi. Peggy’ye patron kendisine karşı bozuk çalışıyor gibi geliyordu. Birlikte kafeye gitme teklifini reddettiği akşamdan beri, Madam, artık âdet edinilmiş olmasına karşın onu taksikle evine götürmeyi bir kez bile önermemişti. Açıkça azarlama-makla birlikte, Peggy’de gördüğü ufak tefek mesleki kusurları gözüne sokmaktan hiç geri durmuyordu. Onun yaptığı başları tekrar ele alıp düzeltiyor, vs. vs., Peggy’nin süpürgeyle toplamayı ihmal ettiği kesilmiş saçları bur-

nuyla işaret ediyordu. Genç kadın sinirlerinin kırılanlaştığını hissediyordu. Salona zaten yorulmuş olarak geliyor, ikide bir ve hiç sebepsiz gözleri yaşla doluyordu. Morgdaki akşam mesaisi onu bitiriyordu. Kendine ayıracak zamanı yoktu, vs. vs. Nihayet bir sabah Lazare on metreten kötü viski kokarak, üstü başı pislik içinde, saldırgan tavırlarla yine salona geldi. Polis çağırmakla tehdit edilmesi gerekti. Bunun üzerine oğlan kaçtı. Peggy personel odasına sığınmıştı. Madam az önce gelmiş, merdivenin altında duruyordu. Şimdi neye benzediği görülüyor: güven verici kıvrıklarında, hâlâ çok güzel, çok alımlı, tipinde az buçuk Asyalılık sezilen bir kadın. Peggy'ye gözlerini silsin diye bir mendil uzattı. Mendilde kendi kokusu vardı. Peggy içini çekti, gülümsedi. "Önemli değil." Madam kızın yanağına doğru eğildi.

"Duygusal sorunlarından bana bahsedebilirsin, tabii varsa; bana tüm sırlarını açabileceğini biliyorsun."

Bunu fısıldarken, belki de istemeyerek oldu, ama dudağı Peggy'nin kulağına değip geçti; kız aniden geri çekildi. Bu içgüdüsel irkilme her ikisini de aynı derecede sarstı. Peggy Madam'a hafif ürküntüyle karışık bir şaşkınlıkla bakıyordu. Fakat Madam mendilini geri aldıktan sonra açık yüreklilik fişkırان bir gülümsemeyle, "Hadi şimdi iş başına!" dedi. Peggy bu olayı hemen unutuverecekti, başka bir şey gözüne çarpmasaydı: patron topuklu ayakkabısıyla merdivenin ilk basamağına bastığı anda, aşırı heyecanları bacaklarına vuran kadınların başına geldiği gibi, ayak bileğini burktu.

Sonunda Xavier X. Mortanse Peggy'ye alışmıştı, insan her şeye alışıyor. Eskiden olduğu gibi onun yanındayken parmaklarını, dizlerini, bakişlarını, vs., ruhunu ve ciğerini nereye koyacağını bilememe duygusuna kapılmıştı. Peggy akşamları sık sık onu ziyarete geliyor, şekerleme (ya da çiçek) getirdiği de oluyordu. Xavier hediye kabul eder türden değildi, bazen kızı bunları geri götürmeye mecbur ediyordu. "Şekerleme konusunda kendin bana bol bol yetiyorsun." Peggy bu söze gülmüştü. Oğlan bunu kibarlık olsun diye söylememişti. Duyarlı olduğu ve yanında değilken özlemini çektiği tatlı, güleryüzlü, iç açıcı ve şenlendirici bir ışın yayılıyordu kızıdan. Ayrıca niçin asla iki kez aynı saç modeliyle gelmediğini de soruyordu kendi kendine. Herhalde öylesine, sebepsiz.

Bir arada olduklarında, hiçbir zaman yapacak fazla bir şeyleri olmuyordu. Peggy kuaför salonundaki işinden bahsediyordu. İki haftadan beri durum bayağı düzelmiş, Ishmael hödüğü bir daha görünmemişti. Madam'la ilişkilerinde yeniden bahar havasına dönülmüştü; nitekim geçen cuma akşamı biraz laflamak için birlikte o küçük ve sevimli kafeye gitmişlerdi. Falan. Ya da Xavier'ye sevdiği kitapları anlatıyordu, zira kendisi aç kurt gibi kitap okuyordu. Çırağın toz almakla meşgul olduğu bir akşam ona çok beğendiği bir roman getirdi. Kitap aşağı yukarı yüz sayfalık bir şey olduğundan, hiç kitap okumadığını itiraf eden Xavier'nin belki bunu bitirecek kadar sabır göstereceğini düşünmüştü. Çırak sayfaları çevirirken gün ışığından yararlanmak için pencereye gitti. Genç bir Yahudi avukat her şeyi bırakıp besteci olmaya soyunuyordu. Çektiği sıkıntılar. Talihin kötü darbeleri karşısında gösterdiği azim ve cesaret. Buna benzer şeyler. Romanın

sonunda Kraliçe Victoria tarafından kabul ediliyordu.

Peggy hayranı olduğu patronunu taklit etmek için cesaretle bir *cigarillo*¹ yakmıştı, fakat neredeyse boğuluyordu ve utançtan kızarak söndürdü. Xavier arkadaşının yanına gelip kitabı iade etti.

“İlginç,” dedi (kıbarlık olsun diye). “Bunlar hep uydurulmuş hikâyeler.”

“Hiç olmazsa oku da ondan sonra konuş.”

Xavier kızın kendisine niçin bu kadar tuhaf bir şey söylediğini anlamadı.

“Ama ben onu okudum, az önce, şurada, pencerenin yanında...”

Tekrar toz almaya koyuldu. Az önce yalan söyleyenin yüz ifadesi böyle olmaz, diye düşündü Peggy. Oğlana ciddi ciddi baktı. Ne garip bir oğlan bu...

Aralarında iyi gitmeyen tek şey kurbağaydı. N'aa-pılırsa yapılsın, bazı yaratıkların kimileriyle yıldızı barışmıyor işte. Xavier sanatçıyı istediği kadar teşvik etsin, ellerini dizlerine dayayıp ona doğru eğilerek tekrarlasın, “Söylesene canım! Hadi bakiim, şarkını söyle ve dans et!”, ı-ıh, kurbağa Peggy'nin odada olduğunu görür görmez çırağı mahcup eden bir sesle vıraklamaya başlıyordu. Arkadaşının böyle çırpındığını görmek Peggy'nin moralini bozuyordu. Ne istiyordu bu hayvandan, tam olarak? Sonunda Xavier harikulade hayvanı kutusuna göndermeye razı oluyor, “Utangaç da,” diyordu, özür makamında. Kurbağasının kendini formda hissettiğinde neler becerebildiğini arkadaşına göstermeye çalıştığında, Peggy onun sözünü kesmeden dinliyordu. “Söyleyecek o kadar çok şarkısı var ki, gece uyumama bile engel oluyor!..” Sonunda susuyordu. Peggy Sue uzunca bir süre

1. (İng.) İnce puro. (Y.N.)

aynı ciddiyet ve şaşkınlıkla ona bakmaya devam ediyordu. Eliyle oğlanın saçlarını sıvazlıyor ya da elinin tersiyle yanağını okşuyor, yüzüne şefkatli ve hüzünlü bir gülümsemeyle bakıyordu.

Peggy'nin ona sık sık bahsettiği diğer bir şey en sevdiği sinema yıldızlarıydı. Bu konuda konuşmak için ellerine büyük bir ihtiyaç duyuyordu; onları birbirine yaklaştırıp uzaklaştırıyor, ikide bir başına götürüp saçlarını karıştırıyor, elleri kelebekler gibi yüzünün çevresinde uçuşuyordu. Kendini bunları izlemeye mecbur hisseden Xavier'nin de biraz başı dönüyordu. Sonra kız yuvasına dönüyor, Xavier kendi yuvasında yalnız kalıyor ve hava biraz daha bulutlanıyor, Xavier'nin tedirginliği biraz daha batıcı oluyordu.

Zira çırak her gün şantiyeye gitmeye devam ediyordu. Yediği dayaktan aşağı yukarı iyileşmiş sayılabilirdi. Yüzünde bunun izi kalmamış, bazı renkleri ayırt etmeye başlamıştı; özellikle kırmızıyla yeşili ve çok güneşli ortamda maviyi de. Ne var ki yoldaşlar şimdi onu adam yerine bile koymuyorlardı. Kendi köşesinde küçücük bir duvar parçasını dövmesine ses çıkarılmıyor; gerçek çalışma başlayınca iş başından def ediliyor, Xavier de, çekingen ve utanmış, soğukkanlılığını korumaya çalışarak geri çekiliyordu. Hiç de iç açıcı bir durum değildi bu. Ayrıca şu da vardı, eskiden olduğu gibi belli aralarla yemek ödeneği olarak para aldığı da yoktu; ücretinden artırabildiği birkaç kuruşu eritme noktasına gelmişti.

Fakat bütün bunları, üzülmesine sebep olmamak için, arkadaşı Peggy'den saklıyordu. Hatta işinde işlerin daha iyi, hatta çok iyi gittiğini, kendisini kabul etmeye başladıklarını, artık hırpalamadıklarını, eşek şakaları yapmadıklarını söylüyordu. Kız zaten onun sağlığından yeterince kaygılanıyordu. (Her zaman her konuda ona güvence vermesi, gerektiği gibi besleneceğine, her gece se-

kiz saat uyuyacağına ve bunun gibi şeylere söz vermesi gerekiyordu.) Peggy gidince kurbağa, çoğu kez bütün gece zincirlerinden boşanıyordu. Sabah olunca, gözkapakları şişmiş Xavier gülümseyerek şöyle diyordu: "Sen var ya sen, sağlığıma yararlı olduğun söylenemez."

Bir akşam, marul yaprağını çiğnemekteyken, Peggy rüzgâr gibi içeri daldı; ne pahasına olursa olsun oğlanı mutlu etmek düşüncesiyle içi içine sığmıyordu. Xavier masanın üstüne oturmuş pencereden bakıyordu. Hava tramvayının büyük taşıyıcı direkleri arkadan gelen ters ışıktaki karmaşık eğriler çiziyor, bunları görünce Xavier'nin aklına, nedendir bilinmez, darağaçları geliyordu. Batan güneş binaların camlarına kızıl ışıklarla vuruyor, bu manzara morali pek yerinde olmayan çırağı biraz olsun teskin ediyordu. Parmağıyla kurbağasını okşuyordu (hayvan zevkten gözlerini yumuyordu). Peggy'nin coşkulu girişine sadece başını çevirmekle yetindi.

Kız işinden bir prim, bir bonus, yani fazladan para kazanmıştı ve bundan Xavier'yi de yararlandırmak istiyordu. Daha herhangi bir şey önermesine meydan kalmadan, Xavier reddediyordu. Israr etti, kabul etmezse çok üzüleceğini ileri sürdü. Dostunu üzme mi istiyordu yoksa?.. Xavier kızı kendisini mutlu ettiğini sanmanın sevincinden yoksun bırakmak ihtimali karşısında yenilerek, tevazu icabı inadından vazgeçti. Peggy yatağın ayakucuna oturdu ve kafasındaki planı ona açıklamaya girişti. Xavier'ye tatil günü olan yarından sonra için özel bir planı olup olmadığını sordu. Xavier bir ara cumartesiden yararlanarak Macaristan'da kalan ablası Justine'e mektup yazmayı düşünmüştü. Ama bu bekleyebilir, dedi.

"Aman ne iyi! Çünkü cumartesi akşamı seni müzikhole götürüyorum! Bahse girerim, hayatında müzikhole gitmemişsindir. Yanılıyor muyum?"

Xavier gidip kurbağasını kutusuna koydu, sonra ge-

lip Peggy'nin yanına oturdu. Ciddi bir ifade takınmış yüzünü kıza çevirdi.

"Müzikhole mi?" dedi.

Kız başıyla, "Evet," dedi.

Oğlan düşündü.

"Peki, vücutlarını lastik gibi eğip büken o cambazlar da olacak mı?"

Bu tepki Peggy'yi eğlendirdi.

"Bilmem. Belki. Amma da tuhafsin ha."

Oğlanın alnına düşmüş bir perçemi kaldırıp yerine koydu. Besbelli Xavier'nin aklı yatmışa benzemiyordu. Dalgın, somurtuk ve düşünceli hali üstündeydi. İştahını uyandırmak için Peggy suare için öngörülen programı anlattı. Önce şarkılar, danslar, ardından sirk numaraları, cambazlar, vs. olacaktı. Ama programın kilit gösterisi, sihirbazlık efektleriyle birlikte bir pandomim olacaktı; kendisine söylendiğine göre olağanüstü bir şeydi, bütün müşteriler bundan bahsediyordu. Adı *Meremetlenen¹ Manda-rın*'di. Bütün bunlardan başka bir de müzik vardı tabii, büyük müzik, büyük orkestradan.

"Niye böyle surat ediyorsun? Müziği sevmiyor musun?"

"Öyle surat etmiyorum," dedi Xavier.

"Evet, ediyorsun işte."

Bir defasında Xavier bir ilan kioskunun önünde duruyor; bir açık hava konserini duyuran bir afiş var. Olanca güven ve gülümsemesiyle bir yere geçip oturuyor; biraz da endişeli, çünkü gösteriyi izlemeye hakkı olup olmadığından emin olamıyor. Otuz kişi kadar izleyici var, çoğu yaşlı beyler ve yaşlı hanımlar. Orkestra çalgılarını akort ediyor, kulağına hoş gelen bir tür düzensiz mırıltı.

1. Meremet: Üstünkörü onarım, özellikle balıkçılıkla yırtulup parçalanmış ağların gelişigüzel dikilip onarılması. (Y.N.)

Akort bitince çırak alkışlıyor ve konserin bittiğini zannederek kalkıyor. Fakat birdenbire, kozmik bir gümbürtüyle gerçek müzik başlıyor ve Xavier sanki bir bombanın yarattığı hava basıncıyla sandalyesinin arkalığına yapışıyor. Sandalyesine sımsıkı sarılıyor, bakır çalgılar devreye girince, içeri göçeceğinden korktuğu göğsünü korumak için iki büklüm oluyor. Küçük flütleri dinlerken, boğulmakta olan biri gibi havayı içmek için boynunu uzatıyor, vs. Yaylı çalgılara gelince, inanılmaz bir keskinlikle sınırlarına çekiç gibi vuruyorlar; sesler ona sanki bir tenekenin yırtılışı ve aynı zamanda lunaparkta “hız treninden” düşüş gibi geliyor. Gene de bütün bunlar beş dakika bile sürmüyor, dehşete kapılan çırak tabana kuvvet kaçıyor.

Ancak bütün bunları Peggy’ye anlatmadı; kız da çekingenliğinin nedenlerini bu yüzden anlayamıyordu. Fakat genç kadın Xavier’yi kıvama getirmeden oradan ayrılmamaya yemin etmişti.

“Bu kadar da değil!” dedi. “Cumartesi günü yakını bir an bile bırakmayacağım. Önce büyük mağazalara gidip sana bir elbise bulacağız, korkma her şeyi ben ödüyorum. Sonra...”

Çırak şiddetle itiraz etti. Kendisine elbise almak mı? Onun gibi bir Macar göçmenine?.. Ne kadar da saçma bir masraftı bu!.. Peggy bir off çekti. Ne olursa olsun bir cumartesi akşamı bir müzikhole yıkımcı çırağı kılığında gidemeyeceğini anlattı ve kabul ettirdi ve planlarını anlatmaya devam etti. Cepleri mangiz dolu turistler gibi müzeleri gezecekler, ardından dondurma yemeye gidecekler ve müzikhole gitmeden önce her şeyi tadıyla bitirmek için, kendisini lokanta –yaa, lokanta!– yemeğe götürecekti.

Çırağın kuşkuları iki katına çıktı. Yiyeceklerin kalitesi, mikropların çoğalması ve daha bilmem neler... Tam tersine, diye savundu Peggy önerisini, New York’da da Paris’teki gibi yemek yenen yerler vardı. Zaten onu gö-

türmeyi düşündüğü yerde kendisi de, hem de birkaç defa, patronuyla birlikte yemek yemişti. Bir göz kırpışıyla, zarif bir jestle, kanatlarını açan bir kuğu kıvraklığıyla, dış görünüşünü işaret etti. Xavier onun güzel olduğunu, belki de New York'un en güzel kızı olduğunu, kabul etti. Peggy safça bir memnuniyetle güldü.

Kalktı ve kadınca hareketlerle saçını düzeltti.

"İyi ama, benim için bütün bunları neden yapıyorsun?"

"Neden olacak, seni çok seviyorum da ondan," dedi Peggy.

Ve oğlanın burnunun ucuna muzipçe bir öpücük kondurdu. Çırak aval aval onun yaptıklarını izliyordu. Peggy çıktı, ama parfümü odada dalgalanmayı sürdürdü. Mayıs akşamları, sıcak olduğunda leylak çiçeklerinin dışı kokusu...

8

Hollywood'un büyük ustası D.L.W. Griffith'in, kendisine hiç bitmeyecekmiş gibi gelen bir tren yolculuğundan perişan bir halde, yardımcılar ordusuyla birlikte, ceketinin her iki cebinde yarısı boşalmış birer şişeyle, bagajını taşıyan komileri tokatlayarak ve on dört bacağı varmış gibi sendeleyerek şantiyeye çıkarma yaptığı o gün, ilk balosunu hayal eden bir genç kız gibi bunun hayalini kurmuş olan Filozof için korkunç bir olayla sonlanan bu-rukluk ve aşağılanmayla dolu koca bir kadeh oldu.

Gerçekten de Griffith'e yıkımcılık sanayiinin şanını yüceltecek bir belgesel film yapması önerilmiş ve uzun ve dolambaçlı müzakereler sonunda, Üstat bu temanın

Homeros'a yaraşır ölçüsüzlüğünün kendininkine denk olduğuna hükmetmişti. Şantiyeye önceden figüran ihtiyaçlarını karşılamak üzere ilginç tipleri belirlemekle görevli fotoğrafçılar göndermiş, Sessizlik Kumları da böyle seçilmişti. İrlanda'da, hem de kırların en yoğun yeşilinde dünyaya gelmiş (ana babası Amerika'ya göç ettiklerinde dört yaşındaydı) olmasına karşın yine de yaşlı bir Apaçi reisine benziyordu, şu filmlerde görülenlerden, Soluk Yüzlü'nün tamahkârlığına karşı horgörüyle tepeden bakan... Böyle oluşunda kendisinin hiçbir rolü yoktu. Başkaları nasıl kızıl saçlı ya da ambar kapısı gibi koca kulaklı doğuyorsa, o da aynı şekilde bu "eskiçağ bilgisi" suratıyla doğmuştu ve yüzünden yayılan şeye layık olamama korkusu da gizlice içini kemiriyordu. Filmde birçok kez yakın planda gözükeceği vaat edilmişti (yakın planın ne olduğunu ona açıklamaları gerekmişti). Bu sinema eseri sayesinde kendi iş kolunun simgesi olacaktı (simgenin ne demek olduğunu da açıklamak gerekti). Filozof bu yüzden sekiz gün uyku uyumadı.

Karısı Ida erkeğinin perdede en inandırıcı kılık içinde görünmesini sağlamak için hiçbir çabayı esirgemedi. Bundan dolayı Filozof o sabah şantiyeye, arkasından birçok yorumlara yol açan bir kılıkta teşrif etti. Kumlar bunları duymazlıktan geliyordu. Eli belinde soylu duruşlar bulmak için alıştırma yapıyor, camlarda silüetinin yansımalarını yakalamaya çalışıyor, bazen de kendini yakkışıklı bularak yüzü kızarıyordu.

Gününün ilk üzücü olayı himayesine almış olduğu Mortanse'a yapılan kötü muamele oldu. Lazare'ın kim bilir hangi gizli göreve gönderilmek üzere şantiyeden uzaklaştırılmasından beri Xavier birkaç gün rahat soluk alabilmişti. Fakat işe başlamak için kameraların gelmesini bekleyen aylak ekipler ona işkence etmekten zevk alıyor ve fesatça bir neşeyle çırağın bu yarım gününü irili

ufaklı muzırlıklardan oluşan bir rapsodiye çevirmek için uğraşıyorlardı.

Önce “gezici sosis” numarası yapıldı. Kendisine hiçbir talimat verilmemiş olan çırak kaldırıma terk edilmiş, yayları yer yer kumaşı delip çıkmış eski bir kanepenin üstünde uyuyakalmıştı. Potinlerinin bağcıklarına tutkal sürüldü ve hepsi birbirine bağlandı. Sonra birisi kulağına canhıraş bir çığlık attı; sersemleyen çırak sıçrayıp kalktı ve ayaklarından bağlı olduğunu bile anlayamadan, tırlatmış biri gibi yerinde tepinmeye başladı. Daha sonra omzunda ağır bir kalas taşımaya mecbur edildi; o kadar ağırdı ki, zavallının dizleri bükülüyordu; yoldaşlardan biri de bağırarak etrafa “karnını boşaltırken yürümeye çalışan birine” benzediğini söyledi. Benzetme o denli doğru ve yerindeydi ki, şantiyenin bir ucundan öbürüne tekrarlına tekrarlına hemen klasikler arasına girdi. Çırağın kendisi de gülmeye çalışıyordu. Filozof onu teselli etmek isterdi, ama gidip onun yanına tuğlaların üstüne oturması gerekecekti ki, bu elbisesini kirletirdi.

Öğleyi biraz geçte çekim ekibi nihayet ufukta gözüktü. Kollar kavuşturulmuş, hazırlıklar merakla izleniyor, ara sıra cesarete gelinip teknisyenlere birtakım naif sorular soruluyordu. Yoldan geçen kadınlar kameraları eteklerine dalan rüzgârı unutacak derecede merak edip oyalandıklarında, işçiler onlara alışlagelmiş müstehcen şakalarını yapıyorlardı. Bu hödüklüklere Filozof da kendininkileri ekliyordu, ama aslında istemeye istemeye, bir tür sürü refleksine kapılarak, zira bu genç kadınlar ona kendi kızlarını hatırlatıyordu, posta idaresinde memur olan en büyük kızı henüz on yedi yaşındaydı... Çok geçmeden küçük bir aylak seyirci kalabalığı şantiyeyi kuşatmaya almıştı. Polisler devriye geziyor, düzenin bozulmasına göz kulak oluyorlardı. Bütün bunların üstüne amansız bir temmuz güneşi yakıcı tozlarını serpiyordu.

Boğazına bir “kahvedenlik” dolusu kahve boşaltılarak aşağı yukarı ayıltılmış olan Üstat, açılır kapanır sandalyesinden kışını bile kaldırmadan, elindeki megafonun katkısıyla madenileşen bir sesle talimatlarını yağıdırıyordu. Her zaman olası bir kovulma tehdidi altında elektiriklenen itaatkâr ve içten pazarlıklı asistanlar onun etrafında sinirli sinirli koşuşturuyor, astlarına karşı kırıcı davranıyorlardı. Polisin orada olmasına karşın Griffith düzenli aralıklarla cebinden bir şişe çıkarıp bir yudum skoç alıyor, sonra ağzını yeniyle siliyordu. Başını ellerinin arasına alıp, “Dehamı kaybettim! Dehamı kaybettim!” diye inliyor, sonra birden, bir aslan atılganlığıyla etraftaki her şeyi yutmaya hazır halde doğruluyordu. Kafasında bir portedeki notalar gibi düzenlenmiş kalabalık sahneleri inatla tekrarlatıyordu. Nihayet Üstat’ın huzuruna çıkma sırası Filozof’a geldi.

Bir asistan Filozof’u kolundan kavrayarak alıp götürdü. Kumlar, bağlı olduğu sendikanın onursal değnekçiliğinin alameti olan ince değneği ellerinin arasında eğip bükmekteydi. Hal ve tavrındaki tevazu hatta ezilmişlik yüzünden, yargıcın huzuruna çıkarılan nedamet getirmiş bir mahpusu andırıyordu. Üstat orada olduğunun farkında olduğunu göstermek zahmetine girinceye kadar, tam bir dakika onun birkaç adım yakınında bekledi. Yaşlı adam, Üstat’ı yakışık almayacak şekilde ısrarla inceliyor gibi görünmemeye dikkat ediyor, ama yine de gözü çaktırmadan bazı ayrıntılara takılıyordu. Yönetmenin bıyık ve parmakları nikotinden sararmış, sakalı bakımsızdı, ayakkabılarının içinde ayakları çıplaktı; uyluklarının yarısına kadar inen, Afrika’da safariye çıkmış avcı şortunun altından, ayak bilekleri çevresinde varisli damarlarla çizik çizik olmuş sıska bacakları görölüyordu. Nihayet Üstat kendisine doğru dönmeye tenezzül etti. Gözlüklerini çıkardı, sonra gayet yavaş, sanki gittikçe artan bir şaşkınlı-

ğın etkisiyle, kaşları yukarı kalktı. Filozof kendini nereye koyacağını bilmiyor, ürkmüş bir çocuk gibi gömleğinin eteğini buruşturup duruyordu. Lal rengi kadife pantolonu, yaldızlı pomponlu beresi ve beyaz ipek gömleğinin –tören akşamları giydiği gömlek– üstünde göğsünü onurlandıran “değnekçi” kordonuyla kendini korkunç derecede göz önünde hissediyordu. Bu kıyafette karısının imzası vardı. Filozof simge sözcüğünün anlamı konusunda kendisine söyleneni karısına tekrarlamış, o da bundan ne anladıysa ona göre kocasını giydirip kuşatmıştı.

Nihayet Üstat hükmünü verdi:

“Bu operet kılığı da nedir böyle?”

Yaşlı adam darbeyi tam kalbinden yedi.

Kendisine ağır ağır ve önlenemezcesine bir uçuruma yuvarlanmış gibi gelen bir süreç o zaman başladı. Önce süslerinden çıkardıkları kordon, bere, madalyalar, vs., hepsi karmakarışık bir halde bir torbaya tıklandı; sonra saç örgüleri çözüldü. Asistanlardan birinin dediğine göre “inandırıcı olsun” diye gömleği toz ve çamura bulandı. Yaşlı adam başı eğik, rütbesi sökülen bir subay gibi, tepkisiz duruyordu. Sonra uzunca bir süre daha kenarda bekletildi. Dirsekleri dizlerinde bir delikli tuğlanın üstüne oturdu. Birdenbire hemen önünde iki basket papucu belirdi. Başını kaldırdı; çırağın uzun silueti ışığa karşı önünde dikiliyor, güneşten tacı, çevresinde garip bir hale oluşturuyordu.

“İyi ama neden bütün New York polisi peşlerindeymiş?..”

Yaşlı adam, tam rüyadan uyandığı sırada kendisine Çince hitap edilen biri gibi gözlerini kırıştırdı.

“Lazare,” dedi Xavier heyecanla. “Dün bana Lazare’ın sekiz yaşındayken babasıyla birlikte taşraya çıktığını, kırsalda dolaştığını, çünkü bütün Amerikan polisinin peşlerinde olduğunu söylemişsiniz. Dün anlatmaya başlamıştınız. Sonra pffuiit! gittiniz. Ustabaşı çağırdı.”

“Ya, sahi. Anlıyorum.”

Filozof bu düşüncelerden binlerce fersah uzaktaydı; fakat bu çaresiz ve masum gence karşı hiçbir zaman sabrını yitirmemeyi bir tür vicdan meselesi yapmıştı. Bu yüzden gövdesini doğrulttu ve Lazare’ın annesinin işin içindeki işi nasıl keşfettiğini açıklamaya girişti.

“İşin içindeki iş,” diye tekrarladı Xavier, açgözlü bir dikkatle.

Kadın bir sabah küçük Lazare’a önemsiz bir soru sorunca, ağlayarak odasına kaçan oğlunun alfabeyi bile bilmediğini fark ederek çılgına dönmüş. O zaman, Büyük Barthakoste’un oğlunu okula götürecek yerde o lanet mesleğinin temel bilgilerini öğretmek üzere her gün şantiyelerde gezdirmiş olduğunu anlamış. Bu durum, Lazare’ın da tanık olduğu müthiş bir kavgaya yol açmış. Zavallı kadın mutfağın parkesi üzerinde öldü diye bırakılmış. Ve baba da sekiz yaşındaki çocuğu yanına alarak kaçıp yollara düşmüş.

“İşte böyle,” dedi Filozof.

“‘Öldü diye’ öyle mi?” diye sordu çıkar.

“Yani... hayır. Yüzde yüz değil. Kadın yaşayacak, ama façası bozulmuş halde. Suratı yarı yarıya gitmiş.”

“Bu da tamamen suratsız kalmak demek,” dedi Xavier heyecanla.

“Bir bakıma. Sonra, kalçasındaki kırık da hiçbir zaman iyileşmedi. Hayatı boyunca bir bacağı öbürüne yamuk yapar halde kalacaktı.”

Xavier bu yeni bilgileri gözleri parlayarak ve tadını çıkararak kafasında evirip çevirdi. Esrarengiz bir olayı çözmek üzere olan bir dedektif gibi yumruğu ağzında, enine boyuna geziniyordu.

“Ha ha. Demek buymuş. Her şey anlaşılıyor,” diye mırıldanıyordu kendi kendine.

Filozof eliyle muğlak bir bıkkınlık hareketi yaptı ve

uzaklaştı. Yıkılmaya hazırlanılan ve kameraların üzerine çevrildiği binayı melankolik bakışlarla seyretti. Küçükken, belki altı yaşlarındayken inşa edildiğini gördüğü tiyatroydu bu. Cephe frizinde çalışan bir işçi iskeleden düşüp ölmüştü, yirmi metrelik bir düşüş. O adamı iyi tanıyordu, babasının dostuydu. Bazen kendisine şekerleme filan getirdiği olurdu. Bu kaza ufaklığı –kendisini– derinden yaralamıştı. Aylarca aklından çıkmadı. Hayatında gördüğü ilk ölüydü. Bina da kendisinde şeytan bilir nasıl bulanık bir huzursuzluk, sinsî ve tuzak dolu bir çekim duygusu uyandırır oldu. Dönüp dönüp tam adamın çakıldığı yere, küçük bir haç işaretinin taşın yerini belli etmek için silinmez mürekkeple bizzat çizdiği minicik bir haçın bulunduğu yere geliyor, şaşkın ve üzgün bir halde uzun süre kalıyordu. Geçen ay, Sendika'nın binanın yıkım sözleşmesini imzaladığını öğrenince yine ziyarete gelmiş, o haç işaretini arayıp bulmuştu; solmuştu, neredeyse silinmişti, ama çocukluğunun anıları gibi yine de görülebiliyordu... Birkaç zamandır tekrar yüzeye çıkan, güncel yaşantısının üstüne yerleşen, birbirine karışan fotoğraflara benzeyen, çocukluğunun o imgeleri gibi. İçinden, hayatının çevresindeki turunu tamamlamış olup şimdi aynı yolda aynı adımlarla tekrar yürümeye başlayan bir adama benzediğini, bunun da artık çemberi kapama zamanının yaklaştığına alamet olduğunu geçiriyordu.

Ve bir kez daha, inşaatı aylarca sürmüş bir binayı üç günde yıkacaklarını düşünüyordu. Bu olgu ona geniş açıklamalara davetiye çıkaracak gibi görünüyor, bunun altında bir evren yasasına benzer bir şey, kozmik gizemden koparılmış bir sır kokusu alıyordu. Fakat düşüncesi asla bundan ileri gitmiyordu. Daha ileri gitmeye kabiliyeti yoktu. Sessizlikleri, daha fazlasını bilir görünmek için hesaplanmış davranışlardı. Otuz yıldan beri hiçbir yere varmaksızın çemberini çizip duruyordu. Önünde bir mamutun

uylukkemiğiyle bir mağara adamı, geleceğe gebe bir olay karşısında olduğunu hissediyor, homurdanıyor, kafasını kaşıyor, kemiği kokluyor, ama elinden bir şey gelmiyor, zihni görünmez sınırlar arasına sıkışmış, –“alet”i icat edecek kabiliyeti yok– tutulmuş bir halde öylece duruyor.

“Evet, sahtekârın teki, işte ben buyum,” diye düşünüyordu yaşlı adam (aslında bu melankoli nöbetinden biraz tad almadığı da söylenemezdi). Oysa herkes ondan “büyük eser”ini gerçekleştirmesini bekliyordu! O, yıkımcılığın sevinç ve gizemlerine adanmış bir hayatın toplamını bir kitabın sayfalarında özetleyecek kişi olacaktı. Hatta kızı, kocası bir Katolik basımevinin yöneticisi olan büyük kızı, hep geleceğe kalan, hep tamamlanmasına birkaç sayfa kaldığının sanılmasına izin verdiği o kitabı verimli düşünceleriyle doldursun diye, ona tomar tomar boş kâğıt getiriyordu. Evet, dinamitçi Morlay onunla alay etmekte haklıydı. Evet, o bir yalan adamdı.

Bir S şeklinde içine göçmüş ve dışa doğru bombeli duvarlar eskidikçe içlerinde gelişıyormuşa benzeyen işçilerin kendi argolarında “tuğlanın saçları” dedikleri kim bilir nasıl bir elyafı ve bitkisel iç dayanıklılıkla ayakta kalmış bir cephe duvarının önünde, bir avuç arkadaş, dizleri yerde, duvardan dileklerde bulunarak, kırılmış çimento duası ediyordu. Daha ileride, pralin görünümlü turuncu pembe tuğlacıklar alınlarda kırılıp ufalanıyor, irikıyım işçiler karşılıklı birbirlerinin göğüslerini tokmaklıyorlardı. Yıkımcılık işinin âdet ve görenekleri...

Griffith’in bir asistanı yaşlı adama bir işaret çaktı, o da tevazuyla işaretparmağını göğsüne çevirerek sordu: “Ben mi?” Bu asistan zayıf ve yaşı belirsiz, zeytin sarısı tenli upuzun bir insan parçasıydı. Artık hiçbir şey üstüne hayal kurmayan birine özgü, görmüş geçirmiş ifadeli bir yüzü vardı ve dışbükey biçimli ağzından, son gülüşünün anaokulu çağına kadar gittiği anlaşılıyordu. Dudaklarının

birleştigi köşede, oraya çivilenmiş gibi bir sigara. Yuvalarından düşmek üzereymiş gibi görünen gözleri vardı (Filozof karısına anlatmak için bütün bu ayrıntıları kaydediyordu) ve suratının balmumu derisinin altından daha şimdiden yer yer bir kurukafanın çizgileri belirliyordu.

Koyu bir Texas şivesiyle birkaç sözcük fısıldadı. Kumlar adamın ne dediğini yarım yamalak anlayabildi. Sonra Filozof bir platformun üstüne yerleştirildi. Düşünülen, güç ve hâkimiyet etkisi yaratmak için, onu contreplongée tekniğiyle (aşağıdan yukarıya) filme almaktı. Durum kendisine açıklandı. Yaşlı adam tüm tevazu ve iyi niyetiyle, çenesi, omuzları ve kaşlarıyla dünyaya hâkim olmaya çalıştı. Bunun için başını öyle bir arkaya deviriyordu ki, burnunun kanadığına yemin edilebilirdi. Durum kendisine hiç lafı dolaştırmaksızın hotbehot beyan edildi, yaşlı adam kızardı. Başka çekimler de yapıldı. Çekim ekibinin yüzlerindeki kararsız surat asırlardan sonuçların tatmin edici olmadığını gördü. Filozof'un koltuk altlarından bulaşık bezinden süzülür gibi ter akıyordu.

Başka bir planın çekimine girildi. Bu kez Filozof'tan kameraya yüzünde öfke ifadesiyle bakması istendi. Adam elinden geleni yapmaya çalıştı; ancak cesareti o kadar kırılmıştı ki, suratı daha ziyade büyük çocuklar misketlerini çaldığı için ağlamak üzere olan küçük bir çocuğu hatırlatıyordu. Üstelik asistan oyunculuğunu beğendi mi diye anlamak için bakışlarını ikide bir kameranın merceğinden uzaklaştırıyordu. Asistan ise sigarasını dudaklarından sökerek, mükemmel değilse de hiç olmazsa anlaşılabilir bir diksiyonla, şöyle bir yorumda bulundu:

"Kahretsin, böyle olmaz, biraz inanarak oynayın canım!"

Ve sigarasını tekrar ağzının köşesine vidaladı. Yaşlı adam başını salladı: O.K., bu kez anlamıştı. Derin bir nefes aldı ve yüzünü çeşitli şekillerde buruşturarak, bur-

nundan soluyarak, ağzından köpükler saçarak, yavrusu elinden alınan bir şebek gibi hayvansı homurtular çıkarak, aklınca çılgınca öfkeyi dışa vurmaya çalıştı ve bütün plato personeli kahkahayı bastı. Filozof platformda sendeledi ve dengesini yitirmemek için korkuluğa dayanmak zorunda kaldı. Kendisine “rol yapmak” değil “doğal olmak” gerektiği açıklandı ve plan bir kez daha baştan alındı. Bu kez yaşlı adam hiçbir şey yapmadı, ne bir kırpık kıpırtısı, ne de yüzünde bir sinirin oynaması; anladığına göre rol yapmamak bu demekti. Asistan, n’aapalım vermeyince mabut... gibilerden göğüs geçirdi: ters giden ha bir fazla olmuş ha bir eksik. Böyle idare eder, dedi; bununla yetineceklerdi ve başka bir plana geçmenin sırası gelmişti.

“Getirin öbür salağı,” dedi dişlerinin arasından.

Şimdi “Tecrübe gençliği kutsuyor” temalı alegorik sekansın çekimine girişmek söz konusuydu. Alegorinin ikinci kişisini temsil edecek olan bahse konu salak getirildi. Xavier’nin, sanki esrarengiz, falan filan... bir dedektif gibi, hâlâ gözleri parlıyordu, yumruğu da ağzındaydı. Onu da platforma çıkardılar. Filozof’un önünde diz çöktü, ellerini önünde kavuşturdu; bu sırada yaşlı adam, asistanın talimatları uyarınca, babaca bir jestle elini onun başına koyuyordu. Asistan ilave etti:

“Konuşuyormuş gibi yapın. Herhangi bir şey söyleyin, ne isterseniz...”

Diz çökmüş olan zaten dünden hazırды:

“Her şey anlaşılıyor,” dedi, Filozof’a doğru çevrilmiş yüzü naif bir gurur ifadesiyle aydınlanmıştı. “Hiçbir zaman –bu bir gerçek– sosisini Lazare kadar açgözlülükle gövdeye indiren birini görmedim. Sanki hiddetle yiyor, yediği şeye kızmış sanırsınız. Oysa yemek, yediğin şey olmak demektir. Madem ki hayvanları öldürüyorlar, Mösyö Kumlar, onları bütün halinde yemek için boğaz-

lıyorlar, bütün halinde yani bedeni ve ruhuyla birlikte parçalara bölüp kemiklerini ayırıyorlar, madem ki iç organlarına, yüreğe, bağırsaklara, karaciğere, böbreklere varıncaya kadar yiyorlar, öyleyse –benim görüşüm bu– o öldürülmüş et yutulduğu zaman bütün o kötülüklerin bize de geçmesi, biz olması beklenmelidir. Lazare’ın yeme öfkesi benim için sır gibi bir şeydi. Ama şimdi anladım. Bunun, çocukluğundan geldiğini, sosisleri hapır hupur yutarken aslında her defasında yediği şeyin annesi olduğunu gördüm!”

Xavier son sözcükleri ağzını eliyle kapatıp fısıldayarak söylemişti.

Duydukları karşısında tamamen şaşpallaşan Filozof, mantığa sığmayan bir bulaşma korkusuyla elini Xavier’ın başından çekiverdi. Günün birinde bunun olacağı belliydi. Oğlan delirmişti.

“Elinizi tekrar başına koyun!” diye bağırdı asistan, bu kez tamamen net bir şiveyle. “Kutsuyormuş gibi yapın, Tanrı’nın cezası! Bir şeyler mırıldanın, ne olursa olsun!..”

Filozof gözlerini, gülümsemesi aynı saf zafer ifade siyle ışıldayan çırağa dikerek, Pater Noster (Göklerdeki Babamız) duasını okumaya başladı.

“Evet,” diyordu çırak. “Her şey aydınlanıyor. Gelecek sefere, Lazare’ı görürsem, ona da açıklayacağım. Onun için Klinik günleri, öfke nöbetleri, mide krampları bitti artık!”

“Ah zavallı yavrum,” diye mırıldandı yaşlı adam.

Başka bir şeye geçme zamanı gelmişti bile. Filozof işlerin acilliği yüzünden adeta itilip kakılarak platformdan indirildi. Yaşlı adam her söyleneni yapıyor, bowling oyununun içinde nereye gideceğini bilemeyen bir köpek gibi çevresindeki hareketi izlemeye çalışıyordu. Yeni sekans yeni alegori. Bu kez “Geleceğe elini uzatan ‘gelenek’”. Filo-

zof, kendini iyice kasmış, canla başla iyi niyet gösterip her şeyi zihnine not ederek yapılan açıklamaları dinliyordu.

Ve iş de ciddiydi hani, zira sahne bizzat Griffith Usta tarafından yönetilecekti (Kumlar'ın korkusu da yepyeni bir harlayışla alevlendi). Yönetmen, makinistlerin omuzladığı sandalyesinin üstünde, şantiyenin ortasına taşındı. Gelecek ise, beklendiği ve uygun olduğu gibi, alaycı dinamitçi Morlay tarafından temsil edilecekti. Filozof'un alnından soğuk bir ter boşandı. Öneride bulunma noktasına kadar cüretlendi: "Niye başka birini seçmiyorsunuz?", sinemada seyirciler aradaki farkı göremezdi nasıl olsa. İstek yönetmene iletildi, ama o ikna edilemedi. Morlay'in suratına, yerini hiçbir şeyin tutmayacağı şeytani tebessümüne kafayı takmıştı bir kere.

Plan hazırlandı. Göz arka planda yıkılacak tiyatroyu görecek, dinamitçi asistanıyla birlikte "gelenek"e doğru yürüyecek, üç kamera buna yönelecekti. Böyle karar verildi. Üstat'ın varlığından ürkmekle birlikte mesleki onurunun kamçısını da hissedenden Filozof, heyecanına hâkim olmak için önce derin derin nefes aldı, sonra, Griffith "Aksiyon!" diye bağırınca, geniş adımlarla Morlay'e doğru atıldı. Morlay de alaycı bir ifadeyle ve elini uzatarak ona doğru yürüyordu. Yanında, belki iki metre ötesinde, asistanı, yıkılacak binanın stratejik yerlerine yerleştirilmiş dinamitleri fünyeye bağlayacak kabloyu makarasından salıveriyordu. Asistan sağ elinde hâlâ iki dinamit lokumu tutuyordu. Morlay'in pis sırtışı, dişlerini sıkarak yaklaşmakta olan yaşlı adamla sanki dalga geçiyordu. Griffith megafonuyla "Çok iyi, mükemmel!" diye bağırıyordu. "Şimdi konuşun! Birbirinize bir şeyler deyin, aklınıza ne gelirse!.."

"Ne o Mösyö Simge, bakıyorum bugün bayramlıklarımızı kuşanmışız!" deyiverdi alaycı dinamitçi, zaten yüreği yaralı yaşlı adamcağıza.

Asistanı bir gülüşle onayladı. O an Morlay asistanın uzattığı iki dinamit lokumuna eli erişsin diye biraz yavaşladı. O anda kimse niçin, nasıl olduğunu anlayamadı, fakat Filozof birdenbire elastiki ve yakıcı bir tür hava basıncıyla bütün vücudunun ters yönde itildiğini hissetti. Aynı anda bir arı kovanı uğultusu da kulak zarlarını adeta patlattı. Göz açıp kapayana kadarlık bir süre içinde dinamitçinin asistanı kara kırmızı bir dumana dönüştü. Fırlayan bir parça yaşlı adamın göğsüne isabet edip onu sırtüstü devirdi. Filozof bir an için öldüğünü sandı. Kulakları hâlâ gökgürültüsüyle dolu, yarı sersemlemiş olarak kalktığında, ayaklarının dibinde kendisine çarpan şeyi gördü. Dinamitçinin gövdesiydi bu. Sol kol ve bacağı kopmuş, yüzünün yarısı kömürleşmişti; yardım edin! Yardım edin, diye inliyor, kalan zavallı tek eliyle Filozof'un pantolonuna tutunmaya çalışıyordu.

9

Batan gün, suratına yastık bastırılan ölümcül bir hasta gibi, yavaş yavaş sönüşünü tamamlıyordu. Tahta parçalarıyla yakılmış büyük meydan ateşine ve şantiye çevresine işaret olarak dikilmiş kalaslardan yapılma kocaman X'lere karşın, kimse şenlik yapacak havada değildi. Oysa bir şölen ve eğlence akşamı planlanmıştı. Philadelphia, Detroit, Chicago, vs. gibi en büyük şehirlerin dört bucağından gelen delegasyonları karşılamak üzere ekipler oluşturulmuştu. Gelen resmî temsilciler şantiye ustabaşlarına resmî üslupta mektuplar okuyor, onlar da bu saygı gösterilerine teşekkür ediyor ve delegelere bir teke boynuzunda sunulan "arkadaş" içkisini ikram edi-

yorlardı. Fakat öğleden sonraki kazanın ağırlığı bütün yüreklere çökmüştü. Kameramanlar ve teknik ekip sempati ifadesi olarak işçilerin arasına karışmış, kolları kavuşuk, bir cenaze törenindeymiş gibi, âdet yerini bulsun diye onlarla konuşuyorlardı. Şurada burada arkadaş kolları karamsar şarkılar söylüyordu. Gönülsüzce insan piramidi kurma denemeleri yapılıyordu. Ama herkesin kafasında bir tek düşünce vardı. Genç dinamitçi asistanından geriye sadece birkaç et parçası, kasketinin siperi ve bir ayakkabı topuğu kalmıştı. Morlay, New York'un bilmem neresinde bir hastanenin yoğun bakım servisinde cehennem azabı çekiyordu (yanıklarına karşın, yazık ki hayatta kalacağı söylentisi dolaşıyordu). Griffith'e gelince, ilk fırsatta etekler, baygın bakışlar ve sofistike parfümlerle dolu bir taksiye kendini atmış, bir daha kendisini gören olmamıştı.

Filozof üzüntü içinde şenliklerden uzağa, şantiyenin kenarına çekilmişti. Gevşek eliyle şan şerefine zavallı süsleri, kordon şeritli bere ve ponponların, değersiz ve gülünç (o anda ona öyle görünüyordu) madalyaların bulunduğu kaba kesekâğıdını tutuyordu. Omuzlarında sanki bütün gün ölesiye yıkım yapmış gibi bir ağırlık hissediyordu. Asla, yirmi ölü daha görse ve yirmi hayat daha tanısa bile, kendisinden yardım isteyen, acısına bir hafifletme bekleyen o canlı yarayı unutmayacaktı. Morlay'ın pantolonuna asılan üşümüş gibi titreyen elini. Ve bakışını, o kanlı et parçasındaki son insani kalıntıyla, o tek gözlü bakışı, zira öbürü yuvasından bir çığırak gibi sarkan bir kömür topağı olmuştu. Ambulans olay yerine geldiği, bin türlü güvenlik önlemiyle altına sedye yerleştirildiği zaman bile, Morlay'ın ne eli Leopold'un pantolonunu bırakmış, ne de tek gözlü bakışı şamar oğlanı, hasmı ve nefretinin hedefi olan yaşlı adamın yüzünden ayrılmıştı. Ve bu bakışta bir sesleniş, bu seslenişte kin ve

nefret vardı, inatçı ve acıyı bile bastıran bir nefret; ve Filozof'a diyordu ki, acı çekerken bile, senden yardım dilerken bile, seni hâlâ hor görüyorum, seni hâlâ suçluyorum; ve yaşlı adam, bu intikamcı göz gözünün önüne gelince, Morlay'ın kendisini "ambar yıkıcısı" diye küçümseyen sesini kulağında açık seçik işitti ve korkunç bir rüyadan uyanır gibi ensesi ter içinde yüreği çarpıntılı, ayağa kalktı.

Heyecanını yatıştırmak için şantiyenin en çukur yerinde iş arkadaşlarını, davranışlarını seyretti. Yalandan eğleniyormuş gibi yapa yapa, sonunda oyuna ısınmışlardı. Sırasında gülüşler duyuluyordu, biraz zorlama da olsa buzun çözüldüğünü haber veren gülüşler. Çeşitli şehirlerin temsilcileri arasında dostça yarışmalar düzenleniyordu. Aşçılar ateşleri harlatıyor, kuzular çevriliyordu.

İçlerinden kim bilir kaç daha önce itfaiyeci, duvarcı, derz çekici, fırıncı, camcı, hatta avukat, kemancı, sigortacı ya da iyi aile çocuğu olmuştu. Gerçekten de aralarında kendisi Leopold gibi hayata yıkıcılık mesleğiyle başlamış olan pek azdı. Her biri kendi alanında iyi yapılmış işin verdiği doyunluğu, eserin doğuş, gelişim ve tamamlanışını görmenin sevincini tatmış, fakat hepsi de er geç bir gün yıkmanın anlaşılmaz büyüüne kapılmıştı. Bunun ne olduğunu anlamak için içinde yaşamak lazımdı. Bu karanlık, insanın ta ciğerinden gelen, kelimenin tam anlamıyla şeytani, hummalı coşkunun ne olduğunu... Hepsi mezbelelik yıkmaktan, bina alaşağı etmekten aldıkları derin ve tedirgin edici zevki benliklerinin hangi karanlık, sinsi ve adsız bölgesine borçlu olduklarını biliyorlardı. Varlıklarının tam orta yerinde dipsiz bir kuyu olduğu ifşa edilmişti, yıkıcı aleti eline almamışların (belki mezbaha işçileri hariç) tasavvur bile edemeyecekleri bir kuyu... Bununla besleniyor, bununla kendinden geçiyor; elbette suçluluk duygusuyla kıvranıyor, ama kendi-

lerinde bu başdöndürücü zevkten vazgeçecek gücü bulamıyorlardı. O kadar ki bazen bina yerine işçinin kendisi yıkılıyordu. Kliniğe mesleğin afeti depresyon kurbanları yağıyordu.

“En başta da ben,” diye düşündü Kumlar. Bu hırpalayıcı tutkunun, bu gergin şehvetin artık kesin olarak “kainandan çıkıp gitiğini” ne kadar iddia ederse etsin, ne zaman yeniden ortaya çıkarak, sakın denizden aniden başını çıkaran köpekbalığı gibi insanı kapıvereceği asla bilinemezdi. Örneğin daha geçen hafta, evinden atılmışların gözleri önünde, insanların yaşadığı binanın kapısını bir kafa vuruşuyla devirmemiş miydi (az sonra çocuk arabasını iterek oradan çıkan kadını tekrar görebilseydi, hiç tereddüt etmeden o ayki maaşının yarısını verirdi)?.. Daha beteri: pek uzun olmayan bir süre önce, evinde uslu uslu karısı İda ile alışverişe çıkmış olan büyük kızının be-beğine göz kulak oluyordu. Şefkatle melek yavrunun derin derin uyumakta olduğu beşiğe eğilmişken, birdenbire içini dehşetli bir tedirginlik kaplamıştı. Parmakları beşiğin parmaklıklarına kenetlenmiş, kaslarında uyanan kırma dürtüsünü boğmak için ciddi bir irade çabası gerekmişti. Başını kaldırıp şeker pambesi eşyaları, porselen balerinleri ve müzik kutusuyla o şirin kız bebek odasında etrafına bakınmış, o sırada içinde panik derecesinde bir korku peyda olmuştu; kontrol edilemez bir her şeyi kırıp dökme dürtüsünün boşanabileceği korkusu. Elbette bunu istiyor değildi, ama ya bir gün canı çekerse, ne yapardı o zaman? İçinden böyle bir ayartı gelebilir korkusu ve bizzat bu korku ile ayartılma, böyle bir ayartının ümüğüne çöküp kendisini yere alt edebileceği korkusuna yenilirim korkusuyla ayartılma; zehirlenmişin, alkoliğin duyduğu tedirginlik. Bebek kucağında, kendisinden dehşete düşmüş durumda, evden koşarak çıkmıştı.

Hayalet gibi nereden çıktığı belli olmayan, yürü-

mekten ziyade yerde kayar görünen, bir anda, çabucak, orada, önünde beliriveren soluk bir gölge, kanını başına çıkardı. Xavier X. Mortanse yaşlı adamın oturmakta olduğu tahta sandığı göstererek, "Oturabilir miyim?" dedi ve Filozof'un yanına oturdu.

Beriki hâlâ korkusunun etkisi altındaydı ve ağzını açmıyordu. Çırağa gelince, birkaç saat önce yarıda kalan konuşmaya hemen kaldığı yerden devam etmeye çekiniyordu. Böylece dikkatlerini sessizce şantiyedeki eğlencelere çevirdiler. Eğlence artık almış başını gitmişti. Çeşitli şehirlerin temsilcileri arasında (dostane) yarışmalar düzenlenmiş, çoğaltılmış, resmileştirilmiş, bahisler açılmıştı. Yer yer neşeyle ve derinden duyarak söylenen şarkılar yükseliyordu. En ilgi gören gösteri yine "geyiklerin toslaşması" idi. Oyun, yirmi metre kadar bir uzaklıktan, kafa önde karşılıklı hızla koşarak çarpışmaktan ibaretti. İki rakipten biri düşünceye kadar (bir dizin yere değmesi yeterliydi) tekrarlanıyordu. Bu oyunda büyük şampiyon Chicago'dan gelmiş, ayağına çabuk ve hemen hemen boyunsuz Kızıl-derili asıllı bir çam yarmasıydı. Zaferlerinin her biri alkış ve tezahüratla karşılanıyordu. Tahta parçalarıyla yakılmış büyük meydan ateşi, çevredeki yarı yıkılmış hayalet görünümlü bina cephelerine garip ve fantastik silüetler halinde yansıyor. Açık ve bir mercek gibi bombeli göğün altında kuzular kızarmaya devam ediyordu.

Xavier'nin dudaklarını yakan sorulacak bir sorusu vardı; gözünün ucuyla Filozof'u gözlüyor, uygun ânı kolluyordu. Sonunda sordu:

"Peki, sonunda ne oldu? Onu gördü mü?"

"Kim kimi gördü mü?" dedi ihtiyar biraz sinirlenerek ve bu da çırağın gözünden kaçmadı.

Fakat oğlan mutlaka bilmek istiyordu.

"Lazare. Annesini."

Leopold burnundan soludu: demek yine o hikâye.

Tam anlamıyla bir takıntıydı bu. Ama sabır, sabır; oğlanla konuşurken asla soğukkanlılığını yitirmemeli. Avcunun içindeki nasırları kaşımaya koyuldu.

“Babasının ölümünden sonra, yani Lazare on iki yaşındayken, federal polis onu New York’a geri getirip annesine teslim etmiş.”

Önce Filozof’un bütün söylemek istediği bu kadardı. Ancak Xavier, “Peki, sonra?” diye sorunca, bu hikâyeye kendisinde de beklenmedik bir ilgi uyandı, anılarını yokladı ve yalnız oğlana değil kendi kendine de anlatıyormuş gibi, dalgın bir bakışla devam etti:

“Bu arada annesi kendine yeni bir hayat kurmuş, polyomiyelitten yarı felçli garip bir tiple evlenmiş. (Filozof bu sözcüğü biliyordu, yeğenlerinden biri bu hastalıktan ölmüştü.) Yavaş yavaş ölmekte olduğunu hisseden zavallı adam işini sürdürecektir mirasçısı olmamasının acısını çekiyormuş. Lazare, üzerinde gökten düşmüş bir armağan etkisi yapmıştı. Ne yazık ki, yıkımcılık perisinin Lazare’in beşiğine eğilmiş olduğunu düşününce, çocuğun üvey babasının mesleğini sürdürmeye ne denli gönüllü olduğunu tahmin edebilirsin. Zira, düşün bir kere, adam bir saatçi-kuyumcu dükkânı işletiyormuş. Gözünün önüne getirebiliyor musun? Küçücük çengel ve pensler, ufak vidalar, minicik mekanizmalarla çalışmayı öğrenmek... Ne dersen de, Lazare bu işte az daha keçileri kaçırıyormuş. O sadece binaları devirme hayalleri kuruyormuş. Hatta ölçüyü aşan ihtirasları bile varmış, –ki bu zararlıdır, yemin ederim– örneğin kilise yıkmak filan gibi. En büyük rüyasıydı bu, yani kilise yıkmak; yıkım derken dinamitten ve bütün o şeytani yeni icatlardan bahsetmiyorum, bunların ne sonuç verdiğini bugün öğleden sonra gördün, değil mi? Eski usuldeki yıkımdan bahsediyorum, yıkımcılığın gerçek bir meslek olduğu günlerdeki gibi. O zaman bir şapeli, bir kiliseyi o dönemin aletleriyle yık-

maktan daha karmaşık, daha tehlikeli bir şey yoktu, ne zaman çökeceği asla belli olmayan çan kulesi yüzünden, bu yüzden ölen insanlar gördüm ben! Ama Lazare daha on dört yaşındayken kafasında yalnız bu vardı. Mezarlığı yutmak isteyen bir sıçan. Annesi istediği kadar bodrumdaki barakaya kapatsın, lanet okusun, kemer kayışıyla dövsün, oğlanda kafa sanki mobilyacı çivisiydi. Adamcagızın mesleğini öğrenmeyi reddediyor, dişlerinin arasından yıkımcı olacağına, başka hiçbir iş yapmayacağına yemin ediyordu. Saatçi-kuyumcu gittikçe kıvrışmaya, büzülmeye, solmaya başladı, sonunda küçüle küçüle bir topağa dönüştü, sonra da öldü. Ertesi sene bir kanser anneyi de götürdü. Lazare'ın on yedisinde bile değilken şantiyeye ayak bastığı ilk sabah ben de oradaydım. Olay buraya oldukça yakın bir yerde, 12. Cadde'de geçiyordu. Nasıl bir tezahüratla karşılandı, bir görseydin! Çünkü çoktan beri yıkımcılık muhitinde bir efsaneydi. Böyle bir şeyi hiç görmemiştim, sonra da görmedim. O sıralarda annesinin naaşının önünde omuzlarını silktiğini anlatıyorlardı. İşte bu kadar. Bütün bildiğim aşağı yukarı bundan ibaret."

Bir an sessizlik oldu, sonra Xavier sordu:

"Söyler misiniz Mösyö Kumlar, filanca annenin filanca çocuğun gerçek annesi olduğunu nasıl anlıyorlar?"

Filozof kaşlarını çattı. Duyduğunu doğru duymuş muydu? Çocuğa endişeli bir şefkatle baktı.

"Ne biçim soru şimdi bu?" diye fısıldadı, çırağın safdilliğinden adeta korkmuş gibi.

"Yoo, yok bi'sey," dedi Xavier.

Tek kelime eklemedi. Düşünceli düşünceli önüne bakıyordu.

Filozof Xavier'yi bir tür şaşkınlıkla, sanki kendi türünde olağanüstü bir şeymiş gibi seyretti. Nereden çıkmış olabilirdi bu oğlan? (Bininci defadır bu soruyu soruyordu kendi kendine.) Xavier'yle ilk karşılaşması. Hafif-

çecik, cılız bir ses, arkasından fısıldamıştı: “İyi kalpli ihtiyar, doların var mı acaba, ya da dolar kazanmak için bir iş?” Leopold arkasına dönmüştü. Korkunç bir pislik içinde, giysileri boka bulanmış denecek halde, kurumuş kan ve kusmukla kaplı bir oğlan dilenmek için elini uzatıyordu. Yalnızca onu bu halde görmek bile yaşlı adamın merhametten kalbinin sıkışmasına sebep olmuştu. “Çöpleri karıştırmaktan nah burama geldi Mösyö.” Filozof aç zavallıyı Sendika yönetimine tavsiye etmiş, onlar da, bu ağır mesleğe hiç de uygun olmamasına karşın, çırak olarak işe alınmasına razı olmuşlardı. Ve şimdi, yaşadığı olayların kendisini kader üstüne derin düşüncelere daldırdığı bu gün, yaşlı adam kaderin hangi cilvesiyle bu ayaklı marul yaprağının, duvarların dört tonluk kütlelerle vura vura yıkıldığı şantiyelerde boy göstermiş olduğunu çözmeye çalışıyordu.

“Benim için bir sırsın sen küçük,” diye itiraftan kendini alamadı.

Xavier ifadesiz, safdil ve apaçık yüzünü ona doğru çevirdi.

“Ya, öyle mi?”

“Sana hiç mi hiç uygun olmayan bir meslekte kalmakta inat edişini anlamıyorum. Okula gitsen daha iyi olmaz mı? Kitaplarla kendini yetiştirsen?..”

Xavier’in yüz ifadesi karardı.

“Kitaplar,” dedi, “her zaman insanın ruhuna acı verir.”

Yaşlı adamın ses tonu bir kerte yükseldi.

“Peki, ya yıkımcılık? Hem sonra yalnız ruhun değil ki söz konusu olan, beden de var.” (İşaretparmağını kaldırarak) “Tek ve yekpare,” diye belirtti çırak, fakat Filozof uyarıya aldırmadı. “Beslenme ilkelerim dediğin şeye, öldürülen etler ve yenen cesetler, vs.ye diyecek yok, tamam, ama insaf et yahu, Tanrı’nın bizi yaratmış olduğu gibi yaşamamız da lazım! Şu boyuna bosuna, omuz-

larının genişliğine bak, seni bir dev haline getirmek mümkün. Ama bir serçe gibi besleniyorsun. Ölüm döşğinde bir hasta kadar zayıfsın, çekici yerden almaya kalksan kan ter içinde kalıyorsun! Öyle anlar oluyor, seni gözlüyorum ve bu böyle gitmez, şimdi bayılıp düşecek diyorum. Bazen ayakta zor duruyorsun yavrum. Şu heriflere bir bak (koluyla eğlenmekte olan yıkımcıları gösteriyordu). Lazare'ın babası tütün yerine tuğla çiğniyordu! Bunların arasında senin ne işin var? Tam olarak ne umuyorsun? Onlardan biri olmalısın, anlıyor musun? Onlar gibi, onlarla aynı ırktan olmalısın, yoksa seni de bir duvar gibi Alet'ten geçirirler."

Xavier, kararmış bir yüz ifadesi ve kalın kafalı tavırla kollarını kavuşturmuştu. Haşın bir sesle, "Yıkımcılık işine alındım ve yıkımcılık işinde kalacağım," diye karşılık vermekle yetindi.

Kalktı ve elleri pantolonunun cebinde, daireler çizerek yürümeye koyuldu. Yaşlı adam elimden bir şey gelmiyor anlamına yüzünü buruşturdu. Oğlanın kendini kaptırdığı hayallerin hakkından lafla gelinemeyeceğini biliyordu. Ama hayat er ya da geç onun gözünü açma görevini üstlenecekti nasıl olsa ve –diye düşünüyordu Filozof– bu hiç de seyri hoş bir manzara olmayacak.

Üç yıkımcı arkadaş şantiyenin çevresini dolaşıyorlardı. Leopold, tören için kendisini aradıklarını tahmin etti. Seslenip çağırması için henüz fazla uzaktaydılar. Xavier durmuştu, hâlâ düşünüyordu.

"Babasının ölümünde, dediniz Mösyö Kumlar. Neden öldü babası, Lazare'ın?.."

Filozof bir an terddüt etti: "Bu sırrı niye ifşa edeyim, oğlan bunu ne yapacak?"

"Ama öte yandan neden ona bu bilgiyi de vermeyeyim ki?.."

"Öldürüldü. Lazare'ın babasını öldürdüler."

Xavier ellerini ceplerinden çıkarıp ağır ağır yüzüne götürdü.

“Öldürüldü mü, nasıl yani, kim öldürdü?”

“Nasıl öldürüldüyse öldürüldü,” dedi yaşlı adam sinirli sinirli ve sert bir hareketle ellerini dizlerine vurarak kalktı. “Of!.. Kokoñi irou-zô!” diye seslendi arkadaşlarına; Sendika’nın jargonunda bu “Hey, hoo!.. Buradayım!” anlamına geliyordu.

Üç kişiden biri ona doğru yürüdü. Kızıl saçları alaberos kesilmiş, kolları huysuz bir atın bacaklarına düğüm atacak kadar kuvvetli biri. Carnegie Hall’in eski flütçülerinden...

“Gel arkadaş. Duvarı Kıvrırma saati geldi,” dedi Filozof’a.

Kumlar yorgun bir tavırla söyleneni yaptı. Ustaların kudemlisi sıfatıyla bu rolü oynamak tabii kendisine düşüyordu. Sanki başka çaresi olmadığını anlatmak ister gibi son bir kez Xavier’ye döndü. Çıracak da bırakıp gittiği için kendisine küsmediğini, durumu anladığını belli edercesine gülümsedi. Ama yine de gözleri yaşarmıştı. (Fakat tüm hak ve yetkilere sahip olmayan çalışanların Sendika’nın düzenlediği şenliklere katılması yasaktı.) Filozof eliyle çırağa üzgün bir selamcık gönderdi. Nedenini bilmiyordu, ama çırağı son kez görüyormuş gibi bir his vardı içinde. Silkindi, bu moral bozucu izlenimi kafasından kovdu ve şantiyeye girdi. O an Xavier de benzer bir izlenime kapıldı, hem de o kadar kuvvetle ki, dostunun arkasından gitmeye yeltendi. Fakat kızıl saçlı eski flütçü kendisini bir itişte altı adım geri atarak hemen hizaya getirdi. Xavier mesajı anladığını göstermek için iyice geriye çekildi. Adam, daha da uzaklaşması için oğlana bir taş attı. Son olarak da, uğursuzluğu def etmek ister gibi eliyle, yalnız işaret ve serçeparmaklarını yukarı kaldırarak bir korunma işareti yaptı.

Xavier yerde bulduğu bir balyozu aldı, şantiyenin sınırını çizen halat boyunca yavaş yavaş yürüdü ve bir noktada durdu. Oyun alanından atılmış bir öğrenci gibi, bozum olmadığını göstermeye çalışarak, ağırlığını önce bir bacağına sonra öbürüne vererek duruyordu.

Filozof çukurun dibindeki arkadaşlarının yanına varınca, oradaki yüz kadar işçi büyük bir halka oluşturdu ve dört kişi Leopold'u kol ve bacaklarından tutarak havaya kaldırdı. Yaşlı adam hiçbir direnme göstermedi. Onu böyle karga tulumba yıkılmak üzere olan bir duvara götürdüler. Duvarda karolarla bölünmüş bir pencere vardı, Xavier'nin bütün kalbiyle camlarının çıkarılmış olmasını dilediğı (fakat böyle olduğuna yemin edemezdi, mesafe bayağı fazlaydı) bir pencere. Kumlar'ın kol ve bacakları, parça parça edilmek isteniyormuş gibi dört bir yana ayrıldı, sonra yaşlı adamı gittikçe genişleyen bir sarkaç hareketiyle birkaç kez havada salladıktan sonra, kafası pencereye çarpacak şekilde duvara doğru savurdular. Karolar daha ilk darbede kırıldı.

Şimdi Filozof'un kafası duvarın öbür tarafına geçmişti. Arkadaşları kendisini yatay durumda tutuyor, pencere de adeta boynuna geçirilmiş bir tür "mengene" oluyordu. Kadın kılığına girmiş, kadın peruğı takınmış, kadın gibi makyajlı, yüzüklü ve takıp takıştırmış ama sakallı düzeltilmemiş bir adam yaklaştı ve Filozof'un alnına resmî bir öpücük kondurdu. Arkadaşların oluşturduğu halka bir ayin sessizliğı içinde sahneyi seyrediyordu. Nihayet adam virgülüne kadar kodlanmış ritüel jestlerle Kumlar'ın uzun kır saçlarına bigudiler takmaya başladı.

Ekipler baygın ve hüznü bir ilahi söylemeye başladılar. Artık beslenmeyen meydan ateşi yavaş yavaş zayıflıyor, fakat canlanmak için çırpınıyormuş gibi arada bir parlayıveriyordu. Gölgeler bina yıkıntıları üzerinde uzayıp dağılarak siliniyordu. "Bir gün ben de onlardan

biri olacağım, diye düşünüyordu Xavier, beni de sevecekler.” Bu arada şişlere geçirilmiş kuzular da, kabarcıklanmış derilerinden ısıklık sesleri çıkartarak ve etrafa hoş kokular saçarak korların üstünde çevriliyordu.

Meremetlenen Mandarin

“Çünkü, varlıklara bağlanılırsa, bağın birdenbire kopuvermesine hazırlıklı olmak lazımdır, zira hayat zamanının çoğunu kınılmakla geçiren bir iptir.”

XAVIER X. MORTANSE

Ablama Mektuplar'dan alıntı

Birinci bölüm

1

Justine çay fincanını masaya bıraktı. Randevu saati geçeli yirmi dakika olmuştu; içinden, pek az tanıdığım bu herife güvenmekle hata mı ettim acaba diyordu. Bereket, bulunduğu yer gösteri dünyasından insanların takıldığı bir kafeydi ve geç vakte kadar açık kalacaktı. On bire kadar beklemeye karar verdi. Birkaç masa ötede genç bir kadın ağlıyordu: "Senin için bütün yaptıklarımın sonra, senin için olunabilecek her şey olduktan sonra." Kendisini umursamadığını açıkça gösteren, saçları briyantınli genç bir adamla konuşuyordu. Adam biraz küçümseyici ve sert bir tavırla camdan dışarı bakarak sigarasını tütürmekteydi. "Çektirdiği acıyla övünüyor," diye düşündü Justine, "kadından para istediğinde onu tokatlıyordur mutlaka." Yanlarında yağlı tenli şişman bir adam hiçbir şeye aldırış etmeden spagettisini tıkınıyordu.

Beklediği adam kafeye girdi. Üstünde bej rengi, buruşuk ve kirli bir yağmurluk vardı. Tıraş olmamıştı ve bir kibrit çöpüyle dişlerini karıştırıyordu. Selam vermeden, şapkasını bile çıkarmadan oturdu.

"İyi akşamlar," dedi Justine.

"Mmm," diye bir ses çıkardı adam, şapkasının kenarına bir fiske vurarak.

Dişlerini temizlemeye devam etti. Sonra:

"Niçin bu kadar geç randevu verdiniz? Ben sabahları çalışırım daha çok."

"Yandaki sinemada piyano çalıyorum. Temsil dokuz kırk geçe bitiyor."

"Her neyse, eğer umduğunuz yeni haberse, bunun için henüz çok erken."

"Ama üç hafta oluyor."

"Evet öyle, sayın bayan. Ama ben ne yapayım verdiğiniz o kadar az bilgiyle?.. Başlamamı istediğiniz yerden başladım; limanı dipten doruğa araştırdım, hamalları sorguya çektim, gizli barlara girip çıktım. Zaten bunun için ek masraf da çıkacak size. Makbuz filan, her şey tamam."

Justine erimekte olan birikmiş parasını düşündü. N'aapalım!..

"Her şeyi ödeyeceğim, biliyorsunuz."

"Sonra, o genç adam, neydi adı?"

"Xavier."

"... Şu Xavier. Kim bilir, belki de bir gemiye tayfa olup gitmiştir. Şimdi birçok genç böyle apar topar işe alınıyor. Şu anda belki dünyanın öbür ucunda bir yerdedir, bakarsınız."

"Yani işin peşini bırak demek istiyorsunuz."

Adamın tamahkârlığı alarm verdi.

"İşin zor olacağını söylemek istiyorum sadece. Ama size onu bulacak biri varsa o da benim, Gary Hoobler."

Kibriti masaya koydu ve ses çıkararak çürük dişini emdi. Bu kadar bayağı insanlarla görüşmek zorunda kalmak... Justine gözlerine öfke ve çaresizlik yaşları dolduğunu hissetti.

"Neyse, en küçük bir ipucu bulur bulmaz elbette sizi haberdar edeceğim. Hâlâ aynı yerde mi oturuyorsunuz?"

"Hayır. Sizinle görüşmek istememin bir nedeni de buydu. Bu sabahtan itibaren şu adreste oturuyorum."

Gary Hoobler'e bir kart uzattı.

Sessizliğin Kumları
Kiralık Odalar-Pansiyon
Mal sahibi: Leopold O'Donahue
Müşterilerimize hoş geldiniz diyoruz

vs.

Dedektif gözleri yarıkapalı, beynindeki küçük kutularda bir araştırma yaptı.

"Durun bakayım, Leopold O'Donahue... Leopold O'Donahue... Evet, evet. Şimdi hatırladım."

Ders anlatır gibi okudu: "New York Yıkımcılar Sendikası kıdemlisi, İrlanda doğumlu, arkadaşları tarafından Filozof lakabı takılmış..."

"Olabilir," diye sözünü kesti Justine, ama yine de etkilenmişti.

"Görüyorsunuz ya, ben her şeyi bilirim. Hiç merak etmeyin, Xavier'nizi bulacağım mutlaka."

Güven vermek ister gibi uzun kemikli, nemli ve kıllı elini Justine'in kolunun üstüne koydu. Gülümseyince ağzındaki sarı at dişleri görünüyordu.

"Bana dokunmanıza izin verdiğimi sanmıyorum."

Gary Hoobler elini çekti. Bakışı "Amma da namus kumkumasıymışsınız!" diyordu.

Justine istifini bozmadan sakın sakın çayını içti.

"Sahi," dedi dedektif, "tabii beni ilgilendirmez ama, basit bir merak işte; Xavier'nizi buluverdiğim zaman onu ne yapmayı düşünüyorsunuz?"

"Öldürmeyi."

Gary Hoobler sessizce gülmeye başladı. Kibrit çöpünü aldı, özenle cüzdanına yerleştirdi ve cüzdanı yağmurluğunun cebine koydu.

"Bu durumda, küçük hanımcığım, başkasına başvurmanız gerekecek. Ben bu tür keman çalmıyorum."

"İşi kendim yapacağım."

Hoobler gitmeye hazırlanıyordu, ama sandalyesinden kalkmadı. Kısa bir sessizlik oldu. Dedektif merakla Justine'i süzüyordu.

"İtiraf edin, sizi korkuttum," dedi kadın.

Dedektif soğuk soğuk sırttı:

"Yok canım, daha neler, ben neler gördüm. Artık hiçbir şeye şaşmıyorum."

Justine tilki kürkünü boynuna iyice sardı, küçük şapkasını başına taktı.

"Hey, söyler misiniz, şaka bir yana, niyetiniz gerçekten bu mu?"

"Şaka olsun diye söyledim," dedi kalkarken.

Masaya bir miktar bozuk para bıraktı ve çıktı.

Gary Hoobler kibritini tekrar çıkarmıştı, düşünceli bir tavırla dişlerini karıştırıyordu.

2

Miss Peggy'yle çıkması için kararlaştırılan günün öncesinde Xavier çok sıkıntılı bir gece geçirdi. Doğal olarak günün olayları vardı bir kere, Lazare hakkında öğrendikleri filan, sonra devamlı bir kamaşma gibi gözlerinde takılıp kalan dinamit kazası... Oysa uykusuna büyük bir özenle hazırlanmıştı. Kurbağasının kutusunu kilitlemiş, daha güvenli olsun diye üstüne bir de kemerini sarıp tokasını da sımsıkı iliklemişti. O ilginç koruyucu göğüs plakalarını da çıkarmış, kulaklarına bir kilo gazete kâğıdı tıkamıştı.

Ne var ki, yeni komşularından gelen gürültü patırtı yüzünden gecenin saat ikisine dek gözünü kırpmamıştı. Çift on bire doğru eve gelmişti; yayvan yayvan ve peltek

konusmasına bakılırsa adam içkiye hayır dememişti. Kadının gıdıklanıyormuş gibi attığı yapmacık kahkahalarsa çırağın sinirlerinde testere etkisi yapıyordu. Bir kedinin pençesi altındaki yaralı bir fare gibi, döşğinde bir o yana bir bu yana dönüp durduysa da, duymamak, dinlememek ve sıkıntıdan sık sık of çekmemek imkânsız oldu. Bu insanların icra etmekte oldukları faaliyet hakkında kafasında açık bir fikir oluşturamıyor, bu da büsbütün canını sıkıyordu. Adam yakınma tonuyla birtakım isteklerde bulunuyor, hanımsa bunlara gönülsüzce, yarım ağızla ve para vaadleri karşılığında yanaşıyordu. Xavier sonunda (anlamaktan da uyumaktan da) vazgeçti ve zaman öldürmek için, kadının adının Rosette olduğunu istese de unutamayacağı çiftin homurtu, kıkırtı ve iniltilerinin gün doğmadan kesilmesini umarak, odasında aşağı yukarı dolandı durdu.

Nihayet uykuya dalabildiyse de, bunu sanki uyandığında kendini eciş bücüş garip pozisyonlarda bulmak için yapmıştı. Devekuşu pozisyonu (suratı yastığa gömülü, kıcı havada); ya da (telefon ahizesi gibi bir ayağı yanağına dayalı) kulağını kaşıyan köpek; ya da hepsinin en rahatsız asılmış kedi (kafatasının üstünde amuda kalkmış, topukları duvara dayalı). Bu bir saatlik jimnastikten sonra, her tarafı yattığı zamankinden daha fazla ağrılar içinde tamamen uyanmıştı. Yüzü sıcak, gözkapakları yanıyor ve kafasından ertesi günün olaylarını geçiriyordu. Midesini tersine çeviren bir sürü sıkıntı. Neymiş? Müzeler ve büyük mağazalar gezilecekmiş! Dondurma yenecekmiş! Sonra lokanta, en sonra da müzikhol! Peki, gereken kuvveti nerede bulacaktı? Ya sokağın ortasında beş duyusu birden kırı kırır da düşüp bayılıverirse?.. Ya aniden göğsü sıkışırsa? Peggy mutlaka buna kızar, onu orada bırakır, vs., artık arkadaşı olmak istemezdi... Ve böylece genç kızın sevinç ve mucizeler bek-

lediği planları çırak açısından birer kâbusa dönüşüyordu.

Aklına gelen ve diğer dertlerinin hepsini geri plana iten bir şey aniden yatağından sıçramasına sebep oldu. Miss Peggy kendisine bir takım elbise almayı vaat etmişti. Tamam. Bunu onunla birlikte seçeceğini ve müzikhole giderken bu elbiseyi giyeceğini de söylemişti. Tamam. Öyleyse kızın önünde soyunmaya mecbur olacaktı! Kalbinin duvarlara kadar yankılanan çılgın ve boğuk çarpıntılarını bastırmak için kendini tekrar döşeğe attı. Boğazından ölmekte olan bir köpeğin hafif, bastırılmaz hırıltısı çıkıyordu. Bütün gücüyle doğduğu ülkeye ait anılarını çağırırdı. Yapacağına ikna olmuş bir bakışla doğruldu. Cesaretle kemerini tavandaki çengele taktı ve kendini astı.

Kemer donuna takıldı, çengel tavandan koptu ve Xavier kendini kışüstü yerde, şaşkın şaşkın bakınırken buldu. Uzunca bir süre, "Az kaldı ölüyordum," diye sayıklayarak döşemenin üstünde oturdu kaldı. Nihayet tüm sinirleri kopan enstrüman telleri gibi bir anda boşandı ve şakağı duvara dayalı, baygınlıktan farksız bir uykuya daldı.

Geç vakte kadar uyudu, nihayet kalkabildiği zaman kendini tamamen yenilmiş hissetti; kasları ağırlaşmış, sanki geceyi dövüşmekle geçirmişti. Gönülsüzce, ayakları geri geri gider gibi giyindi, ama bunu iki kez yapmak zorunda kaldı, çünkü arada plakalarını unutmuştu. Kurbağasının kutusunu açıp hoşlandığını bildiği şekilde karnını okşadı, fakat diva suratını astı. Geceyi hapiste geçirmiş olmaktan memnun kalmayan hanımefendi darılmıştı. "Affedersin, dedi Xavier, sana bunu bir daha yapmayacağım." Miss Peggy kararlaştırıldığı gibi on bire doğru kapısını çaldı.

On saniye gözleri kapalı, yumruğunu kalbine bastırarak, öylece durduktan sonra kapıyı açtı. Canını ciddiye alıyordu, ne olur ne olmaz...

Biri göğsünden itmiş gibi bir adım geri çekildi. Dün-

yanın ilk sabahının ilk çiçeği şahıslaşmış bir halde karşısında duruyordu. Peggy dudaklarını boyamış, yüzünü pudralamış, gözkapaklarını gölgelemişti (azıcık, belli belirsiz); kulakmemelerinden iki küçük mavi tüy sarkıyordu. Şapkasının kırmızı halesi, eteği pilili denizci takımı, düz ökçeli ayakkabıları ve siyah örgülerine bağladığı kurdeleler; "bir üstünde dans edeceği ip eksik," diye düşündü Xavier, çocukluğunun derinliklerinden yükselir gibi gelen bir heyecanla...

"Dere kokuyorsun."

Dedi, ama kız ne demek istediğini anladığından emin olamadı. Bakışında kibrit 'alevi gibi bir şey titreşti. Xavier açıkladı. Peggy saf bir su fıskiyesiydi. Kendisiyse, bunun tam karşıtı, geceyi bir lağım çukurunda geçirmiş gibi hissediyordu. Hatırladığı kadarıyla hayatında bir ormana ayak bastığı olmamıştı, fakat ormanda bir dereye yaklaşıırken derenin varlığının kokusundan anlaşılabileceğini tasavvur ediyordu ve kızda da tasavvur ettiği bu kokunun, bütün tazeliğiyle, var olduğunu düşünüyordu, dediğine göre. Bereket bu benzetme Peggy'nin hoşuna gitmiş gibiydi. Gözlerindeki küçük kıvılcım titremekten vazgeçti.

Bir cumartesi tatil günü atmosferinin hüküm sürdüğü New York'a bu sabah göğün ve güneşin bahsettiği görkemli aydınlık. Ağaçlardaki parlaklık, sokak ve köprülerdeki zarafet, binalardaki akıldışı ihtişam. Yolu uzatmak pahasına, Peggy en güzel, en ağaçlı, en çiçekli ve en iç açıcı bulvarlardan gidiyor, Xavier ise, burnunun ucuna bir çekül asılmış gibi, başı önünde gözleri yerde yürüyordu. Miss Ohara bu somurtkanlığa pek de aldırış eder gibi görünmüyor, oğlana hazırladığı ve ne pahasına olursa olsun onun gönlünü fethedecek olan bütün o güzel olayları düşünüyordu. Üstüne düşse düşse de olsa Xavier'yi mutlu edeceğinden emindi.

“Zaten,” dedi, “elbiseni değiştirdiğin zaman kendini daha iyi hissedeceksin.”

Xavier yoldan saparak yakındaki bir banka gidip oturdu; çökmüş gibiydi.

“Yine ne var?”

Çırak yanıt vermedi. Dirseklerini dizlerine dayamış, mekanik bir şekilde, ot parçacıkları taşıyan bir karınca kafilesinin hareketlerini gözlemliyordu. Böylece uzunca bir süre geçti. Peggy de yanında oturuyor, bacak bacak üstüne atmış, kıcı kıcına değiyor; ona sırtını dönmüş, tırnak uçlarını seyrediyor; Peggy omzunu arkadaki bir ağaca dayamış; son olarak Peggy yine oturmuş, ama bu kez bankın öbür ucuna ve göğē doğru derin oflar çekiyor. Yani demek istiyoruz ki, Peggy bekliyordu. Xavier ise, hâlâ sessizdi. Çeyrek saatten beri bir çınar kadar bile yerinden kıpırdamamıştı.

Oğlan onun içini çektiğini duyunca nihayet tepki verdi. Kız pek belli etmeden gözkapaklarını siliyordu. Xavier süklüm püklüm şöyle dedi:

“Bana elbise alınmasını istemiyorum.”

Peggy sesini titreterek nedenini sordu, Xavier de, “İște!” diye kestirip attı.

“Ama müzikhole de bu kılıkta gidemezsin ya!”

“Bu benim iş kıyafetim,” dedi pek inançlı olmayan bir sesle.

“Ne yani, cumartesi akşamı müzikhole iş kıyafetiyle gidildiğini mi sanıyorsun?”

Peggy, kızmak için bütün nedenlere sahip, ama yine de kızmayacak kadar yüce gönüllü olduğunu iyice fark etsin diye, açıkça görölen bir sükûnet ve yumuşaklıkla konuşmuştu. Çırak bunu görüyor, bu yüzden kendini ölesiye suçluyordu, ama ne yapsın? Gerçekten çok fazla şey isteniyordu kendisinden. Bir cenaze töreni ciddiyetiyle, genç kadına vermeye hazırlandığı derin üzüntünün

sonuçlarını, kendi hayatı üzerindeki sonuçlarını, hesaplıyordu. Çaresi yok! Ağzından şunun çıktığını işitti:

“Bu durumda, oraya gitmemeyi tercih ederim, senin müzikholüne...”

Peggy'nin güzel yumruklarının güzel kalçalarının üstüne düştüğünü gördü. “Pekâlâ, öyle diyorsan...” Ve kız kalktı. Xavier, hâlâ dirsekleri dizlerinde, öne eğilmiş, kendi hödüklüğüne bir hastalığa katlanır gibi katlanarak, aşağıdan yukarı ona bakıyordu. Peggy gidecekti; ama önce çantasının kayışının omuzuna iyi asılmış olup olmadığını kontrol etti, arkadaşına aklını başına toplaması için son bir şans tanımaya bahane olarak. Xavier, suratı bir karış, parmaklarının bölümlerini, boğumlarını, boğumcuklarını seyredip duruyor, bu sabah kemeriyle kalkıştığı intihar girişiminde başarılı olamayışına üzülmüyordu. Söz konusu girişim boynunda birtakım sarımsak lekeler bırakmıştı, yakasını kaldırarak bunları gizlemeye çalışıyordu.

Peggy parladı:

“Peki niçin? Alt tarafı bir elbise satın alınacak, bu kadar korkacak ne var bunda, Tanrı'nın cezası?”

Xavier böyle şeylerin kendi karakterine uygun olmadığı yanıtını verdi. Sonra ilgisizce ilave etti:

“Hem sonra, ben zaten giysi satın almanın nasıl yapıldığını da bilmiyorum.”

Peggy kısa bir an burnundan soludu.

“Karmaşık bir şey değil ki bu, lanet olsun! İstedğin elbiseyi seçiyorsun, prova kabinine giriyorsun, aynada kendine bakıyorsun, sonra parayı ödüyorsun ve hadi bay bay. Hepsi bu kadar.”

Bu sözleri yarı yarıya kendisi için, sırf vicdanı rahatlasın diye, nerdeyse mırıldanır gibi söylemişti; sonuç alma olasılığı üstüne hiç hayale kapılmıyordu. O gün için beslediği bütün güzel umutlar bir anda aşınmış, erimiş, duman olup uçmuştu. Ama... bakın hele, Xavier gövde-

sini doğrultmuyor mu! (Yarım saatten beri yaptığı ilk hareket). Tam isabet kaydeden şey, “prova kabini” kelimeleriydi. Kızın, bunun ne olduğunu açıklaması gerekti. Oğlan göğsüne sardığı plakalara kadar her şeyden emin olmak istiyordu. Oraya tek başına girip giremeyeceğini sordu.

“Elbette,” dedi kız, biraz şaşırarak.
Xavier’ nin yüzü aydınlandı.

Korkuları dağılınca Xavier akşam şantiyede kurşun botlarını çıkardığında hissettiği şeyleri hissetti: sanki kışına kanat takılmıştı. Her şey onu sevindiriyor, meraklandırıyor, şaşırtıyor, hayretler içinde bırakıyordu. Sık sık bir çocuk gibi masum kahkahalar atıyordu. Mağazada uzun bacaklarını sokmadık yer bırakmadı. Raf sıraları arasındaki dar yolların ne demek olduğunu anlamıyor, ikide bir kendini tezgâhların arkasında satıcı kızların yanında buluyor, Peggy de buna kıs kıs gülüyordu. Onun için ne denli yeni şeylerdi bütün bunlar, bu süslü lambalar, bu Ali Baba Mağarası bolluğu, kasaların bu neşeli şıkırtısı, dolarların elden ele gidip gelişi, bu göz kamaştırıcı tabelalar, bütün bu zenginlik seli. Bazen doğrudan güneşe bakıyormuş gibi gözleri acıyordu.

Derken o meşhur elbiseyi satın alma ânı gelip çattı. İki parçalı bir takım, ceketi de kruvaze olacak ha, aşağı kurtarmaz, saf yün ve sıçan grisi; mavi çizgileri o kadar ince ki, ayırt edebilmek için burnunu dayamak lazım. Ardından, dikkat! Bir değil, hatta iki de değil, tam üç asorti gömlek, yakaları takviyeli, düşünün bir kere! Bu karşılıksız, bu anlaşılmaz cömertlik, bu vermek için verme davranışı, oğlanın gözlerini yaşla dolduruyordu. Kendisi için, Xavier için bunu neden yapıyordu bu kız? Hemen hemen başparmak boyundaki mor renkli papyonu Miss Peggy kendi eliyle seçti. Xavier kuşkuyla dolu,

gördüklerine inanamayarak, içinden bu giysilerin kendi üstünde neden vitrinlerde hayran kaldıkları mankenlerin üstündekiler gibi durmadığını sorarak, aynada kendini seyrediyordu. Fakat Peggy her şeyin üstüne kalıp gibi oturduğuna dair güvence verdi. Çırak ikna olmamıştı. Çekingen çekingen kızın kulağına fısıldadı: "Ama herkes bana bakıyor!.." Kız gülerek yanıt verdi: "Ya ne olacaktı? Zaten amaç bu değil mi?" Gözleri parlayarak, altdudağının ucunu ısırarak oğlanı tepeden tırnağa gözden geçiriyordu. Sonuç umutlarının ötesindeydi, o pek de mütevazı olmayan umutlarının. Yürürken koluna girmek için izin istedi; Xavier buna "tabii, elbette" yanıtını verdi ve çırak bacaklarına uygun uzun adımlarıyla, Peggy de yürürken üstlerine yönelen kadın bakışlarından duyduğu hiç de az olmayan bir gururla, mağazadan çıktılar.

Nihayet, bir şapkacı dükkânının önünde, çırak hipnotize olmuş gibi zıncı diye durdu. "Bir de şapka mı istiyorsun yoksa?" Xavier yanıt vermedi. Vitrindeki teşhir sanki bakışlarını sünger gibi emiyordu.

"Gel," dedi Peggy kolundan çekerek, "sana bir de şapka alalım."

Xavier önce bir düzine kadar şapka denedi. Peggy'nin ondan hiç beklemediği bir titizlik ve kaprisle hareket ediyordu. İş uzadıkça sinirlenen satıcı, elbise askısı biçimli bıyığının altından suratını şekilden şekile sokuyordu. Xavier bütün bunların farkında bile değildi. Şapkaları yokluyor, düşüncelere dalıyor, evirip çevirerek tuhaf ve anlaşılmaz kontrollerden geçiriyordu. Utangaçlığını bile ayaklar altına alarak tam olarak ne arzu ettiği hakkında satıcıyı aydınlatmaya çalışıyordu. Ne yazık ki, Amerikancası istenen nüansları ifade edecek seviyede değildi.

Cesaretini yitirmek üzereydi, hatta Peggy ağlayacağını bile sandı, ama birdenbire mucize gerçekleşti. Mut-

lak bir yıldırım aşkı, ilk bakışta bağlanan bir alışveriş; elbisesiyle aynı gri renkte, dar kenarlı yuvarlak bir şapka; çırak bir tür vecd halinde bunu başına yerleştirip arkaya devirdi. Peggy şaşkınlıktan bir oh çekti; bu, sanki ta ezel-den beri Xavier'nin şapkasıydı. Buna karşılık satıcı bu şapkanın aynı zamanda ellenip yoklanan malların en ucuzu olduğunu belirtti ve bir kutuya koyma zahmetine bile girmeyerek, bir kesekâğıdına tıktırdı. Xavier ise şapkayı hemen kâğıttan çıkarıp adeta bir daha yerinden oynatmayacakmış gibi kararlılıkla başına geçirdi. Dük-kândan çıktıklarında, havada uçuyorlardı. Peggy hazır girişmişken ayakkabı almayı da önerdi, fakat çırak basketleriyle gayet rahat olduğuna ve dünyada başka şey giymeyeceğine yemin etti.

3

Dondurmacının barında, oğlanın yüzünde bir tu-haflik sezen Peggy meselenin ne olduğunu sordu. Xavier kaşığıyla muz, kaymak, çilek ve çikolata parçacıklarıyla dolu kadehinin içini kazıyıp duruyordu. Burnunun ucunu kaşıdı. Peggy oğlanı yavaşça çenesinden tutarak yüzü-ne bakmaya zorladı (tıpkı Madam'ın kendisine yaptığı gibi; Peggy hayran olduğu, benzemek istediği kişinin jestlerini taklit etme yaşındaydı). Bu ani melankolinin nereden çıktığını sordu. Yok canım, tam tersine, Xavier Amerika'ya geldiğinden beri hiç bu kadar mutlu olmamıştı.

“Yalnız, aklıma takılan bir şey var...”

“Neymiş o?”

Bunun üzerine çırak, müstehcenliği bangır bangır

bağırın Amerikanca bir kelimenin anlamını sordu. Neye uğradığını şaşırın Peggy kızardı ve telaşla yan masalara göz attı. Xavier bekliyordu. Peggy uzun uzun gömleğinin yakasını düzeltti ve öksürerek boğazını temizledi. Sonra terimin anlamını fısıldıyarak söyledi. Oğlan hmmm diye kafasını sallayarak düşündü.

Sonra, her birinin ne demek olduğunu da sorarak, korkunç bir açık saçık kelime dizisini tesbih çeker gibi saymaya başladı. Kız şaşkınlıktan bakakalmıştı. Besbelli, bir şaka değildi bu. Çantasının kayışını düzeltti ve açık-sözlülükle, kahramanca, soruları yanıtlamaya razı oldu. Ancak, açıklamalarını, fazla çiğ sayılabilecek yanlarını gidermek üzere, ince teknik ayrıntılara girerek yaptı. Gene de oğlanın en küçük tepkisine dikkat kesilerek ihtiyatlı davranıyordu. Bu yoğun salaklık giderme harekâtı, sonunda çırağı bir tür uyuşukluk haline soktu; bu hâl bayağı uzun sürdü ve kız endişelendi. Fakat birdenbire Xavier, boynunu omuzlarının içine çekerek bir bebek gibi gülme-ye koyuldu. Gülme bulaşıcıydı, Peggy'ye de sirayet etti.

"İyi ama, bu kadar komik olan ne?"

"Şu benim yeni komşular, bitişik dairedekiler! (Çı-
rak hâlâ gülüyordu.) Olacak şey değil! Ne biçim insanlar
bunlar?"

Komşularının yaptığını sandığı şeyleri el hareketle-
riyle anlatmaya çalışıyor, fakat her nasılsa elleri hep kı-
kırdamaya devam eden ağzının önüne geliyordu.

Aynı anda, ağzına bir kaşık dondurma götürmekte
olan Peggy oturduğu yerde donakaldı. Xavier'nin arka-
sında, iki masa ötede, Ishmael Lazarus'un ta kendisi
oturmuyor mu!.. Yüzü kıza dönük oturuyor, sokak tara-
fına bakıyordu. Güneş gözlükleri takmıştı. Peggy kafası
bulanmış olarak başını çevirdi.

Kafası bulanmıştı, çünkü gerçekten çocuk yakışık-
lıydı. Artık öyle soytarı kılığında da değildi. Gayet sade

giyinmişti; siyah bir gömlek ve keten pantolon. Dağınık saçları ve buruk ifadeli dudaklarıyla bir kötülük meleğine benziyordu. Yoksa Peggy'yi buraya kadar izlemiş miydi?.. Kız tekrar baktı. Bu kez o da Peggy'ye dönüktü. Fûme camlı gözlüğünü çıkardı. Gözleri çelik mavisi, bıçak gibi keskin. Peggy birden kalktı, masaya bir dolar koydu ve hiçbir şeyden habersiz hâlâ gülmekte olan Xavier'yi de sürükleyerek çıktı.

Xavier, bütün öğleden sonra, gerek Peggy'nin kadınlara özgü ufak tefek öteberi almak için girdiği dükkânlarda, gerek metroda (yanında Peggy olunca metroya binmekten korkmuyordu), ya da Broadway'de, vücudunu elektrik akımına kapılmış gibi sarsan nöbetlerle kıkırdamayı sürdürdü. Bazen açıkça ve yüksek sesle gülmeye başlıyor, kendilerinin hedef alındığını zannedip alınan insanlar, o geçerken dönüp gözlerini belirtiyorlardı. Metropolitan Museum'da, keşisakallı bir rehberin açıklamalar yaptığı çıplak bir kadın tablosunun önünde, çırak tüm salonu öyle gürültülü bir kahkahayla salladı ki, Peggy onu dışarı sürüklemek zorunda kaldı.

Yer ayırtmış oldukları lokanta Manhattan'daydı. Peggy oraya patronuyla da gelmişti, hem de garsonların kendisini tanımlarına yetecek sıklıkta; bundan gururu okşandı. Genç kızın güzelliğinin de işe yaraması için masalarını caddeye bakan camın önüne hazırladılar. Lokantanın içi o sırada pek moda olan *Art Deco* üslupta düzenlenmişti. Banketler yumuşaktı, Xavier kendini rahat hissediyor, sütlü kahverengi kıvrım kıvrım bezeklerin sarıldığı mermer sütunları hayran hayran seyrediyordu.

Peggy heyecanla konuşmaya başladı; Xavier gözlerini kırpıştırarak dinliyordu. Kız yanı zamanlı kütüphanelik işinden, sonra da kuaförlük işinden bahsediyordu; zor bir iş olmasına karşın bunu seviyordu. Para biriktirerek iki yıla kadar bir yüksekokula kaydolabilmeyi umu-

yordu, en azından hayali buydu, dileği de yazar olmaktı.

"Hollywood filmleri için öyküler yazmak."

Sonra güzellik salonuna gelen mühim şahsiyetlerden bahsetti. Çantasından bir bigudi çıkardı ve üç günden beri bunu yanında taşıdığını söyledi.

"Neden diye sormayacak mısın?"

Oğlanın gevşek tepkisinden hayal kırıklığına uğramıştı.

"Şey, hayır," dedi Xavier. Bir kadının el çantasında bir bigudi taşımasında hiçbir gariplik görmüyordu.

"Pekâlâ, ama ben yine de söyleyeceğim sana," dedi Peggy neşeli bir diş gıcirtısıyla. Bak, üstüne bir çentik attım (bigudinin üzerindeki incecik çizdiği gösteriyordu). Sebebi, patron bana söz verdi, bunu birinin saçını yaparken kullanacak. Bil bakalım kimin? Hadi hadi, tahmin et! (Sesi birdenbire adeta patladı, oğlanı yerinden sıçrat-tı.) Kimin biliyor musun? Mary Pickford'un, anladın mı şimdi?

Xavier adı geçen kim olduğunu bilmiyordu, ama belli etmedi. Peggy oğlanın tepkisinin bu kadar ilgisiz olmasını bir türlü anlamıyordu.

"Yahu, anlamıyor musun? Ma-ry Pick-ford diyorum! Sinema yıldızlarının yıldızı! Üstelik patron onun saçını şampuanlamayı da bana bırakacağına söz verdi! Ayy! Ne kadar sabırsızlanıyorum bilsen! Pazartesinden önce ölmek için Tanrı'ya dua etmem lazım!"

Çırak dalgın dalgın gülümseyerek başıyla olumluyordu. Alnı endişeyle kırıışmış, gözleri başka yerde, boş boş bakınıyor. Derken birdenbire Peggy'nin beyninde korkunç bir şimşek çaktı. Kendini, bilmediği, dilini konuşmadığı bir şehrin sokaklarında kaybolmuş, otelinin adını bile hatırlayamayan bir yabancı gibi hissediyordu. Haftalardır farkında olmadan bu oğlana bağlanmış, adeta ona karşı beslediği duygunun çizgisinde yol almıştı, öyle

ki şimdi nerede bulunduğunu da, nasıl geri döneceğini de bilmiyordu. Bir olasılık geldi aklına, adını koymaya korktuğu, kendine bile itiraf edemediği, kendisine bir felaket gibi gözüken bir olasılık. Yanakları pençe pençe kızardı. Sıcaklık bastığını bahane edip kafa karışıklığını gizlemek üzere tuvalete gitti.

Tam çıkmakta olduğu sırada, Xavier de mutfığa girmeye hazırlanıyordu, hem de yanlış kapıdan; az daha karşıdan gelen eli kolu tabak yüklü bir garsonu deviriyordu. Peggy oğlanı masaya geri getirdi, yenecek şeyleri seçmek için mutfığa kadar gitmeye ihtiyaç olmadığını açıkladı ve mönüyü önüne koydu.

Xavier mönüye dalıp gitti. Sanki lezzetler, yemekleri betimleyen kelimelerin içinden çıkıp damağına gelmeyi reddediyormuş gibi huysuzlanarak diliyle dudaklarını ıslatıyordu. Yemeklerin şatafatlı adlarını okuyunca, "Bunun tadı nasıl?" diye soruyordu. (Böyle bir soruya nasıl yanıt verilebilir ki?..) Peggy'nin tuvalette geçirdiği süre, kadınlarda normal olarak görüldüğü gibi, işine yaramıştı. Oğlana karşı ablalık duyguları tekrar canlanıyordu.

"Canının çektiği bir şey bulamıyor musun?"

"Neyin ne olduğunu henüz bilmiyorum."

Sonunda mönü listesini kapadı; kiminle dalga geçiyordu bunlar?.. Yandaki masada yapıldığını gördüğü gibi garsona bir işaret çaktı. Kendi mönüsünü kendisi tek başına oluşturacaktı. Havuç rendesiyle birkaç yaprak marul, ama ne tuz, ne biber, ne sirke, hiçbir şey konmayacak. İnce ince kıyılıp kaynar suya batırılmış lahana, nokta, hepsi bu kadar. Son olarak büyükçe bir porsiyon süt, ama bardakta değil, fincanda servis edilecek, "içini hiç göstermeyen, mat bir fincanda." (Garson dudağının ucunda hafif bir gülümsemeyle bunları not ediyordu.) Xavier Peggy'ye iyi sütün saklanması gerektiğini, çünkü mikrop ve diğer mini mini baş belalarının da sütü kendisi kadar

sevdiklerini, eğer süt saydam bir bardakta getirilirse mikropaların da çabucak bundan haberdar olup alay alay kendi içeceğine akın edeceklerini açıkladı. Garson ayrıldıktan önce nazik bir şekilde çırağa görgü kuralları gereği şapkasını çıkarmasını önerdi ve Peggy gergin bir bekleyiş ânı yaşadı. Fakat Xavier hiç itiraz etmeden, sanki aklı başka yerdeymiş gibi, söyleneni yaptı. Sonra garip bir olay tesbit etti: başını açtığı halde hâlâ şapkası başındaymış gibi hissediyordu. Beş duyusu nasıl bu denli ters-yüz olabilirdi? Gözleri kapalıyken şapkasının hâlâ başında olduğuna yemin edebilirdi, fakat gözleri şapkanın orada, karşısında, masanın üstünde durduğuna kesinlikle tanıklı.

“Var git bu beş duyudan bir şey anlayabilirsen anla,” dedi Peggy’ye, ama kız onun ne ima ettiğini kavrayamadı.

Yemeklerini bitirmek üzereyken Xavier rüyalarından birini anlatmaya girişti. Macaristan’a dönmüştü, ama Macaristan tıpatıp New York’a benziyordu. İnsanlar kendilerini pencerelerden atıyor, Xavier de “ağaçtan düşen elmalar gibi” yere düşen vücutların yanlarından doluşarak yürüyordu. Kollar, bacaklar, “her çeşit koparılmış organlar” kaldırımları doldurmuştu. Xavier ezberlediği duayı okumak üzere rahibin yanına gidiyordu. Kafası meşguldü, zira duayı tamamen unutmuştu. “Yürürken dersimi gözden geçiririm,” diyordu içinden. Fakat farkına varıyordu ki, koltuğunun altında okul çantasını değil Strapitchacoudou’nun kutusunu taşımaktaydı.

Peggy kahvesini içerken boğulacak gibi oldu.

“Neyin?”

“Strapitchacoudou’nun.”

Geçen gün, görünür bir sebep olmaksızın, kurbağa art arda yirmi kez bu esrarlı heceleri tekrarlamıştı: Strapitchacoudou, Strapitchacoudou... Xavier kelimeyi not etmiş, gecenin bir kısmını bunun anlamını bulmaya çalışmakla geçirmişti. Kurbağa bununla ne demek istemiş

olabilirdi acaba?.. Sonunda, böylelikle kendisine adını bildirmek istediğini farz etmişti.

“Sonuç olarak, şimdi artık ona Strapitchacoudou diyorum.”

Miss Peggy sinirli bir şekilde sigarasını söndürdü. Banketin arkasına yaslandı ve kollarını dolgun ve diri göğüslerinin üstünde kavuşturdu. Yoğun bir dikkatle Xavier’ye bakıyordu.

“Aslında bu benim ilk kurbağam değil.”

Ablası Justine’le Macaristan’da yaşarken ve her ikisi de çocukken, bir kurbağayı evcilleştirmişlerdi. Hayvan gece onlarla birlikte uyuyordu; gizlice rahibin okuluna götürüyorlar ve özel olarak ölmüş sineklerle besliyorlardı. Sonra bir gün, hayvan bir anda ölüvermiş, ablası Justine çok ağlamıştı. Kurbağa ufak numaralar biliyordu, sinek istemek için bir çingırağı çalmak gibi, fakat tabii Strapitchacoudou değildi, karşılaştırılması bile mümkün değildi onunla. Çocukken ablası Justine’le ikisinin içtikleri su ayrı gitmezdi.

“Justine’i çok özleyor musun?” diye sordu Peggy, bir sessizlikten sonra.

Xavier dalgınca gülümsedi. Sonra Justine’i hayatı boyunca her zaman çok özlemiş olduğunu sandığını söyledi. Yani bazen bu izlenimi yaşamakta olduğunu. Ufak tefek yaşlı bir kadın lokantaya girdi; üstü başı kolyelerle kaplı, parmaklarında kırmızı çakıtaşı yüzükler, başında Lucifer’in fabrikasından çıkma bir hotoz... Xavier, aklı başka yerde, dalgın dalgın kadına baktı. Kadın çatlak sesiyle bir şey mırıldanarak pek uzak olmayan bir masaya oturdu. Boynuna pembe kurdele bağlanmış kendini beğenmiş bir kaniş kucağında mızıklanıyordu.

Bu kez Xavier Peggy’yi sorguya çekti; kendisinin Macaristan kırları ve ablasının hayali gibi, onun da çocukluğunu ve anılarını yerleştirecek bir memleketi var mıydı?..

“Bir manzara, önümden geçiyor, geçiyor ve hâlâ geçiyor.”

“Sahi,” dedi Xavier, unutmuşum. (Peggy bir gün ona çocukluğunun gezici bir sirkte geçtiğini anlatmıştı. Zaten oğlan da kızın bu anıları deşmeye pek sıcak bakmadığını fark etmişti.)

Yine sordu:

“Ya baban? Baban ne iş yapardı? Cambaz mıydı?”

“Pist ustasıydı. Aslında öz babam değildi, beni evlat edinmişti. Çocukluğumun memleketi ondan bana kalan anılardır.”

Bu sözler Xavier’nin gözünden kaçmayan belli bir hüznle söylendi. Babasının ölümünden mi yoksa başka sebepten mi böyle üzgün olduğunu sordu.

“Çok uzun zaman oldu,” dedi kız.

Hapishanede zatürreeden öldüğünü de ilave edebilirdi. Karavanın penceresine tırmanıp kız farkında olmadan, ya da belki tamamen öyle değil, Peggy’nin soyunmasını, yatağa girmesini ve uyumasını seyreden küçük oğlanı suçüstü yakalamıştı. Peggy o sıralar on yaşındaydı. Babası içkinin etkisi altında çocuğu dövmüş, çocuğun babası işe karışmış, kavga başlamış, sonra bıçağın demiri güneşte parlamıştı. Peggy bütün bunları görmüştü. Ancak bir ya da iki kez uzaktan görmüş olduğu o küçük oğlan hakkında hiçbir zaman hiçbir şey bilmemişti. Adını bile bilmiyordu.

“On yaşında, dedikleri gibi bakımımı devlet üstlendi. Kendimi disiplin konusunda hiç şakaları olmayan rahibelerin idare ettiği bir yatılı okulda buldum. Sonra, işte hepsi bu.”

Babasının ölümünü iki yıl sonra orada öğrendiğini de ilave edebilirdi. Fakat bütün bunları Xavier’ye anlatmadı.

“Biraz başım ağrıyor,” dedi. “Bilmem neden, belki de şu sigaralar...”

Fakat Xavier bu sözleri duymadı bile. Yaşlı kadının masasına garson bir tabak koymuş, koyarken yemeğin adını da söylemişti; çırağı yerinden hoplatan da bu ad olmuştu. Yerinden fırlayıp yaşlı kadının yanına gitti. Kadın oğlana şaşkın şaşkın baktı. Önündeki yemek kızarmış tarantula bacaklarına benziyordu. Kadına bunun ne olduğunu sordu. Görünüşe göre kadın oğlanın ne dediğini anlamıyordu. Kaniş, derisi yüzülüyormuş gibi ciyaklıyordu. Xavier ısrar etti, sorusunu daha yüksek, nerdeyse tehditkâr bir sesle tekrarladı; adeta vurmaya hazırlanıyordu. Garson geldi, göze batmadan, etkili biçimde sorunu çözdü. Genç adamdan lütfen yerine dönmesini rica etti ve ricasının emir değerinde olduğunu anlatmak için de kolundan tuttuğu gibi masasına kadar getirdi.

“Madam kurbağa bacağı yiyor,” diyerek, elleri yaparak gibi titreyen çırağın aşırı merakını tatmin etme nezaketini de gösterdi.

4

Xavier koltuğunun üstünde çömelmiş, kollarını öndeki koltuğun arkalığında kavuşturmuş katıksız bir mutluluk içinde salona doluşan, sıraların arasından kayarak rahat rahat yerlerine yerleşen seyircileri seyrediyordu. Gece giysileri, telli pullu tuvaletler içindeki bu insanları sanki aynı gösteriye katılmak aralarında aile bağları yaratıyormuş gibi, sevgi dolu bir neşeyle izliyor, “hoş geldiniz” ler ve “tebrikler” dağıtarak karşılıyordu. İnsanlar da ona karşı aynı rahat aşinalık duygusunu gösteriyor gibi geliyordu, çünkü birçoğu tebessümlerine karşılık vermişti ki bu, örneğin sokakta gelip geçenlere gülümsediği

zaman, asla olmuyordu. "Baksana, tekrar geleceğiz, değil mi? Sık sık geleceğiz, ha? Söylesene, geleceğiz, değil mi?" Peggy dalgın bir nezaketle başını sallıyordu.

Zira kafasını meşgul eden iki şey vardı. Daha önce de yıkımcılarla kat komşuluğu etmiş olduğundan, onların önemli akşamlara özgü kılıklarını tanırdı. Hep aynı kuyruklu ceket (frak), aynı kovboy kravatı, kafanın üstüne bir katran tabakası gibi yapışık aynı briyantınli saçlar ve bileklerinde, soytarı modasınca ellerinin yarısına kadar gelen geniş kol ağızları... Peggy salonda bunlardan yarım düzine kadarını tesbit etti. Gerçi dağınıktılar ama zaman zaman aralarında işaretleştiklerini fark eder gibi olmuştu. Belki de hayal gücünün oyunu. Her ne halse, salonda Sendika'dan bir ekibin bulunması hiç de hayra alamet değildi.

Kafasını meşgul eden ikinci endişe kaynağı bu yıkımcıların arasında gala elbisesi içinde Ishmael'in de bulunmasıydı; salona girerken yüzüne dik dik bakmıştı, hem de hiç şaşırmadan, kendisini orada bulmayı bekliyormuş gibi. Xavier ise, bu yarım akıllı koca oğlanın eliyle verdiği selamlara karşılık vererek eğlenen balkondaki güzel hanımların büyüüne kapıldığından hiçbir şey fark etmemişti.

Seyircilerin yerlerine yerleşmesi iyi kötü tamamlanıp salonun ışıkları kararmaya başlayınca korkunç bir çılgılık duyuldu:

"Bu bina yıkılmak üzere!"

Salonun dibinden bir başka ses cevap verdi:

"Rezalet bu! Tavandaki şu çatlaklara bakın!.."

Bu olay seyirciler arasında bir dalgalanmaya sebep oldu. Peggy seslerin nereden geldiğini anlamaya çalıştı ve o tarafta fraklı genç adamların bulunduğunu görünce hiç şaşırmadı. Orkestranın da gümbür gümbür devreye girmesiyle, apar topar gösteriyi başlatma yoluna gidildi.

Ve tam bir saat boyunca hiç beklenmedik tuhaflıklar, mucizeler, sihribazlıklar ve çılgınca fantezilerin birbirine karıştığı akıl almaz bir gösteri izlendi. Xavier bas-bayağı aklını yitirdiğine inandı. Yerinde zor duruyor, hem acı hem sevinçten içinden avaz avaz bağırmak geliyordu. Boğulacak gibi oluyor, parmağıyla gömleğinin yakasını çekiştirerek ferahlamaya çalışıyor, arada sırada Peggy'ye büyülenmiş ama korku dolu bakışlarla bakıyordu. Bir sanatçı, örneğin bir hokkabaz seyircilere bir soru sorduğunda Xavier sanki kendisine hitap edilmiş gibi hemen yanıt veriyor, avazı çıktığı kadar "Bu maça ikilisi! Maça ikilisi!" diye bağırıyor, sonra çevresinden yükselen gülüşlerden utanıp kızarıyordu. Bütün bunlar o zamana dek bildiklerine o denli az benziyordu ki!.. Şantiyelerde gördüğü kaba davranışlar, sokakların soğuk ve sert havası, günlük gıdasını oluşturan çeşit çeşit yaralanma ve aşışılmalara, hiçbir şey onu bu aniden patlayan cennet âlemine hazırlamamıştı. Demek New York'ta bu zarafet adacıklarına da yer vardı! Burada, bu amansız şehirde bile koca bir yudum peri masalını gövdeye indirmek için gitmenin yeterli olduğu yerler de mevcuttu!.. Her numaranın sonunda damarlarını çatlatırcasına alkışlıyordu (sonunda avucunun ortasında mavimtrak küçük bir leke kalacaktı). Gözyaşları yanaklarından süzülüyor, Peggy güven verici bir tatlılıkla oğlanın dizini okşuyordu: sakın olsun canım, bu şenlikten canlı çıkacaktı mutlaka.

Perde arasında, Peggy'nin arkadaşını koltuğundan kaldırmak için, birkaç saniye uğraşması gerekti. Oğlan sanki oraya çakılmıştı; salondan tamamen şapşallaşmış bir halde, koltuklara tutunarak çıktı. Kalabalık arasında kışkırtıcıların bağırışları yükseliyordu: "Rezalet!", "Yıkıldı yıkılacak!", vs. Ara ara tavandan kimsenin fark etmediği alçı parçacıkları dökülüyordu.

Yasaya uygun içeceklerin ikram edildiği (ancak gar-

sonlarla konuşmayı bilenler içeceklerine tezgâhın altından bir fırtlık *frelaton* ilave ettirebiliyorlardı) fuayede hayhuy, şamata gırla gidiyordu. Seyircilerin çoğu kırıış kırmaya başlamıştı bile, zira gösterinin eğlenceli kısmı bitmişti; ikinci bölüm müzikal melodram *Meremetlenen Mandarin*'e ayrılmıştı ve bununla cebelleşmek için kültüre yatkın bir kafaya ihtiyaç vardı. Sanata hazırlanan hanımlar kibar ve seçkin havalara girerken, aynı şeye hazırlanan kavalileri şimdiden çeneleri ayrılacakmış gibi esniyorlardı. (Bereket eleştirmenler oyundaki "şaşkınlık verici sahne efektlerini" övmüştü.) Xavier adeta dilinden ishal olmuş sayıklıyor, sanki Peggy de aynı şeyleri izlememiş gibi bütün gördüklerini kıza anlatıyordu. İtfaiyeci Tavşan Max hakkındaki coşkusu dinmek bilmiyordu. Başına adı geçen şen kemirgen suretinde bir kask geçirmiş bir dansçının icra ettiği bir şakşak numarasıydı bu; adam öyle sıçrayışlar yapıyordu ki, kelebek gibi havada asılı kaldığı sanılabilirdi. (Tabii görünmeyen tellerin varlığı çırağın aklına bile gelmiyordu.) Peggy, ellerini hafifçe okşayarak onu dinliyordu. Oğlanın elleri buz gibiydi, bütün kanı kıpkırmızı kesilmiş yüzüyle kalbi arasında paylaşılmıştı. Bu arada az kalsın küçük bir felaket yaşanıyordu. Bir beyefendi fazla yakın geçerken az kalsın purosuyla Peggy'nin elbisesinde onarılması imkânsız bir delik açacaktı. (Üstelik tezgâhtar kıız kumaşın bakılmakla bile alev aldığı konusunda Peggy'yi uyarmıştı.) Peggy bu beyefendiye memnuniyetsiz, aksi bir genç kıız bakış fırlattı. Derken birden Xavier'nin omzunun üstünden tekrar İshmael Lazarus'u gördü; güneş gözlükleri yenden iş başındaydı. Genç adamın dudakları sessizce kıızın adını heceledi: Peggy Sue O-ha-ra. Sonra yassı şişesinden bir yudum aldı ve ağzını yenine sildi.

Xavier ne olduğunu görmek, Peggy'nin yüzünün neden bu hale geldiğini anlamak için arkasına baktı; fa-

kat Lazare kaybolmuştı. Arkadaşına sordu; kız bir şey olmadığı, gösterinin başlamak üzere olduğu ve yerlerine dönme zamanının geldiği şeklinde yanıt verdi.

Dönünce kendilerini Çin'de buldular. Pagodalarıyla, dizlere kadar inen ince uzun sakallarıyla, kanca gibi uzun tırnaklarıyla, yalnızca emekleyerek gidip gelen uşaklarıyla... Raşitizme tutulmuş gibi eğri büğrü bir dağ, porselen çanak-çömlek, bülbüller ve gingo dekoru. Xavier öğrenir öğrenmez oyunun konusuna kendini kaptırdı. Prenses annesinin gurur kaynağı, dulluk günlerinin biricik tesellisi, son derece ince, nazik ve zarif tavırlı genç bir Mandarin, bu hanımın dünyadaki biricik varlığıdır. Ana prenses, çiçeklerle süslü ve saygı gösterilen heykeli sahnenin tam ortasını işgal eden müteveffa kocasının anısına adanmış, dünyadan el etek çekmiş bir hayat sürmektedir. Her akşam girilmesi herkese yasak olan küçük bir pagodaya kapanır, gecelerini orada büyük bir gizem içinde geçirir. Derken bir sabah birkaç büyücü kadın genç Mandarin'e bir iksir içirdikten sonra onu o pagodacığın içine sürükleyerek ona paravan üzerine yapılmış bir portre gösterirler. Resimde Mandarin'in annesinin genç kızlık hali görülmektedir, yanında da bir adam, bir gözünün üstünde korsanlar gibi düz bir bant taşıyan, Batılı üniforma giymiş bir deniz subayı vardır. Mandarin'in tanımadığı bu adam kollarında yeni doğmuş bir bebek tutmaktadır. Büyücüler genç soyluya –çılgınca bir dans girdabı içinde– o bebeğin kendisi olduğunu ve o meçhul subayın da gerçek babası olduğunu söylerler. Öteden beri babası olduğuna inandığı kişinin anısının böyle lekelenmesinden, kendisi gibi genç bir Mandarin'in aslında yabancı ülkelerden gelmiş meçhul bir adamın gayrimeşru çocuğu olduğunun iddia edilmesinden infiale kapılan delikanlı çılgına döner ve kılıcını çektiği gibi kötü cadıları kesip biçmeye davranır. Fakat cadılar

sandığından daha dişli çıkar, delikanlıyı parça parça ederler (şaşırtıcı sahne efekti). Birinci perde Mandarin' in etrafa dağılmış organlarının görüntüsüyle sona erer. Elleri açılıp kapanmakta, başı hıçkırmaktadır; seyircilerse büyülenmiştir.

"Bir şeyin yok ya, eminsin değil mi?" dedi Peggy.

Yüzü kireç gibi bembeyaz kesilmiş olan Xavier'nin dudaklarından titrek bir evet çıktı.

İkinci bölüm. Hükümdar soyuna mensup prenses, biricik oğlunu yitirmenin acısı ve çaresizliği içinde, ebedi karlarla kaplı dağlarda yaşayan esrarengiz bir sihirbazın ulağını kabul eder. Sihirbaz genç Mandarin'i hayata geri getireceğini iddia etmektedir ve bunun için sadece kesilmiş başı ister. Xavier'nin tüylerini diken diken eden bir sahnede, prenses bir sandıktan oğlunun başını çıkarır; baş hâlâ canlıdır, aslında birinci perdedeki pandomimcinin başıdır bu, gözlerini kırpıştırmakta, sessizce ağlamaktadır ve seyirciler birbirlerine bakarak içlerinden sorarlar: "Bu ne şimdi? İşin püf noktası ne?" Bu ikinci bölüm "meremetlenen" genç Mandarin'in sahnede boy göstermesiyle biter: Sihirbaz bir kaplan gövdesi, iki köpek bacağı, pelikan kanatları ve bir fare kuyruğu aşilayarak onu diriltmiş, bu garip hayvanın yalnızca başı, genç soyluya ait olarak kalmıştır. Bu manzara karşısında hanedana mensup prenses dehşetten yumruğunu ısırır. (Aynı anda Xavier'den de aynı jest.)

Üçüncü ve son bölüm: Prensese hapse attırdığı sihirbazla yüzleşmesi. Prensese, baktıkça gözleri rahatsız olmasın diye ucube Mandarin'in üzerine bir örtü örtülmesini istemiştir. Ayakları prangalı sihirbaz sahneye girer, o da maskelidir. Prensese hesap sorar (yaylı ve üfleme- li çalgılar veryansın). Sihirbaz (viyolonselle) sert ve gururlu tavrını korur ve yanıt olarak ucubeye yaklaşıp üstündeki örtüyü çeker (prensese iğrenerek gözlerini ka-

par). Bu "üstünkörü onarılmış" yaratığın her şeye karşın yine de prensesin oğlu olduğunu göstermek için kafasına mandarin başlığını geçirir. Sihirbaz ancak o zaman o âna kadar taşıdığı maskeyi çıkarır. (Xavier korkudan gözlerini elleriyle kapamıştı, fakat yine de görmek için parmaklarını araladı.) Müziğin gerginliği çılgınlık derecesine vardı. Sihirbaz gözünde düz bir bant taşıyordu! Meğer sihirbaz, paravana resmi çizilmiş olan, cadıların Mandarin'in asıl babası olduğunu iddia etmek cüretinde bulundukları esrarengiz deniz subayından başkası değilmiş! Prens bu hakikati öğrenince kederinden düşüp ölür. Mandarin o zaman cadıların doğru söylemiş olduklarını anlar ve tam o sırada cadılar da rond yaparak sahneye girdiklerinden, bunların işin başından beri zalim sihirbazla suç ortaklığı yaptıklarını anlar. Son tabloda, sahne de tek başına yere uzanmış durumdaki Mandarin, şimdi bütün ülke ahalisi için utanç verici bir piç haline geldiği için kapatılmış olduğu zindandaki hücresinde kederinden ölmektedir. Pelikan kanatlarını hafifçe oynatır. Bir köle kız, fare kuyruğunun ucuna gizlice bir güvercin bağlamıştır. Kuş havalanmaya çalışır ama başaramaz, yer seviyesinde tutsak kalır. Son projektör, ışığı gittikçe zayıflayarak, bu ayrıntının üstünde söner.

"Xavier! Xavier! Cevap ver bana. Bir şey söyle."

Gözleri boş bakan çirak alkuşlamıyor, hiçbir şey söylemiyor, nefes bile almıyordu. Koltuğundan yarı yarıya aşağı kaymıştı. Peggy kolundan tutup sarstı; işin tadının kaçtığını düşünmeye başlıyordu.

"Peki ya bu toz... üstündeki bu toz da ne?.."

Oğlanın alçı tozuyla kaplanmış omzuna vurdu. Birdenbire ne olduğunu anladı ve ancak başını kaldıracak kadar vakit buldu: koca bir avize bir kasırga çatırtısıyla tavandan koparak üstlerine doğru inmekteydi. Peggy bir ölüm çığlığı attı. Ama avize, kablolarına asılı kalarak ve

büyük bir cam şangirtisiyle başlarının iki metre kadar üstünde durdu. İkisinin ve çevrelerindeki seyircilerin üstüne yoğun bir alçı tozu bulutu çöktü. Çok geçmeden, tavanda açılan büyük delikten tüy yumağına benzer bir şeyler kafaların üzerine, saçların arasına, göğüslere düşmeye başladı, birdenbire canlanıp dört bir yana koşuşturan ve fare oldukları ortaya çıkan tüy yumağı. O zaman canhıraş çığlıklar, itişip kakışmalar, imdat çıkışlarına hücum, gördüklerine inanamayış ve dehşet, bayılmalar, değme gitsin. Bir bankın üstüne çıkmış bir kışkırtıcı, yumruğu havada nutuk atıyordu: "Bu bir rezalet! Bu binaları yıkmak lazım! Yurttaşlar! Baylar! Bayanlar! Bizimle alay ediliyor! Hayatlarımız tehlikeye atılıyor! Mümkün olduğu kadar çabuk yıkalım!"

Ve Peggy hâlâ Xavier'yi sarsıyordu. Oğlanın dudakları aralık, gözleri çivilenmiş gibi avizeye dikiliydi. Genzine alçı tozu kaçan arkadaşı öksürüyordu. Parmaklarıyla çırağın ağzını tıkayan alçı parçasını çıkarmaya girişti. Sonunda paniklemiş bir öfkeyle suratına bir tokat attı. Oğlan tekrar hayata döndü.

"Gel, gel, çabuk!"

Xavier'nin, gözleri yuvalarından fırlamıştı, olan bitenden hiçbir şey anlamıyordu, kendini sürüklenmeye bıraktı. Düzinelerce fare, insanlar gibi çılgına dönmüş, koltukların üzerinden, terk edilmiş vizon kürklerin ve mantoların arasından, dört bir yana doğru kaçıyorlardı. Çıracak bir kez daha hangi rüyanın içinde kaybolduğunu soruyordu kendi kendine. Binanın dışına çıktılar. Kalabalığa aynı heyecan, aynı kargaşa hâkimdi. İnsanlar söylenecek elbiselerindeki alçı tozunu silmek için tepiniyor, taksi kapmak için dalaşıyorlardı. Bazı seyirciler iyice afallamış, hâlâ orada oyalanıyorlardı. Stratejik noktalara yerleştirilmiş kuyruklu ceketli kışkırtıcılar aynı nutku tekrarlıyor, vatandaşları harekete geçmeye çağırıyor, bir

dilekçeye imza toplamaya çalışıyor, binanın hemen yıkılmasını talep ediyorlardı. Kalabalığın içinden kimse bunları yutmuyordu. Eskiymiş ya da değilmiş, yıkmak üzereymiş ya da sabotaj yapılmış, hiç fark etmiyor, olayın özü değişmiyordu: Yıkımcılar Sendikası bu binayı gözüne kestirmişti, yıkmak için de bu yeterliydi. Herkes bu müzikhole bir daha adım atamayacağını biliyordu.

Peggy Sue'nun içinden bir acıma duygusu yükseldi. Berbat olan güzel gömleğine, Xavier'nin üstüne o kadar yakışan elbisesine yanıyordu. Ve kâbusla biten bu akşama da. şehre de, tiyatroya da, Yıkımcılar Sendikası'na da lanet okuyordu. Ah! Görürlerdi onlar, şikayette bulunacaktı, bu konuda ona güvenebilirdiniz!..

"Hadi gidelim," dedi kendini toplayarak. "Bunun üstüne bir de son metromuzu kaçırmayalım. şansımız var, şuracıkta."

ıracak bir oyuncak gibi uysal, kızı izledi. Gözleri faltaşı gibi açılmış, hâlâ aynı korku dolu afallamışlık içinde, yere bakıyor ve mırıldanıyordu:

"Vay be! Ne macera ama!.. İnsanın ödü kopuyor!"

"Korkunç, evet," dedi Peggy, gözyaşlarından çatallaşmış bir sesle.

Fakat Xavier'nin aklı kendilerini yamyassı edecek olan avizede değil, üstünkörü tamir edilen Mandarin'deydi.

5

Lazare, *frelaton* matarasını gittikçe sıklaşan aralıklarla ağzına götürerek, metro girişinde bekliyordu. Çok geçmeden boşalıp yamyassı olan matarayı, içindeki son

damlalar ziyan olmasın diye, dilinin üstüne salladı ve kunduz derisinden nesneyi umursamazca sokağın kenarındaki akıntı oluğuna fırlattı. İçki ağzında çürük bir tat bırakıyordu, sanki ceset suyu içmiş gibi; bunu düşününce midesi kalktı. Ağzı açık, salyası üstüne başına akarak yaşamaktan tiksiniş bir halde duvara dayandı. Sonra kuyruklu ceketinin cebinden bir şişe çıkararak aynı minval üzere devam etti. "Sabotaj ve milletin üstüne fareleri salıvermek, işte geldiğim nokta bu." Buruk bir sarhoş kıkırdaması koyverdi. "Bu böyle gitmez." Geçen gün dilencinin gitarından koparmış olduğu mi teli iç cebindeydi. Bu tür teller hayli şiddetli gerilmelere karşın kopmayacak kadar sağlam oluyordu. Konuyu sorup soruşturmuş, gerçeği öğrenmişti. Kendisine şaka yollu, "Bir domuzu bile assan kopmaz," yanıtı verilmişti. Ara sıra kararlı bir şekilde, birazcık da hastalıklı bir şefkatle teli yokluyordu.

Onları caddenin beri yakasından metroya doğru geçtikleri sırada fark etti ve karanlığa sindi. Fakat berikiler yaya kaldırımına gelince durdular. Ne konuştuklarını Lazare'in duyamayacağı kadar –altmış adım kadar– uzaklardılar.

Xavier eliyle şakağına vurmuştu.

"Üniformam!" dedi. "İçinde yıkımcı üniformam olan çantamı unuttum!"

"Dur, bekle!" diye bağırdı Peggy, fakat çırak çoktan dörtnele müzikholün yolunu tutmuştu bile.

Peggy'nin dar eteği oğlanın peşinden gitmesine engel oldu. Kollarını kavuşturup dudaklarını ısırarak sokağın köşesinde bekledi. Bulunduğu yer oldukça karanlık ve tenhaydı. Kendini kolay bir av, gecenin bütün açık ağızlarına sunulmuş bir parça taze et gibi hissediyordu. Korkmaktan korktuğu için arkasına dönemiyordu, ama her yanıla kulak kesilmişti. Bir kuşun, bir parmaklığın iki demir çubuğu arasından belirivermesi bile tüylerini

ürpertti. Lazare yavaş yavaş ona doğru geliyordu, ama kız onu görmüyordu.

Kızın karşısına dikildi.

"Benimle evleneceksin Peggy. Birlikte Baffin topraklarına gidip hayatımızı yeniden kuracağız."

Ishmael Lazarus kıza birkaç yüz dolarlık koca bir tomar uzatıyordu.

Başı zaten farelerle yeterince dertte olan vestiyer görevlisi, "Peki, ne vardı o lanet çantanızda?" diye sordu Xavier'ye. (Bütün personel kemirgenleri kovalamak için seferber edilmişti.)

"Giysiler."

"Ne renkteydi?"

"Giysiler mi?"

"Hayır, çanta."

"Bilmiyorum. Renklerle aram kötü. Gelecek sefere söz veriyorum, jetonumu unutmayacağım."

Görevli aksi bir tavırla, korkup kaçanların vestiyerde bıraktığı bir yığın çantayı karıştırıp duruyordu.

"Anladık da, ne tür giysiler?"

Xavier ardına kadar açılmış kapılardan, merdivenlerde bir kavga koptuğunu görüyordu. Kafayı bulmuş bir grup, fraklılara sataşmış, yumruklar uçuşmaya başlamıştı bile. Uzaktan bir polis arabasının sireni duyuluyordu. İyice sabırsızlanan görevli sorusunu tekrarladı.

"Bir üniforma," dedi Xavier. "Bir iş elbisesi, kareli gömleğiyle birlikte. Hatırladığıma göre pembe. Çünkü işe daha yeni girdim de..."

Görevli bir kesekâğıdından Xavier'nin üniformasını çıkardı ve oğlana kin dolu bir bakış fırlattı.

"Yıkımcısınız demek?"

"Çırak!" dedi Xavier aceleyle, kelimeyi düzeltmek ister gibi parmağını da kaldırarak.

Adam kesekâgıdını Xavier'nin göğsüne fırlatarak, hemen defolup gitmesini, yoksa şimdi tezgâhın üzerinden atlayıp dişlerini dağıtacağını söyledi. Xavier denileni ikiletmeden şapkasını hafifçe kaldırarak selam verdiği gibi fertiği kırdı. Müzikholün merdivenlerinde sürmekte olan kargaşanın içinden, kesekâgıdını top gibi koltuğuna kıştırarak, ragbi maçında birbirine girmiş oyuncu yığınının etrafından dolaşan bir oyuncu gibi sıyrılıp geçti.

Peggy adeta felç olmuştu. Lazare, uzattığı parayı al-sın diye ısrarla elini sallayıp duruyordu.

“Baffin ülkesinde veya başka yerde. Ama Uzak Ku-zey’de. Neden? Çünkü uzak. Çünkü ıssız. Gidiş balina gemisiyle. Haftalar boyunca açık deniz, görülecek hiçbir şey yok. İçilecek fre... *frelaton* da yok.”

Peggy metroya doğru bir hamle yapayım dedi, ama Lazare yolunu kesti. Kız geri döndü, Lazare da sakın sa-kin, bir uyurgezerin sarsılmaz azmiyle ona ayak uydur-du. Yüreğini sıkıştıran korku Peggy’yi çaresiz bırakıyor-du. Kaçmaya çalışırken daha karanlık, daha ıssız yerlere, gece kapalı fabrikaların bulunduğu sokaklara daldığının farkındaydı. Oralarda onu boğazlayabilir, tecavüz edebi-lir, ne isterlerse yapabilir, cesedini bir çöp bidonuna bıra-kabilirlerdi ve kimse de bunun hesabını vermezdi. İçin-den kendini bırakıp yere yığılmak ve küçük bir kız çocu-ğu gibi ağlamak geliyordu. Bununla birlikte hâlâ yürü-yor, Lazare da gayet rahat, istediğini elde edeceğinden emin, peşinden geliyordu. Garip bir biçimde, kırık dö-kük çocukluğunun enkazı olan birtakım ezgiler mırılda-nıyor, sonra birden susuyordu. İçki kokan nefesi iki met-re öteden Peggy’ye kadar geliyordu.

Lazare aniden Peggy’ye yetiştii, onu geçti, önüne di-kildi ve durmaya mecbur etti.

“Bırakın geçeyim, yoksa bağırırım.”

“İstedğin kadar bağırabilirsin, kimse duymaz. Dinle. Beni iyi dinle. Seni ebediyen kaybetmiş olmaktan korkuyordum. Ama içimden, tekrar buluşacağımızı da biliyordum. Şimdi belki bana, geçen bahar sen kuaför salonundan çıkarken karşına çıkmış olmamın hiçbir amaca yönelik olmadığını söyleyeceksin? Ha... Hayat olayları öylesine, laf olsun diye mi yapıyor, diyeceksin? Ama ben seni hemen tanıdım. İlk görüşte.”

“Ama siz benim hiçbir şeyim değilsiniz, beni rahat bırakın. Beni korkutuyorsunuz, evime gitmek istiyorum.”

Genç kıızı korkutabilecek olması Lazare’a adeta dilini yutturdu. Şaşkınlık delikanlıyı olduğundan da sarhoş gösteriyordu.

“Bütün o yaşadıklarımızdan sonra...”

“Hadi canım, dedi kız, bunun hiçbir anlamı yok. Ancak iki kez birlikte çıktık!”

“Ee ne olmuş? Bu neyi değiştirir?”

Yapılan itiraza samimi olarak şaşıyor, bu kadar kolayıyla karşılaşmaktan da nerdeyse memnun görünüyordu. Aniden ağlamaklı bir hal alan bir sesle devam etti:

“Beni hâlâ sevdiğini biliyorum. Başka türlü yapamazsın zaten. İkimiz birlikte bütün o yaşadıklarımızdan sonra. Sinemada. Kapının önünde. O unutulmaz anlar...”

“Rica ediyorum, bırakın gideyim.”

Sarhoşlarda çok sık görülen o ani mizaç değişikliklerinden biriyle, genç adamın yüz çizgileri ve sesinin tonu sertleşiverdi. (El yordamıyla, kendisini de korkutmaya başlayan daha da karanlık, daha da ürkünç bir deliğe giriyordu.) Tekrarladı:

“Beni hâlâ sevdiğinden eminim. Sen bilmiyorsan, ben senin yerine de biliyorum. Ne hakla bana böyle acı çektiriyorsun? Ne hakla?”

Umutsuzluğunun doruğa çıktığı o anda, Peggy’ye ilahi bir manzara göründü, cennetten gelen bir armağan-

dan hiç de aşağı kalmayan bir şey: Xavier burnu havada, biraz uzaktan caddeye giriyordu. Uzun sarsak adımlarla kendisine ve başının belasına doğru geliyordu. Hangi mucizeyle arkadaşının izini bulmayı başarabilmişti acaba? İzini bulmayı ve onu kurtarmayı?.. (Aslında olay basitti: tiyatrodan çıkınca yolunu kaybetmiş, önüne çıkan rastgele bir sokağa girmişti.)

Lazare paranın tamamını tekrar Peggy'nin burnuna uzatıp salladı. Tomarı adeta bir darbe indiriyormuş gibi şiddetle kızın kucağına koyarak, "Seni seviyorum," dedi.

Kız sinirli sinirli güldü; bir minnettarlık gülüşü, bir mutluluk gülüşü.

"Vay canına, Lazare!" diye haykırdı Xavier, bu sürpizden pek memnun görünerek. "Demek böyle ha! Birbirinizi tanıyorsunuz, öyle mi?"

Lazare, gözlerini Peggy'nin gözlerinden ayırmadan, Xavier'yi bakmaya bile lüzum görmeden mekanik bir şekilde kenara itti.

"Senden son kez istiyorum. Benimle gel. Birbirimize söz verdiğimiz gibi birlikte yola çıkalım. Uzak Kuzey'e gidelim."

Çırağın orada olmasından cesaret alan Peggy, "Siz delirmişsiniz," dedi.

Ve paraları yere attı. Banknotlar rüzgârla savrulmaya başlamıştı. Hiçbiri aldırış etmedi.

Xavier elini dostça ustabaşının omzuna koydu.

"Lazare, Lazare," diye hararetle söze başladı. "Bütün problemlerin çözüldü! Her şeyi öğrendim, her şeyi anladım. Tünelinin ucunda ışığı yakıyorum!"

Lazare gözünü Peggy'den ayırmadan, kendi payından parça kapmaya çalışan yavrularını bir pençede öteye fırlatan yetişkin aslan gibi, çırağı tekrar kenara itti. Xavier geri geldi, elimi tekrar omzuna koysam mı koymasam mı diye bir tereddüt geçirdi. Sonunda, evet...

“Sosis yemeyi bırakman lazım. Probleminin otuz altı türlü çözümü yok, işte sana söylüyorum, çözüm bu. Neden dersen, baban karısını döven kocalardandı, anlıyor musun? Sonuç işte bu: sen sosisini çiğnerken, sanki çenelerin baban, sosis de annen gibi oluyor. Oysa anneni seviyordun, yani bir bakıma bugün kırmızı eti ve içkiyi sevdiğin gibi seviyordun ve işte bu noktada ikisi kafanda karışıyor, bir tehlike gibi. Yoksa oğullar aziz annelerini sevmeselerdi, bu dünyada hiçbir şeyin anlamı olmazdı. O zaman, onu böyle yemek, yıllar boyunca her gün dişlerinin arasında ezmek, sonunda sana kendini, dövülerek öldü diye bırakılan anneni sanki sen bizzat dövmüşsün gibi hissettiriyor ve netice olarak mide kramplarıyla ve *frelaton*’la kendini zehirleyerek kendi kendini cezalandırıyorsun. Öyleyse beslenme rejimini değiştir! (Güven verici ve teselli edici bir elle ustabaşının köprücük kemiğini hafifçe tapışladı.) Etten, özellikle sosisten vazgeçiyorsun ve hemen iyileşiyorsun! Tam kurtuluş; ne kliniğe ihtiyaç kalıyor ne ağlayıp inlemeye, ne de kederini *frelaton* dalgalarında boğmaya.”

Bu boş laflara hiç kulak asmayan Lazare Peggy’yi omuzlarından tutup duvara dayadı. Genç kadın çırağın orada olmasının kendisine pek de yardımcı dokunmayacağına düşünmeye başlıyordu.

“Red mi ediyorsun? Yeminlerimizi çiğniyor ve şu salağı tercih ediyorsun, öyle mi? Demek hayır diyorsun, öyle mi? Şimdi vereceğin yanıtı iyi düşün.”

“Yanıtım hayır, sonsuza dek hayır. Siz hastasınız. Son defa söylüyorum, bırakın bizi gidelim.”

Lazare kızı omuzlarından tutup sarsmaya başladı. Öfkeden kekelemesi artıyor, ağzından tükürükler saçılıyordu:

“Birlikte yaşadığımız o kadar şey varken! Sen benimle gelmeyi reddediyorsun! Birlikte yaşadığımız o kadar şey!..”

Vuracakmış gibi yumruğunu kaldırdı. Fakat kız erken davranıp tırnaklarını suratına geçirdi. (Xavier başıyla olumluyordu: Aldın mı ağzının payını? O kadar sosis tıkınırsan işte böyle olur! dermiş gibi bir yüz ifadesiyle.) Peggy'nin korkusu öfkeye dönüşmüştü.

"Size bir şey söyleyeyim mi? Ben başka birini seviyorum! Ve yakında evleneceğim! Anladınız mı? Evleniyorum!"

Lazare yıldırım çarpmış gibi geri çekildi; sırtüstü devrilmekten korkuyormuş gibi bir sokak lambasının direğine dayandı. Peggy'nin tırnakları yanağında üç kanlı çizik izi bırakmıştı. Parmağının ucuyla oradan biraz kan aldı, baktı, sonra akli başka yerdeymiş gibi yaladı. Pantolonunun kasık hizasında koyu renkli bir leke belirdi, yayıldı, bacak arasından aşağı akarak kaldırıma kadar indi.

Her nasılsa bir taksinin sokağa gireceği tutmuştu. Peggy kollarını kaldırarak arabanın önüne atıldı. Taksi tam zamanında fren yaptı.

"Deli misiniz siz?" diye bağırdı şoför. "Ölmek mi istiyorsunuz yoksa?.."

Kız, Xavier'yi de papyonunun lastiğinden çekip sürükleyerek arabaya atladı (çırağa kalsa orada kalacaktı; insan ustabaşını böyle bir durumda bırakıp kaçır mı?). Peggy şoföre gazlamasını emretti, sonra Lazare'a son bir bakış atfetti. Adam ayakkabılarının arasına çöken tuzlumtrak birikintiyi seyrediyordu. Gözleri perişan. Suratı harabeye dönmüş...

"Tehlikeli bir hasta," dedi Peggy, titremesi hâlâ geçmemişti.

"Sosisler," diye tekrarlıyordu Xavier, bir uzmanın otoriter tonuyla. "Bütün bunlar sosis yüzünden!.."

Banknotlar rüzgârda sararmış yapraklar gibi dağılırken, taksi sokağın köşesini döndü.

İkinci bölüm

1

Her türlü tehlike atlatıldıktan sonra, çırağın odasında, Peggy geçirdiği korkunun artçı uzantılarını yaşıyordu. Bastıramadığı bir titremeyle iliklerine kadar sarsılmıştı. Midesi bulanıyor, karnı ağrıyor, memeleri sızlıyordu. Xavier'ye gelince, duyduğu sözler aklına geliyor, sanki onların bütün anlam ve önemini ancak şimdi kavırıyordu. Elbette Peggy'ye öylesine, damdan düşer gibi sormak biraz şeyine gidiyordu, ama... ne olacak canım?

"O dediğin, doğru mu? Âşık mısın? Âşıksın ve yakında evleneceksin, öyle mi?"

"Yok canım. Öyle kafadan attım. Cesareti kırılısın diye."

"Aa, iyi. Zaten ben de diyordum ki... Her neyse."

Lafı daha ileri götürmedi.

Vakit gece yarısını geçmişti, Xavier bir çakıyla kıymetli çikolatasından bir parçayı kıyıp inceltiyordu; bunu sıcak sütte eritip kendine gelmesi için arkadaşına ikram edecekti. Peggy şilteye uzanmış, Xavier de ona yakın – kalbi onunkinden bir dirsek ötede – olmak için sandalyesini yatağa yaklaştırmıştı. Kızın üstüne takımının ceketini örtmüş, ayrıca sahibi olmak mutluluğuna eriştiği biricik battaniyesini de üstüne koymuştu. Ama yine de Peggy'nin dişlerinin takırdaması durmuyordu.

“Tekrar gelecek, deyip duruyordu. Her yere peşimden gelecek. Mutlaka buraya kadar gelip beni rahatsız edecek.”

“Sanmıyorum. Anlamış bir adam hali vardı üstünde. Nihayet her şeyi anlamış birinin harabeye dönmüş suratı. Bir daha gelmeyecektir.”

“Buna inanıyor musun?”

Sesi, korkusunu yatıştırmaya çalışan küçük bir kızın sesi gibiydi.

Xavier düpedüz yalan söylemiş olup olmadığını anlamak için vicdanını yokladı. Denetimin sonucu:

“Evet, inanıyorum.”

Bir an sakın bir sessizlik oldu. Sadece kutusunda tatlı tatlı vıraklayan kurbağanın sesi duyuluyordu; uyuduğuna işaret (ve de rüya gördüğüne). Çırak çikolata parçasını kıymaya devam ediyordu.

“Teşekkür ederim Xavier.”

“Bunun gerekli olduğunu sanmıyorum,” dedi hâlâ işiyle meşgul çırak.

“Neysen o olduğun için, yalan söyleyemediğin için. Bu o denli ender bir şey ki.”

Oğlan, gözbebeklerinde küçük endişe kıvılcımlarıyla kızı süzdü. Birdenbire kalktı ve odayı ileri geri arşınlamaya koyuldu.

“Bu konuda... Çoktan beri içime dert olmuştu...”

Devam etmekte tereddüt (klasik davranış). Derin bir soluk aldı.

“Hatırlıyor musun Peggy, hani bir akşam ateşler içinde gelmiştim, beni yatağa sen yatırmıştın, hep o aynı incelik ve nezaketinle. O zaman fazla mesai yapmış olduğumu söylediydim sana. Doğru değildi. Yalandı. Strapitchacoudou’nun kutusunu almak için şantiyenin kapanmasını beklemiştim. (Alelacele ilave etti) Ama onu çalmadım ha, yemin ederim! Bir bakıma buldum diyebi-

lirim. Kimseye ait değildi. Sana her şeyi olduğu gibi söyleyebilirdim, ama dilim kendiliğinden yalan söyledi.”

Peggy, yüreği yumuşamış, biraz da anlatılanı komik bulmuş, gülümsüyordu. Dostu tam böyle biriydi işte.

“Hiç önemli değil,” dedi. “Yalan söylemek bu değildir.”

“Bir kez yalan söylemeye başladın mı, küçük şeylerde de olsa, bir daha önünü alamazsın. Tırmanır da tırmanır. Sıra büyük şeylerde de yalancılığa gelir.”

“İnsanlar hep böyle derler. Yetimhanede rahibeler de durmadan bununla kafamızı şişirirlerdi. Ama bu doğru değil. Birilerine acı çektirmemek için de yalan söylenebilir. Eğer bunlar küçücük yalanlarsa. Ve çıkar sağlamayan ya da önemli hiçbir şeyi gizlemeyen yalanlarsa. İnsan ancak kendine çıkar sağlamak için bunu yaparsa, asıl o zaman büyük yalan söylemiş olur. Ya menfaat uğruna ya da aldatmak için. Bunun dışında, diğerlerine gelince...”

“Öyleyse beni affediyorsun?”

“Bırak bunları kendine dert etmeyi.”

Peggy'nin içi artık daha az üşüyor, daha az titriyordu, memelerindeki sızı da hafiflemişti. Oğlanın jest ve hareketlerini bir tür abla şefkatiyle gülerek izliyordu. Xavier çikolata parçacıklarını sıcak süt dolu kupaya atmış karıştırıyordu. (Karton parçaları, seramik bir kül tablası, beş-altı kibrit çöpü ve bayağı uzmanlıkla kıvrılmış telden eski bir elbise askısı, ev yapımı bir mangal imal etmişti akıllı oğlan.) Peggy nihayet ona karşı beslediği duygunun gerçek mahiyetini anlayabiliyordu. Hiçbir şekilde âşık filan değildi. Onu kardeş gibi seviyordu, o kadar. İçinin içini yemesi için sebep yoktu artık. Kalbi arınmış, tertemiz olmuştu.

“Ne tuhaf,” dedi Xavier. “Böyle çenene kadar battaniyeye sarınmış durumda bir şeye benziyorsun... Neye olduğunu söyleyemiyorum, ama sevdiğim bir şeye.”

“Gel yanıma uzan. Hayır, sıcak çikolatayı bırak, son-

ra içirim. Önce yanıma gel. Sana yer açayım.”

Çırak söyleneni yaptı. Vücudu, genç kadının vücudundan yayılan sıcaklık dalgasını minnetle karşıladı. Kendisi ve dostu böyle bir arada oldukları zaman birbirlerine iyi geliyorlardı. Hayat katlanılmaya değerdi.

“Biliyor musun,” dedi Peggy, “benim de itiraf edilecek küçük bir yalanım var sana.”

Devam edip etmemek için yine o klasik tereddüt:

“Buna mecbur olduğumu düşünme. Benim sana yalan söylemeye hakkım yok, bunu kafamda apaçık görüyorum. Ama sen, istersen yalan söyleyebilirsin. Olaylar hep iki yöne eşit çalışmaz. Ben havucumu yerim, ama bunun için havuç da beni yemek zorunda değildir.”

İkisi birlikte uzun uzun güldüler. Sonra bir sessizlik oldu.

“Ama tabii,” dedi Xavier, “içinden öyle geliyorsa onu bana itiraf edebilirsin, yani yalanını. Eğer bu seni rahatlatacaksa.”

“Ay sonlarını daha rahat getirebilmek için bir kitapçıda çalıştığımı söylemiştim ya. Doğru değil. Yalan. Gerçekte ara sıra şeyde... çalıştığım oluyor... şeyde, yani morgda.”

Yan yana yatıyorlardı. Xavier sahibi olmaktan mutlu olduğu biricik yastığa dirseğini dayamış, elini de yanına koymuştu.

“Morg da başka yerler gibi bir yerdir, dedi. Orada da yaşanabilir.”

Peggy, yaptığı büyük bir yaramazlığı itirafa cesaret edemeyen küçük bir çocuk gibi başparmağının tırnağını kemiriyordu.

“Ee, ne olmuş?” dedi yavaş yavaş endişe duymaya başlayan Xavier.

Peggy yüzünü duvara döndü.

“Ne olacak,” ölümlere makyaj yapıyorum.

Lazare, elleri ensesinin altında kenetli, bir parkın çimenlerine uzanmış. Gökte, en yüksek dallardaki yaprakların ağır ağır sallanışını seyrediyor. Sevmenin dayanılmaz acısı. Bir akşam yemekten sonra yolun kenarında küçük bir kıza rastlamıştı. Kız bir çalının arkasına çömelmiş, eteği beline kadar sıyrılmıştı. Kendisi aletleri arabaya yerleştirmekten dönüyordu, kız onu görmemişti. Pusuya yattı. Günbatımı kızılığının hafif altın sarısına döndürdüğü berrak ince sıvı sütununun fışkırmasını seyrediyordu; o denli saf bir duruluktaydı ki, bir aynadan akan bir su sanılabılırdi. Toprak küçük kızın ayaklarının dibinde oluşan köpüklü birikintiyi içiyor, otların uçlarında sarı sarı ışıltılar asılı kalıyordu. Ertesi akşam aynı oyunu yineledi ve tam bir hafta bu sahne her gün tekrarlandı. Lazare tekerleğin arkasında kendini emniyette zannediyordu. Fakat bir akşam, eteğini indirdikten sonra, kız ona doğru döndü. Lazare kendini yere attı. Dişlerinin arasından küfrediyordu. Küçük kız Lazare'ın yüreğini pelteye çeviren bir kıkırdama salıvererek tekerlekli evine girdi. O sırada Lazare on iki yaşındaydı.

Sonra haftalarca onu bir daha görmedi. Hasta olduğu söyleniyordu. Karavanından çıkmıyordu. Onu fazla özlediği zaman –hem de o kadar özlüyordu ki, göğsünde sanki kendisini boğan koskoca bir boşlukla açlık, susuzluk, ölme arzusu ve bağırma isteğinden oluşan hemen hemen fiziksel bir hastalığa tutuluyordu– o zaman Lazare, babasının uyuduğundan emin olduktan sonra çıplak soyunup vücudunu geceye armağan ediyor, çam ağaçlarına tırmanıyordu. Derileri soyularak, bir sürü yara bere içinde ağacın tepesine çıkıyor, ceviz kadar kesiciğiyle çaydanlık ibiğine benzeyen küçük organı da ağacın gövdesine, dallarına, iğnelerine sürtünmekten bazen kanıyordu. Orada kendini yarım saat, bir saat, beşikteymiş gibi, en tepedeki dalların salınışına bırakıyordu.

Göge o kadar yakındı ki, ateş gibi yanan, hummadan se-yiren teni yıldızların donuk ışığı altında ürperiyordu.

Ve şimdi, on iki yıl sonra, parkın çimenlerine uzan-mış, üstü başı çış içinde, kalbi onarılmazcasına kırık, o zamankine benzer, baygınlığa yakın, sanki acı çeke çeke işe yarayan bütün sinirler bir anda kopuvermiş gibi. Doğruluyor. Yanağı alev alev. Peggy bir panter gibi tır-malamış. Sahiden döveceğini mi sanmıştı acaba? Elini öylesine, inancını vurgulamak için, duygularının içtenli-ğine inanması için kaldırmıştı. Ona asla vurmayacaktı. Alkol şişesini çıkarıyor, içmeye niyetleniyor, vazgeçiyor ve şişeyi bir ağaca fırlatarak kırıyor. Hayatında hiçbir ka-dına dokunmamış olduğunu düşünüyor; dokunmak der-ken basit, düz anlamıyla dokunmak, yani eli bile değme-miş. Bunun ne kadar lüzumsuz olduğunu anlıyor ve içinde dayanılmaz bir kırıp dökme arzusu duyuyor, bu duygu damarlarına akıyor. Şimdi artık ne yapması gerek-tiğini biliyor, nereye gideceğini biliyor. Cebini yoklayıp mi telinin hâlâ orada olduğundan emin oluyor. Sonra bu sorunu ve bütün sorunları, bir hamlede ve mutlak suret-te halletmeye kararlı bir şekilde yola koyuluyor.

Peggy yanağını Xavier'nin kürekkemiğine dayamış-tı. Oğlan uykuya dalmıştı. Ara ara köpek yavrusu gibi sesler çıkarıyordu. Kalbi de -kız işitiyordu- pek garip biçimde çarpıyordu. Önce bir motor gibi hırıldıyor, son-ra bir davul gibi gümbürdüyor (yoo, diye düşündü, kimi yaz akşamları duyulan gök gürlemesi gibi), son olarak tokmak gibi vuruyor, biraz duruyor, kapı çalınıyormuş gibi tekrar vuruyordu. Uyandırayım mı uyandırmayayım mı diye tereddüt ediyordu Peggy. Ama zaten insan ya-banlık kıyafetiyle rahat uyuyamaz ki.

Hafifçe omzundan sarsarak kulağına fısıldadı: "Xa-vier, Xavier..." Oğlan kütük gibi uyuyordu. N'aapalım,

uyanmayıversin. Kız yatakta diz çöktü. Hiç olmazsa papyonunun bağını çözecekti. Rahat nefes alabilsin diye yaka düğmelerini de çözdü. Sonra basket pabuçlarının bağlarını çözmeye başladı.

Çırak o anda korkulu öksürüklerle uyandı. Boynunu yokladı, açık olduğunu gördü, ayakucunda ayakkabılarını çözmeye çalışan Peggy'yi fark etti.

"Hey, ne yapıyorsun? Ne yapıyorsun sen?"

Yataktan fırladığı gibi düğmelerini apar topar tekrar ilikledi. Peggy gülüyordu.

"Aman Tanrım, bu kadar korkacak ne var? Seni biraz rahatlatmak istemiştım."

Fakat gülmeyi bir anda kesti. Xavier'yi hiç bu halde görmemişti.

"Yahu sizin hepinizin nesi var bu Amerika'da? Hepiniz delisiniz! Beni çırlıçıplak soymak için rüyaya dalmış olmamdan yararlanıyordun, di mi? Benimle oyun oynamak ya da bilmem ne için? Herhalde küçük şeyimle birbirimize bağlanmak istiyordun, dişi domuz seni, yan komşuların yaptığı gibi, kötülükten çürümüş kaçıklar ikisi de."

"Ama Xavier, dur biraz, ben sadece..."

"Benimle konuşmanı istemiyorum! Bir daha asla bana bir şey deme! Bir daha asla bana dokunmanı istemiyorum! Ne görmek istiyordun, ha? Hmm, ne görmek istiyordun bakiim? Bana söyler misin? Yoo, hayır, seni duymak istemiyorum! Sen bir cadısın, uykumdan yararlanarak beni parçalara ayırmak istiyordun! Beni o gösteriyi görmeye niçin götürdün bakiim, ha? Babam hakkında bir şeyler biliyorsun, ama tanıştığımızdan beri benden saklıyorsun ve sözümona bana anlatmak için beni o mimleri görmeye götürdün, di mi? Sonra da giysilerimi soymak ve uykuda olmamı fırsat bilerek kendini benim küçük şeyime bağlamak, sonra da beni parçalamak, bü-

tün organlarımı etrafa dağıtmak, ta ki bana ancak yamanıp tamir edilmek kalsın? Hıı?”

“Xavier, galiba rüya görüyorsun, hâlâ rüyadasın ve...”

“Çık burdan, melun kancık! Çık burdan ve bir daha gelme! Strapitchacoudou ile ben birbirimize yeteriz!”

Peggy’nin dokunmadığı sıcak çikolata fincanını bir vuruşta yere fırlattı. Kız, kucaklamak için kollarını kaldırarak ona doğru bir adım atmaya yeltendi.

“Yavaş ol sevgili Xavier. Dostum Xavier. Kendinde değilsin, hâlâ rüya görüyorsun, uyan artık.”

“Rüya filan görmüyorum, ne dediğimi pekâlâ biliyorum. Defol! Ve bana dokunma!”

Kız dehşete kapılmış, mahvolmuş durumda, geri geri giderek odadan çıktı.

Xavier yalnız kalınca yakalarını tekrar açtı, gömleğinin düğmelerini çözdü ve kendi icadı olan plakaları hınç dolu bir jestle çıkarıp çılgın bir öfkeyle yere attı. Kurbağasının kutusuna gitti.

“Strapitchacoudou! Strapitchacoudou!”

Titreyen elleriyle kutuyu salladı. Kurbağa rüyasına devam ediyordu. Kutuyu pat diye kapadı. Çıplak gövdesiyle otistik bir çocuk gibi yumruklarını sıkıp açarak, odanın içinde dört dönmeye koyuldu. Telaş ve heyecanına hâkim olamayarak, “Meremet, meremet,” diye sayıklıyordu. Bir dikişi açılmış, ucunda bir kan damlası belirmişti.

2

Lazare kestirme olsun diye mezbahanın çitinden atlarken, Peggy yorgun, bitkin, ibresi sıfırda ve avucunda üç tabletle yatağının üstünde oturuyordu. Nereden ba-

karsa baksın, olayda bir mantık yoktu. Çırağın sözleri, bunların ne demeye geldiği, onun için sanki Aramca¹ söylenmiş gibi anlamsız kalıyordu. Ama bu acı çekmesine engel olmuyordu. Kendisine karşı gösterilen bu karanlık, dehşet verici şüphelerin sebebi neydi? Peggy bu yanlış anlaşılmanın giderileceğine kendini inandırmak istiyordu. "Yarın Xavier'nin aklı başına gelir. Herhalde bir tür uyurgezerlik yaşadı. Onun için pek yadırganmayacak bir durum. Uyandığında bütün her şeyi unutmuş olacaktır kuşkusuz."

Bu yüzden Peggy üç adet hapi yuttu; bu biraz fazlaydı, zira bunları ilk kez alıyordu ve üzerinde ne etki yapacaklarına dair hiçbir fikri yoktu. (Bunları ona veren Madam'dı, Peggy ona bazen uyumakta güçlük çektiğini anlatmıştı.) Eteğini ve bluzunu çıkarmamış olduğunu fark etti; yarına kadar bumburuşuk olacaktı. Olursa olsun, fazla yorgundu. Yana dönerek yattı, başını silindir yastığa dayadı. Gaz lambası hâlâ yanıyordu (babasından kalmıştı). Peggy, çocukluğundan çalınmış bir avuç ışık gibi, onun titrek ve tanıdık alevini seyrederek uyumaktan hoşlanıyordu. Lamba başucu sehpasının üstünde, yüzüne yakın bir yere konmuştu, sıcak okşayışını yanığında hissediyordu. Oyun oynar gibi kendi kendine sordu: "Ya bir daha hiç uyanmazsam?" Gelecek pazartesi Mary Pickford'un şampuanını başka birisi yapardı, o kadar. Koyunları saymaya başladı. Henüz onuncusu çitten atlamamıştı ki Peggy hiçlik âlemine yuvarlandı.

Binada, yukarıdan aşağıya kadar, doğrudan cephe duvarına çiviyle monte edilmiş yangın merdivenleri var. Çatıdan çıksa bile Lazare'ın, ayağının kornişten belki iki

1. Sami dillerinin orta kuzey ya da kuzeybatı öbeğine bağlı dil. Batı Aramca sayıları az da olsa Lübnan'ın bazı köylerinde kullanılmaktadır. (Y.N.)

metre uzakta olan son basamağa değmesi imkânsız olurdu. Dolayısıyla, aşağıdan tırmanacaktı. Dayanmak için yeterince gücü kalacak mı? Lazare tırmanışın, soluklanmaları ve baş dönmelerini de hesaba katarak, aşağı yukarı on beş dakika zaman alacağını tahmin ediyor. Sonra (ama aptallık edip katı şaşırmamak şartıyla) korkuluğa tutunmaktan başka bir şey yapmasına gerek yok, dar balkona ayak basabilir. Riskli elbette, ama kederi öldü, zaten artık içinde yaşayan bir şey yok ki. Hemen hemen hiç ara vermeden nerdeyse on yıldır süren, öfkeli bir melek gibi onu saçlarından tutup sürüyen, onu pek çok defa kafasına bir kurşun sıkmaktan başka çaresi kalmadığına inandığı o sınıra kadar sürükleyen bu ıstırapı şimdi kayıtsızlıkla seyrediyor; kafamızın yarısını harabeye çeviren ama bir kez çekilince hiçbir önemi kalmayan çürük bir diş gibi. Öyleyse, her şey çoktan yitirilmişken düşüp yüz metre aşağıda kafasını kırmak. Düşenin içinde hiçbir şey kalmamışken düşmek? Bir deliğin boşluğa düşmesi?..

Yere saçılmış çerçöp, dibi yırtık yağlı kâğıttan poşetler, çeşit çeşit ve şiddetli çürük kokuları arasında yürüyor, nihayet son çöp bidonlarını da tekmeleyip korkutucu tırmanışa başlıyor. Çocukluğunu kilise kulesi gibi yüksek ağaçlara tırmanmakla geçirmişti. Hiç korku veya endişe duymadan, kendini her zaman güvende, her yandan koruma altında, gömülmüş gibi, bir devin dik ve sert kılı postunun içinde kendine yol açmaya çalışıyormuş ve dorukta kendisini yıldızların soğuk ve sert ışığı bekliyormuş gibi hissederek. Fakat bir binaya tırmanmak, rüzgârın oyuncağı olduğunu hissetmek, her yandan boşluğun ağızları tarafından yutulduğunu hissetmek, bir sinek kadar kolayca yerinden oynatılabilir olmak... Lazare gözlerini kapıyor, kutup düzlüklerinin sonsuz karlarını, buz dikteleri arasında hüküm süren sessizliği düşünmeye çalışıyor.

Fakat yedinci kata varınca içinde bir şeyler tutulu-

yor, felç oluyor. Rüzgâr pantolonunun paçalarından girip baldırlarından kabalarına kadar tüm vücudunu ürperti-
yor. İnşaat işçilerinin çatlama noktası dedikleri sınıra var-
dı. Solunda, yumruğundan az irice, hem minicik hem
dehşet verici, devrilmiş bir oyuncak kutusu gibi dağılmış
haldeki binalar. Binalar totemlere benzeyen kütleleriyle
yangın yerine dönmüş bir şehrin “dağınık beton saçlı
New York’un” (Filozof’un lafı) kızıl sisleri arasından gö-
ğe yükselirken, tüm çevrede, uzaklarda, aşağılarda, neon
lambalarından ıslak kaldırımlara satırla yeni kesilmiş et
renkleri yansıyor. Daha uzakta, daha da derinlerde, ka-
ranlıkta yarı gizlenmiş bir surat gibi görünmeyen, göre-
mediği ama hissettiği gecekonduların oluşturduğu ka-
ranlık çukur, çerçöpten, odundan, tahtadan yapılma bir
sigara izmaritiyle tutuşması işten değil, aralarında yıkan-
masıyla kirlenmesi bir olan çamaşırların ağırlığı altında
çamaşır iplerinin bel verdiği eskinin kalıntıları; öyle ki
buralarda, Lazare biliyor, tozdan ve kalorifer yağından
geniz yakıcı hale gelmiş havadan başka soluyacak şey
yoktur ve istemeye istemeye bu mahvolmuş, o sırada uy-
kuya dalmış insanların, bu uyuşuk şehir bitlerinin sefaletini
düşünüyor; bunları sadece düşünmek bile içinde
öyle dayanılmaz bir iğrenme ve acıma duygusu uyandırıyor
ve Lazare da basamaklarda o kadar kasılmış ve gergin
bir halde duruyor ki, hıçkırıkları arasında bütün kasları
gitar telleri gibi titreşiyor. Sol eli aniden basamağı bırakıp
ceketinin iç cebine gidiyor. Bir şişesi daha kalmıştı. Ancak
eli o kadar titriyor ki, şişe kayıp düşüyor, giden bir trenin
penceresinden gözüküp geceye karışan bir sokak lambası
gibi, dimdik bir çizgi halinde, gerilere doğru kaçıyor.

Lazare birdenbire demire tutunan parmaklarını aç-
mak, kendini sırtüstü boşluğa bırakmak ve gecekondu-
ların mavi karanlığında şişeye yetişmek isteğine kapılıyor.
Fakat bütün iradesiyle buna direniyor ve yeni bir kuvvet

buluyor içinde ve tırmanış sanrılı bir rahatlık içinde tamamlanıyor, sanki bir peri onu yakasından tutup kaldırmış, taşımış gibi. Kendini balkonda, Peggy'nin üç metre ötesinde buluyor.

Yeniyetme kız odalarından her zaman nefret etmişti Lazare, bunların en tipik örneğini de eski ev sahiplerinden birinin yanında tanımıştı. Bu kadının kızı, herhalde bir şeyden yavaş yavaş ölmekte olduğundan, yatağından hiç kalkmıyordu. Anne kızını özenli bakım zannettiği, aslında sinir bozucu tutum ve davranışlarla adeta gagalıyordu. Hastanın yarı ölü yanaklarını, aslında gaga darbeleri olan öpücüklerle şişiriyor, kız da bu sevgi saldırılarına dokunaklı bir manevi dirençle tahammül ediyordu, zira o bir azizeydi, çevresindekiler de zaten buna ayet gibi inanıyorlardı. Odasının duvarları pembe kâğıtla kaplıydı, çocukluğundan kurtarabildiği pelüş kuçular (Lazare'in görgü kuralları gereği gidip hal hatır sormaya kendini mecbur hissettiği zamanlarda, kız bu oyuncaklarla "bebekçe" konuşuyor, bunun sevimli olduğunu sanıyordu) odanın dört bir yanında yerlerde sürünüyor, binbir çeşit lüzumsuz ve ayak bağı irili ufaklı ıvrır zıvır, porselen balerinler, müzik kutuları, İsa tasvirleri, vs. de bunlara ekleniyordu. Pencerelerin ve yatağın kenarlarını süsleyen aynı minvalde saçak ve püsküller de cabası. Bakıcısı aracılığıyla Lazare'a duygulu ve melankolik pusulalar gönderiyor, genç yıkımcı ustasının bunlardaki ince imaları kavramasını istediği açıkça anlaşılıyordu. Bir sabah Lazare'ın nah burasına geldi. Girmenin kesinlikle yasak olduğu bir saatte odaya daldı ve genç kızın altından oturağını çekerek taze içeriğini kafasına boşalttıktan sonra hemen, kira parasının üstünü bile istemeden, önüne çıkan ağlamaklı anneyi de iterek çıkıp gitti.

Dolayısıyla Lazare, Peggy'nin odasının o odaya benzemesinden ötürü bir tür minnettarlık duyuyor. Bir

etajerle üstünde birkaç kitap, bir yazı masası, klasik ve sade bir tuvalet masası; çekmecesinden çorapların sarktığı bir komodin. Sonra da o, henüz bakmaya bile cesaret edemediği kızın kendisi; yatağın ortasında, bir gaz lambasıyla aydınlanıyor, lambanın turuncu ışığı yüzünde su gibi hafifçe titriyor. Lazare aniden bir gitardan çıkan boğuk bir akor işitiyor ve bu sesin nereden gelebileceğini tahmine çalışıyor. Gözlerini kapayıp kulağını uzatıyor. Önce uzaktan gelen gitar sesi gittikçe yaklaşıyor, netleşiyor. Aynı anda Lazare da kendi içinden kaynaklı ve terliyormuş gibi bütün gözeneklerinden dışarı vuran bir ışığın istilasına uğruyor ve ebediyette sahip olacağı bedeni o anda bir elbiseyi prova eder gibi giymekte olduğu izlenimine kapılıyor. Sonunda gözlerini açıyor ve çıplak olduğunu fark ediyor. Ellerine, tersini çevirip yüzüne, avuçlarına bakıyor, bacaklarını, karnını, ayaklarını keşfediyor, nihayet minicik organını iki parmağının arasına alıyor ve sakın, apaçık hakikate teslim oluyor; on iki yaşındaki bedeninin içinde ayakta durmaktadır. Lazare olayı, olduğu şey olarak karşılıyor, yani diğer olaylarla hiçbir şekilde eklemlenmesi mümkün olmayan, "hiçbir yer" den düşerek bir an hayatının içinden geçip giden bir olay; anlamak için kafa patlatmanın gereksiz olduğu, karşısında şaşırma zahmetine bile girilmeyecek bir tür doğaüstü olay. Gelip geçen bir mucize.

Yeniden kavuştuğu ve sanki hiç terk etmemiş gibi içinde yaşadığı on iki yaşının vücudu, ışıktan yapılmış bu vücut da çıplak, ayaklarının ucuyla tekerlekli evin duvarına raptedilmiş saksının kenarına basarak ayakta durmaktadır. Bu tehlikeli pozisyon, yüzünü on iki yaşındaki, yeni kesilmiş bir ağaç gibi ışıklı ve sarışın kızın bulunduğu odaya bakan yuvarlak pencereye dayamasına imkân veriyor. İlke olarak kızın, onun oradan kendisini gözetlediğinden haberi yok; fakat soyunuş tarzına kattığı zarafe-

te, jestlerinin tasarlanmış masumiyetine, geceliğini giymeden önce, tamamen çıplak haldeyken, günlük giysilerini yerlerine kaldırıışındaki özenli yavaşlığa bakılırsa, bundan tamamen habersiz olmasının, imkânsız olduğu da anlaşıyor. Aralarındaki sır bu, öyle esrarlı bir sır ki, kendi kendilerine bile itiraf edemiyorlar. Lazare küçük kızın ağzında adeta tadını duyduğu beyaz ve sıcak karnını, yeni doğmuş bir hayvancığın bakışını andıran göğsünün pembe düğmeciklerini ve son olarak içindeki tatlı parfümünü tahmin ettiği pürüzsüz cinsel organının kıvrımını yanma derecesinde, açlık ve susuzluk çekme derecesinde bir hayranlıkla seyrediyor ve bayılma korkusuyla uzun bir süre gözlerini kapıyor.

Gözlerini yeniden açtığında, inayet ânı geçmiştir. Lazare durumu kabul ediyor. Şimdi New York'un büyük apartmanlarından birinin sekizinci katının balkonunda, hayatının biricik aşkının, evrende kendisi için bir değer taşıyan tek nesnenin, bir gaz lambasının ışığında yüzen yüzüyle, ölü gibi kıpırtısız uyuduğu odanın penceresinin önünde bulunuyor. Lazare çıplak, giysileri yığın halinde ayaklarının dibinde. Hangi rüyada, hangi başka dünyada çıkarmıştı onları? Karnı düz ve düğüm düğüm kaslı yirmi dört yaş vücuduna, bir dansörünkü gibi tüysüz ve beyaz, adaleli ve sırm gibi o vücuda tekrar kavuşmuştur; sanki on iki yaşındayken bir gezici sirkin istikrarsız hayatı içinde o küçük kızı tanıdığđ o yıl Lazare'a kısmet olan biricik lütuf ânına sadık kalmak istemiş gibi hâlâ büyümemiş olan, büyümeyi reddeden küçücük organını iki parmağıyla tutuyor. O ânı yeniden yaşama imkânı verilmişse, bunun ileride kendisini bekleyen şeyin bir işareti olarak yapıldığını anlıyor. Onun için bu hatıra o andan, ölürken gözlerinde donup kalacak olan, diğerkbütün anıların yönecekleri ve bir kuyuya düşer gibi içinde yok olacakları o mutlak andan sonra gelecek olanın başlangı-

cıdır. Mavi gözleriyle ebediyete kadar bakacağı görüntü.

Olay on iki yıl evvel olmuştu. Karanlığa sinmiş, bur-
nu yuvarlak pencerede, kızı seyreden Lazare kendini
emniyette sanıyordu. Gitar sesinden kızın babasının ka-
ravanın öbür tarafında olduğunu anlamıştı. Fakat o ak-
şam, çıplak vücudun seyrinden fena halde büyülenmiş
arkasındaki ayak seslerini işitmemişti. Pist ustası onu sa-
çından kavramış ve çıplak yakalanmaktan utanan çocu-
ğu var gücüyle tokatlamaya başlamıştı. Kamyonunda
içmekte olan Lazare'ın babası Barthakoste'a haber veril-
di. Barthakoste olay yerine geldi ve pist ustasının ağzını
açmasına bile fırsat vermeden adamı ensesinden ve ke-
merinden tutup kaldırdı. Başının üstünde bir meşe ağa-
cına kadar taşıdı ve metodik bir şekilde, belkemiğini kır-
maya kesin kararlı, pist ustasını ağaca çarpmaya başladı.
Usta aniden koluyla geniş bir yay çizdi, kolunun ucunda
bir şey parladı ve Barthakoste aniden kurbanını bırak-
arak elini boynuna götürdü. Geri döndü ve toplanmış sirk
personelinin karşısında durdu. Boynundan akan kan düz-
gün aralıklarla parmaklarının arasından fışkırıyordu. Öne
bir adım attı, sendeledi, sonra dizüstü düştü ve sırtüstü
devrildi. Kimse müdahaleye cesaret edemiyordu. Küçük
kızın babası, yerde yüzükoyun, bıçak önünde çimenlere
saplı, can çekişen adamı şaşkın ve suçlu bakışlarla seyre-
diyordu. Kan sessizlik içinde sızıyordu. Lazare bir karayı-
lanın gittikçe genişleyen kızıl kan gölünün altından çık-
mak için kıvrandığını gördü. Bu sahne korkunç bir süre
devam etti. Sonra boğuk ve çarpıntılı nefes alışlar bir an-
da kesildi. Vücut çırpınmadan, titremeden donup kaldı.
Barthakoste sonbahar akşamında hafifçe tüten kendi ka-
nında yatıyordu. Lazare içini çekiyor, yumruğuyla kana-
yan burnunu siliyordu.

Neyse, bu kadar anı yeter. Lazare yüzünü cama ya-
pıştırıp odanın içini inceliyor. Orada bir çengel, nasıl olur-

sa olsun asılacak bir şey, duvarda bir çivi filan olduğundan emin olması gerek. Evet, var. Üstelik yatağın hemen yanında. Tekrar giyinmiyor, pantolonunun cebindeki mi teli kavırıyor, sonra pencereyi dikkatle açarak bekliyor. Peggy bir mumya gibi hareketsiz. Lazare odaya giriyor.

Pişman olan Xavier kararını verdi. Plakalarını kuşandı, küçük kırık ayna parçasında suratını kontrol etti, feci buldu, boş ver dedi ve çıktı. Kız arkadaşının kapısının önünde bir tereddüt geçirdi. Delinmiş bir topun sö-nüşünü andıran garip ısıklı bir ses duyuluyordu; kapının altında fark ettiği parlak çizgiden, kızın odasında bu kadar ışık olmasına şaştı. Birdenbire arkasında bitişikteki komşu belirdi.

“Ne oluyor?” diye sordu, ropdöşambrının kuşağını bağlayarak.

“Bilmem,” dedi Xavier. “Niye sordunuz?”

Adam kaygılı bir tavırla yaklaştı; arkada açık bıraktığı kapısında, Xavier’in adının Rosette olduğunu unutmamasına imkân olmayan karısının endişeli silueti görülüyordu.

“Normal olmayan bir şey var, dedi adam duvara yaklaşarak. Bu sıcaklık... Orada oturan kişiyi tanıyor musunuz?”

Çırak temkinli bir yalanla tam yanıt verecekti ki, odanın kapısı şiddetle açıldı ve adlandırılmayacak bir ucube, mangal, korkuluk, ahtapot ve kuduz köpekten oluşmuş gibi görünen garip bir şey, elli alevli ağzının hepsiyle birden uluyarak dosdoğru Xavier’in göğsüne atıldı.

Xavier debelene debelene ucubenin çılgın çırpınış-
larının altından kurtulmayı başardı. Gmleğinde tutuş-
maya başlayan küçük alevleri söndürdü. Rosette telaşla,
panik içindeki komşuların koşup getirdikleri battaniye-
leri alevler içindeki yatağın üstüne yığıyordu. Herkes
boğazları kazınırcasına ksryordu. Dşekten iğrenç
bir duman çıkıyordu. Korkunç yaratığın üstündeki alev-
leri söndürmeye koşmuş olan Rosette'in kocası "Yardım
etsenize, ne duruyorsunuz?" diye bağırınca, Xavier neler
olduğunu, kafası katran ve kana bulanmış, yerde acıdan
kıvranan yaratığın arkadaşı Peggy Sue'den kalan şey ol-
duğunu az çok kavradı.

Xavier felç olmuş, kendisini her yandan itip kakan
telaşlı koşuşturmanın ortasında tek aylak olarak öylece
duruyordu. Tavandaki çengele asılı Lazare'ın çıplak ce-
sedinden bile haberi yoktu. Lazare'ın ayakları devrilmiş
başucu sehпасının üstünde ağır ağır sallanıyordu. Cesedi-
nin de tutuşmaması için ayaklarından yana çekmek ge-
rekti. Dumanı tahliye için pencereler açıldı, vs. Nihayet
iş yardım ekibinin gelişini beklemeye kaldı, ama yardım
edecek fazla bir şey bulamayacaklardı. Peggy'nin etrafı-
na toplanmış on beş kadar kişiden oluşan grubun üzeri-
ne bir çaresizlik sessizliği çöktü. Hiçbir umut yok, yeter
ki talihsizin çektiği acılar bir an önce sona ersin. Acıma
duygusuyla belki bir şey yapmaya mecbur oluruz diye,
Çok yaşlı bir adam gidip tabancasını getirmişti. Genç ka-
dın, ara sıra canhıraş bir ulumayla bölünen, kesik kesik
ve kin dolu çarpıntılı köpek solumalarıyla sonuna yakla-
şıyordu. Gözleri kanlı bilyelere benziyor, biri dehşet
içinde yönünü yitirmiş hâlâ oynuyordu. Bilek derileri
kavrulup kavlaşmış bir halde, bileğini buruşuk kara e-

lenkler gibi sarıyordu. Battaniyenin altında, buz banyosuna yatırılmış gibi, vücudunun kalan bütün parçalarıyla titriyordu. Dudakları ve yanakları erimişti. Çene kemikleri görünüyor, tuhaf ve dehşet verici bir kasılmayla ta-kırdıyordu. İki kadın diz çöktü, sonra üç kadın daha, sonra dört kadın daha. Sonra tek gözün seyirmesi, battaniyenin kıpırdaması durdu; Peggy de artık bağırıyordu. "Hayat yapacağını ertelemiyor," dedi yaşlı bir kadın yanındakine. Peggy'cik ebediyete dek yirmi iki yıl yaşamıştı.

4

Adam yanıt alamayınca kapıyı aralayıp başını içeri uzattı. Başında ben aynasızım diyen geniş kenarlı bir şapka vardı. Yüzü, sakallı bir bebek suratıydı. Xavier'yi kovalanan bir fare gibi bir köşeye büzülmüş, yumruklarını çenesine dayamış, zangır zangır titrer durumda gördü. Adam biraz sıkıntılı bir tavırla odadaki eşyayı, uyduruk mangalı, duvara raptedilmiş masayı, kerevet de denebilecek yatağı, yere atılmış ve neye yaradıklarını anlayamadığı plançetaları, son olarak yerde unutulmuş, kopup düşerken tavanda bir delik açan çengeli gözden geçiriyordu. Kattaki bütün odalarda Ishmael Lazarus'un kendini astığına benzeyen bu çengellerden vardı. Yıkımcı üniforması yığın halinde yatağın dibinde yerde sürünüyordu. Adam sinirli bir hareketle yağmurluğunun ceplerini karıştırdı ve bir mendil çıkarıp şakaklarını kuruladı.

Xavier köşesinden hâlâ kıınıldamamıştı. Bakışları dağınıktı, zangır zangır titriyordu.

"Müfettiş Monroe," dedi adam fazla güvenli olmayan bir sesle ve armasını gösterdi.

Xavier'de hâlâ ne kıpırtı ne de ses.

"Soruşturmayla beni görevlendirdiler... yani şöyle... dünkü gün... yan dairede olan olayla ilgili... Oturabilir miyim?" dedi sandalyeyi işaret ederek.

Oturdu, şapkasını çıkardı, alnını sildikten sonra tekrar taktı.

"Dinleyin. Başınıza dert açmak istediğimi sanmayın. Bana söylendiğine göre yıkımcılık işinde çalışıyormuşsunuz? (Gözü bir an Xavier'nin üniformasına kaydı.) Olay çabucak çözülecek, korkmayın. Ben bütün olup biteni kafamda kurdum bile. Siz bana sadece bu hususta ne düşündüğünüzü söyleyin."

Müfettiş yalvarır gibi bir endişeyle Xavier'den bir tepki bekliyor, ama bu tepki bir türlü gelmiyordu.

"Bu benim ilk soruşturmam. Çok lazım gibi bir de yıkımcılara çattım," diye ekledi kendi kendine konuşur gibi. "Ama yemin ederim ki... Dinleyin. Şöyle diyelim, örneğin, Ishmael Lazarus Barthakoste kendine ait sebeplerden dolayı kendini astı, değil mi? Ben kimseyi yargılamam, tarzım değildir. Üstüne çıktığı tabure devrilirken kazayla başucu sehpasını da devirdi, bilmem ne demek istediğimi anlıyor musunuz, o sehpanın üstünde bir gaz lambası vardı, o da uyuyan genç kadının başını koymuş olduğu yastığın üzerine düştü ve işte böyle, her şey açık ortada, daha uzağa gitmeyi, işin içinde başka failer aramayı gerektirecek bir şey yok."

Adam konuştuğu Xavier de bir yengeç gibi temkinli ve yan yan yaklaştı. Sonunda yatağa oturdu. Hiçbir şey söylemiyor, başıyla bile olsun evet demiyor, ama ilgilidi, bu da müfettişin kaygılarını biraz olsun yatıştırdı.

"Size gelince, insanların ne kadar uzun dilli olduklarını bilirsiniz, biri sizi olay anında Miss Ohara'nın kapısının önünde yakaladığını söyledi. Fakat benim size önerim şu. Ölenlerin ne birini ne öbürünü tanıyorsunuz ve..."

"Peggy benim arkadaşım, Lazare da ustabaşımdı."

Müfettiş kulaklarını tıkadı ve deli gibi haykırdı:

"Ben hiçbir şey duymadım! Hiçbir şey duymadım!"

Xavier'ye dikkatle baktı, artık bir şey demediğinden emin olunca yumruklarını kulaklarından çekti.

"İkisini de tanı mıyordunuz diyelim. Hayatta böyle şeyler olabilir, değil mi? Yani ne şu ne de bu şahsı tanı mıyor olmak?.. Pekâlâ, şimdi, bir gürültü işittiniz (sahnenin taklidini yaptı) ya da garip bir koku duydunuz (burnunu çekti), ne olduğunu görmek için odanızdan çıktınız ve orada (tiyatroya geniş bir şaşkınlık jesti) bir duman gördünüz. Sizi işte bu sebeple kapının önünde buldular, eliniz kapı kolunun üstünde... Hepsi bu. Bu açıklamayı benimseyelim. Herkes memnun olur, benim başıma dert açılmaz ve dosya kapanır."

"Peggy arkadaşım, Lazare da ustabaşımdı. Akşamı Peggy'yle birlikte geçirmiştik."

Müfettiş köpek yavrusu gibi küçük hıçkırıklarla sarıldı.

"Sizin özel hikâyelerinizle işim olsun istemiyorum. Lütfen! Yoksa soruşturmayı sürdürmek zorunda kalırım. Başka yıkımcıların da ifadelerini almaya mecbur olurum. Hayır, hayır! Rica ederim... yalvarırım... Yahudiler, zenciler, renkleri ne olursa olsun, bu meselelerde görüşüm sizininkiyle aynıdır. Kalbimde yıkımcılığa karşı sadece saygı vardır, inanın bana, annemin kuzenlerinden biri kızını Sendika'ya üye biriyle evlendirdi, yeminle söylüyorum!"

Müfettiş mendiliyle gözkapaklarını kuruladı.

Xavier ensesinde bir kasılmayla kolları iki yanına yapışık, yavaş yavaş yatağa uzandı. Tekrarladı:

"Biri arkadaşım öbürü ustabaşımdı. Akşamı birlikte geçirmiştik."

Müfettiş kulaklarını tıkayarak hışımla odadan çıktı.

Mortanse kendini iki günden beri içini kemiren

dehşet sahnesiyle baş başa buldu. Korkunç acılar içindeki arkadaşının canhıraş çığlıkları üstüne atıldığı o birkaç saniyeyi gözünün önüne getirmeden düşünmenin, soluk almanın imkânı yoktu. Ruhu zamanın bu çıkmazına sıkışmıştı, yanakları morarmıştı, boğuluyordu. Sıyrılmayı bir türlü başaramadığı tahammül üstü bir dehşet.

Bu yıldırım ânı bir haftadan fazla bir zaman kafasının içinde tekrarlandı durdu. Bir haftadan fazla bir zaman belleği bu dayanılmaz anıyı kekeleydi durdu. Dikkati birdenbire, birkaç saniye için, önemsiz bir ayrıntıya takılsa bile –“Şu muz kabuklarını atayım bari, yoksa kokacak”– aniden o korkunç acıyı düşünmeye bir an bile olsa nasıl ara verdiğine şaşıyor ve böylece ona geri dönmüş oluyordu. Onu düşünmeyi bıraktığı zaman bile onu düşünüyordu. Gevşeyip rahatlamaya çalıştığında da aynı şey oluyordu; gevşemek için çaba harcama noktasına gelmek bile her zaman bir çaresizlik alametidir. Uyuyabilmek için, bir kavgaya hazırlanır gibi karanlık düşüncelerle yoğunlaşmaya zorluyordu kendini. İradesinin büyük gayretiyle, sekiz haneli sayıların logaritmasını ala ala, ruhunu hesaplarda boğulmaya mecbur ederek kafasının kendi başına çalışmaya devam ettiği ama kendisinin hiçbir şey hissetmediği bir tür bulanık ve karışık dalgalanma haline ulaşıyor, o zaman birdenbire içinden haykırıyordu: “Nihayet uyuyacağım! Artık bunları düşünmeyeceğim!” Ve o an alevler içindeki Peggy katlanmış bir şiddetle üstüne atılıyor, onu bir çığlıkla uyandırıyor, saçlarından tuttuğu gibi daha beter bir bunaltıya sürüklüyordu.

Kendin olduğun yerde olmamak için çıkmak, kaçmak, nereye olursa olsun gitmek! Fakat koridordan geçmek, hâlâ dağılmamış olan ve kapıya yaklaşıp yaklaşmaz içine çekmek zorunda kaldığı iğrenç yanık deri kokusunu koklamak ve o mantıksız-manasız mücadelenin oldu-

ğu yeri tekrar görmek; imkânsızdı, dayanılmazdı, çıldırabilirdi. Bu yüzden Xavier de elinden geldiğince kaçıyor-du; sandalyeden üç adım ötedeki pencereye, pencereden yatağa doğru kaçıyor, vücudunun her bir hücresinde istediği şeyi yapmak, biraz uyumak için uzanmaya çalışı-yordu. Yastığı suratına bastırıyor, aynı boş çabaları tek-rarlıyor, var olduğu için kendini lanetleme noktasına ge-liyor, kendi iskeleti içinde mahpus, kafası ürkütücü çatır-tılarla dolu, şakaklarını yumrukluyordu. Artık bir şey de yemez olmuştu. Yiyeceğini boğazından ancak bir piston-la itmek lazımdı. Bazen açgözlü, çılgınca bir iştaha kapı-lıp eline geçen herhangi bir şeye, örneğin bir baş soğana saldırıyor, kabuğunu bile soymadan ısıırıyordu. Fakat çiğ-ner çiğnemez ağzındaki şey midesini kaldırıyor, hemen tükürüyordu. Tek parça halindeki bedeniyle ruhu artık ayrılmıştı. Artık oyun çarkındaki bir fare gibi koşup du-ran çıldırmış ruhuyla, "Açım! Uykusuzum! Acıyın!" diye bağır-an bedeni arasında yırtılıyordu. Onu o yapan iki parçası birbirlerine bir ahtapotla bir tabure kadar yaban-cı olmuşlardı. O bu korkunç işkenceyi yaşarken, Strapitchacoudou her akşam kutusunun içinden, tam tamı-na aynı saatten sabahın körüne kadar, kimi olsa tırlattıra-cak şekilde şarkı söylüyordu.

Bu dönem boyunca ablası Justine'e bir satır bile yazmadı.

Ancak sekizinci günün şafağında gezegenler yeni-den dönmeye başladı. Xavier'nin çektiği acıda bir çatlak oluştu, açıldı ve içinden bir yumurta çıktı. Hâlâ trajediyi düşünüyordu, fakat imgeler kafasının içinde kaynar bir kazana düşmüş kediler gibi çırpınmayı kestiler. Artık on-ları serinkanlılıkla gözünün önüne getirip bakabiliyordu. Kirlî bir güneşin ilk ışınları eğik biçimde pencereden içe-ri girerken -dizlerini karnına çekmiş iki büküm yatıyor-du- sekiz gün boyunca cehennemi bir gümbürtünün

hüküm sürdüğü kafasında birdenbire derin bir sessizlik oluştu. Karaciğeri hizasında yanmaya başlayan bir peri tırnağı esrarlı bir sıcaklık yaymaya başlamıştı. İyileşmesinin mümkün olabileceğini anladı. Dedikleri gibi hayat haklarına tekrar sahip çıkıyor, kendisini devam etme görevine çağırıyordu. Ona sadece uzun yas çölünü geçmek kalıyordu. Sonraki üç günü kendisiyle meşgul olmaya, gerektiği gibi yemeye, yapabildiğince uyumaya, sadece kendi kırık dökük şahsına ilgi göstermeye adadı. Her nekahat döneminin gerektirdiği sade şefkat nüanslarıyla, her hareketi ağır ağır, dikkatle, titizlikle yapmak, kendini sevmeyi değilse bile saymayı yeniden öğrenmek. Nihayet en son gün, en son akşam, iki saat boyunca, Peggy artık bu dünyayı terk etsin diye, acısını ikinci defa, bütün defaların yerini tutmak üzere son bir defa, teninin en derin yerinde hissedecek hale geldi ve Xavier ölen dostunun kaybına ağladı.

On ikinci sabah kalktı, hareketleri sakın ve yüzü düzgündü, işe gitmek üzere kendine azık hazırladı. Kalbinde bir sıkışmayla çiraklık giysilerini buldu. On günlük yokluktan sonra dönüşünü nasıl karşılayacaklardı acaba? Buz gibi havada şantiyeye gitti. Şehir ona hiçbir zaman bu kadar gri, bu kadar ezici dikeylikte görünmemişti. Ağaçların yanında duruyordu; onları son gördüğünde Peggy'yle birlikteydi. Hafif tatlı bir kederden göğsüne bir kâğıt fener sıcaklığı yayılıyordu. Sokağın köşesini dönerken çoktan işe başlamış vinçleri ve işçileri göreceğini umuyordu. Ama bunun yerine üç bina blokunun yerle bir edilmiş boş arsalarını gördü. Bir moloz deryası.

Xavier ayakları çimentoya batmış gibi, çekül pozisyonunda, öylece duruyordu.

"Ne bok anyorsun burada?" dedi biri. "Artık burada işin yok. S...tirol git!"

Çirak uyuşukluğunu üstünden attı. Kendisiyle konu-

şan bu adamda bir yıkılmışın suratı vardı. Başka herhangi bir durumda Xavier utançtan kırıyordu, ama şimdi...

“Nereye gittiler?”

Adam havayı süpürürcesine öfke ve iğrenme dolu bir el hareketi yaptı.

“Gittiler, pis işlerini bitirip gittiler. Şimdi Tanrı bilir rezilliklerine nerede devam ediyorlar. Hadi, sen de çek arabanı bakiim! Cehenneme kadar yolun var!”

Xavier gidecekmiş gibi birkaç adım attı, küçük şaşkın kukla adımları. Fakat nereye gideceğini bilmediğinden durdu. Demek ki şimdi de ekibini araması gerekiyordu. Sırf bu amaçla bütün şehri dolaşması mı? Ama uçsuz bucaksız New York'ta bir yıkımcı ekibi nasıl bulabilirdi? Kaç gün sürerdi bu, kaç hafta sürerdi? Saman yığnında iğne aramaktı bu. İnsan şu dünyada bir türlü huzur bulamıyordu.

Endişe verici maddeler

“Bir aynanın önüne bir başka ayna konunca meydana gelen görüntü birbirine sonsuza dek yansımaz, buraya dikkat, çünkü ışığın hızı da ister istemez sınırlıdır. Öyleyse, kendini aynada seyrettiğinde karşında gördüğün surat da çoktan geçmişe aittir.”

XAVIER X. MORTANSE

Ablama Mektuplar

Birinci bölüm

1

Bazen hiçbir şey söylemeden, hatta ona bile bakmadan, pencerenin yanındaki komodinin üstüne oturmakla yetiniyor. Bu durumda yarım saat, bir saat kalabilir. Çok az kıpırdıyor, örneğin burnunun ucunu kaşımak isteyince. Işıktan bir parmağın ucunda ışıktan bir tırnak, yine ışıktan bir burnun ucunu kaşıyor. Saçları ışıktan sonra tekrar kayboluyor. Buna karşılık başka defalar, oğlan onu görmüyor, ama kız onunla konuşuyor, doğrudan doğruya kafasının içinde, kulağından geçmeden. Son olarak, bazı defalar da Tonio'nun yatağının ayakucuna oturuyor, o zaman oğlan onu hem görüyor hem işitiyor ve ikisi birlikte matrak oyunlar oynuyorlar, onun Tonio'ya öğrettiği. Yok olmaca oyunu gibi. Bu oyunda hep o kazanıyor. Daha başlar başlamaz yok oluveriyor. Tonio onu asla çağırılmaz, çünkü çağırsa da ortaya çıkmayacağını biliyor. O, dünyaya istediği zaman geliyor. Oğlana var olmadığını anlatıyor, sanki hiç doğmamış olduğunu ve Tonio ona inanmaya çoktan hazır. Örneğin o oradayken babası, annesi onu görmüyor, duymuyor, varlığını hissetmiyorlar bile. Yani babası ve annesine (Tonio'nunkilere) göre, Ariane mevcut değil. Tonio'ya söylediği adı böyle. Çöken bir merdiven üzerinden dünyanın öbür tarafına geçmiş bir küçük kız olarak.

Oturdukları, yani kendisi, babası Giorgio, annesi Maria ve henüz kundakta bir et parçası olan küçük kardeşiyle birlikte yaşadıkları yer bir antrepo. Kendisine, yani Tonio'ya, bir tür bölme ayarlamışlar, etrafını paravandan başka bir şey olmayan duvarlarla çevirerek. Odasının tek gerçek duvarı camlı bir delikten dışarıyı gören duvar. Bu delik Ariane'ın bazen ona haber vermeden, hatta yüzüne bile bakmadan dünyaya döndüğü pencere. Pencereden Hürriyet Heykeli görülüyor, Ariane da zaten hem ona bakıyor ve hem de gemilerin yanaştığı rıhtıma. Antrepo, Mösyö Long-d'Ailes'in, Rogatien Long-d'Ailes'in yaşadığı yer. Tonio'nun ailesini oraya yerleşmeye davet eden o. Babası Mösyö Long-d'Ailes'in bir dediğini iki etmiyor. Annesi bundan pek hazzetmiyor, yani babasının Long-d'Ailes'in her emrini hiç itiraz etmeden yerine getirmesinden. Zaten Mösyö Long-d'Ailes'in kendisini de pek sevmiyor. Ama n'aaparsın, insanın evi yıkılınca bir yerde yaşaması gerekir. Babası hep böyle diyor. Maria da kederle içini çekerek yanıt veriyor: "Bilmez miyim!" Giorgio Rogatien'e hayran; onu babası gibi seviyor. Maria'ya Mösyö Long-d'Ailes'in bir dâhi olduğunu söylüyor ikide bir. Ve dâhiler söz konusu olunca onlara kendini adamaktan başka yapacak şey olmadığını. Maria ise dâhilerin zerre kadar umurunda olmadığını söylüyor.

Antrepo, diğer antrepolar gibi bir antrepo; liman boyunca devam eden uzun bir dizi halinde antrepolar. Yandaki antreponun duvarında bir delik var, oradan içinde ne olduğu görülüyor. Burası tabut depoladıkları bir antrepo. Her boyda tabut var. Tam kundaklı bir et parçasını alacak kadar küçük olanları da var. Rogatien Long-d'Ailes kadar uzun birini alacak boyda olanları da var. Zengin tabutlar var, yoksul tabutlar var. Yerleşmek için geldikleri ilk akşam, Tonio babasına tabutların içinde ölü olup olmadığını sordu, babası ise gülerek, "Korkma, yok!"

dedi. Bunlar boş tabutlardı. Fakat Tonio'nun böyle teselli edilmeye ihtiyacı yoktu. Tabutların içinde ölümler olsaydı bile korkmazdı. Zaten o bu tahta sandıkların dolu olduğunu düşünmeyi tercih ediyor. Daha sonra oraya konacak olanlarla dolu. Ancak var olmayan küçük kızların bilebileceği bu şeyleri ona Ariane öğretiyor. O, bir gün bu sandıkları cesetleriyle dolduracak olanların adlarını da biliyor. Hangi tabutların bir gün birini içlerine alacaklarını, hangilerinin hiçbir zaman bir mezar çukurunu dolduramadan kalacaklarını da biliyor. Örneğin, bir tabutu işaret ederek, bunun kırılıp tahta parçaları haline getirildikten sonra yakacak odun olarak kullanılacağını söylüyor. Ayrıca Tonio'nun tercih ettiği ölümler de var; bunlar onun ölümleri. Onlara sık sık bir şeyler söylüyor. Duvardaki deliğin önünde duruyor, gözlerini şu ya da bu tabuta diyor ve annesi söylediklerini duymasın diye dudaklarını hafifçe oynatarak, çok alçak sesle tabutla konuşuyor. Onlara sırlarını söylüyor. Tabii onlar Ariane'ın, dünyaya, Tonio'nun odasına gelmeye karar verip de ona yanıt verdiği gibi yanıt vermiyorlar. Yanıt veremez onlar, çünkü ölmüşler. Fakat Tonio yine de onların kendisini duyduklarını düşünmekten hoşlanıyor.

Her gün mutlaka birtakım adamlar yandaki antrepoya giriyor, ölçüler alıyor ve ellerinde tabutlarla çıkıp gidiyorlar; o zaman Tonio ölümlerin ölmüş olduğunu anlıyor. Bunların arasında bazen kendi sevdiği ölümleri de oluyor. Tonio onlara son bir elveda çekiyor. Bazen de tersi oluyor, adamlar gelip oraya yeni tabutlar depoluyor. Bu da tanışılacak yeni ölümler demek, sevicecek yeni cesetler. Tonio içinden sık sık günün birinde kendisinin de bu sandıklardan birine konup konmayacağını geçiriyor. Mutlaka vakti gelince o da böyle bir sandığa kapatılacak, çünkü biliyor ki herkes er ya da geç bu noktaya geliyor. Fakat acaba kendi sandığı şimdiden orada mı? diye soru-

yor içinden. Bazen evet, izlenimine kapılıyor. Ve varsayalım ki orada olsun, o takdirde acaba hangisi? Ve hangi boyda? Hayallere dalarak yoksul tabut yığınının seyrediyor.

Bu sabah tabutları değil, pencereden limanı, gemileri, yükleme boşaltma yapan işçileri, zincir şakırtılarıyla dev bocurgatları seyrediyor. Gökyüzü mavi; güneş bir yumurta sarısı gibi sakin. Annesi arkasında, bir donu yamamakla meşgul. Babası daha ötede bir şeyle uğraşıyor. Mösyö Long-d'Ailes'in yerden kalkmasına yardım ediyor. Tonio bunu görmemeyi tercih ediyor. Mösyö Long-d'Ailes geceyi vücuduna birtakım iğneler yapmakla geçirmiş, Maria bunu iğrenç ve pespaye buluyor; zaten yere de bu yüzden düşmüş ve Giorgio da onu kaldırmaya çalışıyor.

O sırada gayet uzun ve lüks bir otomobil birden pencerenin önüne geliyor ve içinden ince bıyıklı, zengin giyimli bir adam iniyor. Elinde kabzası topuzlu bir baston, üstünde omzuna atılmış bir palto var. Arkasında şoförü, antreponun kapısına doğru yürüyor. Tonio bu insanları ilk kez görüyor. Adam antrepoya girince Maria tabureşinden kalkmaya davranıyor, fakat adam eliyle kibarca rahatsız olmamasını işaret ediyor. Adamın şoförü Tonio'ya dev gibi görünüyor. Rogatien Long-d'Ailes kadar uzun boylu, ama omuzları ondan iki kat geniş, göğsü üç kat kalın ve ten rengi de siyah. Küçük adam tatlı bir gülümsemeyle Tonio'ya yaklaşıyor ve aynı gülümsemeye elini cebine sokuyor. Tonio adamın bir lolipop vereceğini sanıyor. Ama uzattığı, küçük bir karton parçası. Tonio alfabeyi öğreneli ancak birkaç ay oldu. Yazıyı sökmekte biraz zorlanıyor.

William Howard Cagliari
Sanayici, Banker, Emprezaryo

Alamac Oteli
71. Sokak & Broadway

Tonio bu küçük kartın üstündeki mesajın ne demek olduğunu pek anlamıyor. Mösyönün adı olduğunu tahmin ediyor. Fakat Alamac Oteli, vs.nin ne olduğunu bilmiyor, kartın sol alt köşesindeki sayıların da. Tonio insanın bir adrese ve bir telefon numarasına sahip olmasının ne demek olduğunu da bilmiyor. Cagliari çocuğun yanğını okşuyor ve sonra, işte nihayet lolipop geliyor; Tonio'ya bir şeker uzatıyor. Cagliari Maria'ya dönüyor ve Rogatien Long-d'Ailes'in evde olup olmadığını soruyor. Maria'ya saygılı bir şekilde Madam diyor. Maria paravanın öte tarafında bir yeri işaret ediyor.

"Mösyö Long-d'Ailes pek iyi durumda değil," diye ilave ediyor.

"Ya, bakın hele. O bitmez tükenmez sırt ağrılan mı?"

"Öyle diyor. Her ne halse, pek tuhaf bir tedavi tarzı var."

"Görelim bakalım neymiş."

Cagliari gösterilen yöne doğru yürüyor. Şoförü kucağında patronunun şapka ve valizini, topuzlu bastonunu, taze tereyağı rengindeki eldivenlerini taşıyor. Tonio da arkalarından gitmek istiyor, ama Maria, "Beyefendileri rahatsız etme," diyor yavaşça. Tonio tereddüt ediyor, sonra başka yöne sapıyor. Paravan boyunca yürüyor ve bir aralığın önünde duruyor. Oradan öbür tarafta söylenen her şeyi duyabilir, yapılan her şeyi görebilir. Babası Giorgio Long-d'Ailes'in önünde diz çökmüş, ayaklarını ovuyor. Long-d'Ailes, tahtım adını verdiği kadife döşemesi epri-miş bir koltuğa lök gibi yayılmış. Taht, üstlerindeki re-

simlere inanılırsa vaktiyle ıstakozlara ev sahipliği yapmış tahta sandıklar üzerine kurulu. Long-d'Ailes başına, gözleri için iki delik açtığı kahverengi bir kesekâğıdı geçirmiş. Bu kesekâğıdına "utanç maskesi" diyor. Yanında, ayağı sallanan küçük, yuvarlak bir sehpanın üstünde, eğri büğrü kaşıklar, bir mum ve damarlarına zerk ettiği o tüplerden iki tane. Cagliari'yi görünce bir nara atıyor: "Oh-hoo! Parsifal Prusya'dan dönmüş!" Sonra sabırsızlıkla bacağını sallıyor; tabanlarıyla oynanmasından bıkmış. Giorgio doğruluyor: "Gidip çayınızı hazırlatayım, Üstat." "Hayır, burda kal," diyor Rogatien. "Daha yakına, şuraya gel." Giorgio alçakgönüllülükle yerdeki ıstakoz kasalarının üzerine oturuyor. Long-d'Ailes, saçlarını okşamak istermiş gibi, ağır, yorgun elini onun başına koyuyor. Cagliari de kasaların üstüne çıkıyor. Sehpanın üstündeki bir fotoğrafı alıyor. Tonio bunun hangi fotoğraf olduğunu biliyor. Mösyö Long-d'Ailes kendine iğne yaptığı zamanlarda o resme dakikalarca bakar. Bu bir genç kadının portresi. Cagliari resmin üstündeki yazıyı yüksek sesle okuyor: "Kız kardeşin Justine." Cagliari genç kadının resmini işaret ederek şöyle diyor: "Ya o? Ona haber vermedin mi?"

"Vermez olur muyum? Tabii verdim dostum."

"Eee?"

"Nankör kadın, gözlerimi oyacaktı."

"Oymasaydı şaşardım. Hâlâ New York'ta mı?"

"Bilmiyorum. Sanmıyorum. Ama, bilinmez ki, belki de buradadır."

Long-d'Ailes başındaki utanç maskesini çıkarıp uzağa fırlatıyor. Saçları beyaz, daha doğrusu gümüşü, süpürge kesimi, Jeanne d'Arc¹ modeli. Buz renginde. Gözlerine kan oturmuş, hep böyle, can çekişen bir köpek gibi.

1. Azize; Fransa'nın ulusal kahramanı. (Y.N.)

Sanki dünyaya böyle gelmiş. Ayrıca keçisakalına benzer sivri bir sakalı da var. Long-d'Ailes zorla çıktığı tahtına daha da yerleşiyor.

"Pekâlâ öyleyse, geelim serçeye," diyor Cagliari. "Serçe nerede, bir görelim hele?"

"Serçe kayboldu. Uçtu gitti. Pffft!"

"Başka açıklama bul Albino. Bunu yutmak biraz zor."

"Giorgio'ya sor," diyor Long-d'Ailes.

"Doğru, Mösyö," diyor Giorgio. "Gitti."

Cagliari gülümsüyor. Bu, Tonio'nun şimdi yıkılmış olan evlerde oturdukları zaman tanıdığı kötü çocuğun gülümsemesi. Küçük oğlanın bir fare yakaladığı ve onunla eğlenmeye hazırlandığı sıradaki gülümsemesi.

"Öyleyse, demek ki kaybettin," diyor Cagliari.

"Yoo, hayır dostum. Kazandım."

Rogatien Long-d'Ailes tahtından kalkıyor. Ayaklarının üstünde pek sağlam duramadığından, hâlâ yanında uslu uslu oturmakta olan Giorgio'nun kafasına tutunmak zorunda. Long-d'Ailes okşar gibi, Cagliari'nin bu canlı tabureye kıyasla minicik görünen yüzüne dokunuyor. Tonio bu okşayışın zengin mösyöyle dalga geçmek anlamı taşıdığını çok iyi görüyor.

"Biliyor musun tezek çuvalım, o elbisenin içinde pek cici olmuşsun. Ya Berlin? Söyle bakıım orası nasıldı? Top tüfek amatörçüklerin nasıl gidiyor?"

Cagliari tepki vermiyor ve dimdik Rogatien'in gözünün içine bakıyor.

"Kes saçmalamay! Long-d'Ailes!"

Long-d'Ailes ıstakoz kasalarından iniyor ve dev şoföre doğru yürüyor. Long-d'Ailes kapı kadar yüksek, bir kalça kemiği gibi uzun ve külrengi. Ve sıska, ama ne sıskalık!.. Kuşağı çözülmüş, önü kuyu gibi açık ropdöşambırının içinde çıplak. Yaşlı genital bağı sarkmış, ucu morarmış, bir uyluktan öbürüne sallanıyor, nerdeyse dizlerine

kadar inmiş, kullanılmayalı asırlar olmuş.

“Ya şu yabancı hayvan? Onu benim burnumu ezmek için mi getirdin?”

“Bilmem. Sen ne dersin?”

Long-d'Ailes omuzlarını silkiyor ve Gagligari'ye dönüyor.

“Bulacağız onu. Merak etme. Giorgio galiba onu görmüş. Ha, Giorgio? Yıkımcı çırağı, ya da öyle bir şeymiş. Senin Yıkımcılar Sendikası'ndaki tanıdıklarını düşünürsek, izini bulmak o kadar da zor olmasa gerek.”

Cagliari şöyle diyor:

“Bunu yapmak benim değil, senin işin. Ama pekâlâ. Diyelim ki sana, nasıl derler, şüphenin olumlu yorumuna göre davranıyorum. Sana bir ay süre veriyorum. Sonunda her şeyi geri ödemenin yolunu bul, nasıl bulacaksan. Madem ki bahse tutuştuk, bahis bahistir.”

Cagliari eline yuvarlak sehpanın üstüne küçük beyaz toz poşetini alıyor.

“Eğer günün birinde bana her şeyi son meteliğine kadar ödemek zorunda kalırsan, öyle eğlenmeye devam edebilecek misin, bilemiyorum.”

Cagliari'nin yüzünde bir kez daha o kötü haşarı çocuk gülümsemesi beliriyor. Poşeti cebine koyar gibi yapıyor. Long-d'Ailes bileğine yapışıp büküyor. “Ver bana şunu, çabuk!” Şoför onlara doğru tehditkâr bir adım atıyor, Giorgio da efendisini savunmaya hazır, dikiliyor. Tonio parmaklarını ısıyor. Kara derili yarmanın babasının kafasını kırmasından korkuyor. Fakat Cagliari, hâlâ gülümseyerek, poşeti tekrar sehpanın üstüne koyuyor ve olay orada kapanıyor.

“Bir ay, duyuyor musun? Sana bir ay mühlet veriyorum. Saklanmayı filan da aklına getirme. Timbuktu'ya bile gitsen, bulurum seni.”

Long-d'Ailes yanıt olarak “Git başka yere sığ!” de-

mekle yetiniyor. Ziyaretçiler geldikleri yoldan geri dönüyorlar. Sonra Long-d'Ailes Giorgio'ya enjeksiyon için tüpü hazırlamasını emrediyor.

"Bugünkü dozunuzu aldığınızı düşünmüyor musunuz efendim?"

Long-d'Ailes vurmak üzere elini kaldırıyor.

"Peki, tamam. Ama o zaman sadece yarım doz. Sözmü?"

Long-d'Ailes gidip tekrar tahtına oturuyor.

"İşte böyle, Giorgio'cuğum. Bayağı işimiz var."

"Evet efendim. Onu bulacağız."

Tonio iri gözlerini dört açmış, Cagliari'nin antrepodan çıkışını izliyor. Bu adam onu hem cezbediyor hem de korkutuyor. Ariane, "Amma da tuhaf şey!" diyor doğrudan doğruya kafasının içinden ve Tonio'ya zengin adamın tabutunun az önce yandaki antrepoya geldiğini açıklıyor.

2

Xavier X. Mortanse her sabah kalktığında, plakalarının vidalarını sıkıştırırken içinden, hevesli bir çırak havalarına girmek için yıkımcı kıyafetimi giymek daha akıllıca olmaz mı acaba? diye soruyordu. Fakat her seferinde gönlü Peggy Sous'nun kendisine aldığı elbiseye, serçeparmağı kalınlığındaki mor papyona, ensesine devirdiği fare grisi şapkaya, vs. kayıyor, yıkımcı ekibini aramaya bu kılıkta çıkıyordu. Dinlenme anları için yanında Strapitchacoudou'yu da götürüyordu. Bunu hakkaniyetli buluyordu. Hayatını bir kutuda geçirmek, diye düşünüyordu, kime olursa olsun kafayı yedirebilir. Kurbağası-

nın da açık havada sahneye çıkmayı sevdiği açıkça belliydi. Karşılığında kendisi de günlük eğlence payını almış oluyordu. Al gülüm ver gülüm bir durum yani.

Xavier kutusunu, biri elinden alıverir diye sürekli korku içinde, göğüskemiklerinin arasına sıkıştırarak iki eliyle sımsıkı tutuyordu. Hâlâ onu şaşırtmaya devam eden gökdelenler yüzünden, burnu havada yürüyordu. Mahallede tanınmaya başlamıştı. O geçerken dükkânların vitrinlerine meydandan yürüyüşünü eğlenerek seyreden suratlar yığılıyordu. Bazen çocuklarla oynadığı da oluyordu. Daha doğrusu çocuklar onunla oynuyordu. Hep aynı, sanki ne okulu ne bir şeyi iplayen küçük çete. Onun şapkasına bayılıyor, bir fiske vurup başından uçuruyor, çırak da ezik bir gülümsemeyle, keser misiniz şunu canım, lütfen, diye yalvararak, birinden öbürüne koşuyordu. Şapka bir sinek gibi ayaktan ayağa uçuyordu. Ta ki yaramazlar bıkip onu sahibine bırakana kadar. O zaman Xavier şapkasını hemen ve çabucak başına geçiriyor ve hoşça kalın dostlar! diyerek yoluna devam ediyordu.

Aslına bakılırsa bu hafif eziyetler daha önce çekmiş olduklarına kıyasla hiç kalırdı. Zira her şeyi düşünüp tartınca, işsizliğinin kendisini mahkûm ettiği aylaklığa karşın, aslında böyle avare avare dolaşırken, Birleşik Devletler'e geldiğinden beri en güzel günlerini geçirmiş oluyordu. Bir kere, artık kendisini döven yoktu ki, bu bile az şey değildi. Sonra, saflığı yüzünden yanlışlıkla titiz ve huysuz birilerinin arazisine girip kendini kovdurduğu durumlar dışında, yıkım şantiyelerindeyken günlük tayını olan azarlamalarla kulakları sağır edilmiyordu. Öyleyse, morali yerindeydi bir bakıma. Huzur dolu küçük evceğizler, hâlâ huzur dolu, zira şurada burada hâlâ böyle evler kalmıştı, bu evler bazen onu durduruyor, kalbinde tatlı bir aile ocağı ve tehlikelerden uzak uyku hayalleri uyandırıyor. Bunların karşısında tam yarım saat ha-

yallere dalabiliyordu, öyle ki sonunda perdeler aralanıyor, kendisine kuşku dolu bakışlar fırlatılıyordu.

Ama iyi de, bütün bunlar görevini unutmaması için birer sebep değildi. Yıkımcılık işine girmişti, yıkımcılığa sadakat göstermesi lazımdı. Ekibinin nerede olabileceği hakkında bilgi edinmeye çalışıyordu; büyük bir titizlikle, en küçük ipucunu bile ihmal etmeden, kurşunkaleminin ucunu diliyle ıslatarak bir kâğıt parçasına not ediyordu. Hiçbir zaafına izin vermiyordu (insan yalnız olunca bunlar pek ayartıcı olur). New York sokakları istediği kadar sonsuz olsun, Xavier kendi yıkımcılarını bulacağına yemin etmişti. Sabır, iyi ve doğru niyet, sonunda kötü talihi- nin hakkından gelecekti nasıl olsa. Xavier'nin morali yerindeydi ve sonsuza dek yerinde olmasına karar vermişti.

Ne var ki bir haftanın sonunda sonuçlar hiç de cesaret verici değildi. Gerçi bir-iki defa falan veya filan cadede çalışmakta olan bir şantiyeyi gösterdikleri olmuştu. Xavier, kasları gergin, gösterilen yere koşuyordu. Fakat her defasında karşısına onun ekibi olmamakla övünen ekipler çıkmıştı. "Hiç olmazsa bilgi almak için bundan yararlanalım." Dene istersen. Xavier, önüne çıkan birkaç kişiye soru sorduktan, bilgi rica ettikten, her defasında kabaca sepetlendikten ve kendisine boşlukmuş gibi muamele eden bu yıkımcıların arasında bir süre ayakta dikkildikten sonra, eskisi gibi işsiz bir çırak olarak geri dönüyordu. (Yine de az buçuk rahatlamış olarak: "Hiç olmazsa dövmediler.")

O zaman da öylesine yürüyüp gidiyor, şuraya buraya, buraya oraya, saatlerce amaçsızca uzun sokakları arşınılıyordu. Mola deyince, kuşluk molası, bir kereviz sapıyla öğle molası vardı; sonra, boş ve halden anlayan bir bank bulursa, saat üçe doğru biraz kestirme; böyle banklarda havuç kemirdiği de oluyordu. Kereviz saati en sevdiği molaydı. Xavier bakışlardan uzak kuytu bir köşe bu-

lunca Strapitchacoudou'yu kutusundan çıkararak kendini onun büyüüne bırakıyordu. Her defasında yalnızca ve yalnızca neşeli şarkılar. *The Night the Bed Fell, It's Winter at the Summercamp, Kiss my Dip-pedi-dou, I'm my Own Grandpa, My Paw's Bleeding on your Belly*, işte böyle şeyler. Kurbağa bazen banjoyla bazen akordiyonla ona eşlik ediyordu. Xavier gülümsüyordu. Tanrı vardı. Yaşamak güzel şeydi.

Yalnız bir öğle vakti, sebzesini yemek için kuytu bir köşe ararken, bir köre rastladı. Yani bir körün önünden geçti. Siyah gözlük takmamış bir kör; Xavier zaten o gözlüğü her zaman lüzumsuz bulurdu, çünkü adamlar zaten göremiyorlar ki. Sanki poposu olmayan bir bebeğin altına bez bağlamak gibi, diyordu Xavier. Ve bu gözlüksüz şeysiz kör de, duvar denilen bir şeyin dibine oturmuş, önüne bir şapka açmış, sadaka bekliyordu. Çırak cebini karıştırdı, iki metelik çıktı. Sonra gülümseyerek –zira körlere de gülümseyen türdendi– paraları koymak üzere şapkaya doğru eğildi, ama yarı yolda durdu; içine kurt düşmüştü. Çok hafif bir sesle köre gerçek bir kör mü yoksa körlük numarası yapan bir aktör mü olduğunu sordu. O zaman kör de ona, kendisine böyle bir soru soranın suratını görebilseydi o suratı şu anda dağıtmış olacağı yanıtını verdi; bu yanıt Mortanse'in içini rahatlattı. Birkaç özür kelimesinden sonra iki meteliği şapkaya bıraktı.

“Kendini affettirmek için evime gitmeme yardım et bari.”

Hay hay, ne demek, elbette, Mösyö Kör, dedi çırak ve hemen telaşla, eliyle körün dirseğinden tutarak ayağa kalkmasına yardım etti. Kör şapkasındaki birkaç parayı palyaçolarınki gibi bol olan pantolonuna boşalttı; pantolonun sağ veya sol cebine değil doğrudan doğruya içine, kemerinin altına; o kemer de eski bir çamaşır ipinden bozmaydı. Sonra donunun içindeki parayı şingırdatmak

için bacakları üzerinde yaylandı. Tamam. Yola çıkmaya hazırды.

Körün kör olduğu gerçekten gerçektі, zira şöyle bir olay meydana gelmek için o ânı seçti ve hâlâ kuşkuları olan Xavier'yi ikna etti. Dilenci dosdoğru portatif bir merdivene tosladı, merdivenin üst basamağında ayakta duran adam dünyanın su gibi ayaklarının altından kaydığını hissetti ve can havliyle sokak lambasının direğine sarılmak zorunda kaldı. Bir kargaşa oldu. Xavier, tüm heyecan ve sabırsızlığıyla merdiveni düzeltmeye çalışıyordu, fakat tek yaptığı asılı kalan adamın orasına burasına merdivenle panik halinde darbeler indirmekti; adamın buna ne de ihtiyacı vardı ya! Bütün bunlar olurken çırak ikinci bir işçinin sokak lambasının kaidesini boyamakta kullandığı boya kovaşını devirdi. Sonunda her şeyi olduğu gibi bırakıp ceketinin eteğine asılmış körle birlikte kırı kırды.

Yakalanmayacaklarından emin olunca soluklanmak için birbirlerine yaslandılar. Dilenci ciğerleri kopmuş gibi soluyordu. Sonra, biraz sakinleşince parladı. Ne biçim bir salaklıktı bu? Niçin tam önünde bir merdiven olduğunu ona söylememiştі? Bir köre böyle şey yapılır mıydı? Xavier'nin pişmanlığı çekül gibi burnundan sarkıyordu. Mösyö Kör'e anlattığı şeye iyice dalmış olduğu için onun kör olduğunu, dolayısıyla önünde bir merdiven olduğunu söylemeyi tamamen unutmuş olduğunu tekrarlamaktan başka yanıt bulamıyordu. Ne biçim bir salak, diye tekrarladı dilenci. Fakat Xavier arkadaşının gözü olmak ve onu evine kadar götürmekte ısrar etti; bundan sonra önlerine çıkabilecek merdiven gibi ayrıntılara karşı çok dikkatli olacağına Peggy Sous'nun başı üzerine yemin etti. Kör homurdana homurdana razı oldu. Xavier yine de gülümsüyordu. Dilenci kötü adama benzemiyordu ve ona yardım etmek başka açılardan ta-

mamen boş geçmiş bir günde çeyrek saatlik bir hayır işine vesile oluyordu.

Xavier'nin az önce arkadaşına anlattığı şeye o kadar dalmış olmasının nedeni, ona kendi yıkımcı ekibini arayan ıracık macerasını enine boyuna açıklamakta olmasıydı. Kr düşünceli düşünceli dinliyordu. Xavier'ye geçilecek sokakların adlarını söylerken çalı gibi kalın kara kaşlarını atıyor, bazen çırağın anlattıklarına, özellikle yaptığını söylediği bazı jestlere ya da Amerika, Yıkımcılar Sendikası, kendi ıracıklık görevi, vs. hakkındaki fikir ve görüşlerine son derece şaşırıyordu.

Dar bir sokağa saptılar ve Mortanse bunun düpedüz bir ıkmaş olduğunu gördü. Beriki ciddi bir edayla, "Krn ıkmaş," diye beyan etti. Evi kesik direk parçalarına çakılmış eğri büğrü tahtalar, dam diye göğüs hizasını geçmeyen l dşeti rengi bir teneke levha, bir tarafında ise ne duvar, ne tahta parçası, ne hiçbir şey, sadece açık hava. Orta yerde de bir yığın paçavra, eski karton kutular, eski gazeteler, üstünde uyuyan kocaman pire torbası bir köpek... Xavier, gözleri golf topları gibi açılmış, seyrediyordu.

"Kr bir dilencinin evinde ne bulmayı bekliyordun Sardanapalus?" dedi arkadaşının şaşkınlığını tahmin eden kr dilenci. "İyi kalpli insanlar gördüm, hayırsever insanlar gördüm, ama hiçbir zaman şapkamı parayla dolu görmedim. Görmek dedimse, sözün gelişi. Ama her neyse, kendine bir yer bul ve otur. Galiba pek gensin, bana öyle geliyor. Yaşın kaç olabilir, on altı mı, on yedi mi? Ama önce, adın ne?"

Xavier gülerek adının Xavier olduğunu söyledi. Kr adının Xavier olmasına mı güldüğünü öğrenmek istedi. Xavier hayır dedi, öylesine, sebepsiz gülmüştü işte. Bunun zerine dilenci, Xavier gibi salakların insaniyet namına ve merhamet duygusuyla daha beşikteyken boğul-

duklarını sandığını söyledi; ama bunu nazikçe, şaka yollu söyledi, zaten Xavier de bunun kötülük olsun diye söylenmediğini biliyordu. "Otur dedik ya sana, şimdi bir metelik çayı hazırlıycam, benim kendi icadım!"

Çırak önceden eliyle tozunu aldığı bir taşın üzerine kışının bir kenarıyla ilişti. Kurbağa kutusunu başka bir taşın üzerine koydu, sevgiyle okşadı. Kör arkadaşına sessizce gülümsüyordu. O da yere oturmuş, bağdaş kurmuştu. Xavier sevgiyle kutusunu okşamaya devam ediyordu. Dilencinin gözleri patlamış kurşun rengindeydi.

"Hey, dikkatle bak!" dedi, eşyaları parmaklarıyla yoklayarak kullanan dilenci. Delik deşik bir mangal, tavaya benzer bir şey, yamulmuş teneke kupalar, ne istersen vardı. "Su kaynayınca paralar içine atılır, tercihen o gün kazanılmış olanlar. Sonra şu meteliği ilave etmek gerekir." Bir hokkabaz gibi iki parmağının arasında aniden bir para peyda oldu. Tuhaf bir "bir" sentlikti. Yeni başlamış bir tutulmada güneşi ısırın ayın gölgesine benziyordu, ya da bir sincabın kenarından kemirdiği bir cevize. Dilenci Xavier'ye küçük kız torununun ilk keman konserini anlatan Filozof kadar gururluydu.

"Gördün mü ya, gözleri olan sen? Söyle bakiim, hiç bunun gibi bir para gördün mü? Bunu bir gün şapkamın dibinde buldum. Bu benim cırcırböceğim, şans tılsımım, her şeyin üstüne sıçan uğurum; onsuz kim bilir ne olur-dum!"

Parayı kaynar suyun içine bıraktı. Birkaç saniye sonra, obur iştahı kabarmış bir tavırla çayını kupalara döktü, dikkat! Sıcak. Kör adam Xavier'nin kupasından höpürtüyle içtiğini işitti. Nasıl, ha? Ne diyordu buna? Xavier tadının biraz kaynar suyu andırdığını, ama sevdiğini söyledi ve elini sıkarak köre teşekkür etti. Kör biraz alınmış görünüyordu.

"İyi, iyi," diye onu yatıştırmaya çalışıyordu çırak.

Sonra bir karın gurultusu. Karnının aç olduğuna hükmetti. Bir havucu kopararak dilenciyle paylaştı. Yahve¹ çocuklarının rızkını verir, dedi kör mekanik bir şekilde, sonra havucunu ısırıldı. Sessizce bir lokmalık sebzelelerini kemirdiler. Xavier, Mösyö Kör'ün öteden beri mi kör olduğunu, yoksa bunun sonradan mı başına geldiğini öğrenmek istedi ve taşının üstüne daha rahat bir şekilde yerleşti.

“Önce,” dedi adam, “sana bir şey söyleyeyim. Her zaman dilencilik yapmadım ben. Gençliğimde bir mezbahada çalışıyordum. Salaison Supreme diyorlardı adına, bilmem hâlâ mevcut mu? Kesim sırasında, ne denirse densin, en kötüsü koyunlar değildir. Domuzlardır. Ah, hele domuzlar! Boğazlanan bir domuzun çığlıklarını duymak! Her neyse, bu benim olmak istediğim şey değildi. Hayır, benim sevdiğim, o zaman sevdiğim, olmak istediğim şey opera şarkıcılığıydı.”

Ve Xavier'ye göstermek için ses tellerinden bir gü-rültü çıkardı.

“Neyse. Ne demek istediğimi anlıyorsun. Gözlerime gelince, sadece savaştan beri böyle. Bir mezbahadan öbürüne geçtim anlayacağın. Mekanizması bozuk bir tüfek suratımda patladı. İşte böyle kör oldum.”

Dilenci ağlamaya başlamıştı, inandırıcı biçimde acındırıyordu kendine.

Xavier havucunu kemirmeye ara verdi. Arkadaşının savaşa gitmiş olmasını aklı almıyordu.

“Herhalde karşılaştığın ilk savaş gazisi olduğumu söylemeyeceksin ya bana?”

Xavier tereddütlü bir sesle insan da öldürüp öldürmediğini sordu. Körün siyah gözlerinde bir an için bir

1. YHVV ya da Yehova olarak da bilinir. Yahudilikte Tanrı'nın Hz. Musa'ya vahyettiği özel ad. (Y.N.)

şey görüyormuş, ama bu kafasının içindeymiş izlenimi belirdi. Savaşın savaş olduğunu, bunu ne sandığını ve işte sonucun bu olduğunu söyleyerek sözünü bağladı.

Sessizlik. Xavier avucundaki çizgilerle ilgileniyormuş gibi yaptı.

“Böyle sokak sokak dolaşıyorsan,” diye sordu niha-yet kör, “nasıl geçiniyorsun?”

Çırak problemin zaten biraz buradan çıktığını, zira parasını ne kadar çekiştirirse çekiştirsin, ancak gerekli olan asgari miktarda yesin, yine de kesesinin dibinin göründüğünü söyledi.

“Paraya ihtiyacın varsa oğlum, kendini bir sirkte teş-hir edebilirsin. Zira sadece seni dinlemekle bile suratının öyle sıradan bir şey olmadığını tahmin edebiliyorum.”

Çırak bu sözü komik buldu, güldü, gülüşü dilenci-yi de güldürdü. Bu arada Strapitchadoudou da, herhalde ögle gösterisini yapmasına neden izin verilmediğini anla-yamadığından, kutusunda sabırsızlandı; bu garip gürül-tüden kaygılanan dilenci bunun ne olduğunu sordu.

Xavier kutuyu dizlerinin üstüne almıştı. Üstdudağı-nı dişleyerek tereddüt ediyordu, ama söylemeye gönlü de yok değildi. Sonunda şöyle dedi: “Size bir sürprizim var.” Ve köre göz kırparak kutuyu açtı. Ve Strapitcha-doudou dışarı fırladı. Bu kez Meksika havasındaydı, *ma-racas, sombrero, corazon, muchachas*!¹ Dilencinin suratı döndü. Görünmez dekorunda beklenmedik bir unsur ve tabii dehşetin başlangıcı. Kurbağa da bunun farkına var-dı. Şarkısının orta yerinde durdu ve uslu uslu kutusuna döndü, kapağını da kendisi kapattı, klak!

“Ama bu?.. Bu nedir? (Dilencinin yanağında aniden bir tik belirmişti.) Portatif bir gramofon mu?”

1. (İsp.) Sırasıyla marakas, şapka, kalp ve kızlar. (Y.N.)

Xavier bunun bir kurbağa olduğunu açıkladı.

Kör dudaklarını oynatıyor, ama tek kelime çıkmıyordu. Ağır ağır çenesini sıvazlıyordu. Xavier korku ve heyecan içinde bekliyordu. Kör anlatılanların tekrarlanmasını istedikten ve bu tekrarlama yapıldıktan sonra, bir körle dalga geçildiği sonucuna vardı ve bunu içten içe hınç dolu bir alınganlıkla dile getirdi. Fakat Xavier, bizzat kontrol edebilsin diye, kurbağayı adamın avcuna koydu. Dilenci minicik gitarla minicik *sombrero*'yu da yokladı. Yüzünde hâlâ koyu bir şaşkınlık hâkimdi. Ama kanıtlar meydandaydı; bu nesne bir kurbağaydı. Son bir şüphe hamlesiyle:

"Peki, şarkıyı onun söylediğini kim kanıtlayabilir bana?"

"Yemin ederim," dedi Xavier, elini göğsüne götürerek.

Fakat yemin etmek gerekli değildi, zira Strapitchadoudou yarıda kalan numarasına kendiliğinden devam etti. Bu kez dilenci onu coşku ve heyecanla dinledi. Şarkı bitince hayvan adamın avcundan Xavier'ın dizine atladı. Orada, bir eli belinde, gitarı omzunda, zarif bir umursamazlık pozunda ayakta durdu. Dilenci bağırarak gönlünün fethedildiğini söyledi. Yahve büyüktü! Yumruğunu avcuna vuruyor, vay canına da vay canına diyor, sonra aynı söz ve jestleri tekrarlıyordu. Xavier gururla, gözkapakları zevkten aralanmış kurbağasının başını okşuyordu. Kurbağa nihayet kutusuna girdi. Yerleşme tıkırtıları.

Kör, boş teneke kupasını aldı ve uykudaki pireli köpeğin bulunduğunu farzettığı yöne doğru fırlattı. Gerçekten de kupa hayvanın böğrüne isabet edip geri sıçradı.

"Hey, hoh! Eşek-poh! Duydun mu? Bak, azıcık alıştırmayla neler yapılabiliyormuş, gördün mü, ihtiyar sarhoş? Bu geri zekâlıya hiçbir şey öğretemedim ben!"

Köpek leş gibi bez yığınınından kımıldamadan ve bir gözkapaklarını bile oynatmadan homurdanmakla yetindi.

Dilenci bir hamlede ayağa fırladı ve heyecanla konuşmaya başladı.

“Ama bu işte asıl geri zekâlı sensin, yavrum Xavier! Hayatımı nasıl kazanacağımı bilmiyorum diyorsun, oysa cebinde böyle harikulade bir şey var. Bununla paraya para demezsin yahu, bir düşünsene!”

Dilenci olası gelecek rüyalarıyla iyimserlikten ağzından tükürükler saçıyor, olacakları şişirdikçe şişiriyordu. Kendisi alçakgönüllülükle sadece Xavier’nin emprezaryosu olmaya talipti, bu safdil çocuğun kendini kazıklatmaması için, di mi ama... ve birlikte, yani sen, ben ve kurbağan demek istiyorum, New York’u fethederiz! “Büyük Elma” bizim!

Çırak, dehşete düşmüş, dinliyordu. Ama... ama kurbağasını gösteriye çıkarmak asla söz konusu olmamıştı ve asla olmayacaktı ki!.. Ne biçim bir fikirdi bu?.. Hem sonra kendisi sanatçı değildi; yıkımcılık işinde çıraktı sadece!

“İyi de sen ne umuyorsun, neticede, bu yıkımcılık işinden? Buraya kadar bana söylediklerinin hepsini dinledim. Gitmişler işte, artık seni istemiyorlar, bu kadarı açık sanırım! Bulsan bile seni kollarını açarak karşılayacaklarını, şerefine sevinç şarkıları söyleyeceklerini mi sanıyorsun? Oysa sen elinde bir servet tutuyorsun.”

Dilenci açgözlülükle çırağa doğru atıldı. Bu iyi bir fikir değildi, çünkü Xavier ile arasında mangal, kupalar, vs. vardı ve hepsi birden körün ayaklarına takıldı. Adam yerde sürünerek Xavier’ye yaklaştı, pantolonuna asıldı, parmaklarıyla kutuyu aradı. Çırak dehşet içindeydi.

“Hadi ver bakiim bana şu kurbağayı! Ver diyorum şu kutuyu! Senin bu harikayla bir şey yapacağın yok! Böyle bir serveti elden kaçırmak suçtur!”

Mortanse dilenciden kurtulmayı başardı, kutusunu sımsıkı kavradı, kaçmak üzereydi. Hâlâ yere yığılmış du-

rumdaki kör birden Xavier'ye doğru dramatik bir jestle elini kaldırdı.

"Hayır, dur! Rica ederim dur! Korkma, harikanı çalacak değilim. Onu senden çalmayacağım!"

Zaman içinde kalp hastası da olduğundan, en küçük heyecanın, art arda biraz şiddetlice birkaç hareketin etkisiyle hemen kesiliveren nefesinin düzelmesini bekliyordu.

"Her hâl ve şartta, benim için zaten çok geç," diyerek tekrar kendini acındırmaya başladı. "Çok geç. Yardım et kalkayım."

Xavier, temkinle elini uzattı. Kör, küçük bir hayvan gibi inleyerek körlemesine önünü yokluyordu. Eli sonunda Xavier'nin eline rastlayınca haince ayağa kalktı ve چراğın üstüne atıldı; kutu için tekrar amansız bir mücadele başladı. Bereket tava vardı ve dilenci ayağıyla içine basınca dengesini kaybetti de Xavier kurtulabildi.

Kör doğruldu, kendinden utanıyordu. Özür diledi, kötü bir adam olduğunu itiraf etti. Çabucak elini bol pantolonuna daldırarak uğurböceği meteliğini çıkardı. Xavier'ye yaklaştı, elini aradı, meteliği avucuna koydu.

"Al, bu senin olsun. Ben artık hiçbir şey beklemiyorum, artık hiçbir umudum kalmadı. Hem zaten, bana ne getirdiğine gelince... Boşuna yuttum onu, boşuna sıçıtm, haftalarca çizmemin içinde onunla gezdim; sihirli güçlerinin hiçbir zaman bir faydası dokunmadı bana. Galiba harikalar bana yaramıyor. Seninle durum farklı olur, belki. Ne olursa olsun, o kadar salaksın ki, bütün uğurları senden yana toplamak lazım. Kabul et bunu."

Xavier parayı kabule asla cesaret edemiyordu. Fakat dilenci ısrar etti. "Kendimi bağışlatmak için. Lütfen." Çıkarak bu son gerekçeye hayır diyemedi.

"Şimdi git. Bu şarkı söyleyen servetle artık burada durmanı istemiyorum. Çok acı veriyorsun bana."

Kör köpeğine esaslı bir tekme attı, hayvan bir havlamayla karşılık verdi.

“Pis hayvan!.. Kız kardeşim gibisin, hiçbir şey öğrenmeyi beceremezsin.”

Xavier yavaş yavaş, geri geri, kendi kışını tekmeleyen dilenciye büyülenmiş gibi bakarak kulübeden çıktı.

... Nerdeyse unutmuş olduğu şehrin korkunçluğuna geri dönüş. New York’un neresinde olduğunu pek iyi bilmiyordu, fakat yönünü bulmak için kafasının içinde duyduğu çan sesine güvendi. Bir saat yürüdükten sonra mahallesinin sokaklarını tanımaya başladı. Bir evi yıkılmışlar topluluğu gördü uzaktan. Yıkımcı çırağı olduğum alnımda yazılı değil ya, diyerek aralarına sokuldu. Susuzluğunu çektiği bir insan topluluğuna dahil olma ihtiyacıyla, grubun arasına karışmak istedi. Yaşlı bir kadının konuşuyor, herkes dinliyordu. Kadın şöyle diyordu: “Galiba Lafarmer’lerin çocukları da onu görmüş. Özellikle çocuklara görünüyor. Ama duydum ki kendi büyükannesi de, hasta yatağında onunla konuşmuş ve...” Aniden Xavier’nin de orada olduğunu ve dinlediğini fark edince sustu. Bütün yüzler sessizce çırağa doğru çevrildi. Xavier başını eğdi ve hiçbir şey demeden oradan çekildi.

Odasında, işitmiş olduğu o hikâye kırıntısı üstüne düşündü. Cenaze alayı birkaç hafta önce tehlikeli biçimde yıkım şantiyesinin içinden geçirilen küçük Ariane’dan söz edildiğini anlamıştı. Birkaç zamandır onun hakkında yankıları Xavier’ye de ulaşmış olan bir söylenti dolaşıyordu. Çocuklara görünmüş, hatta kimileri onunla konuşmuştu. Bir ayın alayı akşamı, bir elektrik telinin üstünde peri gibi dans ettiği görülmüştü. Xavier bunda hiçbir imkânsızlık görmemekle birlikte, kendi yine de böyle şeylerin normal olup olmadığı, toprağın yuttuğu cesedi bir çukurda çürümekte olan bir varlıktan dünya

üzerinde herhangi bir şey kalıp kalamayacağı üstüne kendine sorular soruyordu.

Fakat kutusunda patırtı eden kurbağası tarafından rüyalarından uyandırıldı. Ne olduğunu görmek için kutyu açtı. Hayvan gösteri için gürültü yapmamıştı. Ağzını kapayarak muzip muzip sınıyor, çırağa on sentlik bir para gösteriyordu. Çırak dehşet içinde, hayvanın yaptığı zalimce taklitten, Strapitchacoudou'nun bu parayı dilenciden araklamış olduğunu anladı.

3

Üç hafta geçmiş, Xavier gezebildiği kadar gezmişti; fakat şehir fazla genişti, yıkım yerlerinin sayısı fazlaydı. Cüretten ziyade, akşama doğru gittikçe daha sık üzerine çöken ve hareketlerini mekanikleştiren bir tür uyuşukluk ve ağırlıktan, işi Sendika'nın yönetim merkezine başvurmaya kadar götürmüş, fakat yeminli usta rozeti taşımayan hiç himse oraya giremediğinden, tabiatıyla daha kapıdan def edilmişti. Yıkımların takvimi konusundaysa, beklendiği gibi liste kamuya kapalıydı. Dolayısıyla Xavier'nin işi raslantıya kalıyordu; elli iki kartı havaya atıp da, yere düştüklerinde bir şato kurmalarını beklemek gibi bir şeydi bu.

Şu da vardı, Xavier New York'un içinde bir sineğin mantığı ve tutarlılığıyla dolaşıyordu. Adımları arkada beyaz bir iz bıraksaydı, dolaştığı yerlerin haritası kuşba-kışı bir tabak spagetti gibi bir şeye benzerdi. Her gün yeni baştan aynı acımasız şehir deneyimini yaşıyordu. Şurada burada gözüne çarpan sahneler ruhunu yaralıyor, keyfini kaçırıyordu; bir ailenin sefaleti, çılgınlıkların yük-

seldiği bodrumlar, dar bir sokağın köşesinde aniden patlak veren tekme tokat kavgalar, sonunda, yanlarında kendilerinden bile daha ürkütücü sivil kıyafetli adamlarla birlikte çıkagelen bir atlı polis mangasının, kullanılmayan hangarlara sığınmış bir yıkılmış topluluğunu kör bir şiddetle dağıtması (balon gibi şişmiş karnını eliyle tutarak kaçmaya çalışan kadın). Sonra, en önemlisi, sağlığı gitgide bozuluyordu. Sokak ortasında sıtma nöbetlerine tutuluyor, başı dönüyor, ara sıra bacakları o kadar ağrıyordu ki, sanki her adımda yeraltından bir cin topuklarını çekiçle dövüyordu. Üstüne üstlük, parası azaldıkça iştahı artıyordu. Sadece öğle saatinde üç yaprak lahana, bir dilim kara ekmek, bir çeyrek şalgam ve iki havuç tıktığı olmuştü. Nitekim bu oburluk yirmi dakika sonra olağan sonucunu vermiş, Xavier yediklerini olduğu gibi çıkarmıştı. Ağzını silerken mendilinde kan lekeleri görmüştü. “Şalgamda kan olduğunu bilmiyordum,” dedi kurbağasına.

Nihayet bir sabah birikmiş parasının durumunu kontrol edip bütün sermayesinin hepi topu bir dolar kırk iki sent olduğunu keşfetmişti. Bereket ev kirası ödenmişti. Fakat, her şeyden kesinti yaparak, yaklaşık bir hafta daha dayanabilmek için bir dolarlık yiyeceğe ihtiyacı vardı. Demek ki, beklenmedik durumlar için kırk iki sent yedek kalıyordu. Ama ya o yedi günden sonra?..

Kaygılı, sıkıntıdan kafası bozuk, gömleğinin eteği dışarı sarkık, sekiz saatlik günlük avareliği için yola koyuldu. Avarelik filan ama bugün bir ipucu vardı elinde, yani altı sente mal olmuş müphem bir bilgi kııntısı. Bu bilgiye göre, balık kutulama tesislerinin bulunduğu mahallede bir yıkım ekibi görülmüştü. Uzaktı burası, yaya üç saat ve orada tamamen yıkılmış, kazılmış, tesisatına dek sökülmüş, temizlenmiş, düzlenmiş, vs. bir arsa bulunca az kaldı ağlayacaktı. Ekibe ne olduğunu kimse bil-

miyordu. Bu durumda kim olsa karnına kramplar girerdi.

Xavier, tüm çevresine, dekora, bu çevreyi canlandıran insanlara, onların anlaşılmaz istek ve ihtiyaçlarına yabancı, iki saat kadar oralarda dört döndü. Nihayet bir gazete büfesinin önünde durdu. Kafasında resmî geçit yapan endişeli ve sıkıntılı düşünceleri frenlemeye çalışıyordu. İçinden, insanın başına her zaman en kötüsünün geldiğine inanmamak gerektiğini tekrarlıyordu. Fakat elinde değildi, hep bu en kötüsü fikrine geri dönüyordu, sanki en kötüsünü düşünmeyince ceza olarak en kötüsü başına gelecekmiş gibi. Ve kaderi aldatmak ve en kötüsünün başa gelmesini engellemek için en kötüsünü düşünmek ve başına gelmiş gibi ona katlanmak gerekiyormuş gibi. Mekanik bir şekilde manşetleri okuyordu, ama kafası okuduklarının anlamının bir yol bulup da beynine ulaşamayacağı kadar meşguldü. Özellikle bir derginin başlığını birkaç kez böyle okuduktan sonra birden kafasına dank etti. Sendika tarafından yayımlanan, yıkımcılık konusuna özgü bir dergiydi bu (daha önce adını duymuş ama şimdiye dek bir sayısını bile görmemişti). Kalbi çarparak yıkımların tarih ve saatlerinin burada yayımlanmış olabileceğini düşündü. Dergiyi karıştırmaya başlayınca, parasını ödemedi den dergilerden otlanın yasak olduğu kendisine hatırlatıldı. Derginin fiyatı otuz yedi sentti, bu da acil durum parasının hemen tümünü götürüyordu. Yine de fazla tereddüt etmedi ve parayı ödedi. Koltuğunun altında Strapitchacoudou'nun kutusu, son umudunu teşkil eden dergiyi telaşla karıştırarak bir banka doğru yürüdü.

Times Square'deydi, Times Building'in hâkimiyeti altında, ağzı bir karış açık. Caddelerde yeşilimsi cesetlerin sürdüğü, içlerinde pek az insan bulunan uzun, alçak otomobiller; bir karınca kolonisinin içinde ilerlemeye çalışan mayıs böceklerine benzeyen tramvay ve trolley-

büsler ve otobüsler, bütün bunların arasında insan kitleleri uğultulu kalabalıklar halinde binalara girip çıkıyor, mağazaların döner kapılarından geçiyor, çiğ ışıktaki elli küsur kat boyunca sıralanan pencerelerde yanar döner çehreler oynayıyordu. Xavier dikkatini yoğunlaştırmakta güçlük çekiyordu, fakat sakın bir köşe arama zahmetine giremeyecek kadar sabırsızdı.

Dergi. Önce esrareniz resimlerle kaplı metinsiz, altyazısız sayfalar. Taşlardan bir yatağa yüzükoyun uzanmış, etekleri poposunun yarısına kadar sıyrılmış, başına koyu renkli paçavradan bir torba geçirilmiş bir kadın cesedi. Çanakları ellerinde hayır kurumunun önünde çorba bekleyen, elleri kelepçeli, kimilerinin yüzünde darp izleri bulunan yoksul çocuklar. Ters çevrilmiş bir çöp bidonunun üstüne bir büst gibi kondurulmuş, çolak, dişsiz, bacakları kesik, çıtırçıplak bir ihtiyar, iki yanında avlarını teşhir eden avcılar gibi kameraya gülümseyen yıkımcı kalfası kılığında iki adam. İşkence kurbanı bir atın başı, bir gözü oyulmuş, gemi, ağzının üst kısmı alınmış doğru kıvrılacak şekilde ortasından kırılmış. (Burada resme esrareniz bir kelime eşlik ediyor: *shinn'hatsoubai!*) Ve böyle şeyler... Bütün bunlar ne anlama geliyordu acaba? Ve Xavier, en sonunda, orta sayfalarda, takvime rastladı, nihayet! Ama takvimin, kendisinin anlamadığı yıkımcıların özel jargonunda yazılmış olduğunu gördü.

Bunun sonucu şu oldu, kollarının bağı çözüldü, dergi elinden kayıp düştü. Xavier önüne bakıyordu. Otuz yedi senti bunun için harcamak... Elleri arkasında kavuşturmuş devriye gezen bir polis dergiyi yerden alıp tekrar cırağın kucağına koydu. Çıracak büyük güçle bir teşekkür mırıldandı. Polis parmağıyla kepinin kenarına dokundu. "Görevimiz."

Sokağın köşesinde, bakır çalgılarla ulusal havalar üfleyen bir bando görüldü. Xavier bunun farkına bile var-

madı. Dibe vurmuştu. Burası batakhane gibiydi, haşarat dolu, insanı daha da dibe vurmaya çağıran baştan çıkarıcı şeylerle dolu bir yerdi. Sanki sefalet bizzat karşısında duruyor, o da yoluna gitmesi için ona yalvarıyormuş gibi, başını gevşek gevşek sallıyor, bir şeye hayır diyordu. Bandonun önünde, şirklerdeki pist ustası gibi alaca bulaca giysili bir adam elindeki huniyle bağıırıyordu: "Hazır olun, Dakika geliyor! Hazırlanın, Dakika kapıda!" Xavier'nin hizasına gelince, şaka olsun gibilerden –zira çırağın şapşal hali böyle muzipliklere davetiye çıkarıyordu– huninin ağzını onun kulağına doğrulttu ve Xavier'nin kafatasının içine sloganını haykırdı. Xavier, bir çalar saat sesiyle dehşete kapılmış gibi bir taş misali havaya zıpladı.

Yine de hemen sakinleşti ve etrafına bakındı. Önce orada bulunduğuna şaşırdı ve herkese rağmen hâlâ aynı kişi olmasına hayret etti. Etraftaki her şey ona uyumsuz ve garip görünüyordu. Büyük bir kolektif olayın patlamasından hemen önce olduğu gibi, sanki ortamda elektrik titreşimleri artıyor, hava öylesine titreşiyordu ki, bir sac levhadan hiç farkı yoktu. Bu sırada çırak tamamen unutmuş olduğu dergiyi gördü ve hemen tekrar okumaya daldı. Zira, ne hakla kendini umutsuzluğa kaptırmıştı? Ne olursa olsun, burada kendisine yardım edebilecek, araştırmasına yön verebilecek, kuvvetini tazeleyecek herhangi bir bilgi, bir ayrıntı olmadığını kim iddia edebilirdi? Böylece, bu kez normal dilde yazılmış sayfalara geldi. Sınırları belirli bir okur kitlesine hitap ediyordu bunlar: Çırağın Köşeciği.

Okudu, hatta dikkatle okudu. Ama yararlanılabilecek fazla bir şey yoktu. Ahlak dersi veren yaşanmış küçük hikâyeler, babacan bir mizah ve ayıcık resimleri, şantiyede tanıdığı atmosferin yüz fersah uzağında şeyler. (Örneğin, bir resimde, cübbelerini giymiş minik rahipler tüm masumiyetleriyle veda makamında el sallıyorlardı. "Mis-

yoner bir yıkımcı ekibi Japonya yolunda. Sayonara!") Sayfayı çevirince yaramaz bir çocukla burun buruna geldi: Lazare'ın portresi. Bu fotoğrafı sadece görmek bile Xavier'yi titretti. Büyük Barthakoste'un oğlu genç okurlara örnek gösteriliyordu: "Sen de onun gibi duvarların dehşeti ol!.." Ardından gelen metinde, Xavier'nin bildiği kadarıyla, yalan üstüne yalan, palavra üstüne palavra yağdırılmıştı. Bu sayfaları morali büsbütün bozularak çevirdi. Ve tam orada, tesadüfen, çerçeve içindeki ilanı gördü.

Fikir yavaş yavaş önce bir olasılık şeklinde, adeta soyut biçimde, aklına girdi, fakat hızla somut ve net kışkırtıcı isteklere dönüştü. Kör dilencinin telkin edici sözleri hatırına geliyor, bir laterna havası gibi kafasında dönüp duruyordu: "Kurbağanla zengin olabilirsin." Cebini yokladı ve kalan üç kuruşunu çıkardı. Reklamı tekrar okudu.

Fakat hokkabazlık düşüncelerini bir yana bırakmak zorunda kaldı, çünkü gerçekten de buralarda garip şeyler oluyordu. Bütün arabalar, otomobil, trolleybüs, vs. durmuş, yolcular inmiş, kalabalık şimdi yarım saat öncekinin üç misli olmuştu. Uzakta bando şefi, "Hazırlanın, Dakika geliyor, Dakika kapıda!" sloganıyla yeri göğü inletmeye devam ediyordu. Sanki dünyanın sonu gelmek üzereydi. Xavier'nin yakınında, onu adeta büyüleyen bir kadın, sahneye çıkmadan önce repliklerini ezberleyen bir oyuncu gibi mırıldanarak, ileri geri gidip geliyordu. Bir ihtiyar, omzunda bir atlama ipi, yaşlı gözleriyle içini çekerek, karısına, "Yapamayacağım, inan bana yapamayacağım," diye tekrarlıyor, karısı da onu teselli ediyordu. İşte böyle şeyler. Herkes bekliyordu. Bazıları şamatalı bir heyecan içinde, çoğu gücünün üstünde olmasından korktuğu bir sınavın eşiğinde kuvvetini toplamaya çalışan birinin tedirginliğiyle dikkat kesilmiş ve ciddi. Saat on ikiyi vurunca bir siren sesi duyuldu ve o an New York bir tımarhaneye döndü.

Xavier nereye bakacağını bilemez olmuştu. Bir ucu Times Building'in on yedinci katına tespit edilmiş demir bir tel, havadan eğimli olarak caddeyi aşıp karşı taraftaki binanın beşinci katına bağlanmıştı. Elleri ve ayaklarıyla bu tele asılı bir kişi uçan adam gibi delice bir hızla kendini telden aşağı bıraktı, fakat kaza eseri ayakları telden ayrılınca cambazın karnı bir ağacın en yüksek dalına çarptı, soluğu kesildi, sonra rüzgârda sallanan bir kâğıt fener gibi ipte sallanmaya başladı, çarpışmanın şiddetinden yarı baygın olduğundan fren sistemini harekete geçiremedi ve dosdoğru karşıdaki binanın duvarına toslanarak yamyassı oldu. Adamlar kimse ilgilenmedi. Caddede, gezinti yolunda, parkta, bina ve mağaza girişlerinde herkes avazı çıktığı kadar kendi şarkısını söylemeye, kendi dansını etmeye, bütünün oluşturduğu baş döndürücü kakofoniye kendi numarasını katmaya koyulmuştu. Gayet saygıdeğer iki yaşlı hanım, üşüyormuş gibi titreyerek el ele tutuşmuş, bacaklarını azıcık olsun kaldırmaya çabalayarak kankan havaları mırıldanıyorlardı. Az önceki ihtiyar –aslında fazla bir şeyi kalmamış olan– elinden geldiği kadar ip atlamaya çalışırken, karısı soluk soluğa, bir armonikayla ona cesaret vermeye uğraşıyordu. Binaların bütün katlarında, göz alabildiğine aynı müzikhol çılgınlığı binlerce kopya halinde tekrarlanıyordu. Millete hava atmak için, pervazlara asılıp tehlikeye meydan okuyarak pencereden pencereye geçmeye çalışanlar görülüyordu. Otomobillerin üstüne çıkmış genç yakışıklılar marifetlerini göstermek için dans ediyorlardı. Ağaçların dallarında “asılmış kedi” numarası yapılıyor, bir kısmı ise takla atmakla yetiniyordu. Kimse boş durmuyordu. Ve bütün bunlar sevinçsiz, neşesiz, keyifsiz bir ifadeyle, sanki angarya imiş gibi yapılıyordu.

Şapşallaşan ayakları adeta yere çivilenen Xavier hariç kimse boş durmuyordu. Bu da ona kurallara aykırı

davrananları yola getirmekle görevli polis memurundan zaten sıksası çıkmış kaburga kemiklerinin üstüne bir cop darbesine mal oldu. Az önce, yere düşen dergiyi alıp kendisine veren polisti bu, şaka etmediğini belli eden bir tavırla şöyle dedi: "Hey hıyarağası, sen de tepişip şey et-sene! Bugün bayram, bilmiyor musun?" Xavier günün ne olduğunu bile bilmiyordu. "Amerika Birleşik Devlet-leri'nde Ulusal Yaşama Sevinci Dakikası! Hadi bakayım, sen de bir şeyler yap, yoksa cezayı basarım!" Ve polisin kendisi de, yan yan yürüyen Kanada geyiğini taklit ede-rek, yana doğru küçük sıçrayışlara benzeyen küçük adım-larla, dans eder gibi yürüyüp gitti. Çırac da bir hamle yaptı. Bir bacağını kaldırdı, elini şapkasına götürdü, mü-zik kutularının üstündeki balerinler gibi iyi kötü kendi etrafında dönmeye çalıştı.

Dönmek başını döndürdüğünden gözlerini kapamıştı; birden kulağına dur! diye bağıldılar. Aptal herif, görmüyor musun, Dakika geçti! Çırac dengesini biraz yitirerek gözlerini açtı. Hasar tesbitine geçilmişti bile. Ambulans sirenleri duyuluyordu. İtfaiyeciler az önce duvara çarpıp yassılan tel cambazını oradan alıyorlardı. Adam pelte gibi, bilinci de kapalı. Birkaç kişi, daha çok yaşlılar, inleyerek yerde sürünüyordu. Burkulma, çıkık, lumbago, gırla. Motorlar tekrar çalışmaya başlamıştı. Genel bir keyifsizlik ve şikâyet ortamı. Adamın biri, pompon kız kılığına girmiş bir başkasını, arabasına kafa ata ata kaportasını göçertmekle suçlayarak itip kakıyordu. "Şimdiye kadar gördüğüm en ahmakça numara!" Ve hepsi buna benzer binlerce çılgınlık örneği... Xavier bu şenlik döküntülerinin, konfetilerin, serpantinlerin, cam kırıklarının, paramparça vitrinlerin arasında yürüyor, gözlerine inanamıyordu. Ötede beride kan lekeleri. Ne önemi var? Yirmi dakika sonra insanlar ofislerine dönüyor, gelip geçenler tekrar gelip geçmeye başlıyor, müşte-

riler tekrar mağazaların girişlerine akın ediyor ve New York'un gümbür gümbür hayatı normal seyrine, hummalı ve amansız gidişine kavuşuyordu.

4

Jeff korku içinde, nasıl olup da bu saten ropdöşambrlı bodur adamın yanında, böyle gövdesi çıplak, bu kanapeye oturmuş olduğunu kendine açıklamaya çalışıyordu. William H. Cagliari, bir eliyle dalgın ve şefkatli, oğlanın saçlarını okşarken öbür elinde Sigmund Freud'un rüya yorumlarına dair bir kitabını tutuyordu. Jeff, gözleri faltaşı gibi açılmış, hiç ayak bastığını hatırlamadığı bu lüks dekoru seyrediyordu.

"Nasıl, neden buradayım? Ve siz kimsiniz?"

"Bir dost," dedi yavaşça Cagliari ve oğlanın ensesine bir öpücük kondurdu. Sonra okumasına devam etti.

"Kim oluyorsunuz da bana böyle davranıyorsunuz?"

Korku ve panik içinde bir fısıldamaydı bu.

"Bir dost dedik ya, sen de biliyorsun," diye tekrarladı Cagliari sakın bir sesle ve kitabını masaya koyarak gencin çıplak gövdesini şefkatle okşamaya başladı. Jeff gerildi, kendini kurtarmak istedi ve kollarının oturduğu kanapeye bağlı olduğunu o anda, ancak o anda fark etti. Korku ve endişe içinde gözlerini sımsıkı yumdu; Cagliari'nin dudaklarının göğsünde bıraktığı hafif ısırıklara, tenine kızgın bir demir değiyormuş gibi katlanırken içinden şöyle diyordu: "İyi ama nerdeyim ben, bu başıma gelen nedir?"

Telefon çaldı. Cagliari oğlanı korkusuyla baş başa bırakarak odanın öbür tarafına gitti. Hattın ucunda yardımcıısının riyakâr sesi.

“Efendim!” dedi hemen, “Efendim, mutlaka büroya gelmelisiniz. Öyle bir şey ki, ben hayatımda böylesini görmedim! Mutlaka gelmeniz lazım.”

Cagliari kendisine ne yapması gerektiğinin söylenmesinden hoşlanmazdı. Yardımcısına da bunu hissettirdi, ama öbürü ısrar etti.

“Yemin ederim ki bu kesinlikle gerekli efendim, bana teşekkür edeceksiniz! Öyle bir numara, ki insan gözlerine kulaklarına inanamıyor. Eşi benzeri görülmemiş. Bir oğlan, bir de kurbağası var!.. Bu kadarını söyleyeyim yeter.”

Cagliari’nin yüzü aydınlandı.

“Bir kurbağa, öyle mi?”

“Evet, şu anda sizinle konuştuğum kadar gerçek!”

Cagliari ancak bir saniye tereddüt etti.

“Bir saat içinde oradayım.”

Bir heyecan sırtışını bastıramadan ahizeyi yerine koydu. Jeff’e doğru geldi, eğildi ve şefkatle çocuğun dudaklarını ısırdı. Oğlan inliyordu: “Ne işim var burada? Kim oluyorsunuz da böyle davranıyorsunuz? Şu işe bak ya, beni bağlamışlar!” Okşayışların altında, ölmekte olan bir köpek gibi soluk soluğaydı.

Cagliari ısıklık çalarak odadan çıktı. Baş uşağına Jeff’le ilgilenmesi, giydirmesi ve kliniğe geri götürmesi için talimat verdi. Sonra kız kardeşinin dairesine gitti. Kadın solgun, uzun, gri merhem renginde, *récamier*¹ tarzı koltuğuna uzanmıştı. Alnında bir kompres vardı, bir hemşire de rahat etmesi için altındaki yastıkları düzeltmekle uğraşıyordu. Kibrit ve ilaç kokusu.

Cagliari diz çöktü, kız kardeşinin kemikleri çıkmış elini tuttu ve büyük bir saygıyla dudaklarına götürdü.

1. Bir tür uzanma koltuğu. (Y.N.)

Kadın gözlerini açmaksızın, bıyıklarıyla kendisini gıdıkladığını ve bunun hiç hoş olmadığını söyledi.

“Senden ayrılmam gerekiyor kardeşim.”

Saygıdan yıkılan çıtkırdım bir nezaketle, kadının alnına düşen saç perçemini yana kaldırdı.

“Yine mi! Ama bana söz vermiştin!..” diye inledi kadın, sitem dolu bir sesle.

“Biliyorum, affedersin, ama emprezaryo hayatı bu işte. Aklıma gelmişken, sana o kolyeyi alacağım. Biliyor musun hangisi? Geçen salı günkü... Ama iş acil, gitmem lazım. Akşama dönerim.”

“Beni bu salakla yalnız mı bırakıyorsun?”

Böyle laflara alışık olan hemşire hiç istifini bozmadan şırıngayı hazırlamaya devam ediyordu. Cagliari son bir kez kız kardeşinin parmaklarından öptü, o da bir kez daha bıyıklarının elini gıdıklamasından şikâyet etti.

Merdivende baş uşağın kolundan tutarak götürmekte olduğu, şaşkınlık ve dehşetten kendini kaybetmiş Jeff’le karşılaştı ve samimiyetle yanağından bir makas aldı. Sonra eldivenlerini giyerek şoförünü çağırttı. (Çabuk olsun, yoksa karışmam!) “Bir kurbağa ha, şu işe bak sen,” diyordu pis pis sırıtarak. Kapıya giderken seslendi:

“Hadi hoşça kal, gelecek çarşamba görüşürüz, her zamanki gibi, yavrum Jeff!”

O sırada korku ve şaşkınlıktan hâlâ kurtulamamış oğlan da kendi kendine, ilk kez gördüğü bu adamın kim olduğunu soruyordu.

Cagliari’nin arabasının önünde, bir süit dairede kaldığı Alamac Hotel’in ferforje bariyeri açılıyor. Zaten otel de ona ait, sokağın önemli bir bölümüyle birlikte... Kız kardeşiyle ikisi yarı burada, yarı tımarhanenin bahçesine bitişik şahane villada yaşıyorlar. Cagliari logosu otelin cephesinden, ferforje bariyerden, kabul salonundan insanlara gözdağı veriyor, ayrıca her odadaki her masanın

her örtüsünün her köşesine de işlenmiş. Bu palası satın alan, babası Lester Cagliari'ydi; zira her ne kadar Cagliari ailesi her zaman varlıklı olmuşsa da, serveti asıl Lester Cagliari döneminde muazzam boyutlara ulaşmıştı. Yakışıklı aslan suratlı genç avukat, yirmili yaşlardaki Schumann'ı andıran bir tip, önce kendisini on dokuzuncu yüzyıl New York'unu yaratmış aristokratik tüccar ailelerinden biri olan Morgan'larla akraba yapan son derece avantajlı bir evlilik yapmıştı. Bu çiftin iki çocuğu oldu: Belinda ve William Howard, şu erkek göğsü okşayıcısı. William küçük ve çelimsiz, Belinda ise bir meyanköku gibi uzundu. Oysa ikisi aynı gün, aynı saatte ve aynı yerde doğmuşlardı. Anneleri bu doğumdan beri aşırı hassasiyetten muzdaripti. Çocuklar, bütün çocukluk yılları boyunca onu ancak ağır perdelerle karartılmış kasvetli dairelerde görebildiler, çünkü dediğine göre biraz şiddetlice en küçük bir aydınlık bile gözlerine dokunuyordu. Migreni yüzünden elleri hep alnındaydı, kızı da yetişkin yaşa gelince aynı geleneği sürdürecekti. Anne, baş ağrıları rahat verdiği zaman, piyano çalardı. Schubert'e karşı hastalık derecesinde bir tutkusu vardı. Ve genel olarak Alman kültürüne karşı; en sevdiği müzisyenleri, yazarları, ressamı orada buluyordu. Böylece ikizlere Alman bir dadı tutuldu ve onlar da Goethe'nin dilini su gibi konuşmayı öğrendiler. Fransızca'yı da öğrendiler. Bunu isteyen-se Lester'di. Ona göre medeniyet kelimesi Fransa anlamına geliyordu. Fransa'nın hemen hemen her şeyini kabul ediyordu. Spekülatör ve azgın bir kapitalistti, fırsat buldukça kamu hazinesini tırtıklıyor, her türlü yolsuzluğa balıklama dalıyor, bütün avukatlık bilgi ve becerisini aslında dolandırıcılık olan ama görünüşte tamamen yasal işlemlerde kullanıyor, fakat bu, Victor Hugo'ya tapmasına engel olmuyordu, *Sefiller* ona içten gözyaşları döktürmüştü. İlk depresyon dönemini 1886'da yaşadı. Haftalar-

ca ağlamaktan başka bir şey yapmadı; yataktan ancak sebepsiz bir melankoliye dalarak sokaklarda aylak aylak dolaşmak için çıkıyordu. Neyi kaybettiğine dair en küçük bir fikri olmaksızın, derin, korkunç bir yas tutuyordu. Ayrıca ağaçlara karşı tuhaf bir fobi de geliştirmişti. Yapraklarını sallayarak ona işaret veriyordu ağaçlar. Lester kendi kendine aklını kaybetmek üzere olup olmadığını soruyordu. "Fakat, diye düşünüyordu ardından, deli olsaydım, gerçekten deli olsaydım, ağaçların sahiden bana söz söylediklerinden şüphe etmezdim. Bundan şüphe ettiğime göre, demek ki deli değilim. Eğer deli değilsem, demek ki bu hayalgücümün ürünü değil, ağaçlar gerçekten bana karşı garip bir şekilde davranıyorlar." Bir haziran sabahı kendini Hudson Nehri'ne atmaya kalkmıştı.

Fakat imkânları zengin biri olarak oldukça çabuk iyileşti. Hukuk konularında New York Ticaret Odası bir dediğini iki etmiyordu. En prestijli okullarda Anayasa ve Sözleşme Hukuku dersleri veriyordu. Güç sahibi gizli bir derneğin üyesi olduğu söyleniyordu. Ve buna benzer başka şeyler... 1888 Martı'nda New York'un ve dolaylı olarak Lester'in, kaderini değiştiren bir olay meydana geldi. Görülmemiş bir fırtına iki gün şehri felce uğrattı. Kimi sokaklarda kanın kalınlığı üç metreyi buluyordu. Bu hareketsizlik Belediye Başkanı Hewitt için Tanrı'nın bir lütfu oldu. Bu durum, onun megakenti halkı böyle sorunlardan uzak tutacak modern bir topluluşma sistemiyle donatmanın zorunlu olduğu şeklindeki görüşünü gözlere soka soka doğruluyordu. Böylece, New York metrosunun inşaatı gibi devasa bir girişim doğacaktı.

Başkan Hewitt yeni ve dâhiyane bir "siyasal ve özel sektörler arasında işbirliği" planı tasarladı. Devletin böyle kamusal ekonomik işlere müdahalesi bazı iş çevreleri tarafından "anayasaya aykırı" bulunuyordu; bunlara göre ulaşım ağları inşa etmek kadar inşaat sektörüne girmesi

de hükümetin görev alanına girmiyordu. Fakat güçlü Ticaret Odası "Hewitt formülü"nü destekliyordu. Her yerde otorite sayılan saygın bir hukukçu mırın kırın eden iş çevreleri nezdinde elçilik için biçilmiş kaftandı. O günden itibaren Cagliari'lerin serveti Çizmeli Kedi'nin, yedi fersahlık çizmelerini giydi. Lester, projenin ilhamıyla sahneye konan çok büyük ölçekli spekülatif manipülasyon ve finansiyel operasyonlara katılanlardan biri oldu ve ailenin kaderi de o dönemden itibaren Amerika Yıkımcılar Sendikası'na bağlandı. Zira yapmadan önce yıkmak gerekir; kazmak, yıkmak, patlatmak, bu bir tabiat kanunudur. Sendika Lester sayesinde hafriyat işlerini üstlenmişti ve Sendika dostlarını hatırlamayı bilirdi. Bu hatırlama çeşitli kıymetli kâğıtlar, gayrimenkuller, banknotlar şeklinde somutlaşıyordu.

Ne var ki zenginliği şişip kabardıkça Lester'in ailevi durumu kötüleşiyordu. Zengin bir kapitalist olmak duygusallığa engel değildi ve Lester de yaşamak için mücadeleyi sürdürmeye gittikçe daha isteksiz görünen karısına âşıktı. Bérénice'in akciğerleri artık örümcek ağına dönmüştü. Lester her akşam eve karısını ölmüş bulma korkusuyla dönüyordu. Bu, işin bir yönü. Ama çocuklar da vardı, onun için sürekli bir dert kaynağı olan... İkizler o sırada aşağı yukarı on dört yaşlarındaydılar. Bir gün küçük William bale kursuna giden kız kardeşine eşlik etmiş, oradan, "İşte ben bunu yapmak istiyorum," diyerek çıkmıştı. Gülmüşlerdi. "Mösyö William balet mi olmak istiyor?" Yanıt vermişti: "Hayır, balerin olmak istiyorum." Olay Lester'e anlatıldığı zaman, o bunu hiç de komik bulmadı. Oğlu, biricik oğlu, balerin olmak istiyordu ha! Kolları sıvayıp oğlanı bizzat erkekleştirmeye girişti. Bir kanişi buldoga dönüştürecek çok sıkı bir disiplin uyguladı. Amerikan güreşi, kriket, boks, eskrim, Fransız boksu, kürek yarışları, buz banyoları ve jimnastik. Erkek karak-

terini oluşturmak için bu oyundan iyisi olmadığı düşüncesiyle, oğluna satranç da öğretti. Bu rejime katlanmak zorunda kaldığı iki yıl genç William için tam bir işkence oldu; bu yüzden sonraki yıllarda babasına karşı hiç azalmayan bir düşmanlık besledi. Bu disiplinden sağladığı tek yarar, kazandığı satranç merakıydı, genç adam kısa zamanda hatırı sayılır çapta bir satranç oyuncusu oldu. Ve baba diktatörlüğünden kurtulmak için eline geçen ilk fırsatı kullanarak hukuk dalında niversiteye kaydoldu. Ama pek çabuk öğrenimini savsaklamaya, derslerden kaytarmaya başladı; kaldı ki sınavları geçmek için hemen öncesinde burnunu kanun kitaplarına daldırmasının yeterli olacağından da emindi. Günlerini Manhattan Chess Club'da geçiriyordu. Orada birçok kez Lasker, Marshall, hatta ihtiyar Steinitz gibi şampiyonlarla karşılaştı. Sefalet içinde, yarı deli ve bir bacağı kangren olan Steinitz'in purolarıyla kahvesini William dyordu. Yine orada tıp öğrenimi gören ve kendisi gibi satranç delisi olan genç bir Kanadalı ile tanıştı: Rogatien Long-d'Ailes. Aralarında rtl bir antipati, bir tür manevi kan uyuşmazlığı doğacak, bu durum otuz yıl sonra bile devam edecekti.

O dönem babasının akli dengesi dikkate değer ölçüde bozulmuştu. Lester önce karısının ölümünün ardından, müzmin uykusuzluk çekmeye başladı. Sonra, günden güne daha baskıcı, daha saplantılı bir kesinlik, "gerçek" gerçekliğin kendisinden saklandığı düşüncesi, içini kemirir oldu. Örneğin karısının bu dünyayı sadece "görünüşte" terk etmiş olduğu... Gizli glere inanmaya başladı, ispritzmaya merak sardı, falcı ve bakıcı kadınlara danıştı; teosofi ve medyumluk konusunda ne bulursa okuyor, ayrıca dünyanın parasını vererek ektoplazmalar ve öbür dünyanın diğer "maddeleşmiş belirtilerini" satın alıyordu, kadidi çıkmış, iki metre boyunda, yağmur oluklarındaki canavarlar kadar çirkin, fakat Lester'in büyük

değer verdiği Jersey adasında Victor Hugo'yla ispritizma seanslarına katılmış olmanın prestijiyle halelenmiş yaşlı bir kadınla tanışmak için ta İngiltere'ye kadar gitti. Fakat kendi tarzında aklını olduğu gibi korumuştı ve dolma yutturulacak adam değildi. Hile ve üçkâğıtçılıkları hemen açığa çıkarıyordu. Dolayısıyla düş kırıklığından düş kırıklığına düşüyor, bu da "bilmek" arzusunu kamçılادıkça kamçılıyordu. Önündeki gizemin örtüsünün her an yırtılmak üzere olduğunu ve nihayet bilgiye erişmesine az kaldığını hissediyordu. Bu para-normal evrene düşüş iki yıl sürdü, sonunda kendisini yine Hudson Nehri'nden çıkardılar. Ama bu kez kendini toparlayamadı. Onu tımarhanede duvarları kapitone kaplı bir hücreye tıkmak zorunda kaldılar. Orada yiyip içmeyerek kendini ölmeye bıraktı. Son nefesini verdiği sırada aslan ancak otuz iki kilo çekiyordu.

Bu iki yıllık ruh hastalığı ailenin servetinde gedik açmamazlık edemezdi. İşte bu konuda henüz ancak on dokuz yaşında olan genç William nasıl bir topraktan yaratılmış olduğunu gösterdi. Cagliari hanedanının eski refah ve istikrarını bulması için birkaç ay kâfi geldi, hatta zenginliği daha da arttı. Bundan başka gösteri piyasasında da hatırı sayılır bir ağırlık ve güç elde etmişti. Şu anda artist ajansları, müzikholleri, tiyatro salonları, kabareleri ve kaçak alkol dağıtım yerleri var. İyi seçilmiş yıkım ihbarnameleri sayesinde rakiplerini birer birer yuttu. Gösteri işi aslında onun için bir vakit geçirme vesilesidir, pastasının üzerindeki kirazdır. Milyonlarını özellikle tam bir piyanist gibi "çaldığı" borsada kazanıyor olsa gerektir. Birkaç yıldan beri silah endüstrisinin de tadına bakmışlığı var. Bern'de işbirlikçileri var, onun tasarladığı karmaşık manevralarla parasını aklayıp Almanya'ya transfer ediyorlar. Beş yıla kadar Avrupa'da savaş çıkacağını öngörüyor, vs. Ve gemisi böyle gidiyor.

“Bir kurbağaymış, tasavvur edebiliyor musun?” dedi şoförüne, araba Manhattan bataklığından çıkmaya çalışırken.

“Evet efendim,” dedi zenci şoför.

“Bir kurbağa!..”

“Evet efendim..”

Cagliari o küçük kötü fare tebessümüyle gülümsüyor. Keyfi yerinde, ama biraz endişeli de. Umursamaz görünüşüne karşın William Howard, için için hayatını babası gibi tamamen tırlatmış olarak bitirme kaygısıyla kıvranıyor. Böyle bir şeyin önüne geçmek isteğiyle, Almanca bilmesi sayesinde Freud'un eserlerini okuyan ilk Amerikalılardan biri olmuştur. Ayrıca Avusturya'dan bir kadın psikanalist de getirtmiş, sadece kendisiyle meşgul olmakla görevlendirdiği bu kadına maaş bağlamıştır. Ayrıca Karl Marx'ın da sadık bir okurudur. Borsada kâğıt alıp satma operasyonlarıyla o kadar kurnazca edinilmiş servetine gelince, Büyük Bunalım'la yıl sona ermeden iskambilden bir şato gibi yıkılacak, fakat o zaman bu olay William Howard Cagliari'nin umurunda bile olmayacak, zira kendisi mezarının dibinde çürümekte olacaktır.

5

Cagliari'nin yardımcısının suratı asık, zira asla etkilanmiş görünmemek ve biz neler gördük, neler duyduk izlenimi vermek bu mesleğin kuralıdır. Fakat masanın altından bacaklarını sinirli sinirli oynatıyor ve parmaklarını ovuşturuyordu. Vay be, böyle bir şeyi ele geçirdiği için efendisi ona büyük ödülü vermez de ne yapardı!.. Şansın da yardımıyla –zira Cagliari sırasında göz kamaş-

tıncı cömertlikler de yapabiliirdi- Sendika'nın nüfuzlu üyelerine rüşvet vererek yaşlı annesinin yıkım tehdidi altındaki evini kurtarmayı umuyordu.

Xavier ise, kurbağası kucığında, sandalyesinde sakın sakın bekliyordu. Her ikisi de yaptıkları etkinin bilincinde, işbirlikçi bir ifadeyle tebessümler teati ediyorlardı. Xavier dergideki ilanı görür görmez hayatının muazzam bir dönüm noktasına geldiğini anlamıştı: William Howard Cagliari, Yıkım Şenlikleri resmi organizatörü. Her türlü gösteri ve eğlence, artist ajansı, vs. New York'ta ve başka yerlerde birçok müzikhol sahibi. Gerçi başlangıçta azıcık vicdan kalıntısıyla biraz tereddüt etmişti, ama şimdi ilk adımı atmış, tereddüt sebepleri de duman olup havaya karışmıştı.

Etrafında, masaların üstünde, pencerelerin önlerinde, şöminenin davlumbazında, her yerde kazanılmış ödüller... Ve bazıları otuz yıllık, sevgiyle William H. Cagliari'ye ithaf edilmiş artist fotoğrafları. Xavier ile adam bekliyorlardı. İkisi de konuşmuyordu. Çırak arada, bir fincan soğumuş çayla dudaklarını ıslatıyordu.

Saat beşi çalarken Cagliari kapıyı filan çalmadan içeri girdi, yardımcı kışının altına sanki bir yay yerleştirilmiş gibi ayağa fırladığı gibi temennalar etmeye başladı. Emprezaryonun yanında şoförü olacak o koca çoban köpeği de vardı. Bu suratı mutlaka daha önce görmüş olduğu Xavier'nin aklından geçti, ama kısa ve kaçıp giden bir an için, zira hemen ardından hayır, dedi, yanılıyorum, bu mösyöyle daha önce hiçbir yerde karşılaşmadım.

Fakat iyi düşününce, yine de acaba karşılaşmış mıydım, diye geçirdi aklından, zira Cagliari de Xavier'yle karşılaşmaktan şaşırılmış gibiydi, orada bulunması hiç beklenmeyen bir tanıdık gibi...

"Ya, demek kurbağalı oğlan sizsiniz ha?"

"Öhö... Evet. Tanışıyor muyuz, Mösyö?"

Emprezaryo yanıt vermedi, tebessümünün ne anla-

ma geldiğini tahmin etmek de zordu. Xavier kendi kendine şöyle demekle yetindi: "Vay canına! Düşündüğüm-den daha iyi."

Cagliari yardımcısının koltuğuna oturup bacak bacak üstüne attı.

Yardımcı, isteneni hemen yapması için Xavier'yi koltundan tutup sarstı. Efendi bekliyordu.

Xavier Strapitchacoudou'yu kutusunun üstüne koydu, kurbağa hemen şarkıya başladı. Cagliari devamına izin vermedi, nerdeyse aynı anda o denli buyurgan küçük bir jestle gösteriyi kesti ki, kurbağa bile kendinden bir sıçrayışta cırağın ceketinin cebine sığındı.

"Bu bana yeter," dedi emprezaryo. "Bir rakam söyleyin. Bekliyorum delikanlı. Bir rakam önerin."

Xavier, en küçük bir fikrim bile yok Mösyö, anlamında omuzlarını kıstı.

"Ben size, haftada dört gösteri üzerinden gösteri başına elli dolar öneriyorum, artı hafta sonu ücretsiz iki matine. Altı aylık bir deneme süresi."

Seans başına yetmiş beş sent önermek üzere olan çırak az daha düşüp bayılıyordu. Sonra kuşkuculuğu nüksetti, inanamadı. Mösyö Cagliari kendisiyle alay etmek mi istiyordu?..

"Hiç de değil. Yalnızca bir şart koşuyorum, kurbağanızla birlikte siz de sahneye çıkacaksınız. Aynen şu andaki gibi giyinmiş olarak; şapka, papyon, basket papuçları, aynen olduğunuz gibi."

"Ben de mi sahneye çıkayım?" dedi Xavier mekanik bir şaşkınlık içinde.

"Taşıdığınız bu kafayla esaslı etki yaparsınız."

"Etki yaparım..." diye tekrarladı Xavier aynı tonda.

Cagliari parmaklarını şaklattı, şoförü timsah derisi bir çantadan bir belge çıkardı. Her şey hazırlanmıştı. Standart bir yıldız sözleşmesi. Sadece imzalar eksikti.

Belgeyi ırağa uzattı. ıracak afallamış suratıyla belgeye eğildi. Fakat rakamlar fazla iriydi, dolar işaretleri kâğıttan ayrılıp, \$\$\$\$\$\$\$\$\$\$\$\$\$\$\$\$ halinde çevresinde burgaçlanıyor, başı da onlarla birlikte dönen ıracak kâğıttaki yazıların bir kelimesini bile anlayamıyordu. Cagliari'nin, burnunun dibinde sallamakta olduğu kalemi kavradı, uyurgezer gibi imzaladı. Empreziyaryo yine çantadan bir tomar banknot çıkardı.

"Buyurun. Bu bir avans."

Banknotlar Xavier'nin dolarlarda hiç görmediği bir renkteydi. Cagliari bunlardan on adedini eline sıkıştırdı. On tane yüzlüğün kaç dolar ettiğini bile hesaplayamayan çırağın yanaklarından yaşlar süzölüyordu.

Cagliari, bu sahneyi şaşkınlıktan dili tutularak seyretmiş olan yardımcıısına yönelik, "Sakin ol, ne yaptığımı biliyorum," gibi anlaşılabilecek küçük bir işaret aktı.

"Cuma akşamı başlayacaksınız. Randevu Granada Müzikholü'nde. Saat altıda orada olmaya bakın. İşte adresi."

şoförüne, Mösyö Mortanse'ı evine kadar götürmesini emretti. şoför, şaşkın küçük adımlarla yürüyen Xavier'yi omuzundan tutarak hızlandırdı. Oğlanın gözleri birer kandil gibiydi; sanki başına aytaşı düşmüş bir pandomimci...

Yardımcı, ter içinde, soluk soluğa, parmak uçlarını Napoléon'un yaptığı gibi ceketine sokmuştu. Karacięerinin yine bir numara yapacağını hissediyordu. Haplarını bulmak için ceplerini karıştırdı. Nihayet dayanamadı:

"Neyiniz var sizin, üstat? Bu herife bu kadar para verilir mi? Bu soytarı kurbağası için seans başına olsa olsa iki dolar isteyecekti!"

Adama, bir çeşit kozmik dengeler duygusunun etkisiyle, kurbağacıya ne kadar dolar verilmişse kendi payından o kadarı uçup gitmiş gibi geliyordu.

Cagliari ayından bir yudum aldı ve yardımcıısının,

ikisinden hangisinin milyonları, hangisinin evi yıkım tehlikesinde yaşlı bir anası olduğunu hatırlamasına yetecek kadar zaman geçmesini bekledi. Sonra şöyle dedi:

“Neticede, beni kurbağadan çok oğlanın kendisi ilgilendiriyor.”

“Pöh, salağın teki,” dedi öbürü; karaciğeri sanki yırtılıyordu.

“Olabilir. Olmayabilir de. Ne olursa olsun, fiyatı yüksek tutunca daha eğlenceli oluyor. Ben bu çocuğa çok daha fazlasını da ödeyebilirdim.”

“İyi ama, kurbağası olmadan bu kadar etmez ki. (İşaretparmağının tırnağıyla dişine vurdu.) Öyleyse neden?”

Cagliari bıyıklarının uçlarını parmaklarının arasında burarak, ki bunlar zaten bu iş için icat edilmiştir, memurunu süzdü.

“Rogatien Long-d’Ailes’i illet etmek için, nedeni işte bu, Rogatien Long-d’Ailes’i uyuz etmek için ne fiyat olursa olsun öderim.”

Yardımcı yenilmiş olarak kanapeye çöktü. Cagliari saatine baktı.

“Bak hele, dedi, vaktin hâlâ bu kadar erken olduğunu sanmıyordum. Daha bayağı zamanım varmış.”

Memurunun çenesini tutup kaldırdı ve yüzüne ironik bir melek tebessümüyle baktı.

“Hadi, hadi, size de küçük bir şey düşecek buradan, üzülmeyin.”

Sonra, biraz yapmacıklı, kendi kendine:

“Gerçi bugün randevu günüm değil, ama ödediğim ücreti düşünerek psikanalistimin beni kabul etmezlik edeceğini hiç sanmıyorum.”

Sözleşme, endişe verici maddelerle dolu olarak masanın üstünde duruyordu.

Xavier X. Mortanse, nasıl geçtiği tahmin edilebilecek bir geceden sonra, o âna dek tasarlamış olduğu projelerini hayata geçirmek arzusuyla yanıyordu. Talihinin bu ani dönüşünün en azından ilk saatlerde onu delirtmiş olduğunu söylemek abartmak olmazdı. Bin dolarla neler alınabileceğini bile bilmiyordu. Anlaşılmaz, dehşetli bir meblağdı bu, gerçek bir bomba; garip, hatta kötücül bir renge bürünmüş bu banknotlar başlangıçta onu çok korkuttular. Soyut güçleri yüzünden bir büyücü değneğinden daha beterdiler; imkânsız ânında gerçekleştirmek için onları çıkarıp göstermek yeterdi; gizli güçleri cezbeden, arzularımıza ram eden, olmayanı şeytani yollardan olana çeviren işaretler. Amerika'ya işkence etmekte olan kötü başmelek Lucifer on adet kâğıttan dikedörtgen kılığında hayatına girmişti; şimdiden onlardan kurtulamayacak haldeydi, ne yakabilir, ne çöp tenekesine atabilirdi; boğazına sarılmış sıkıyorlardı. Üstelik bu daha başlangıçtı! Bundan böyle dolarlar avuçlarına yığılacak, ceplerini dolduracak, sopa darbeleri gibi omuzlarına yağacaktı.

Fakat sonunda anlamıştı.

Başına gelenin, Amerika'da olayların rüzgârının doğru yöne dönmeye başladığına dair bir işaret taşıdığını anlamıştı. Terazî gereken tarafa doğru biraz daha eğiliyordu. Şimdi, kalbi güm güm atarken anlıyordu ki, daha çok parası olmak demek daha çok verecek şeyi olmak demektir. Halen birçok banknot pinti ellerdeydi, ama yakında kendisinin, Xavier'nin, ellerine geçecek ve oradan, onun ellerinden, sefalet ve türlü çeşitli yoksulluklara doğru yayılacaktı. Dolayısıyla, şafağa doğru, nihayet sakinleşip ateşi de düşünce, kafasında dört fikir oluştu; birbirinden harika dört fikir.

Önce, bir yıl sonraya vadeli, –aslında peşin verecek yerde aylık taksitlerle ödemeye devam etse daha ucuza mal olacak– bir kira sözleşmesi vardı. Dolayısıyla, gelecek yıldan önce taşınmayı düşünemezdi. Ama sözleşmenin vadesi gelir gelmez mutlaka bunu yapacaktı. Alçacık bir ev, kat falan yok, tam inek boyunda; evin kapısını yoksullara açacaktı. Bu ilk fikriydi. Şimdi diğer üçü kalıyordu ki, bunlarla da o gününün programını oluşturdurdu.

Bunun üzerine, kafası dinç, bütün yorgunluğuna karşın (bütün gece bir saniye bile gözünü kırpmamıştı) önüne çıkan her şeye gülümseyerek sokağa çıktı. Okul mokul takmaz görünen mahallenin yaramazlarıyla birlikte gülüyor, haylazlar kendisine tuhaf adlar takıyor, âdet olduğu üzere şapkasına dokunup küçük eşek şakaları yapıyorlardı. Yolu onu bir postaneye getirdi. Başka müşteri yoktu. Hangisini seçeceğini bilmeden, obur bakışlarını gişeler arasında gezdiriyordu. Önce birine yöneldi, vazgeçip bir diğerine gitti, sonra daha çekici bulunduğu bir üçüncüsüne ve böyle devam etti, öyle ki o saatte nöbetçi tek memur olan genç kız müşterisinin böyle tezgâhının bir ucundan öbürüne gidiş-gelişini seyretmekten yoruldu. Ama işte! Mösyö nihayet kararını verdi! Xavier memureye gülümsedi ve ablasına kâğıt para göndermek için kendisine pul satıp satamayacağını sordu. Sorusunu tekrarlamak zorunda kaldı, zira kız pek anlar görünmüyordu. Sonunda ağzından yarım yamalak bir evet çıktı. Pulları kutudan çıkarırken gözleri sanki vidalanmış gibi ıçıktan ayrılmıyordu. Genç kadınların kendisine hep böyle gözkapakları gevşemiş, göğüslerini güvercinler gibi öne çıkararak bakmaları Xavier'nin bayağı aklına takılıyor, kafasını bozuyordu. Kız pulları verince bir zarf da istedi ve bir kez daha isteğini tekrarlamak zorunda kaldı; şuna bak ya! dedi içinden, dünkün-

den bin dolar daha zengin birinin bıkkın iç çekişiyile, basit bir iş gördürmek için amma da çaba gerekiyor!.. Kız zarfı geri geldi, gözleri hâlâ Xavier'ye çiviliydi, o kadar ki sonunda bayağı rahatsız edici olmuştu. Xavier iki yüzlüğü on iki sayfalık mektubunun arasına yerleştirip katladı ve zarfa koydu. Zarfın üstüne şunları yazdı:

ABLAM
KIRSAL KESİMDE
MACARİSTAN

Ve kedi dili gibi yaptığı diliyle pulu ıslatıp yapıştırdı. Sonra yüz dolar uzatıp memureden pulla zarfın parasını aldıktan sonra paranın üstünü vermesini istedi. Kızın gözleri artık Xavier'nin yüzüne dikilmiş değildi, şaşkınlık dolu bir hayranlıkla, bu yüzle çırağın hâlâ uzatmakta olduğu banknot arasında gidip geliyordu.

“Şey... şeyim yok, yani kasamda doksan dokuz dolar altmış yedi sent yok, Mösyö.”

Xavier'nin canı sıkılmıştı, burnunun ucunu kaşıdı. Yarın tam gerektiği kadar parayla tekrar gelmeyi önerdi. Matmazel Postacı bunun için kendisine güvenir miydi acaba?

“Tabii, elbette, Mösyö.”

Ve gözler yeniden vidalandı. Xavier gitmek üzereydi. Kız durdurmak istedi.

“Zarfın arkasına kendi adresinizi yazmayı akıl ettiniz mi?” dedi (bütün bulabildiği buydu).

Xavier, böyle dalgınlıkların sık sık başına geldiğini ifade etmek üzere, gözlerini göğe kaldırarak elini alına vurdu. Zarfın arkasına şunları yazdı:

Gönderen: Xavier, Amerika'da New York şehrinde, Salaison Supreme mezbahasının bulunduğu caddedeki sekiz

katlı kırmızı binada ikamet ediyor. VE BU MEKTUBUN BANA GERİ GELDİĞİNİ GÖRMEYİYİM!

Bu son cümleyi eklediğine bayağı memnun oldu; gerek içerik gerek biçim yönünden ona pantolon cebinde üç yüz dolar taşıyan birine uygun göründü. Sonra zarfı bizzat posta kutusuna attı. Şapkasını kaldırarak memureyi selamladı. Kutuyu göstererek, "Kurbağam," dedi. Bu cümlelerin, yine gözleri vidalı gibi, çırağı kapıdan çıkıncaya kadar izleyen kız tarafından nasıl yorumlandığını öğrenmek doğrusu ilginç olurdu.

Son olarak sokakta şöyle bir şey oldu, çırak, çantası kolunun altında yoluna giden ve herhangi bir özelliği olmayan efendiden bir adama rastlayınca, hem beylik hem rahatsız edici bir fikre kapıldı: Neden kendisi o adam değil de Xavier idi? Ve mucizevi bir şekilde tam da bu gerçekleşti; ânında Xavier o adam, o adam da Xavier oldular; fakat ne biri ne öbürü, artık olmadıkları önceki kişiler hakkında hiçbir anıları olmadığı için, yeni olmuş oldukları karakter ve anılardan başka karakter ve anılara sahip olmadıklarından, operasyonun sonunda evrenin mikro-düzeninde hiçbir şey değişmedi ve her biri hiçbir şeyin farkında olmadan kendi yoluna gitti.

7

Xavier bir bankanın, hangisi olursa olsun, en yakınındakinin adresini sordu, oraya gitti ve yüz dolarlık iki banknot karşılığında bir dolarlık iki yüz banknot elde etti. Laf arasında neden Amerika'da üç dolarlık, yedi ya da sekiz dolarlık banknotlar da olmadığını sordu; fakat

camın arkasındaki abus çehreli küçük adam George Washington olmadığı için bilmediğini söyledi. Sonra da umursamazca ekledi:

“Sanırım böylesi daha basit.”

Çırak, işaretparmağı burnunun altında, geniş perspektifler açar gibi gördüğü bu yanıt üzerine uzun uzun düşündü. Sonunda, böyle kazık gibi gişenin önünde durarak diğer müşterilere vakit kaybettirdiği kendisine hatırlatılmak zorunda kalındı. Oysa vakit denince, New York’ta kimsenin fazla vakti olmadığı bilinen bir şeydi. Bunun üzerine Xavier özür diledi, şapkasını kaldırdı, sağdan çark etti ve açık havayla karıştırdığı cam kapıya toslayıp yamyassı oldu.

Cepleri para dolu olarak bir yıkım şantiyesine vardı, hangisi olursa olsun, önüne ilk çıkan. Sadece ortalığı temizlemekle görevli birkaç işçi kalmıştı; molozları toparlayan, tesviye eden, usta işçilerin küçümseyerek “ev kadınları” dedikleri kategoriden.

Çukurun başında otuz kadar yıkılmış. İçlerinden bir kadın yarı uzanmış, sırtını kırık dökük bir eşyaya dayamış, kucağında kundakta bir çocuk tutuyor. Xavier kadına yaklaştı ve hiçbir şey söylemeden parmaklarının arasına iki dolar sıkıştırdı. Kadın şaşkın, çırağa baktı; o ise bir başkasına iki dolar vermek için uzaklaşmıştı bile. Sonra bir başkasına. Sonra bir başkasına daha. İnsanlar hiçbir şey anlamadan avuçlarındaki kâğıt paralara bakıyorlardı. Mortanse, kutusu koltuğunun altında, para tomarını yelpaze gibi sol elinde tutuyor, yürürken sağ eliyle evi yıkılmışlara dağıtıyordu; çok heyecanlıydı.

“Hey! Bi’dakka! Ne demek oluyor bu? diye bağırdı sonunda bir yıkılmış. Biraz dur da bunu niçin yaptığını bize açıkla.”

Ev kadınları da işlerini bırakmış, kuşkuyla çırağı süzüyorlardı. Xavier, soluğu kesilerek, yanakları kızararak,

bunun yıkılmışlara ödenen bir tazminat olduğunu söyledi. Ona seslenen yıkılmışın kuşkusu daha da arttı:

“Ne diyorsun sen? Ne yani, şimdi de yıkılmışlar insan yerine konmaya mı başladı? Ne zamandan beri?”

Xavier bunun resmî bir inisiyatif olmadığını kabul etmekle birlikte, böyle yaparak yetkilileri de bu yolu izlemeye teşvik etmeyi arzuladığını ilave etti.

“Bu dün gece aklıma gelen bir fikir.”

“Bunları nerden buldun? Çalıntı para mı yoksa?”
(Adam Xavier’de milyonlar kazanabilecek bir surat göremiyordu.)

“Bu kurbağamın parası. Yani Mösyö Cagliari’nin... Yani benim param. Kurbağam bir şey yemez. Bense ancak sebze yerim. Bu dünya kadar para eden bir kurbağa. Kör de böyle dedi. Öbürü, siyah saçlısı, güzel kokan, tam bir Kanada yerlisi, öldüğünden beri bana kalan tek şey bu.”

“Tamam, anladık, sakın ol oğlum. Kim öldü? Kurbağan mı? Bu Kanadalı dediğin de bir kurbağa mı?”

Mutluluktan adeta acı duymaya başlayan çırak başıyla hayır dedi. Kutuyu bir taşın üzerine koydu ve Strapitchacoudou’yu serbest bıraktı. Para tomarını kurbağanın ellerine tutuşturdu. Vücudu bütün jestleri aynı anda yapmak istiyormuş gibi, içi içine sığmıyordu.

“Hadi bakiim, sıraya geçin!” diye haykırdı, derisi yüzülen birinin canhıraş sesiyle. “İkişer ikişer dizilin ve yaklaşın. Strapitchacoudou size dolar dağıtacak!.. Hadi, hadi! Çekinmeyin canım!..”

Aval aval bakan yıkılmışları kollarından tutup sıraya girmeye zorluyordu. Sırtlarını tapışlayarak cesaretlendiriyor, birinden diğerine koşuyor, vidaları gevşemiş gibi gülüyordu. Yıkılmışlar istemeye istemeye kendilerini sıra halinde dizilmiş buldular ve Strapitchacoudou’ya doğru ilerlemeye başladılar; kurbağa, suratı pırıl pırıl,

banknotları dağıtmaya başlamıştı. Xavier, gırtlığına kan hücum ettiğini hissettiğinden, papyonunun düğümünü çözmüştü. Hâlâ bağınıyordu:

“Şarkı da söyleyin, yalvarırım! Şarkı söyleyin ve dans edin!”

O kadar ki, yıkılmışlar çekingen bir şekilde ama iyi niyetle, yavaş yavaş hareketlendiler. İkişer ikişer, serçe-parmaklarından tutuşarak, zoraki menuet yapar gibi kurbağaya yaklaşıyor, sallapati bir reveransla dolarları alıyorlardı. Her taraftan ganimetin kokusunu alan yıkılmışların akın akın geldiği görülüyordu. Terk edilmiş binalardan, kanalizasyon çukurlarından, tek kişilik mukavva kutulardan çıkıp gelenler vardı.

İki dolarını almış olan Slav şiveli bir yıkılmış, “Evet, doğru! Bu nazik delikanlıya teşekkür etmek için şarkı söyleyip dans edelim!” diye haykırdı.

Ve koyun postundan kalpağını havaya attıktan sonra Rus usulü dans etmeye başladı. Ülkesinden birileri daha ona katılarak şarkı söylemeye, topuklarını yere vurmaya, şapkalarını havaya atmaya koyuldular. Çok geçmeden herkes şenliğe katıldı ve elinden geleni yaptı. Biri bir şemsiyeyle baygın baygın tango yapıyor, bir başkası uyluklarına şaplak atarak koşmak suretiyle dörtlük taklidi yapıyor, bir ihtiyar iki eliyle dazlak kafasına vurarak tempo tutuyor, bir sakat iki koltuk değneğin arasında salıncak gibi sallanıyordu; ve başka böyle şeyler... Xavier ise, dirsekleri vücuduna yapışık, dans etmeye çalışan dört yaşında bir çocuk gibi gövdesini, poposunu oraya buraya hafifçe oynatıyordu. Ak saçlı bir nine ona doğru geldi, titrek eliyle yüzünü okşadı ve yanağına şappadanak bir öpücük kondurdu, herkes alkışladı. Ev kadınları çukurlarından çıktılar; biri Xavier’ye seslenerek bunu yapmaya hakkı olmadığını söyledi.

Nitekim aynı anda, sirenlerinin sesini sonuna kadar

açmış polis arabalarıyla birlikte, atlı polisler de sükün ettiler. Evi yıkılmışlar almış oldukları dolarları alelacele sakladılar. Xavier de Strapitchacoudou'yu kutusuna kapatmış, yıkılmışların arasında yürüyor, onlara sevgi sözleri söylüyor, iltifatlar ediyor, teşekkürlerini sunuyordu. Polislere gelince, açık hava gösterilerinin yasak olduğunu bahane ederek (Ulusal Yaşama Sevinci Dakikası değildi ki bu gün! Di mi ama?..), gözünün yaşına bakmadan kalabalığı dağıtıyorlardı. Polis arabaları yıkım şantiyesinin çevresinde Apaçiler gibi hızla dönüyor, sirenler panik yaratmak için ortalığı inletiyordu. Kaçan kaçana, koşan koşana, çok geçmeden şantiyede Xavier'den başka kimse kalmadı. Ona da evine gitmesi ve bir daha böyle şeyler yapmaması emredildi. Yaptığı numarayla iftihar eden çırak polislere, içindeki sesiyle, "Pislik!" diyerek, melek gibi gülümsedi.

Şimdi günün programının tamamlanması için yapılacak tek bir şey kalıyordu. Mahallesine döndü ve karakola gitti. Arkadaşı Peggy Sous'nun cesedine ne olmuş olabilirdi? Biliyorsunuz ya memur bey, saçları çok güzel kokan şu çok güzel genç kadın, hani geçen ay yangında ölmüştü, memur bey, hani benim kapımın önünde? Bunu neden bilmek istediğini sordular, çırağın arkadaşıyla arasındaki dostluğu, vs. enine boyuna açıklaması, vs. vs. gerekti ve kutusunun içinde ne olduğunu sordular ve Strapitchacoudou'yu incelemek istediler ve kutudan kelemenin tam anlamıyla tam bir kurbağa çıktı, bu da çok iyi oldu, zira yeteneğinin bütün kıvılcımlarını parlatmaya kalksaydı işler hayli karışacaktı ve sonunda Peggy'nin hayattayken çalıştığı güzellik salonunun patronunun genç kıza bir mezar yaptırdığını üstüne de adı kazılmış bir taş diktirdiğini söylediler, bu da çok iyi olmuştu, zira aksi takdirde onu da kimsesizlere ayrılan toplu mezarlığa atmak zorunda kalacaklardı. Çırağa mezarlığın adını ve içindeki mezarın yerini söylediler. Xavier yandaki çi-

çekçiye gitti. Genç kadın onu görünce göğsü güvercin göğsü gibi oldu. Peggy'yle şapkasını seçerken yaptığı gibi titiz ve ödünsüz bir dikkatle her demeti inceledi. Böyle tereddüt ettiği için özür diledi, fakat çiçekçi rahat rahat seçmesini söyledi. Xavier sonunda kararını verdi. Geriye miktarı belirlemek kalıyordu. Birkaç dakika düşündü, olurunun olmasını tarttı. Nihayet, derin bir iç çekerek –ama parası ne kadar çok olursa olsun, aşırı masraflarla cebinin tapasını attırmak değil, her şeyde sadece mutlaka gerekli olanla yetinmek niyetindeydi– dostunun mezarına altmış üç düzine yabani karanfil göndertti.

İkinci bölüm

1

Karısı kocasının *lunch*'ını hazırlıyor. Önlüğüyle gözlerini siliyor. Art arda üçüncü gündür kocası şantiyeye gitmiyor. İçinden herhalde kafayı yiyor bu, diyor kadın. Kocasını kafasını bir şeye takmış, onu bundan koparabilene aşk olsun. Kocasını bir rüya görmüş, adı Xavier olan şu çırak kendisini yardıma çağırıyormuş. Hepsi bu kadar. Fakat o zamandan beri Leopold kafasından bunu atamıyor. Sofraya oturmuş, karısı kumanyasını hazırlarken, onun kendisi hakkında, keçileri kaçırmakta olduğunu düşündüğünü biliyor. Kendisi de kadınların her zaman, tam kocaları nihayet her şeyi açıkça görmeye başlayınca onların delirdiğini sandıklarını düşünüyor. Altmış küsur sene hayatın çeşitli engelleriyle çarpış, sonunda vardığı yer, ölmeden önce, acı bir düşkünlüğü olsun. Filozof hayatın hiçbir şeye yaramadığını düşünüyor.

Leopold kalkıyor, sandviçini alıp pantolon cebine koyuyor. O kapıdan çıkar çıkmaz karısı da arka kapıdan hemen büyük kızının yanına koşuyor. Kızı, damadının sürdüğü bir otomobilde. İda da arabaya biniyor ve yola çıkıyorlar. Bütün gün Leopold'u izleyecekler. Kızı İda'ya soruyor:

"Dün kitabına çalıştı mı?"

İda tereddüt ediyor, sonra hayır diyor. Leopold yıl-

lardan beri mutfağa kapanıp lambanın küçük ışık konisinin altında kitaplar karıştırıyor, bir şeyler çiziktiriyor, top top kâğıt karalıyor. Yüzlerce ve yüzlerce sayfa. Kitabın (geçici) başlığı, “Yapmak mı yıkmak mı? Uzun hayatımın akşamında bazı düşünceler.” Evde herkes bu çalışmaya saygı duyuyor, pansiyonda kalan yarım düzine kiracı da dahil. Şantiyedeki arkadaşları da derin düşüncelerle geçmiş bir hayatın özetleneceği bu eseri heyecanla bekliyorlar. Fakat o rüyayı gördüğünden beri Leopold çalışmayı bırakmış, artık mutfağa kapanmıyor. Küçük odada pencerenin yanındaki sallanır koltuğa yerleşip piposunu emerek önüne bakıyor. Ara sıra bir şeyler homurdanıyor, ama ne söylediği, kime hitap ettiği anlaşılmıyor.

Ida bunun geçici bir tutku olduğuna, yakında geçeceğine kendini inandırmaya çalışıyor. Leopold’un böyle kafasını bir şeye takması ilk kez olmuyor. Yirmi yıl önceki coşkulu mistiklik nöbetini hatırlaması yeter. O zaman Meryem Ana konusuna takmıştı kafayı. Üç ay boyunca çılgınlığa varan bir Meryem Ana tapıncı yaşamıştı. Pansiyonun duvarları Meryem Ana resimleriyle kaplanmıştı. Meryem tasvirlerini devirme korkusu olmadan evde adım atmak imkânsız hale gelmişti. Her yerden Portekizlinin şarküterisindeki sosisler gibi tesbihler sarkıyordu. Hatta Leopold yıkılan bir tamirhaneden kurtardığı bir Meryem ikonasının gözünden her Cuma saat üçe doğru yaş sızdığına inanmıştı. Mucizevi ikonayı göstererek mahallenin sokaklarında dolaşüyor, inançsızları tövbe etmeye çağırıyordu. Kutsal nesneyi incelemek için piskoposla görüşmek istemiş, piskoposun olayı ciddi bir kuşkuyla karşılaması Kumlar’ın ateşini büyük oranda düşürmüştü. Böylece, akşamdan sabaha, batıl itikattan başka bir şey olmadığını iddia ederek, bütün bu ıvır zıvırı kaldırıp atmıştı. İnançlı bir kadın olan, hatta –tabii makul sınırlar içinde– ibadetini de yapan Ida rahat bir nefes almıştı.

Şu anda arabalarıyla Leopold'un bindiği tramvayı takip ediyorlar. Tramvay hep aynı mahalleye gidiyor: Sessizliğin Kumları'nın, çırak Xavier'nin yaşadığını tahmin ettiği mahalleye. Çırak her zaman fabrikalar mahallesinde oturduğunu söylemiş, fakat hangi sokakta olduğunu asla belirtmemişti. Leopold elinden geldiği kadar uğraştı, nüfus idaresine, göçmen komisyonuna başvurdu, karakollardan, hatta morgdan (gömleğinin altında yüreği tir tir titriyordu) bile bilgi almaya çalıştı, fakat hepsi boşuna oldu, hiçbir yerde Xavier X. Mortanse'dan en küçük bir ize rastlanmadı. Xavier'nin şantiyeye gelmediği ilk günler, bu yüzden kendisini bile şaşırtan bir üzüntü duyan Filozof, oğlanın nihayet yıkımcılık mesleğinin kendisine göre olmadığını anladığını, kim bilir belki bir okula filan kaydolduğunu düşünerek kendini teselli ediyordu. Ya da düpedüz Macaristan'a sevgili ablasının yanına dönmüş olabileceğini... Fakat geçen haftaki rüyasından, kendisini yardıma çağıran Xavier'nin suratından ibaret olan rüyasından beri, Leopold genç adamın şu anda gerçekten umutsuz durumda bulunduğuna ve onu bulup kurtarma görevinin de kendisine, Leopold'a düştüğüne hiçbir itiraz dinlemeyecek derecede kani olmuştu. Böylece, Leopold sokaklarda dolaşıyor. Ama hiç kuşkusunu yok. İçinden, bir gün kaderin onları karşılaştıracığından emin olduğunu söylüyor.

Peki, o zaman ne olacak? Hiç. Xavier'yi bundan böyle yanında yaşaması için alıp pansiyona götürecek, o kadar. Leopold ona hiçbir zaman sahip olamadığı biricik oğlu gibi davranacak. Ve bu oğul aynı zamanda bir rehber de olacak. Ona öyle geliyor ki, ölümün yaklaştığını hissettiğinden beri ruhunu gittikçe daha çok istila eden sahtekârlık duygusundan onu ancak Xavier kurtarabilir. Xavier'nin yaşayışını seyrederek onun masumiyetinden, saflığından, -belki de özünde- Kumlar'ın geçen hafta ani bir

aydınlanma ile içine doğduğu gibi ermişlikten başka bir şey olmayan tatlı kaçıklığından kendisi de nasiplenecek.

Ida Leopold'un sokakta gözleri devrilmiş, her zamanki gibi aşırı duygusallık içinde, sanki çölde yolunu kaybetmiş birini taklit eder gibi yürüdüğünü düşünmekten kendini alamıyor. Düzenli aralıklarla bağırıyor, Xavier'nin adını haykırıyor. Bazen bir pencereden gayet insani bir karşılık yükseliyor: "Kes sesini be!" Leopold umursamıyor. Çırağa seslenmeye devam ediyor. Bazen bitkinlikten yere diz çöküyor. O zaman kızı arabadan inip yanına geliyor, ona su veriyor. Aklını başına getirmeye çalışıyor: "Hadi baba, dönelim artık, ne olursun!" Fakat o dramatik bir jestle kızını itiyor: "Beni yolumdan döndürme!" Kızı tekrar arabaya biniyor. Leopold gelip geçene soruyor, Xavier'nin eşkalini veriyor; belki hâlâ çırak kılığında geziyordur. Ve de basket papuçları, evet, diye vurguluyor, basket pabuçları! İnsanlar bilmiyoruz anlamında ya da kayıtsızlıkla omuzlarını silkiyorlar.

Adamın biri peşine takılıyor, yıkılmış tarzında siyah giysili, dudaklarının arasında bir izmarit, Ida endişeleniyor: ya herif Leo'suna saldırırsa?.. Ama yoo, adam dalga geçiyor. Filozofun takındığı yüz ifadeleri, hal ve tavır adama komik geliyor. Büyük trajedi aktörü havaları, yapmacıklı hareketleri, ikide bir büyük bir felaketin altında ezilmiş gibi yüzünü elleriyle kapaması... Adam sonunda soruyor:

"Baksana babalık, hangi rolü prova ediyorsun, tam olarak? *Kamelyalı Kadın* mı?"

Ve adam sakın bir üstünlük hissiyle uzaklaşıyor.

Leopold olduğu yerde donup kalıyor. Sabit gözlerle ayaklarının arasına bakıyor. Uzun bir an böyle duruyor. Sonunda, dişlerinin arasından küfrederek, kararlı adımlarla, Ida, kızı ve damadının bulunduğu arabaya doğru yürüyor. Biniyor. Sadece, "Dönelim," diyor. Ida'da küçük

sevinç iç çekişleri. Leopold sessizliğini koruyor. Gözlerini camdan ayırmadan caddelerin akışını seyrediyor. Kızgınlığı kendisine, kendine surat ediyor. Bir kez daha kendini elaleme maskara etmekten, komedi oynamaktan başka bir şey yapmadığını anlıyor. Fakat Xavier'ye ilişkin endişeleri, onu bulma arzusu, onun için hissettiği ve kendisini bile korkutan sevgi, ona bir yanık yarası gibi acı veriyor. Fakat sahtekârlık bu, her tarafa sızar. Onu da gölgesi gibi izliyor, tüm hissettiklerine kötülük bulaştırıyor, kendisinden sadece bir tabuta atılacak birkaç kalıntı bırakacak. İşte o zaman yüreği kabarıyor ve "küçük fareciğinin", iki yaşında ihtilaçlar içinde ölen ilk kızının ölümünden beri başına gelmemiş olan şey gerçekleşiyor. Filozof kendini koyuverip hıçkıklara boğuluyor.

2

Granada Broadway'deydi, bu da oldukça yırtıcı bir seyirci kitlesine alametti. Topuğunun üzerinde üç kez dönünce sağını solunu birbirine karıştıran Xavier gelirken on beş adımda bir yol sormak zorunda kalmıştı, ama işte, nihayet, müzikhol karşısındaydı. Şaşılacak bir bina, kalın ve gösterişli koca koca sütunlar; insanın, böyle yapılar inşa ettirenlerin kendilerini ne sandıklarını sorası geliyor. Ama yine de, içeri girerken, bir lüks ürperişi Xavier'nin içini gıcıklaamadı değil. Parkeler bir patinaj pisti gibi parlıyordu.

On adım atmamıştı ki, buyurgan bir ısıklıkla durduruldu. Kuyruklu ceketli altmışlık bir adam, eli oğlanı ensesinden yakalamaya, ayağı kışına tekme atıp çıkışa kadar kovalamaya hazır, yanına geldi.

“Nereye böyle delikanlı?”

Xavier X. Mortanse, Xavier X. Mortanse olduğunu ve kutusunu göstererek, bunun da Strapitchadoudou olduğunu söyledi. Gösteriyi sunmak için nereye yerleşmesi gerektiğini sordu. Uşak, kaşları iki inceltme işareti halinde havalara girerek elindeki listeye baktı.

“Ha, evet. Anladım. Bu bir kurbağa gösterisi, değil mi?”

Çırak gülerek evet dedi. Adam neyi komik bulduğunu sordu. Hiç, dedi Xavier. Uşak basket ayakkabılarıyla içeri girmenin yasak olduğunu, ayrıca şapkayı çıkaracak kadar görgülü olmak gerektiğini ilave etti. Çırak ne olur ne olmaz diye şapkasını eliyle tuttuktan sonra, söyleneni anlamadan, ayaklarını sırayla kaldırıp tabanlarını inceledi. Uşağa, kendisinin –uşağın– papuçlarını çıkarmamış olduğunu göstererek, bu durumda neden kendisinin –Xavier’ nin– kendininkileri çıkarmak zorunda olduğunu sordu.

“Hem zaten gösteri için böyle giyinmemi Mösyö Cagliari söyleydi, öyleyse...” diye açıkladı omuzlarını kaldırarak.

“Öyleyse arkamdan gelin, size locaları göstereyim.”

Ve uşak topuğunun üzerinde çark ederken, iç çekek gözlerini havaya kaldırdı.

Xavier kafası havada, adamın peşine takıldı; tavan-daki süslemelerden o kadar etkilenmişti ki, uşak gerçekten arkasından gelip gelmediğini kontrol için durunca, başı yukarıda yürümeye devam ederken adama tosladı. Birtakım alçak kapılardan geçtiler, kısa merdivenlerden çıktılar, koridorları aştılar ve oraya vardılar. Yani hemen hemen. Zira uşak oradan itibaren locasına nasıl gideceğini tarif etti. Xavier kafasını sallayarak dinledi. Sonra kendi başına kalınca yolunu kaybetti. Kulislerde avare avare dolaşmaya başladı.

O zaman gördüğü şeyler, yaşanmaya değerdi doğru-

su. Yüzücü kılığında pek narin, pek zarif bir kadın kanapeye oturmuş, piposu dudaklarında, oduncu sakalını sıvazlayarak gazete okuyordu. Ara sıra, muhteşem sıçrayışlar yaparken gayet sakin bir tavırla tımaklarını törpüleyen bir adama evet veya hayır diye yanıt veriyordu. (Bir paravan adamın üstünde sıçradığı trambolini Xavier'nin gözünden saklıyordu.) Manzara kesitleri şeklinde dekor parçaları, hiçbir yere açılmayan ya da bir duvara açılan kapılar vardı ve Xavier yukarı doğru sanki göklere kadar tırmanan karmaşık halat düzeneklerini seyrederken, ayağındaki pabuçlar her şeye takılıyordu. Akse-suarcılar gidip geliyor, her taraftan çeşitli devirlere ait kıyafetler sarkıyordu ve daha başka şeyler. Xavier, o da seyredebilsin diye, Strapitchacoudou'yu çıkarıp omzuna aldı. Derken gözüne bir kafes ve kafesin içinde boynunda tasmaıyla bir devekuşu ilişti. Kuş da onu gördü ve büyük bir aşkla tepinerek kauçuğa benzeyen upuzun bacaklarıyla yeri dövmeye başladı. Uzun takma kirpikleri, çırağın dilinin bir karış sarkmasına sebep olan bir niyetle, pencere pancuru gibi inip kalkıyordu. Xavier komiklik olsun diye, alay etmek için kuşa günaydın deyince, hayvan heyecandan kakasını yaptı. "Sakin ol, Écharlote, sakin ol!" dedi biri, tasmayı çekerek. Kuş tekrar forma girmek için bir çalar saat yuttu. Xavier gülerek seyrediyordu. Fakat kuş birden kuvvetli bir boyun hareketiyle başını kafesin parmaklıklarından geçirip bir gaga darbesiyle, hâlâ çırağın omzunda oturan kurbağayı kapmaya çalışmaz mı?.. Çırak bir refleksle kendini geri attı, bunun sonucunda basket papuçları bir halata takıldı ve bir alay şey yere düştü. Çırak düşen çeşitli nesneleri toplayarak hasarı gidermek istedi, fakat bunları bir konsolun üstüne koyunca ne olduğunu bilmediği bir mekanizmayı çalıştırmış oldu, yerden kapaklar açıldı, birtakım panolar devrildi ve konsoldan tam bir hayvanat bahçesi fışkırdı:

tavşanlar, güvercinler, tavuklar ve devamı... Xavier bütün bunları yakalamak için koşuşturuyor, tavşanı bırakıp kuşu, kobayı bırakıp köpek eniğini yakalıyordu. Küçük balerinler elleri saçlarında, bağrışarak kaçıyorlardı. Fena halde ürken Strapitchadoudou da çırağın ceketinin cebine sığınmıştı. Derken aksesuarcılar da, her biri kendi dilinde küfrederek çıkageldiler. Xavier sanki orada değilmiş gibi yaptı ve bacalarına kuvvet kaçmaya başladı.

Fakat kaçarken aniden aklına gelen bir endişe durmasına sebep oldu. Bir işçiye akşam aktörlü bir gösteri olup olmadığını sordu, zira yalan söyleme aleti, aldatma makinesi olan aktörlerden korkusu dinmek bilmiyordu. Aksesuarcı bir küfür sallayarak her yerde kaynaşan bu hayvanlarla işinin başından aşkın olduğunu söyleyerek, rejisör dediği bir adamı işaret etti; çırak isterse ona sorabilirdi.

Bu rejisör, on sekiz kişiye aynı anda hitap eden korkunç derecede meşgul biriydi. Paniğe kapılmak için yanına yaklaşmak yeterliydi. Xavier'ye, "Ne konuda?" derken adeta havladı. Fakat Xavier ne zaman sorusunu dile getirmeye teşebbüs etse, rejisör tam o sırada başka birine fırça atmakta oluyor, çırak da, işaretparmağı havada, ke-limesinin ilk harfinde takılıp kalıyordu.

Bunun üstüne bir de güvercinler kulisten kaçtı. Sahnenin üstünde uçuşuyorlar, bu da rejisörün adeta derisini yüzüyordu. "Benim kelle mi istiyorlar? Ha? Benim kelle mi?" Ve rastgele elinin yettiği herkese okkalı bir şamar indiriyordu; özellikle de birisine ki, genel kargaşa o ana kadar Xavier'nin onu görmesine engel olmuştu; fakat görür görmez tanıdı: kör dilenciydi bu. Yanında uyuz, alkolik ve romatizmalı yaşlı köpeği de vardı. Kör, suratına inen tokadı rejisörün dikkatini çekmek ve malını sokuşturmak için umulmadık bir fırsat gibi değerlendirdi.

"Hey sen, bitli herif, ...tirol git, kokuyorsun!" diye sözünü kesti rejisör. "Senin boktan numaranla ilgili hiç-

bir şey duymak istemiyorum. On beşinci defadır söylüyorum sana bunu. Hey! Oradakiler! Gelin bakiim buraya. Bu sarı spotlar da neyin nesi?"

Kör hâlâ orada duruyor, bir şans daha istiyordu: "Hadi efendim, bir iyilik yapın, bir daha bakın." Dilenci eğildi ve elleriyle başından oluşan sacayağının üzerinde başaşağı dengede durmaya kalkıştı. Fakat ayakları yerden kesilmeyi başaramıyor, koca poposu havaya dikiliyor, üstüne çıkıp şarkı söylemesi için köpeğini çağınıyordu. "Göreceksiniz, söyleyecek! Hadi Eşek-poh, tırmansana!" Köpek tırmanmıyordu; bir halat yığınının üstüne çöreklenmişti. Kör yere yıkıldı, yanağı kendi ağırlığı altında ezildi.

Fakat hemen doğruldu; sanki bütün bunları bile bile yapmış gibi. İki kolunu körlemesine havayı da gezdirerek numaraya bir kez bile bakmamış olan rejisörü arıyordu. Önünden geçen bir eli yakaladı ve coşkuyla dudaklarını yapıştırdı. Rejisörün eli sanıyordu, ama tuttuğu bir cambazdı; adam iğrenerek elini kurtardı.

"Onun suçu değil, hayatında çok içti. Ayakkabı boyası üreten bir fabrikanın yanında oturuyoruz, krem değil sıvı boya... Ve bu köpek, Mösyö, nereden sıvıştığını bilmiyorum, fakat her akşam ne yapıp edip o fabrikaya giriyor ve siyah ayakkabı boyasıyla kafayı çekiyordu. Ama fabrika artık kapandı! Artık içemeyecek! Sizi temin ederim! Tekrar şarkı söylemeye başlayacak! Hadi, Eşek-poh, göster onlara, neler yapabildiğini!.."

Ve köpeğinin nasıl şakıdığını göstermek isteyen kör, deliler gibi uluyordu. Hayvan bir geğirti salıverdi, sonra tiksiniş gibi uzaklaştı.

"Merhaba Mösyö Kör," dedi Xavier.

Dilencinin sessiz ama çok şey söyleyen şaşkınlığı. Nihayet, "Vay anasını! Bizim salak!" diye haykırdı.

Ve tam anlamıyla çırağın üstüne atıldı. İki eli dörtleşmiş, kalbini bastırıyor, patlamış kurşun misali kör göz-

lerinde yaşlar belirliyordu. Xavier bu ellerden birini kurtardı ve belli etmeden arkadaşının kirli elbisesine birkaç dolar sıkıştırdı. Duygusallık anları geçince kör olayda tüm kadro yerini almaya karar verdi. Tekrar rejisöre seslendi: "Şuna bakın biraz, şike filan yok bunda!.." Ve Xavier'ye: "Ya, demek kurbağanı göstermeye karar verdin ha? – Hey ho! Mösyö rejisör!"

Dikkat çekmek için daha ciddi yollara başvurmak gerektiğini anlayan Xavier kutusunu bir sandığın üzerine koydu, sonra etrafa göz kırparak ceketinin cebinden gözde sanatçısını çıkardı. Kurbağa melon şapka ve şemsiyesi ve İngiliz aksanıyla, "*I was a buried old fucking whore when I met you, Daisie,*"¹ diye başladı ve devam etti. Danşözler, cambazlar, ışıkçılar, soytarılar ve morfinmanlar tarafından coşkuyla alkışlandı.

Bir kibrit gibi güzel gencecik bir balerin çırağa yaklaştı: "Ne kadar da sevimli! Baksanıza şeker Mösyö, gösteriden sonra onu bana ödünç verir misiniz?" Kör dilenci de, bir baba gibi gururlu, bu yeteneği kendisinin keşfetmiş olduğunu bangır bangır ilan ediyordu.

Ürken Xavier insanlara gülümsüyor, teşekkür ediyordu.

"Mutlu doğum günleri!" diyordu. Siz de muhteşemsiniz. Hepinizi seviyorum. Bravo."

"Aha, demek geldin," dedi rejisör. "Hiç gelmeyeceğine inanmaya başlamıştım. Her neyse, eğer bu kurbağayı sen eğittiysen, doğrusu şapka çıkarırım! (Xavier mütevazı bir itiraz jesti yaptı.) Hem kıyafetin de mükemmel, çok güzel fikir."

Ve çırağa numarasına antrakt dönüşü, reklam arası kısa aktüalite haberlerinin ardından sıra geleceğini açık-

1. (İng.) Sana rastladığımda mahvolmuş geçkin bir fahişeydim, Daisie. (Y.N.)

ladı. Bir tel gerilmişti, Strou..., Stre..., Strouc..., her neyse işte, kurbağası bunun üzerinde şakıyacaktı; kurbağanın üstüne bir spot yöneltilecekti, bir de (bir an çırağa dikkatle baktı), bir spot da baştan ayağa kapsayacak şekilde kendisine.

“Elbise, şapka, gerçekten harika bir fikir! Çok iyi düşünülmüşsün!”

Rejisör ellerini çırparak dikkati çekti ve herkese talimatlarını vermeye girişti. Bir an sessizlik oldu. Sonra orkestra gürledi, dekorlar aydınlandı ve o andan itibaren sahne heyecanı Xavier'yi kemirmeye başladı. Onun için o kadar yeni bir duyguydu ki bu, önce musluğu açıp mesaneyi boşaltmak isteğiyle karıştırdı. Kutuya eğildi.

“Bana iyi bir gösteri yapacaksın, değil mi?” dedi hafif bir sesle.

Fakat kurbağa, kollarını kavuşturmuş, suratında hınzırca bir ifade, köşesinde anlaşılmaz bir şekilde sırtıyordu.

3

Prensipte, tabii, Strapitchacoudou Mortanse'm malıydı; fakat pratikte, sanki Mortanse'la kurbağası, blok halinde, kör dilencinin malıydılar. Defolup gitmesi, pis pis koktuğu söylenince, Xavier'nin emprezaryosu olduğunu iddia ediyor, ondan bir adım bile ayrılmak niyetinde olmadığını gösteriyordu.

Kulisten görülen bir gösteri zaten tek gözlü bir güzeldir. Bir de buna Xavier'nin olayları kafasının içinde görmeyi seven köre gösteri sürdükçe olup biten her şeyi anlatmak zorunda olduğunu ilave edin: örneğin sihirbazın şapkasından küçük bir kutu çıkarması, bunun katla-

rını açması, yayması, çoğaltması ve böylece kutunun şaşırtıcı büyüklükte bir mobilya boyutlarına varması (Xavier az önce bir felakete sebep olmasına ramak kalan mekanizmalı konsolu tanıdı), bunun içinden yaylıymış gibi zıplayan iki insan kafasının çıkması ve bunların karşılıklı hakaretler ederek, birbirlerinin yüzüne tükürerek sahnenin bir ucundan öbür ucuna tepindikten sonra tekrar konsola dönmeleri ve konsolun da tekrar katlanıp kapanıp büzülüp küçülerek aynı minik kutu haline gelmesi ve sihirbazın da halkı selamlayarak bunu tekrar şapkasına koyması... Dilenci bunlara inanmak tarafıslı değildi, fakat Xavier bütün bunları aynen gördüğüne Tanrı adına yemin etti, size daha ne diyeyim Mösyö Kör? Sonra antrakt oldu, sonra antrakt dönüşü ve korkulu te-dirginlik Xavier'nin içinde bir bitki gibi boy atıyordu. Yanlarına, kuklası kucağında bir vantrilok yerleşmişti. Çırak ona az sonra kendisiyle kurbağasına sıra geleceğini söyledi; vantrilok sadece, "Ya, öyle mi?" dedi. Xavier, hazır konu açılmışken, yine bu akşam aktörlü gösteri olup olmadığını sordu; fakat kukla korkmamasını söyledi; bundan sonrası baştan başa müzikhol numarasıydı.

"Komedyen ve aktörlerden çekinmekle iyi ediyorsun küçük," dedi Kör. "Ah! Benim haham haklıydı. Müzik neyse, ama tiyatroya gitmemizi yasaklardı. Derdi ki benim haham, normal insan, şapkanın altındakini bozmadan, hayatının yirmi beş yılını, olduğumuz şey olmadığımızı bilen fakat buna inanıyormuş gibi yapan insanları olmadığımız şey olduğumuza inandırmaya çalışmakla geçiremez. Bu komedyen takımı aldatmaktan ve daha bir sürü cinsel sapkınlıklardan muzdariptir."

Xavier, az önce kendisine inen Yasa Levhalarıyla¹

1. On Emir kastediliyor. (Y.N.)

birlikte Musa'nın sahneye gelişiyle dikkati dağıldığından, hahamla ilgili sözleri dinlemiyordu. "Eğer bu bir komedyen değilse, ne olduğunu bana söyler misiniz?" dedi midesi tersine dönen Xavier (vantrilokun kuklasına hitap ediyordu).

"Yok canım, bu sadece reklam," dedi kukla.

Musa, giysisinin içinden bir torba marşmelov çıkardı, bir tanesini kutsal esasının ucuna geçirdi ve yanan çalının üstünde kızartmaya koyuldu. "Bir Aydınlanış'tan sonra Kraft marka leziz bir marşmelov kızartmasından daha iyi ne olabilir?" diye açıklama yapıyordu gösterinin sunucusu. Halk alkışladı. Sonra kısa aktüalite haberlerine geçildi.

Körün dudaklarında yakıcı bir soru vardı:

"Söyle bakiim, küçük, kurbağanla büyük paralar kazanıyorsundur herhalde?.."

Bakışları perdeye çivilenen Xavier yanıt vermedi. İlk "aktüalite" haberi New York mezbahaları üstüne bir röportajdı. Xavier Salaison Supreme'in ön cephesini tanıdı. Bir tokmak darbesiyle yere yıkılan at, domuz, sığır, vs., sonra bunların dört bacaklarından çengellere asılışı. Aşka gelen seyirciler kesilen hayvanların çığlıklarını taklit ediyorlardı. Birçok bilginin yanı sıra, Amerika Yıkımcılar Sendikası ile mezbahalar arasında bir sendikalar koalisyonu oluşturulacağından bahsediliyor ve bir ziyafette kesimcilerle yıkımcıların birlikte şarkı söyleyip dans ettikleri görölüyordu. İkinci aktüalite filminde turistik amaçlarla uzak bir ülke övölüyordu: geleneksel giysiler, folklor gösterileri, anıtlar, krallık... Buranın Macaristan olduğu söylenince Xavier yerinde hopladı.

"Ah! Macaristan," dedi kukla. "Tuna, Budapeşte, şatolar... Oraya gittik, turnede, uzun zaman önce. Orada seve seve yaşardım."

"Ama ben, param olsaydı, ömrümün son günlerini

geçirmek için Almanya'ya giderdim," dedi Kör. "Orayı savaşta tanıdım, gözlerimin gördüğü son güzel şey Almanya ve bu insanda iz bırakıyor. Benim haham da oradan gelmiş Prusya kırları kadar güzelini görmediğini söylerdi."

"Ama burası Macaristan filan değil ki!" diye itiraz etti çırak. "Bir kere, pancarlar nerede? Ya dağın üzerindeki haç? Ya Saint Lawrence Irmağı?"

Üçüncü ve son aktüalite filmi artık savaş olmayacağını, bütün bunların bittiğini, vs. vs. çünkü Amerika'nın bütün dünyaya göz kulak olduğunu iddia ediliyordu. Alkışlar. Kimi seyirciler hazır ola geçti. Xavier kader ânının yaklaştığını hissediyordu.

Fakat körün dudaklarını yakan ve Xavier'nin yanıtlamadığı soru hâlâ yerindeydi. Ağzı sulanarak, Xavier'ye kurbağanla çok para kazandığına ve şimdi artık zengin olduğuna göre o lanet olası ekibinin peşine düşmüyorsa herhalde, diye tekrarladı. Fakat çırak, hayır, aramaktan vazgeçmediğini, zaten astronomik ücretinin bir kısmını evi yıkılmışlara dağıtmak için bu araştırmalardan yararlanacağını söyleyerek adamı fena halde üzdü. Bunu duyan kör, anlamlı bir mahvolmuşluk jestiyle, ellerini başının üstüne kaldırıp şiddetle şapkasına bastırdı.

"Paranı yıkılmışlara verdiğini mi söylüyorsun yani?" dedi, öyle bir tonda ki sanki midesine kramplar girmişti.

Perdede Macaristan diye gösterilen şeyden hâlâ kafası karışık olan Xavier dalgın dalgın, dolarlardan köre de vereceğini, şu anda hemen hemen hepsini dağıttığı için yanında para bulunmadığını, ama gelecek ödemede isterse bir şekilde onun da ceplerini dolduracağını söyledi. Dilencinin çok şey söyleyen şaşkınlığı. Sonra minnet yaşları sakalına süzüldü. İki yana sallanarak peygamberlerin adlarını mırıldanmaya koyuldu.

Bir görevli Xavier'yi kolundan tuttu ve haber verdi: "Şimdi sizin sıranız, üç dakika sonra."

"Kurbağanız şarkısını söylerken siz istediğinizi yapabilirsiniz. Ayağınızı yere vurmak, parmaklarınızı şaklatmak, falan filan, ne yaptığınız hiç önemli değil. Tek önemli şey: GÜLÜMSEME HİÇ EKSİK OLMAYACAĞ. Geri kalanı..."

Xavier, midesi garip bir durumda, başıyla evet dedi. Kollarıyla bacakları sanki tereyağı gibi erimişti. Kör omzuna vurdu.

"Takma kafana oğlum. Böyle bir profesyonelle iş çantada keklik. Sen de bu akşamdan itibaren bir yıldız olacaksın."

Xavier'nin hiç aklına gelmemiş olan bu fikir adeta kanını dondurdu; zangırdamaya başladı.

Fakat geri çekilmek, geri dönmek, kırıış kırmak için çok geçti. Rejisör gala kılığında seyircilere asrın hayvan terbiyeciliğı numarasını ilan ediyordu. Size bu kadarını söyleyeyim, siz anlayın artık! Seyirciler O.K. dediler, rejisörle mutabıktılar. Sahne aniden karardı; çırağın kafasındaki etkisi sanki bir soda şişesi açmışlar gibi oldu. Bacakları uyuşmuş, midesi ağzına gelmişti. Sırtından biri itti, bir ses haydi, dedi, fakat çırak adım atamadı. O zaman daha kuvvetle ittiler.

Ve işte Xavier sahne ışıklarının altında. Spot ışığı bir avuç tuz gibi tam yüzüne vuran Xavier anında kör oldu. Gözünün ucuyla baktığında sadece seyircilerin olduğu yerde geniş bir çukur görüyordu. Ayağını yerden pek az kaldırarak, küçük adımlarla tıpış tıpış yürüdü. Yüzü buz gibi bir gülümsemede donup kalmıştı, sanki ellerinin arasında Çocuk İsa'yı taşıyan bir koro çocuğı gibiydi. Yuvarlak bir sehpanın üstünde gergin telin bulunduğu sahnenin ortasına kadar. Sonsuz bir dikkat ve özenle kurbağasını tele yaklaştırdı, tele kondurmadan önce biraz tereddüt etti.

"Bu kurbağa değil kaplumbağa!" diye bağırdı biri, bu yavaşlığa sinirlenerek.

Salonda gülüşmeler oldu.

Ama işte, nihayet, kurbağası telin üstünde! Xavier bütün alanı kurbağaya bırakmak için biraz geri çekildi, sonra gökten talimat alan Jeanne d'Arc pozunda, gözlerini ona doğru kaldırdı. Uzun ve sessiz bir dakika boyunca seyirciler merakla, tebessümü bir muz gibi yanaklarının arasına sıkışmış bir soytarının sevgiyle hayran hayran seyrettiği telin üstüne tünemiş, bu fraklı, melon şapkalı kurbağayı inceledi.

Tamam, pekâlâ. Ya sonrası?..

O zaman Strapitchacoudou ağır, uzun ve derin bir vıraklama salıverdi, tam bir kurbağa vıraklaması, gerçek anlamda. Birkaç kişi güldü. Sonra yine sessizlik ve bekleyiş.

Strapitchacoudou yine vırakladı. Yine gülüşmeler, bu kez daha fazla.

Çırac işte ancak o zaman kurbağasının icra etmesi gereken hiçbir şeyi icra etmediğinin farkına vardı. Seyircilere dönüp şapkasını çıkararak özür diledi. Ağzının ucuyla sanatçısını teşvik etmeye çalışıyordu. ("Haydi kendine gel, Strapitchacoudou, kendine gel!") Ama hâlâ bir şey yok. O zaman, korkunç bir sıkıntı içinde, kendisi birkaç dans figürü yapmayı denedi, bu acıklı omuz ve popo kıvrımlarına dans denirse.

Çürümesine az kalmış bir domates suratına yapıştı. Salondan alkışlar yükseldi. Çok geçmeden pabuçlar yağmaya başladı. Bu arada Strapitchadoudou vıraklamaya devam ediyordu.

Birisi perdeyi indirdi, rejisör kan ter içinde sahneye koştu.

"Ne oldu? Söylesenize, ne oldu?" diye sorup duruyordu kör de, zıvanadan çıkmış bir halde.

Xavier artık kimseyi tanımıyor, hiçbir şeyi duymuyor, hipnotize edilmiş gibi burnunun dikine yürüyordu. Rejisör de kulise girdi ve bir hamlede çırağa yetişerek

suratına yumruğunu indirdi. Sonra sahnenin dilenciden de temizlenmesini emretti. Körün, Xavier'nin adını bağırması boşuna oldu, derhal köpeğiyle birlikte dış kapıya götürüldü ve oradan kışına yediği bir tekmeyle çöplerin arasına yuvarlandı.

Xavier localardan uzakta, kuytu bir yerde bir banka çökmüştü, zira o anda hiçbir şey hiçbir şeyden fazla uzakta değildi. Yüzü, üstü başı domatese bulanmıştı, ağzında kül ve kan tadı vardı. Yanında Strapitchacoudou, hasır şapkası elinde, Maurice Chevalier¹ tarzı havalar mırıldanarak sallana sallana gidip geliyor, çalım satıyordu. Derken, kafesinden azat edilmiş anlatılmaz devekuşu Écharlote çıkageldi. Uzun bacaklarına uygun adımlarla glu-glu yaparak oradan geçiyordu. Xavier'yi fark edince gözlerinden ünlemler fıskırdı.

Xavier onun geldiğini hiç fark etmemişti, birdenbire burnunun dibinde bu yumruk büyüklüğündeki sivri kafayı görünce bir dehşet çığlığı kopardı. Tamamen kendi iç kargaşasına odaklanmış olduğundan, kaygılarının ta kenarında, bir haşlanmış brokoli kokusunu ancak şöyle böyle duydu. Çareyi, kutusunu ve kurbağasını toplayıp kırışi kırmakta buldu. Devekuşu da peşine takıldı; bu Xavier için gayet rahatsız ediciydi, çünkü kuş kâh poposunu koklamaya çalışıyor, kâh boynunu omzunun üstünden uzatarak kurbağayı ısırarak oluyor, o zaman Xavier de bir yandan poposunun iki parçasını sıkıştırırken bir yandan da yürüyüşünü hızlandırmaya çalışıyordu; ama bu hayli zor ve rahatsız edici bir teşebbüstü, o kadar ki sonunda başa çıkamayınca olduğu yerde durdu, gaganın saldırıları altında kıvrandı, korku ve tikslenme içinde bağırmaya başladı.

1. 1888-1972 yılları arasında yaşamış Fransız müzikal komedi yıldızı. (Y.N.)

"Ha, demek buradasın!" dedi bir aksesuarıcı ve gayet becerikli bir kement atışıyla devekuşunu boynundan yakalayıp kendine çekti. Kuş tepinmeye devam ederken gözlerini de tam gaz uzaklaşmakta olan genç adamdan ayırmıyordu, içinden, "Bir kez daha Aşk'ı tanıyacağımı biliyordum, her zaman bildim," diye söyleniyordu.

4

Sonraki günler hiçbir şey iyiye gitmedi. Seyircilerin protestoları o dereceyi buldu ki, Xavier teki kalmış ayak-kabı ticaretine atılabilirdi. Strapitchacoudou halkın önüne çıkar çıkmaz adeta yok oluyordu. Öyle ki üç akşamın ve bir o kadar fiyaskonun sonunda Xavier kendisini ertesi gün Cagliari'nin konutuna çağıran bir zarf aldı.

O gün pazardı. Ve yağmur yağıyordu. Sicim gibi delici bir yağmur Xavier'yi ceketinin yakasını kaldırmaya mecbur ediyor, aniden fırtınaya dönüşen rüzgâr yüzünden şapkasını kaybetme tehlikesi yaşıyordu. Ağaçlar da ürkünç, tedirgin edici ihtilaçlar içinde kıvranıyorlardı. Cagliari'nin verdiği bin dolarlık avanstan kala kala ancak yüz elli iki dolar otuz üç sent kalmıştı. Strapitchacoudou uyuşukluğundan çıkmazsa bunu ödemesi nasıl mümkün olacaktı? Yıkımcı چراğı ücretiyle, tabii ekibini de bulması şartıyla, böyle bir meblağı biriktirmek için, hemen her şeyden kısararak senelerce eşek gibi çalışması gerekirdi.

Dolayısıyla, midesi ters dönmüş, vs. Yine de bütün cesaretini iki bacağına yükleyerek, tam saat altıda, şehri boydan boya tabanvayla kat etmeye girişti, zira tramvay çok pahalı, metroysa çok yorucuydu. Bu tam üç saatini aldı. Hatta bu arada yağmur bile kesilecek zamanı bul-

muştı. Fakat nihayet orada, önünde, her yanından çiçek fışkıran geniş bir bahçenin içine kondurulmuş bir milyoner kulübesi... Yaprakları dağılmış, titreyen, vs. iri kırmızı çiçekler, yerlere kadar ağlayan saç başı dağınık salkımsöğütler. Xavier bir çingırağı çalıp demir parmaklıklı kapının önünde bekledi. Sonunda bir genç adam çıkageldi, ama çingırağın sesine gelmişe benzemiyordu, çünkü çırağı görünce yüzünde şaşırma alameti belirdi. İki oğlan, parmaklığın birer tarafından birbirini gözlüyorlardı.

"Merhaba," dedi Xavier.

"Merhaba," dedi oğlan.

İlişkinin kurulduğunu gören çırak burasının gerçekten Cagliari'nin evi olup olmadığını sordu.

"Cagliari... Cagliari..." diye tekrarladı öbürü, rüyadaymış gibi.

Xavier etrafına bakındı, sonra:

"Doğrusunu isterseniz, neden bilmiyorum, nasıl olduğunu da bilmiyorum, ama şu anda, ha? Burada ve şimdi, ha? Evet işte, nerede olduğumu pek iyi bilmiyorum..."

"Ya, demek öyle."

"İyi ama benim burada ne işim olabilir?"

Genç adam etrafına şaşkın ve garipsemiş bakışlar atıyordu.

"Bu evde oturmuyor musunuz?" diye sordu Xavier.

"Sanmıyorum, hayır. Ben her zaman Oklahoma'da yaşadım. Kirkland'da, doğduğum şehir. Ama Kirkland değil ki burası... Hay aksi, şu işe bak yahu (zoraki gülmeye başladı). Ne oluyor bana böyle? Sarhoş mu oldum yoksa?"

"Sanmıyorum, hayır. Pek öyle görünmüyorsunuz."

"Ben de böyle diyordum zaten. Amma da iş ha!"

Çırak nasıl bir tavır takınması gerektiğini bilemiyordu. Oğlana, adının Xavier X. Mortanse olduğunu söyledi, genç de adının Jeff olduğunu. "Memnun oldum." Parmaklıkların arasından el sıkıştılar.

"Kurbağamla ben, evet, bir kurbağam var, hem de öyle sıradan bir şey olmadığını belirtmem lazım, kurbağamla benim Mösyö Cagliari'yle randevumuz var. O benim empozaryom. Bana bu adresi verdiler."

"Ah, demek panayır sanatçısısınız?.. Her neyse, evinin gerçekten burası olup olmadığını bilmiyorum. Ama girin yine de. İkimiz birlikte belki buluruz."

Demir parmaklıklı kapıyı açmak için gereken hareketleri, sanki mekanizmayı ilk kez deniyormuş gibi, biraz uğraşarak buldu ve Xavier bahçeye girdi.

Jeff ağaçlı yolda biraz yönünü şaşırmış gibi görünen birkaç adım attı. Sonra mor çiçeklerden oluşan güzel bir tarhın önünde durup çiçekleri seyre daldı gitti.

"Belki de bahçivansınız?" diyecek oldu, Xavier ve bu basit sözler Jeff'i yerinden sıçrattı.

"Tanrım, beni korkuttunuz!" dedi gülerek. "Her neyse, yine de merhaba! Sizin için ne yapabilirim?"

Güler bir yüzle dostça Xavier'ye bakıyordu.

"Belki bu güzel bahçenin bahçivansınızdır diye öylesine söyledim. Güzel meslektir bahçivanlık. Daha betterleri var, inanın bana."

"Bahçivan mı?.. Ben mi?.. Vallaa bilmem ki, belki de öyleyimdir... Aslında, buna güleceksiniz, ama ben nerede olduğumu hiç bilmiyorum. Ne tuhaf, değil mi? Ya siz? Siz burada mı oturuyorsunuz?"

Xavier burnunun ucunu kaşıyarak yarım ağızla, "Eve..." dedi.

Jeff bir robot gibi çiçekle ilgilenmeye başladı, sıra çiçeği kendinden geçercesine kokluyor, ya da sanki ani bir endişeye kapılmış gibi birden duruyordu. Sonra ellerini beline dayayarak açılmakta olan göğü seyrediyordu.

"Anılarla ilgili sorunlarınız var galiba."

"Oh, pardon, sizi fark etmemiştim. Bu sabah neyim

var bilmem, ama... Söylesenize şimdi sabah, değil mi? Siz..."

"Hayır, burada oturmuyorum."

"Vay be, yamanmışsınız, sorular sorulmadan yanıtlarını veriyorsunuz."

"Bu şeyden... Ama durun, aklıma geldi, bu evde belki ailenizden birileri vardır. Bir aileniz var, değil mi?"

Jeff elbette var dedi ve birtakım adlar saymaya başladı; babasının, annesinin, kız kardeşinin adları, hepsi aynı adreste oturuyordu.

"Kirkland, Oklahoma," dedi Xavier.

Jeff merakla çırağı süzdü. Bakışları ağır bir şaşkınlıkla, "Siz de kimin nesisiniz yahu?" diye soruyordu. Şaşkınlık endişeye döndü. Korkuya dönüşmek üzereydi.

"Dinleyin," dedi Xavier oğlanın elini tutarak, "gidip bu evde oturanları görebiliriz, belki onlar bize bilgi verebilir."

"Nerede bulunduğumuzu siz de bilmiyor musunuz?"

"Hem biliyorum hem bilmiyorum. Nerede olduğumu biliyorum, ama olduğum yerin Mösyö Cagliari'nin malikânesi olup olmadığını bilmiyorum."

"Cagliari... Cagliari... Hayır, bu adı duyduğumu hatırlamıyorum."

"Ben de öyle tahmin ediyordum."

Villaya giden patikayı tuttular. Jeff bazen bir çiçeğin ayrıntılarına takılıyor, o zaman kendisine villaya doğru gittiklerini hatırlatmak gerekiyor, o da kararsız kalmış gibi tekrar yola koyuluyor ve düşüncelerinin düzeni yeniden bozuluyordu.

"Burada mı oturuyorsunuz?" dedi Jeff nazik bir tavırla.

Xavier elini çocuğun omzuna koydu ve böyle iki adımda bir hafıza kaybetmenin onda bir alışkanlık olup olmadığını sordu.

"Ne münasebet! Hiç de değil. Tersine, hafızam mükemmeldir. Fakat neden bilmem şu anda... itiraf ederim, pek anlayamıyorum..."

Ve tekrar başı döndü, hep aynı şeylerle, "adım Jeff"e varıncaya kadar...

"İyi ama biz beş dakika önce tanışmıştık," dedi Xavier, kendisine uzatılan eli sıkarak. Bahçe kapısının önünde.

"Sahi, bir demir parmaklığın önünde biriyle karşılaştığıma dair belli belirsiz bir his var içimde. Bu şu görünen parmaklık mı?"

"Sizi çok sempatik buldum," dedi Xavier.

Bellegi zayıf genç gülmeye başladı.

"Biliyor musunuz, ben de sizi. Neden bilmem, sizi tanımıyorum, ama görür görmez hemen sevdim. Gerçekten eşi bulunmaz bir kafanız var."

"Teşekkür ederim."

Xavier bir ağaç kütüğünün tozunu üfledi ve arkadaşını omuzlarından tutarak oraya oturttu. Cebinden marul çıkardı ve en etli yapraklarını Jeff'e verdi.

"Fazla hızlı yememeye dikkat edin. Rahatsızlığınız için maruldan iyisi yoktur, çünkü sebzeler zihin açıklığı verir. Yavaş yavaş yerseniz, maruldaki hafızaya iyi gelen bütün yararlı şeyler vücudunuza girecek ve hatırlamanıza yardım edecektir."

Hafızası zayıf genç uysal uysal başıyla evet dedi.

O zaman Xavier, yıkımcı ekibini arayan çırağın destanını anlattı, sosisli sandviç kurbanı Lazare'dan, binalara yıkım kararı aldirmek için Sendika'nın çevirdiği dolaplardan, sonra yalan söyleme makineleri komedyenlerin oluşturduğu tehlikeden, alevler tarafından öldürülen dostu Peggy'den, son olarak da kimi ayrıntıların üzerinde durarak kurbağasından söz etti. Fakat insan dakikada iki kez hafızasını kaybediyorsa bütün bunları takip etmek

zordu tabii; Xavier de arkadaşının sıkıntı ve korku ifade eden yüzünü görünce bunu anladı. O zaman basit şeylerden bahsetmeye başladı, örneğin ona –genç amnezinin su gibi bildiği– çiçeklerin, kuşların, ağaçların ve sebze-lerin adlarını sormak gibi. Bunun dışında susuyorlardı ve Jeff gökyüzünü seyrediyordu.

“Galiba bulutları çok seviyorsun?”

“Evet, geçip giden bulutları severim. Bizi ziyaret eden, sonra bozulup dağılan...”

“Ben de,” dedi Xavier.

Birden ev uyanıyormuş gibi göründü. Pancurlar açıldı. Çaydanlık ısıkları, yağda yumurta kokuları, hasta bakıcılar ve pencerelerde çubuklu pijama giymiş, nerede olduklarını bilmez bakışlarla bahçeye bakan şaşkın ihtiyarlar.

Jeff mıknaatıyla çekiliyormuş gibi ateşteki tavaların kokusuna doğru yürüdü. Zemin katta bir pencerenin perdesini çekmekte olan bir rahibe onu karşılayıp samimi bir şekilde selamladı. Xavier de dostuna adım uydurmak üzereyken arkasından bir ses sordu:

“Cagliari’yi mi arıyorsunuz? Cagliari’yi niçin arıyorsunuz?”

Xavier döndü ve ağaçlıklı yolun kenarında bir ağaca dayanmış bir adam gördü.

“Oh, nihayet!” dedi Xavier. “Demek ki burası olduğunı biliyorsunuz, yani Cagliari’nin yerinin?..”

Adam baldırlarına kadar inen, ön düğmeleri ilikli bir tür çoban yamçısı giymişti. Altından çubuklu pijamasının paçaları görünüyordu. Yanakları solgundu, gözlerinin altında mor lekeler, içinde de acı dolu bir burukluk ifadesi vardı; kimsenin inanmak istemediği korkunç şeyler görenlere özgü bir ifade.

“Cagliari’nin yerinin burası olduğunı mu? Ama burada her şey Cagliari’nindir, yokuşun başına kadar bütün

sokak. Buradaki her şey, ayrıca burada bulunan herkes, Jeff, siz ve ben de. Bu bölgeye ayak bastığınız andan itibaren Cagliari'ye aitsinizdir."

"Ama ben Cagliari'ye ait olmak için değil, onunla görüşmek için geldim."

O zaman Xavier, kendi usulünce, kurbağasını, Granada'daki fiyaskoları, ödenen avansı ve Cagliari'nin çağrısını anlattı. Adam hâlâ ağaca dayanmış, baston yutmuş gibi kaskatı, bakışları ürkek, öylece duruyordu.

"Kaç oğlum. Jeff'e yapılanlara benzer bir şeyin senin başına da gelmesini istemiyorsan kaç git buralardan. Ona neler yaşattıklarını tasavvur bile edemezsin. Ona (burada sesi boğularak bir korku fısıltısına dönüştü), 'ona müzikhol gösterisi yaptırıyorlardı!' Gizli içki verilen bir meyhanede, sarhoşların önünde. Sarhoşlara, ona sorular sorduruyorlar, onu hikâyesini anlatmaya zorluyorlardı. Jeff kaçmak istiyordu, fakat sahneye zincirliydi, kafa karışıklığı da gittikçe artıyordu, tabii aşağılanmanın utancı da, korku ve dehşeti de, öyle ki her temsilin sonunda deli gibi çılgınlıklar atıyordu. Evet, yeraltı dünyası insanların Majestic dedikleri kaçak içki yeri. Cagliari'nin malıdır!"

"Ve işte o Mösyö Cagliari ki, zavallı bir hastaya bunların yapıldığını öğrenince, masraflarını da bizzat kendisi, Mösyö Cagliari üstlenerek, genç adamın buraya, bu özel sağlık enstitüsüne yerleştirilmesi için gerekli önlemleri almıştır."

Bunları söyleyen, Xavier'nin gelişini görmediği bir doktordu (boynunda bir stetoskop asılıydı). Yamçılı adam ona ateş saçan bir bakış fırlattıktan sonra bir komplocu gibi küçük sıçrayışlarla çalılıkların arasında kayboldu. Doktor Xavier'ye kendini tanıttı, kafalarından sorunu olan hastalarla uğraştığını açıkladı.

Yamçılı adamın anlattıklarından karaciğeri huylan-

maya başlamış olan Xavier, nihayet Mösyö Cagliari'nin burada oturup oturmadığını –evet mi hayır mı– öğrenip öğrenemeyeceğini sordu. Doktor dedi ki, hayır, Mösyö Cagliari hemen bitişikteki malikânede oturuyor; bu bazen karışıklıklara yol açıyordu, zira enstitünün numarası 77, Cagliari malikânesinin numarası ise 77a idi.

“Ohoo, karışıklık dedin mi, insanın bazen bu dünyada karışıklıktan başka bir şey bulunmadığına yemin edesi geliyor,” dedi Xavier, bir nebze felsefe yapmış olmak için.

Sonra suspus. Xavier ürkek, gözücuyla basketlerinin burnuna bakıyor.

“Demek Jeff’le tanıştın?”

“Evet, benim dostum o,” dedi Xavier. “Fazla dostum yoktur.”

“Maalesef şu anda seni çoktan unutmuştur bile.”

Xavier bunu az çok tahmin ettiğini söyledi.

“İyi de, oğlum, söylesene, seni Cagliari’nin evine getiren sebep ne olabilir? Müzikhol sanatçısı mısın?”

“Yoo, ben değil, aman ha, şu kadarcık bile yeteneğim yoktur, müzikhol ha! Asla olmaz! Ama kurbağam, evet. Şarkı söyler, dans eder vesaire.”

“Bir kurbağa mı?”

“Evet, ama burada hayır. Yani, demek istiyorum, reddediyor şarkı söylemeyi, dans etmeyi vesaireyi. Cagliari bunun için bizimle görüşmek istiyor.”

“Anlıyorum.”

Doktor mesleki bir ilgiyle oğlanı tepeden tırnağa inceledi.

“Peki nerede bulunuyor şimdi kurbağan? Şu kutuda taşıdığın o mu yoksa?”

Xavier kutuyu açtı. Kurbağa, kederli gözlerle büzülmüş oturuyordu. Bacaklarını gıdıklamak, boşuna. Parmak ucuyla tutup kaldırmak, boşuna. Yok.

“Görüyorsunuz ya, insanlara gösterdiğim zaman hep

böyle oluyor. Sahne heyecanı herhalde, kim bilir?”

“Tam tersine, tamamen normal bir kurbağaya benzediğini düşünmüyor musun?”

Çırak bir omzunu kaldırdı; açıklamaya çalışmak neye yarar? Bir an için kendine acındırmak dürtüsü geçti içinden, fazla değil sadece birazcık, zira doktorun gözlerinde etkileyici bir yumuşaklık okumuştı; fakat zamanında kendini toplayıp dikeldi. Marulu cebine koydu ve palamarı çözmeye hazırlandı.

“Biliyor musun oğlum, biriyle konuşmak istersen ya da bazı sorunların olursa, buraya her zaman gelebilirsin; seni memnuniyetle karşılız.”

Yine aynı dürtü, bu kez belki daha da kuvvetli, fakat yine dizginlendi. (Hem sonra, ya doktor acıdığı için onu soyup o aletle orasını burasını dinlemeye kalkarsa ? Di mi ama?.. Nasıl bir felaket olur!) Xavier yine de ondan bir lûtuftan istemekten kendini alamadı.

“Söyle, ne olursa olsun.”

“Jeff’e Xavier adında bir dostu olduğunu söyler misiniz?”

“Mutlaka söylerim. Ama bak, işte, tekrar dışarı çıkıyor. Kendin de söyleyebilirsin.”

“Yoo, rahatsız etmek istemem, bir şey düşünüyor gibi bir hali var. Dediğimi ona sık sık söyleyin, olur mu? Belki de sonunda aklında kalır, bilinmez ki!..”

“Bilinmez ki.”

Doktor bir an çırağın uzaklaşmasını seyretti, sonra kendisi de evin yolunu tuttu. Jeff’in yanından geçti ve selam verdi. Jeff yanıt vermedi. Elleri belinde gökyüzünü, rüzgârların anlaşılmaz biçimde yapıp yapıp bozduğu bulutları seyrediyordu.

Xavier çingırağı çaldığında, randevu saati geçeli yirmi dakika oluyordu. Çırağa, Cagliari'nin randevuda bekletilecek adam olmadığı, dolayısıyla kurbağacının, Cagliari'nin kendisiyle görüşmek için uygun bulacağı dakikayı bekleyerek yumruğunu kemirmekten başka çaresi olmadığı tebliğ edildi. "Peki, o dakika geldiyse ben bunu nasıl bileyim?" Her saat başı gelip sorarsın, Cagliari'nin müsait olup olmadığını kontrol edersin, o kadar; başka yapacak bir şey yok. Ve kapı suratına kapandı. Xavier günü demir kapının önünde, yakaları kalkık, tur atarak, kol kaslarını ovuşturarak, yağmur ve soğukla boğuşarak ve kapıdaki çivi başlarını sayarak geçirdi. Nihayet saat on dokuza doğru, öksürüp tıksırarak içeri kabul edildi.

Londra'dan satın alınmış ciddi ve titiz uşak ekolünden bir baş uşak, Xavier'yi birtakım salon ve koridorlardan geçirerek büyük bir salona götürdü; bu salonun devasa aynaları o kadar yükseğe asılıydı ki, insanın aklına acaba bunlarda kim kendini seyrediyor? sorusu geliyordu. Bunların arasında Cagliari olduğundan da küçük görünüyordu. Emprezaryo bir satranç tahtasına yoğunlaşmış, hâkim bir tavırla yukarıdan bakıyordu. Çırağa aldırış bile etmedi; deyin ki bir hava akımıyla odaya girmiş bir sivrisinek...

"Ne yapacağımı hemen yanın ona telgrafla bildiririm," dedi Cagliari.

Kız kardeşine söylüyordu bunları, kadın upuzundu ve elinin tersi altında, ölmek üzere olan bir trajedi kahramanı pozunda, *récamier* denen arkalıksız bir kanapeye uzanmıştı. Teni bir merhem gibi solgun ve cansızdı.

Cagliari küçümseyen bir iç çekişle, bir beyaz kaleyi *al* hanesinden *d1* hanesine yürüttü. Çırak, midesi kara-

ciğerine geçmiş, seyrediyordu. Ne yaparsa yapsın, kafasının içinde taşlar kendiliğinden yürüyor, haneden haneye atılıyorlardı. Oyunun ana çizgileri birleşiyor, çatallanıp ayrılıyor, ağaç halinde varyant halinde dallanıp budaklanıp açılıyordu. Fıskıran bir kan görmüş gibi başını çevirmek zorunda kaldı.

Cagliari gözlerini o lanet almış dört haneden ayırmaksızın, aniden şöyle dedi:

“Ee, söyleyin bakalım, mesele nedir o kurbağayla?”

Xavier yanıt verecek yerde bir öksürük nöbetine tutuldu. Sinirleri o kadar diken üstündeydi ki, aynı anda midesi de kalktı. Nasılsa kusmamayı başardı. Emprezar-yo hiç tınmadan nöbetin geçmesini bekliyordu. Sonra:

“Artık şarkı mı söylemiyor? Dans mı etmiyor? Tezek gibi sahnede yayılıyor mu?”

“Evet, Mösyö, tam öyle.”

Gözleri hâlâ satranç tahtasında, elini sadaka bekliyormuş gibi açarak Cagliari ansızın kolunu uzattı.

“Öyleyse, geri ödeyin.”

Yine mide, ah bu mide...

“Ben size o parayı kurbağanız şarkı söylesin diye ödedim, ama söylemiyor. Paramı geri verin.”

“...”

“Pekâlâ, anlıyorum.”

Emprezaryo nihayet başını kaldırıp Mortanse'a bakmaya tenezzül etti. Hatta yaklaştı bile. Çırağı inceledi, bakışlarıyla tarttı, içinden hafif bir hmmm... ile vücut hatlarını değerlendirdi, tabii -zaten bunun için icat edilmiş olan- bıyıklarının ucunu burarak.

“Gençsiniz, savruksunuz. Mangırlarınızı şimdiden dansözlerle yemişsiniz. Böyle şeyleri biz biliriz.”

“Hepsi domuz bunların,” cümlesi döküldü uzun, bıkkın kız kardeşin dudaklarından (kardeşinin kiminle konuştuğunu görmek için gözlerini bile açmamıştı).

“Bu durumda,” diye devam etti Cagliari, “size bir pazarlık öneriyorum.”

Mide, yine mide...

Birinci madde: Kurbağacının Granada Müzikholü’nde bir kez daha şansını denemesine lüzum yoktu. Buna karşılık ve ikinci olarak, bundan böyle Majestic’te çalışacaktı; bu bir bakıma kaçak sayılabilecek küçük yerde, diyordu. Xavier bulaşık yıkayacak, masalara hizmet edecek, aksesuarcılara yardım edecek, banjoları onaracaktı. Üçüncü madde, kurbağaların bazen fazla hassasiyetleri olabilir ve Granada’daki büyük lüks ve ihtişam belki hayvanın hünelerlerini felce uğratmıştır. Bu yüzden, kurbağa ara sıra deneme mahiyetinde, örneğin Saat Yutucu Psikanalist Devekuşu Écharlotte’un numarasının ardından, Majestic’te de sahneye çıkarılacaktı. Böylelikle belki müzikhol dünyasının ön saflarında yeni bir girişim için gerekli deneyimi edinmiş olacaktı. Paraya gelince, bu konu ileride ele alınacaktı.

“Majestic...” diye mırıldandı çırac.

Dostu Jeff’in de eskiden, güldürme makinesi olarak orada mı çalışmış olduğunu sordu; fakat Cagliari sertçe karşılık verdi:

“Jeff mi? Kim bu Jeff?”

“Neyse, yok bir şey.”

Cagliari uzun kız kardeşinin yanına gitti ve tabanlarına masaj yapmaya koyuldu. Birden başını kaldırdı.

“Siz hâlâ burada mısınız?”

Xavier, nezaket icabı ve kendini beğendiremediğinden dolayı özür makamında, kaleyi yürütmek değil fille piyonu almak gerektiğini söylemek istiyordu; en acemilerin bile gözünden kaçmayacak bir hamleydi bu, fakat başını eğdi ve bir şey demedi. Baş uşak tarafından fakat başka bir yoldan kapıya götürüldü. Daha önce görmediği bir koridordan geçtiler; Mortanse orada bir dizi portre

gördü; her kategoriden, her dönemden sanatçılar, bunlardan biri çırağı o kadar etkiledi ki, ayakları yere çakılmış gibi zınk diye durdu. Çok genç bir erkek portresiydi bu, çenesinde ancak üç-dört tel sakal, üstünde daracık bir köylü ceketi, bakışları tedirgin ve elinde kapağı açık bir kutu tutuyor: "Pat Fitzgablen ve şarkı söyleyen kurbağası!" Çerçevenin üzerindeki küçük bir bakır plakada şunlar okunuyordu: Shawbridge, 1901 – New York, 1919.

6

Xavier gözleri yere dikili, New York kalabalığının içinden süzülerek yürüyordu. Ara sıra yeni bir üzüntü konusu aklına geliyor, sanki hâlâ başına gelen felaketlerin dökümünü yapıyormuş da bunu neden akıl etmemiş olduğuna şaşırmış gibi, canlanan gözleriyle adeta yere düşürdüğü anahtarlarını arayan birine benziyordu. Birtakım anlamsız korku ve tedirginlik ifade eden el kol hareketleriyle, farkında olmadan, sağa sola bakıp yüksek sesle konuşuyor, ardından insanların kendisine kaçık muamelesi yapmalarına bir anlam veremiyordu. Bir robot gibi tramvaya bindi, biraz gitti, rastgele bir durakta indi; orada, ne sancak ne iskele hiçbir çıkış yolu yoktu, etrafı kalabalık tarafından sarılınca kendini metroda buldu, hâlâ kendi kendine konuşuyordu. Xavier ortadaki direğe tutunmuş ayakta duruyordu. Yanında bir genç kadın, pudra kokulu küçük yuvarlak bir aynaya bakarak dudaklarını boyuyor.

Smokinli ama üstüne yeniliği kuşkulu bir palto giymiş, ellerinin arasında bir keman kutusu tutan bıyıklı bir adam uyukluyordu. Birinin kucığında yumuk eli ağzın-

da, salyasını akıtan bir çocuk bulunan iki kadın mahalle dedikoduları üstüne konuşuyorlardı. Kasketli bir işçi, ağzının kenarında bir izmarit, gazete okuyordu. Tüm gerçeklik, en küçük parçalarına kadar, sakın ve panıltılı, orada mevcuttu.

Ama yine de tuhaf. Bir sinek gelip çırağın bilek eklemine kondu. Çırak sineğe önce kayıtsızca baktı. Sonra birdenbire, akıl durduran bir açık seçiklikle, sinek ona devasa bir yaratık gibi göründü. Hem de sadece sinek değil, çevresindeki her şey, erkekler, kadınlar, ruj, keman kutusu da. "Neler oluyor? Neler olacak?" Korku dolu bir hareketle sineği kovdu. İçinde bir felaketin yaklaşmakta olduğuna dair gayet net bir his vardı. Nefes almakta zorlandı. Boğuluyormuş, diyaframının bir davul derisi gibi patlayacağını hissediyordu. Elleri yapış yapış olmuş, alını tutkal gibi bir tere batmıştı. Panik halinde içinden, "Bayılacağım," diyordu. "Şu insanların ortasında düşüp bayılacağım. Neler olacak bana?.." İçinde korkunç bir mücadele başladı; vücudu düşmanı olmuştu. Kalbinin çarpmaya, ciğerlerinin solumaya devam etmesi için tüm iradesiyle bunlara yoğunlaşması لازمmış gibi geliyordu, kalbi de, ciğerleri de artık kendi başlarına çalışmaya devam edemiyorlarmış gibiydi. Kendini vücudundaki organlardan, onların işleyişlerinden sorumlu hissediyordu. İçinden korkunç bir çığlıkla, "Galiba ölüyorum!" diye düşündü ve bacaklarının eridiğini hissetti.

Yine de bacakları onu vagonunun dışına taşıyabildi. Merdiven ona atlatılması imkânsız bir sınav gibi geldi. Tırmanması sonsuz zaman aldı. Kendini tekrar açık havada buldu. Bereket evinden birkaç sokak uzaktaydı, yöreyi tanıyordu, kafasının içindeki yönlendirici yankıyı duyuyordu. Yürümek az da olsa iyi geldi. Sokaklar boşalıyor, insanlar azalıyor, mahalle boş bir dolaba benziyordu. Aniden, gözlerine yaş getiren coşkulu bir kendi ken-

dine acıma duygusuyla, "Korkunç yalnızım!" diye düşündü. "Hata bende olmalı." Yarı karanlık dar bir sokaktan, dövülen bir halıdan gelir gibi ağır, boğuk gürültüler işitti. İki çam yarması maganda, bir adamı tekmelerle hallediyorlardı. Adam darbelerle bir o yana bir bu yana devrilererek, artık kımıldamayan, bağırmayan cansız bir kütleye dönüşmüştü. Xavier koşmaya başladı.

Nihayet evine gelmişti. Binanın kapısına az önce bir duyuru yapıştırılmıştı.

YIKIM İHBARNAMESİ

BU BİNA HİÇBİR TARTIŞMA KABUL EDİLMEKSİZİN EN KISA SÜREDE YIKILACAKTIR. O.K. Mİ? BİNANIN KARKASI KORUNACAK, SADECE İÇİ YIKILACAKTIR.

HA HA HA HA HA HA HA HA HA HA!

İÇİ YIKILACAK! HA HA HA HA HA HA HA HA!

BU BİNAYA BUNDAN SONRA YA SALAISON SUPREME MEZBAHA A.Ş.'NİN BİR ANTREPOSU, YA DA MARY PICKFORD SİNEMA ŞİRKETİ'NİN STÜDYO VE DEKORLARI YERLEŞECEKTİR. BU KONUDA HENÜZ SEÇİM YAPILMADI, NABİZ YOKLANIYOR.

BÖYLE KARAR VERİLMİŞTİR.

EVLERİ YIKILANLARA İZLEYECEKLERİ TALİMATLAR VE KAYBEDECEKLERİ HAKLAR YERİNDE VE ZAMANINDA BİLDİRİLECEKTİR.

~ BÖYLE OLACAK, BAŞKA TÜRLÜ DEĞİL!

YIKMAK BENİM ÇOBANIMDIR!

HA HA HA HA HA HA HA!

Xavier ağzını büzerek afişi okumuştı ki, suratının tam ortasına bir parça at pisliliği yedi. Küçük oğlan koluyla çırağı göstererek sevinçten tepiniyordu.

“Vurdum baba! Herifi vurdum!”

Çocuğun babası, yıkımcı kılığında bir adam, az önce duyuruyu yapıştırandı; fırçası ve tutkal kovası hâlâ elindeydi. Xavier o anda yanağındaki bokla o kadar yalnız ve acınacak halde görünüyordu ki, oradan geçeceği tutan bir sokak köpeği ayaklarının dibinde durdu, çırağı seyretti, sonra pabuçlarından birini bir yalayayım dedi, beğenmedi ve burnu yerde, ezilmişlik ve sefaletten ibaret yoluna devam etti.

Lakayt alkışlar

“Dolayısıyla öyle görünüyor ki, bu varlığın insaninkilerden ayrı bir canı ve aklı var ve insan, ayin yapan bir rahip gibi süslemesi ve debdebeyle teşhir etmesi gereken bu şeyi sürekli olarak örtmeye ve gizlemeye çalışarak, ona bir ad vermekten ya da onu açıkça göstermekten utanmakla hata ediyor.”

LEONARDO DA VINCI
Leonardo'nun Defterleri

Birinci bölüm

1

Écharlote lastik adımlarıyla çıkageldi. Ayakları yerden kalkarken vantuz gibi bir emme sesi çıkarıyordu. Takma kirpikleri, küpeleri vardı, peruğu boynu kadar uzundu ve gagasına sürülmüş elma yeşili ruj da doğrusu göz alıyordu. Palyaço kılığında bir cüce uygun adım arkasından geliyordu, içine on beş kadar çalar saat doldurulmuş bir el arabasını sürüyordu, saatler o kadar canlı ve farklı renklerdeydi ki, bir tabak jelibonu andırıyordu. Cüce, devekuşuna takılmak için arkasından bir tüy kopardı. Kuş gagasıyla kafasına vurarak palyaçoğu kovalamaya başladı. Cüce elleriyle başını korumaya çalışarak kısa bacaklarının üstünde yuvarlanıyordu. Sağ taraftan çıktı.

Écharlote eğilip gagasını el arabasına uzattı ve bir gagalamada ilk saatini mideye indirdi. Salondan neşeyle böğüren kaba sesler yükseldi. Devekuşu ikinci saati, sonra üçüncüyü yuttu ve devam etti. Saatler kuşun midesine indikçe birbirine çarpışları duyuluyordu. Écharlote sahnenin önüne doğru ilerledi ve kocaman gözlerini seyircilere dikti.

Onu hor görüyorlardı, değil mi? Pekâlâ, o da karşılık olarak onları hor görüyordu işte. Neden onu dışlıyorlardı? Neden onların midelerini kaldırıyordu?

“Bir saat daha! Bir saat daha!” diye tempo tutuyordu salon.

Devekuşu bir öfke hıçkırığıyla sahnenin arka tarafına gitti. Bir kez daha isteneni yaptı ve bir lokmada iki saat yuttu. Tekrar öne geldi. Dengesini bulmaya çalışan bir terazi gibi uzun bacaklarının bir birini bir öbürünü hareket ettiriyordu. Boynu komik denecek bir esneklikteydi ve yutulan saatin boynun bütün kıvrımı boyunca izlediği yolu görmek harikaydı. Merhametli bir ruhun peşinde sahnenin kâh sağına kâh soluna koşuyordu. Böyle birini gördüğünü sanınca, bir patinajcı gibi iki metrelik mesafe içinde fren yapıyordu. Seyirciler keyifliydi.

Dünyanın öbür ucundaki memleketini terk etmişti, çünkü, buraya dikkat, baştan çıkarılmıştı. Sarı saçlı genç bir kâşif tarafından, adı da Tatlı Isıkçı'ydı (Salonda ısıklar). Bozkırda uslu uslu çakıtaşlarını yutmaktayken, aşktan eli ayağı donmuş, bademcikleri şişmiş Isıkçı ortaya çıkmıştı. Kendisiyle evlenirse onun insan türüne dahil olacağına yemin etmişti, düşünün! Babasının zengin bir madenci olduğuna ve bir gün Écharlotte'un vücudunu mücevher ve petrolle kaplayacağına da! Ah! Genç adamın, vaadleriyle ruhunu garkettiği şaşkınlığa acıyacak biri var mıydı burada? “Ben!” diye güvence verdi cüce, hızla sahne arkasından geçerek.

Écharlotte sesini yükseltti. Burada herkes onu bir hayvan sanıyordu, değil mi? Ama dikkat! Onun da bir ruhu vardı. Azıcık beklesinlerdi hele, bunu onlara gösterecekti! Devekuşu alelacele el arabasına koşup bir şey aradı. Saatlerin arasına baktı, bakıştırdı..., fakat mahcup bir tavırla döndü. Herhalde onu kafesinde unutmuş olmalıydı, ama bir ruhu vardı, buna yemin ediyordu.

“Sanki şeyimdeydi de!” diye bağırdı biri.

Sonra Isıkçı'nın ülkesine dönüş günü geldi. Altı ay sonra geri geleceğine söz vermişti. Fakat bir yıl geçmesi-

ne karşın hâlâ haber yoktu. Oğlanın sözünü tutmasına ancak bir felaket engel olabilirdi! Dolayısıyla onun imdadına uçmaya karar verdi. (Uçmak fiili salonda coşkunlukla karşılandı.)

Seyirci kitlesi gittikçe şirazeden çıkarken, devekuşu da kürsüdeki bir siyasi hatip gibi coştukça coşuyordu. Birleşik Devletler'e kadar yaptığı yolculuğu, sonra hayvanat bahçelerini, sirkleri, nişanlısını bulma umutlarının nasıl her defasında kırıldığını anlattı. Nihayet bir gün Islıkçı kafesinin önünden geçmişti. Koluna asılmış bir sarı-sınla! Devekuşu adını haykırmış, ama o etraftakilere söyle demişti: "Bu hayvan da kim? Onu tanımıyorum bile!" (Şiddetli alkışlar.) O zamandan beri ona hayvanmış gibi davranılıyordu, ne çok ne az. Bir yemlikte besliyorlardı, ihtiyaçlarını herkesin önünde talaşa yapmak zorundaydı! Bu ne demekti? Özgürlük ülkesinde değil miydi? Her şeyi -ülkesini, ailesini, türünü- terk etmiş, inkâr etmiş birinin Amerika'da insan haysiyeti içinde yeni bir hayata başlamasına izin verilmiyor muydu?

Kalabalığın tempolu bağırışları daha da şiddetleniyordu: "Bir saat! Bir saat!" Bu kez devekuşu kahramanca bir inatla reddetti. Sonra aptalca bir heyecanla yeniden pusulayı şaşırdı. Birisi bağırды: "Vurun şuursuza!" Bu bağırış onaylayıcı bir salvoyla karşılandı.

Bu kadarı da fazlaydı; o zaman Écharlote vakur bir tavırla başını kaldırdı. Peruğunu silkeledi, kanatçıklarını birleştirdi, derin bir soluk aldı ve *La Paloma* ezgisini terennürne başladı.

Seyirciler taş kesilmiş gibi sustu. İnsan sesinin çıkmayacağı kadar yükseklerle tünemiş son derece ince bir ses sızıntısıydı bu ve delik bir borudan kaçan hava gibi ılık çalarak sanki gökteki bir delikten süzülüyordu. Neticce dayanılmaz ve büyüleyiciydi. Devekuşu, kirpiklerini indirerek, hafifçe poposunu sallayarak, şarkı söylüyordu.

Birden kulak tırmalayıcı bir şangırtı koptu; devekuşunun karnındaki saatler koro halinde çalmaya başladı. Écharlotte kendini kaybetmiş bir halde önüne bakıyordu. Sanki pantolonuna girmiş bir fareyi düşürmek ister gibi ayaklarını silkeliyordu. Fakat saatlerin çalması durmadı. Kulisten hemen uçu çengelli çok uzun bir tür baston uzatıldı ve kuş o kadar büyük bir hızla sahneden çekip götürüldü ki, zavallının ağlamaklı bakışları, göz yumulduktan sonra insanın gözkapağının altında kalan ışıklı lekeler gibi, birkaç saniye havada parlamaya devam etti.

Yarım dakika sonra devekuşu, çağırışların ısrarına dayanamayarak, gülücükler saçarak sahneye gelip seyircilerini selamladı. Boynunu uzatıyor, kanatçıklarının ucuyla etrafa öpücükler gönderiyordu. Takma kirpiklerine asılı minnet gözyaşları içinde, "Ben psikanalistim," diye tekrarlıyordu. Nihayet bir gencin başına fırlattığı bir ısırgan demetini yerden aldı, sonra peruğunu gururlu bir jestle geri atarak, gagasına sıkıştırmış olduğu çiçeklerle sahneyi kesin olarak terk etti. Burnunda bir çamaşır mandalıyla cüce ortaya çıktı ve kuşun bırakmış olduğu dışkı lekelerini paspasla sildi.

Xavier Mortanse devrilmiş bir içki maşrapasını yerden almak için eğilmişti ki, beklendiği gibi, bir müşteri bundan yararlanıp poposuna bir çimdik attı. Oğlan, "Hiç kibar değilsiniz," diye homurdandı. Ancak Majestic müşterilerinin Xavier tarafından azarlanmaktan daha çok sevdikleri hiçbir şey yoktu.

Zaten bunlara "majestikçiler" deniyordu. Majestic denen yer olsa olsa iki-üç yüz kişi alabilecek eski bir antrepoydu. Xavier birçok kez müşteri sayısını tahmine çalışmıştı, fakat görevleri onu her işe çağırıyor, masalara servis yapması, küllükleri boşaltması, kusmukların üstüne talaş tozu atması, banjoları koşması gerekiyordu. He-

sabına kaldığı yerden devam etmek için yetecek kadar boş vakit bulduğunda da kalabalık artık aynı kalabalık değildi; bazı müşteriler gitmiş, yenileri gelmiş, masa ve sandalyelerin yerleri değişmiş oluyordu; bütün bunlar gökteki bulutlar gibi değişiyor, hesapta tekrar başa dönmek gerekiyor, sonuca varmak için pek umut kalmıyordu. Otuz kadar masa salonun “diş çukuru” denen orta bölümünü işgal ediyordu. Bunun çevresinde, ürküntü veren bir yarı karanlık içinde, elli kadar masa –ama belki de altmış ya da doksandır, nerden bileceksin?– daire şeklinde dizilmişti ki bunlara, hiç de boşuna değil, “vahşet bölgesi” deniyordu. Nihayet, duvar boyunca, sağ tarafta, hem sıska hem göbekli siluetlerle, profilden görünen, hamileler gibi durmadan göbeğini kaşıyan balon yutmuş bir magandanın işgal ettiği bir tezgâhın arkasında, barmenler, kupa ve bardak doldurma makinelerinin bu virtüöz operatörleri, hummalı bir faaliyet içindeydi. Burada ne likör ne kadınsı kokteyller ne de *frelaton* içiliyordu. Hayır, Majestic sunduğu içkinin bolluğu, ucuzluğu ve erkekce oluşuyla diğer benzerlerinden ayrılıyordu. Fıçılar ortadan kalksa ihtilâl çıkabilirdi. Zaten bu yüzden bu fıçılar hiçbir zaman eksik olmuyordu. Bunların dolduracağı işkembeler de.

Şu da var ki, majestikçilerin en sevdiği şey, bir örneğini az önce gördüğümüz sahne gösterileriydi. Numaralar, akşamın saat sekizinden sabahın saat ikisine kadar hemen hemen hiç ara vermeksizin birbirini izliyordu. En beğenilenler elbette kadınlı numaralardı. Ancak doğuştan lastik vücutlu Saint-Guy sarsakları, ileride tekrar bahsi geçecek olan Yanar-Söner Cloumzu, kaval çalan ağır adım ihtiyarlar, suratlarını korkunç şekillere sokanlar, azgın banjocular da vardı. Tabii Xavier ile uyuşuk kurbağasının numarası da bunlara ekleniyordu.

Saat Yutucu, tebdili kıyafet olsun diye gagasının üs-

tüne fûme gözlük takmış, bu numarayı kulisten izliyordu. İçin için kıskançlıktan kuduruyordu. Böylesine cici bir denizci, böylesine şirin bir şapka ama gözü o sürtükten başkasını görmüyordu! Üstelik haspanın sahnede bir şey yaptığı da yok! Solda sıfır bir kurbağa işte! Sıfır mı sıfır!.. Oğlan salonun alaylarına, hakaret ve itiş kakışlara, üzüntülü ama yine de güleç bir tepkisizlikle katlanıyordu, zira gülümsemek şarttı. Onun değeri anlaşılmamış bir sanatçı olduğunu düşündükçe, Psikanalist'in yüreği alabora oluyor ve yere bir topak bırakıyordu. Tamam, yakışıklı denizci onu görmezlikten geliyordu, bu inkâr edilemezdi, hatta ondan kaçıyor bile. Fakat kuş umudunu kesmiyordu. Bir gün o sevimli gözleri açılacak ve oğlan, iki karında var olan bir yumurta gibi, her ikisinde de aynı kalbin çarptığını anlayacaktı.

Fakat masalara bakan oğlanın cehennemi, itiraz kabul etmez bir kesinlikle, bir Karayip korsanları kardeşliği atmosferinin hüküm sürdüğü vahşet bölgesiydi. Xavier oraya giderken titriyordu. Bir gezegenin çevresindeki çerçöp kuşağı gibi salonun çevresine itilmiş, karanlık, boğucu, köhne, yüksek ateş ve loş elektrikle nabızı atan bu yerlere insan, bir daha çıkamamak korkusuyla giriyor, oraya çıkan kısa merdivene ayağını atar atmaz Xavier'nin boğazına yapışan bu kimliği belirsiz vücutların elle tutulur uğultu ve tehditler karmaşasının içinde mahpus kalıyordu. Orada umulabilecek tek bahşış ya bir küfür ya da bir yumruktu. Xavier geçerken, pis pis sırttan bir kalabalık laf atıp alay ediyor, bazıları sırtını okşuyor, gizlice eline bir şeyler sıkıştırıp ne olduğunu anlamasına vakit kalmadan hemen geri alıyordu; aniden koltuk değnekleri, adeta kendiliklerinden, koşmaya başlıyordu. Xavier' nin, ellerinde dolu kupalar, kucağında bacakları olmayan bir sakatla, ortalıkta uçuşan şapkasının peşinde masadan masaya atıldığı oluyordu ve bu dünya üzerindeki çilesi olan suyu çıkmış bir şaka...

“Durun, yapmayın, lütfen! Görmüyor musunuz, benim yekpare bedenimle ruhuma acı veriyorsunuz? Ah, bir de şu şeytan şeyinden daha az içseydiniz!..”

Gök gürlemesi gibi bir geçirti ona cevap veriyor, çıkarak, kahkahalar arasında, kupaları herhangi bir yere bırakıyor, karanlıktaki hayaletler içkilerini sinsice alıp götürdükten sonra, bütün ezikliğiyle geri dönüyordu.

Yemek yenen masaları da toplaması, ardından en az bir saati de mutfakta geçirmesi gerekiyordu. Tabaklarda kalan, çamur rengi adi bir salçada donmuş sebze yapraklarıyla, birkaç dakika içinde yemeğini yemesine izin veriliyordu. Hemen ardından bulaşık suyuna büyük dalış geliyordu; bu işte ilke olarak, iyice belirtelim: sadece ilke olarak, silindir kafalı, her dem tedirgin, gevşek tenli, dudakları sosis gibi etli, yeniyetme bir çocuktan da yardım görüyordu. Bu oğlanın adı Cloumzu idi. Xavier’ye kalsa bu ayrıntıyı oğlanın kendisinden öğrenemezdi, zira üç günlük “çalışmadan” sonra bile ağzından bir tek söz çıkmış değildi; kafası bir hapishaneydi çocuğun. Aslında ağzından çıkan tek şey, “cloum” ve “zu” idi, adı da buradan geliyordu. Bu kelimelerin hangi dilde ne anlama gelebileceğini kimse bilmiyordu. Fakat çocuk için bunların her şeyin yerini tuttuğu açıktı. Xavier’nin gelirken “Bu akşam ne var ne yok Cloumzu’cüğüm?” ya da “Bu akşam işimiz çok, ha Cloumzu’cüğüm?” diye seslenmesi boşuna oluyor, Cloumzu’cüğü cevap vermiyordu. Aslında ancak burada, orada, çabuk, ben, sen gibi çok basit kelimeleri anlayabiliyor, ayrıca bunlara anlamlı jestlerin eşlik etmesi de gerekiyordu. Ancak üçüncü akşam, servisin en sonunda, bu mahpus kafa sahneye gönderildiği zaman, Xavier onun “yanıp-sönmek” fiilinin anlamını da pek iyi bildiğini öğrendi. Son masalardaki son majestikçiler ona bağırışlar, delikanlı da yanağını oynatarak, bir arabacı gibi dilini şaklatarak, vs. kendi etrafında dönmeye başla-

mıştı. Gerçekten de ona göre yanıp-sönme buydu. Çı-
rak bu numarayı hiç beğenmiyor, yine de Cloumzu mut-
fağa geldiği zaman tebrik etmekten geri kalmıyordu;
oğlan orada, çöp çuvallarının ortasında, yüzündeki me-
lekseli tebessümle, tesis kapanıncaya kadar bütün ışıkla-
rıyla yanıp sönerек dönmeve devam ediyordu.

Xavier'nin son görevi, son sarhoşlar da dışarı atıldık-
tan sonra, azgınlara banjolarını tamir etmektir; bu rahat
rahat yarım saatini alıyordu. İş için tutkal ve seloteyp ge-
rekiyor, Xavier'nin parmakları yapışkan içinde kalıyordu.
Sonunda, yorgunluktan yerçekimine yenik düşüp buru-
nüstü masaya yapışmasın diye kendi suratına birkaç to-
kat patlatmak zorunda kalıyordu. Yine de masa servisle-
rinden gelen üç kuruş bahşişi meslektaşıyla paylaşmadan
orayı terk etmiyordu. Cloumzu parayı avucunda sıkıyor-
du, ama oraya bir çakıltaşı da konsa aynı şekilde sıkardı.

2

Yakında gerçekleşecek yıkımı haber veren duyuru
binanın cephesinde hâlâ asılıydı, fakat henüz çalışmalar
başlamamıştı. Kiracılar talimat bekliyorlardı. İnsanlar,
çok yakında yünün sonunun geleceğini bile bile, yumak-
larını eğirmeye devam ediyorlardı. Günlerin köpüğü,
çökmek üzere olan felaketin günlük galesi. Xavier eve
sabahın üçüne doğru dönüyordu. Başını yastığa koyar
koymaz, başına bir tokmak darbesi yemişçesine uykuya
dalıyordu. Ölü gibi yatağa seriliyordu. Hemen hemen
hiç rüya görmez olmuş, bu âdetinden de kopmuştu. Ya
da rüyasında sadece o durgun nehri görüyordu; kurşuni
göğün altında hep aynı kalan hayvan iskeletlerinin, dağı-

nık hayvan parçalarının sessizce akıp gittiği durgun nehir. Bu karakandan nehir belki de bir Macaristan hatırası.

Sabahın ilk saatlerinde, bitkin durumda, gözkapakları ateş içinde, geceyi tek ayak üstünde zıplayarak geçirince ne kadar dinlenirse, o kadar dinlenmiş olarak, uyanıyordu. Ablasına mektup yazmayı sürdürüyordu, görev ve menfaat icabı, fakat bazen cümleler kafasında art arda sıralanırken kalemin cümleleri izlemediğini, harfleri çiziktirmediğini fark ediyor, hipnotize olmuş gibi, şaşkınlık içinde, hareketsiz kalan elini seyrediyordu. Bu, tavuk ve yumurta problemine aklını takmadığı zamanlarda meydana geliyordu. Bu problemde neredeyse vahim bir yanlışlık vardı. Zira tavuğun var olması için, önce bir yumurtanın olması lazımdı, burası tamam. Ama durun. Yumurtanın var olabilmesi için de önce bir tavuğun var olması lazım. Xavier sonunda en başta tavuğun var olduğuna inanmaya doğru meylediyordu. Dolayısıyla tavuğu imal etmek gerekiyordu. Fakat yumurtayı atlayarak canlı varlık imal etmek mümkün müydü? Değilse, o zaman bütün akıl yürütmeler çöküyor, her şeyi saat gibi yeniden kurmak gerekiyordu: tavuk, yumurta; yumurta, tavuk. Bu durum Xavier'yi dipsiz uçurumlara atıyordu.

Saat tam sekizde, hava nasıl olursa olsun, Xavier ekibini aramaya çıkıyordu. Bunu yaparken yanına körü de almaktan hoşlanıyordu. Dilenciyle sıkı bir pazarlık yapması gerekmişti; zira Strapitchacoudou yıkılmışlardan oluşan bir seyirci kitlesi önünde bir nebze de olsa eski enerjisine kavuşuyor, üstünde güve yeniği eski terlikler ve örgüsü tel tel ayrılmış bir kuşakla bağlı, havı dökülmüş bir ropdöşambıyla ve beğenip beğenmeyeceklerini umursamadığı bigudilerle, bir şarkının baş tarafını söylüyor ya da bir dans adımı icra eder gibi yapıyordu: zikzaklar çizen bir kaçığın inişe geçiş versiyonu. Doğal olarak çırac artık yıkılmışlara para dağıtacak durumda

değildi, tam tersine. Bu yüzden, şapka açma konusunda körün ısrarlarına dayanamamıştı. Fakat şartlarını da koşmuştu: yıkılmışlardan toplanacak paranın toplamı yirmi beş senti geçmeyecekti. Kör inlemişti, burası muhakkak. Fakat Xavier sıkı durmuştu. Sonunda toplanan parayı eşit olarak paylaşacaklar, kalan bozukluğu da sırayla, bir gün biri bir gün öbürü alacaktı. Tartışma yoktu: ya al ya bırak. Kör istemeyerek de olsa razı oldu.

Bu temsillerden birinin sonunda, zayıf eliyle yıkılmışların zayıf ellerini sıkarak, hatta onlara gülümseyerek, sefaletten kurtulmak için tüm şansını deneyen ve çırağın müzikhol dünyasında yüksek yerlere erişebilecek bir nüfuzu olduğunu sanan bir yıkılmışın yapmaya çalıştığı zavallı numarayı seyretmeyi –hay hay– kabul ederek boş bir arsada dolaşırken, işte tam o anda, henüz genç denilebilecek bir adamın sırtına binmiş, dişleri kırılmış yaşlı kadın ne pahasına olursa olsun kurbağacıyla konuşmak istedi. Yüksek sesle konuşup bol bol açıklama yaparlarsa, dillerini o dili bilmeyen birinin anlamasını sağlayacaklarına inananlar takımındandı. Tercüman arandı, ama önce konuştuğu dilin hangi dil olduğunu bilmek gerekiyordu. Bozuk Latinceyle makineli tüfek karışımı bir şeydi bu dil. Yaşlı kadın derdini anlatmaktan neredeyse umudunu kesiyor, bu da onu acınacak bir hale sokuyordu, zira çırağı bir tehlikeye karşı uyarmak ister gibi görünüyordu. Yere indirilmesini istedi. İnince önlüğünün altından bir tomar kâğıt çıkardı ve herkesin şaşkın bakışları altında bunların "Amerikan Yıkımcılık Dergisi"nin bir sayısı olduğu görüldü. Bu dergi nasıl olup da bu zavallı ihtiyarın eline geçmişti? Kadına dinî bir tedirginlikle karışık bir saygıyla bakmaya başladılar. Kadın çengel parmaklarıyla dergiyi açtı ve Mortanse'a uzattı. Çırak sayfada şunları okudu: "HOŞ GÖRÜLEMEZ HALE GELME RİSKİ TAŞIYAN BİR DURUM. Bozguncu

bir eleman suç niteliğinde gösterilerle halkı isyana teşvik ediyor." Bütün anlayabildiği bu kadardı, zira makale, yıkımcıların gizli dili *stratakorekçe* yazılmıştı. Fakat sayfada oldukça kaba çizilmiş bir resim de vardı ve bu resimde Xavier (şapkası, kurbağası ve tavşan tebessümüyle) tanınabiliyordu. Yanında yıkımcı kılığında bir tip vardı, çırağa yüzünde büyük bir öfke ifadesiyle bakıyordu; tam olarak kendi parmağına çekiçle vurmuş bir adamın yüz ifadesiyle. Fakat Xavier yaşlı hanımı teselli etmek istedi: onun niyetleri hakkında yanılıyorlardı, burası muhakkaktı, herhalde birisi ona iftira etmişti, ama işte herkes görüyordu ve tanıklık edebilirdi ki, o ve Strapitchacoudou kötü bir şey yapmıyorlardı, hem özgür bir ülkede değiller miydi? Kadın, çok yaşlı insanlara özgü dramatik hareketlerle başını sallıyor, ellerini göğe kaldırıyordu.

"Bize katılın," dedi biri. "Sizi koruruz."

"Bunu yapmam mümkün değil. Her neyse, bu önemli bir şey değil, emin olun, tehlike peşimde değil."

Xavier daha sözünü bitirmemişti ki bir polis müfrezesi ufukta gözüktü ve sokak ânında delik bir sepet gibi boşaldı. Polisler, elleri bellerinde, kalabalığın dağılışını sert ve kuş uçurtmaz bakışlarla izliyorlardı. Öğle sonrası akşama dönmek üzereydi. Şurada burada okkalı balgamlar gibi ağır yağmur damlaları, tokat sesleriyle asfalta vurmaya başlamıştı. Körle çırak da, masumane, el ele uzaklaştılar, adeta iki okul çocuğu gibi.

3

Sıra kadınların gösterisine gelmişti. Sarhoşlar sahneye yaklaşmış, yumruklarıyla dövüyorlardı. Sinirli min-

yonla kamyoncu kılıklı iri yapılı kadın sahne almışlardı. Çıplak, sırtüstü uzanmış, bacaklarını seyircilere doğru açmışlardı. Her ikisinin içine de birer lastik bebek çenesine kadar sokulmuştu. Bu, vajinal fırlatma numarasının çıkış pozisyonuydu. Numara, ellerini kullanmaksızın, ıkınarak bebeği mümkün olduğu kadar uzağa fırlatmaktan ibaretti. Ve bunu yaptılar: sinirli minyonun bebeği nerdeyse on iki metre öteye, kamyoncu kadının ki ise ancak dört metre öteye, sahnenin dibindeki sarhoşların üzerine düştü. Ama hepsi bu kadar değildi, şimdi de iki kadının seyircilerin arasına dalıp bebeklerini geri almaları gerekiyordu. Seyirciler ragby oyuncularını gibi bebekleri masadan masaya fırlatıyorlar ve oyunun bu ayağında kamyoncu kadın öne geçiyordu. Bu etap korkunç bir kargaşa yaratıyordu. Sonunda birinci olarak sahneye çıkıp bebeği gol sepetine koyan, irikıyım kamyoncu oldu. Zafer anlamında kollarını salladı, vs., çılgınca alkışlandı. Kadın altmışlarında olabilirdi.

Xavier, masa silme bezi omzunda, elleri belinde, her şeyi büyük bir ciddiyetle seyrediyordu. Bu gösteri zihninde çeşitli düşüncelere, sorgulamalar, sonu çıkmaza varan tahmin ve varsayımlara yol açıyordu. Rüyalarından uyanması için sarsılması gerekiyordu.

“Tamam, tamam, geliyorum!” dedi, ısrarla içkisini isteyen bir majestikçiye.

Ve çırak, eli kolu içki kupalarıyla dolu, kalabalıkta itilip kakılarak, karmakarışık olmuş masaların arasında tekrar koşuşturmaya başladı.

Nihayet ortalığa bir dakika kadar bir sükûnet geldi. Xavier bundan yararlanıp başını tezgâhın çinkosuna dayayarak ayakta uyuklamaya başladı. Birisi onu kemerinden yakaladı.

“Sen,” dedi bu birisi, “seni tanıyorum. Adın Xavier ve yıkımda çalışıyorsun.”

Adamın dediğine çok dikkat etmek gerekiyordu, çünkü şimdiden kafayı iyice bulmuş, dili bayağı dolaşmaya başlamıştı.

"Peki sen, beni tanımadın mı?"

Xavier gözkapakları arı sokmuş gibi şiş bu sarhoş suratını inceledi. Adam taburesinde zor duruyordu. Gerçekten de Xavier'de bir anı uyandırır gibiydi.

"Rosette. Senin bitişiğinde oturan kadın. Ben onun nişanlısıyım. Yani, idim."

"Ya, demek öyle."

"Hey, Larry, iki bira daha!"

"Zaten yeterince içtiğini düşünmüyor musun Benjie?" dedi barmen. "Bu akşam ringe çıkacağını unutma."

Benjie sorun yok demek ister gibi belirsiz bir işaret yaptı ve Xavier'ye döndü.

"Hatırlıyor musun, şu zavallı kızcağızın (geğirti) yanarak öldüğü akşam ben de oradaydım."

"Peggy," dedi Xavier.

"Alt tarafı bir isim. İnsan fazla bir şey değil."

"O Peggy'ydi. Bu bile hiç demek değildir."

"Eh, evet."

"İnsan ölüyor diye önemli bir şey sayılmayacak mı?"

Benjie bu tür şeyler düşünmek için kullandığı sermayeyi tüketmişti. Bir gayret beynini kurcaladı. Örneğin, neden içmekteydi şu anda? Birden hatırladı.

"Evet, 'idim!' çünkü, düşün bir kere, Rosette beni def etti. Biliyor musun kim için terk etti beni? Bir yıkımcı ağası için yaptı bunu! Sen de yıkım işinde çalışıyorsun, doğru mu değil mi?"

Ve tehditkâr bir tavırla Xavier'yi yakasından tuttu. Sonra yüz ifadesi yumuşayıp alıkça bir gülümsemeye dönüştü. Şefkatle Xavier'nin yanağını okşadı.

"Ama seni severim. Neden bilmem, senden hoşlanıyorum."

“Tebrikler.”

Salondan yeniden kulakları sağır eden bir gürültü yükseldi, zira iki yeni yarışmacı kadın sahneye çıkmıştı. Benjie çırakla konuşmaya devam ediyor, fakat seyircilerin şamatası iştmesine engel oluyordu. Sıra klasik, memelerle ağırlık çekme yarışına gelmişti. Herkes masaların üstüne çıkmıştı. Xavier başını iki yana oynatarak bacakların arasından sahneyi görmeye çalışıyordu. Yine pantolonundan tutulup çekildi.

“Niye bana yanıt vermiyorsun?” diye bağırdı Benjie ta kulağının içine. “Adım Benjamin Thurber diyorum sana!”

Xavier kendisine uzatılan kısa parmaklı ve nasırlı eli umursamazca sıktı. Sarhoş, kulağının içine bağırmaya devam ediyordu.

“Görüyorsun ya, işe beş bira içerek başladım; sonra üç tane daha içtim; sonra, görüyorsun işte, sadece iki tane. Tuhaf şey değil mi, daha az içtikçe daha çok sarhoş oluyorum.”

Bayağı uğraşarak Xavier’ye göz kırptı.

“Niçin gülmüyorsun? Bu babamın eski esprilerinden biri. Babamın esprilerini komik bulmuyor musun?” diye ekledi, aniden kavga arar gibi bir tavra girmişti.

“Öz... rim, ama öte... salara da ser... malıyım!”

“Ne? Hiçbir şey duymuyorum!”

Bu sefer de Xavier sarhoşun kulakkepçesinin ta içine bağırdı:

“Öteki masalara da servis yapmam lazım!”

Ve gidip tekrar majestikçiler girdabının içine daldı.

Daha sonra, kudurmuşların numarası da bittiği için, Xavier banjoları onarmak için kulise geçti ve orada, fümme gözlüklü ve boynu tasmalı Écharlotte’la karşılaştı. Kaba bulduğu ve infial duyduğu kadınlı gösteriye ateş püskürüyordu. Çırağın yolunu kesti. Her akşam onu böyle kuliste bekliyordu; bu, personel arasında açık saçık

şakalara vesile oluyordu. Xavier, başı yerde, "Affedersiniz Matmazel," demekle yetinerek Psikanalist'in yanından dolandı. Ona "Matmazel" denmesi, çırakta var olduğunu vehmettiği duyguların kendindeki karşılığının önüne atılan kemikti. Zevkten ayağı yeri tapışlıyor, kışından da bir şey ayrılıp lop! diye yere düşüyordu.

Xavier iki elinde birer banjo, bara doğru geldi. Vakit geç olmuştu, az sonra salon kapanacaktı; yalnız Yanar-Söner Cloumzu'nün numarası kalmıştı. Benjie ise biraz öne eğik, bir mantar gibi hâlâ taburesinde oturuyordu.

"Rosette," diye acıklı acıklı sızlanıyordu. "Rosette'im benim! Beni bırakıp bir yıkımcı ağasına gitti!"

Bu düşünceye, insan yutan kumlara düşmüş gibi, derinlemesine dalıyordu. Derken, gururla horozlandı:

"Benim böyle orospu takımıyla işim yok! Kutsal kâse adına, içki verin!"

Gösteri sorumlusu ateş püskürerek geldi; Willie Lamothe'a benziyordu.

"Ha, demek burdasınız! Bi de gene domuz gibi serhoş, meyhane direğim! Ringe nası çıkıcang bu halinle? Sen zaten çoktan nakavut olmuşsun!"

Boksör, tamam, tamam, problem yok makamında gevşekçe elini salladı. Dediğini kanıtlamak için son göz yaşlarını içine çekti, Xavier'nin omzuna tutunarak ayağa kalktı. Gözleri sımsıkı kapalı fakat bardağı hâlâ elinde, birkaç sarsak adım atmayı denedi, sonra Kanada geyikleri gibi başı önde, yanlamasına yere yıkıldı, bir sandalyeye takılıp takla attı ve sonunda her türlü bilincini kaybederek talaş tozunun içine yamyassı yayıldı.

"Nedeng bu kadar içirding buna, sersem şey?"

"Ben içirmedim," diye kendini savundu Xavier, bu suçun da kendisine yüklendiğini görmenin şaşkınlığıyla. "Ringe çıkacağını bile bilmiyordum. Sahi, ringe çıkmak ne demek?"

"N'aapıcaaz şimdi?" dedi sorumlu, Benjie'nin hamurlaşmış gövdesini kaldırmaya çalışan iki kapı görevlisine. "Biletlerin üçte ikisi satıldı bile."

"Pof, Benjie Thurber zaten köftenin teki," dedi kapı görevlilerinden biri filozofça. "Nasıl olsa her zamanki gibi kötüye yiyecekti. Yerine hangi hıyarı koysan aynı işi görür."

Sorumlu, gözleri parlayarak yırtıcı bir tavırla Xavier'ye döndü.

"Ringe çıkmak ne demek bilmiyom deding, di mi? Şimdi öğrenicen işte."

"Ya. Peki banjolar ne olacak?"

Kapı görevlileri kaba kaba gülmeye başladılar.

"Boş verg banjoları," dedi sorumlu, enstrümanları çırağın elinden çekip alarak. "Bu akşam şu serhoşung yerine ringe seng çıkıcang."

4

Boks maçı Majestic'ten iki adım ötede bulunan ve arka sokaktan girilen sosis fabrikasında yapılacaktı. Hava nemli ve serindi, insanın dizlerini görmesini engelleyecek kadar sis vardı. Kör de oradaydı, dostuna sürpriz yapmış olmaktan pek mutluydu. Kendisine sadece yirmi kuruşa mal olan bir hayırseverin kılavuzluğu sayesinde oraya gelebilmişti.

"Bak hele! Bu siz değilseniz ne olayım!" dedi Xavier.

Ve ona hemen eve dönemeyeceğini, çünkü bir yere gideceğini açıkladı.

"İyi de, nereye gidiyorsun can dostum?"

"Ringe çıkma işini öğrenmeye."

Kör alarma geçmişti bile. Ringe çıkmakla ne demek istiyordu dostu?

“Henüz bilmiyorum, ama gidince öğrenecekmışım, öyle dediler.”

Daha fazla açıklayacak vakti olmadı, ensesinden tutup sürüklediler. Kör de gözünün yaşına bakılmadan kenara itildi. Xavier, bir yanında kapı görevlisi bir yanında gösteri sorumlusu, ilerliyordu. Sadece kelepçeleri eksikti. Strapitchadoudou’nun kutusunu böğrüne bastırmıştı. Oluklardan gelen hafif şırıltı sesleri çırağı ürpertiyor, ağır bir şarküteri kokusu da burun deliklerine yağ yağ sıvanıyordu. Merdivenler duvarlar boyunca zikzaklar yaparak iniyor, zeminden iki metre yukarıda bitiyordu. Çırak kendi kendine böyle merdivenlerin kimin işine yarayabileceğini soruyordu. Ayakları görünmeyen su birikintilerine dalıyor, bu da ürperişini artırıyordu. Aniden karşısına çıkan bir kedi her üçünü de titretti. Bir yerlerde köpekler havlıyordu, herhalde havlamak için bir sebepleri vardı. Nihayet ağır madeni bir kapı açıldı, alacakaranlıkta soluk bir ışık dörtgeni belirdi ve sosis fabrikasına girdiler.

Duvarları çimento sıvalı koridorlardan geçtiler, sonra kendilerini vestiyerde buldular. Burada gayet keskin sportif bir koku, her yere hâkim olan is kokusuna karışıyordu. Duvarlar boyunca sıra sıra fiçılarda fileto halinde kesilmiş, yaklaşılnca kokuları insanın başını döndüren ve dumanlanmayı bekleyen cansız somonlar vardı. Tavan-
dan, jelatinsi havada donmuş iki ampul sarkıyordu. Daha neler yoktu ki!.. Üçte ikisi kırılmış, hayvan ağızları gibi açık metal çekmeceler, yetim ve tek kalmış düşünceli çoraplar, kararmış kan lekeli bir süveter, bir takma dişin üst takımının yarısı, paslı bir tornavida, bezler, boğazı sıkılmış gibi dilini çıkaran bağciksız bir espadril ve buna benzer şeyler ve de bir zenci. Bu sonuncunun derisi çiçekbozuğu, dişleriyse uluslararası ölçekle, piyano tuşları gibi

lekesizdi. Kimsenin gözünden kaçamayan dişler; çünkü sahibi boyuna gülüyordu. Çırak içinden, "İşte dünyanın doğru tarafında doğmuş biri," dedi. İşin aslı ise şuydu, zenci kendine meskalin şırınga etmişti ve Xavier'yi minicik görüyordu; kolları eğilmeden tabanlarını kaşıyacak kadar uzundu, burnunun yerinde de çekiç şeklinde alaca bulaca bir penis vardı; Xavier'nin her ağzını açışında buradan makineli tüfek gibi kuşlar fıskırıyordu.

Xavier çılgınlar gibi çırpındı, kendini bir sandalyeyle savundu, adamları, kendini pencereden atmakla tehdit etti. Kapı görevlisi, boksör formasını giydirmek için soyunmasını önermişti. Bu çılgın inat karşısında beyni çözüm makinesinden farksız olan gösteri sorumlusu, Xavier üstündeki çizgili elbiseciği, camgöbeği gömleciğini, papyoncuğunu korursa daha da parlak bir etki yaratacağına hükmetti; hatta ne bahaneyle olursa olsun başından uzaklaşmaması için şapkasına bir lastik takacak kadar ileri gidildi. Bunun dışında kendisine iki siyah top verdiler, bayağı ağır iki top ve zenci چراغın ellerini bu topların içine soktu. Boks eldivenlerini göstererek: "Balloon? Balloon?" diyor, Xavier de uslu uslu tekrarlıyordu: "Balun." Meskalin bağımlısı zenci buna kahkahalarla gülüyordu. (Aslında o sırada Xavier'yi penguen gibi görüyor, bir penguenin konuşabilmesini dayanılmaz derecede komik buluyordu.)

Mortanse masanın üstüne oturmuş, sarkan bacaklarını küçük kızlar gibi sallıyordu. Sırtına payetli bir tür ropdöşambr koymuşlardı. Hâlâ kıs kıs gülen zenci eldivenleri bileklerine bağlama işinin sonuna gelmişti. Şimdi bunların ne işe yaradığını penguen anlatmak kalıyordu. Zenci sırayla bir burnunu bir yumruğunu göstererek, sanki o siyah topları ellere geçirmekle anatominin bu iki parçası arasında yeni ilişkiler kurulduğunu anlatmak istiyordu. Fakat penguenin topları koklaması, gagasını hafif-

çe değdirip çekmesi boşunaydı, buradan nasıl bir sonuç çıkarmak gerektiğini anlamış gibi görünmüyordu. Zenci, pek tabii yine gülmekten kırılarak, tekrarladı: "Balloon? Balloon?" "Evet, evet. Balunlar," diye karşılık veriyordu Xavier, tamam tamam, anlaşıldı gibilerden ve aklına zenci kadınların memelerini getiren boks eldivenlerini seyretmeye devam ediyordu. Hâlâ kararsızdı. Bir ara kurbağa kutusunu ne yapacağını sordu. Sorumlu kutuyu açık çekmecelerden birine koydu.

"Gösteriden sonra buradan alabilirsin."

Xavier, zenciyi felsefesiyle baş başa bırakarak, yine yanında iki muhafızı olduğu halde, gösteri salonuna getirildi. Bunu beklemeyen çırak hayli şaşırды. Seyirci dolu derme çatma tribünler, arenanın çevresinde bir U oluşturunuyordu. Bunların arkasında antrepo geniş, boş ve çıplaktı. Güçlü projektörler arenanın üstünde yakıcı bir ışık piramidi oluşturunuyordu. Bir fırtına uğultusu havayı dolduruyor, insanın başını döndürüyordu. Üçü de, halatların hemen altına konmuş tahta bir banka oturdular. Seyirci kitlesi rüzgârda ağaç yaprakları gibi hışırdıyordu.

Sorumlu, Xavier'ye şöyle dedi:

"Kurallı bir güreş numarası daha kaldı. Ondan sonra sıra sana gelecek."

Çırak başıyla evet işareti yaptı. Kapı görevlisi yine kaba kaba güldü.

Tıknaz bir kas kütlesi çıkageldi ve Xavier'yi işaret etti.

"Bu hıyar da kim?"

Sorumlu, Benjie Thurber'in başına gelen aksiliği anlatmak zorunda kaldı, tıknaz kas kütlesini de Xavier'ye takdim etti: "İşte antrenörün."

"Antrenörüm," diye tekrarladı Xavier.

"Hiç olmazsa iyi bir sağın var mı bari?" diye sordu kas kütlesi.

Boksör ırağı, zenci memesi toplardan birini burnuna sürterek kaşımaya çalışıyordu. Sorulan soru üstüne düşünüyor, mantıklı bir yanını bulamıyordu. Kendini affettirmek ister gibi bir gülümsemeyle omuzlarını silkti. Antrenör, gösteri sorumlusuna döndü:

“Yahu bu gerçekten andavallının teki!”

Görevli pis pis sırttı, sorumlu ise yanıt vermeden, garip bir şekilde gülümsedi.

Andavallı etrafına bakıyordu. Arı dolu bir kovana benzeyen kıpır kıpır bir kalabalık. İnsanlar bahis tutuşıyor, kfrleşıyor, birbirlerinin suratına tkryorlardı. Kavgalar başıyor, fakat bir inzibat gücü hemen müdahale edip ateşı düşürüyordu. Numaracı tavırlı tipler, ellerinde piyango biletleri, tribünden tribüne dolaşıyorlardı. Giriş kapısının yanından içecek ve sosisli sandviç almak da mümkündü.

Sonra çırağın dikkati kollarının ucuna aşılanmış olan siyah toplara odaklandı. Boks denen şeyin bu olup olmadığını sordu kendi kendine; kollarının ucunda yumruk yerine zenci memeleriyle, suratları kasılmış bir kalabalığın içinde oturmak. Ama birdenbire seyirciler bağrışımaya başıladı, zira greşıiler arenada boy gstermişılerdi. Sol köşede Pick, sağ köşede Pock yer alıyordu.

Pock’un kafasında onu ekirgeye benzeten turuncu deriden bir külah vardı. Şimdiden tere batmış olan Pick’in göğsü, sanki bir siyah suyosunu sıvası çekilmiş gibi, sık kollarla kaplıydı. Hakem kurallar gereği anlamlı jestlerle iki yanşımacıyı uyulacak etik kurallar konusunda bilgilendirdi. Sonra iki sporcu birer dizlerini mindere dayayarak birbirini omuzlarından kavradılar ve kurallı güreş başıladı. Seyirciler bir et parçasına hamle eden köpekler gibi arenanın kenarına yığıldılar.

Kimisi Pick’i kimisi Pock’u tutuyordu. Pick yandaşılarıyla Pock yandaşıları orada burada sa saa baş başa gel-

me aşamasındaydılar. Tribünlerde, coşkudan aşka gelerek, önünde oturanın şapkasını başında ezenler oluyordu. Kendini tutamayan bir hanım gömleğini, bluzunu ve son olarak sutyenini fora edip çılgın gibi arenaya fırlattı; iç çamaşırları hakemin başına isabet etti. Xavier boynunu uzatıyor, güreşçiler arasında olup bitenleri yarım yamalak görebiliyordu. Kalabalığın bir kısmı Pick diye bağırınca o da Pick diye bağırıyor, öbür kısmı Pock diye bağırınca o da Pock diye bağınıyordu. Fakat gördüğünü pek iyi anlayamıyordu. Bu iki adam dans etmeye çalışıyordu da, hareketlerini birbirlerine mi uyduramıyorlardı?.. Tribünlerden atılan bir sandalye az kalsın sırtına iniyordu.

Anlatılmaz bir sallan yuvarlan hareketinin ardından Pock hasmının altına düştü ve açık açık apışarasını ısırdı. Seyircilerin protesto böğürtülerinden tavanın sıvaları az daha dökülüyordu. Maalesef tam bu anda, doğruluk ve tarafsızlığı sorgudan azade olan hakem sol potininin bağının iki ucunun eşit olup olmadığını kontrol için yere eğilmiş bulunuyordu. Seyirciler inanamamışçasına bakıyorlardı. Böyle bir şey şimdiye dek görülmemiştir! Bu kadar üçkâğıtçılık da fazlaydı artık! Onları enayi yerine mi koyuyorlardı?..

Bundan sonra güreşçiler birbirlerine, kimin Pick kimin Pock olduğu anlaşılmayacak kadar girift oyunlar uyguladılar. Seyircilerin kafalarını kaşıyarak bu yumağı çözmeye çalıştıkları karışıklık ânı. Sonra güreşçiler kendiliklerinden çözüldüler, birbirlerinden kurtulup patlamış mısır gibi hopladılar ve Pock kendini yüzükoyun yerde, hasmını da üstünde buldu. Hasmı kafasını kavramış, çenesinin altından var gücüyle geriye doğru kanırtıyordu. Pick taraftarları bağırıyordu: "Bir, iki, üç! Bir, iki üç!" İş hakeme düşüyordu, ama ne yazık ki o, halatların üstünden eğilmiş, sekizinci sıradaki bir seyirciyi parmağıyla burnunu karıştırdığı için azarlıyordu.

Pick uluyordu: "Adalet! Adalet!" Fakat her zamanki gibi kendini göstermiyordu. O zaman artık kendini tutamadı. Taraftarlarından da cesaret alarak tüm gücüyle son bir kez daha kanırttı ve Pock'un başını kopardı. Yenilen güreşçinin boynundan dumanı tüten bir tür salça fışkırdı, kızıl ve kahverengi bir sıvı halinde mindere yayıldı. Pock taraftarları da, durumu düşünüp tarttıktan sonra, Pick'çilere katıldılar. Salon tımarhaneye döndü. Galip güreşçi hasmının maskeli kafasını eliyle havaya kaldırarak herkese gösteriyordu. Pock'un başsız gövdesi ise tavuklar gibi yerde kendi kendine hoplayıp duruyordu. Hakem gönülsüzce Pick'in galip geldiğini kabul etmek zorunda kaldı. Elini tutup havaya kaldırarak Pick'e arena çevresinde bir tur attırdı. Pick gururdan uçuyordu: "Adalet! Adalet!" Gösteriye davet edilmiş dokuz yaşında izciler ellerini patlatacak gibi çırpıyorlardı.

Yarım düzine zenci arenayı tribün olmayan tarafa doğru çektiler. Sosisli sandviçlerinin ekmeklerini Pock'un hâlâ sıcak olan kanına banmak isteyen fanatikleri uzaklaştırmak gerekiyordu. İnsanlar, hem kızgın hem memnun, dans ediyor, birbirlerine sandalye fırlatıyorlardı. Nihayet U'nun ortasına trambolini getirdiler.

5

Kapı görevlisi, antrenörün de yardımıyla Xavier'yi bir bankın üzerine yatırmıştı; büyük bir kupa birayı suratına boca ederek, dört el birden girişerek bayılmış oğlanı ayıltılar. Çırak, birkaç saniye nerede olduğunu bilemeden, gözlerini faltaşı gibi açtı. Sonra paniğe varan bir endişeyle "balun" ları boynuna götürerek, başı hâlâ yerinde mi

diye kontrol etti. Gösteri sorumlusunu bir gülme tuttu.

"Korkucak bi şey yok. Boks yapacaksın, güleş diil."

Bir sunucu küçükdilini titreterek gösteriyi anons etti: "Bayanlar, Baylar, trambolin üstünde boks maçı!" Antrenörler sporcularıyla birlikte ringe çıktılar. Xavier' nin bacakları gevşemişti. Ona ne yapacaklardı acaba? Balunlar neye yarayacaktı?.. Ringin tabanının, ayağının altından kaçışına şaşırdı. Dengesini kaybetti ve kendini eli ayağı karışmış halde halatlara dolanmış buldu. Gösteriden anlayan seyirci kitlesi bu ilk marifeti beğendi. Antrenör iyi bir başlangıç yaptığını söyledi. Xavier' nin halatlardan kurtulmasına yardım edildi.

"İyi ama bu ne demek oluyor, bu acayip zemin de ne?" diye sordu.

Bunun bir trambolin olduğunun ona açıklanması gerekti.

"Yoo, olmaz," diye müdahale etti hakem, otoriter bir tonda.

Neden olduğunu sordular.

"Kıyafeti. Kurallara uygun değil. Böyle boks yapılamaz."

Kapı görevlisi birinci sınıf argümanlarla işe karıştı. Hakemin, gösteri sorumlusunun samimi bir dostuna beş yüz dolar borcu vardı. Sorumlu hiçbir şey demeden başıyla kabul etti. Hakem itirazını geri çekti.

"Ama kemer olmaz, buna izin veremem. Kemerini çıkarması lazım."

Xavier' nin meşin kemeri çıkarıldı. Çırak pantolonunun içinde serbest uçuş halinde kaldı. Kapı görevlisine döndü:

"Gösteriden sonra tekrar takacaksınız ha, söz veriyor musunuz?"

"Yeminle!" dedi görevli ve trambolinden iner inmez bir seyirciyle pazarlık ederek kemeri ona 1,35 dolara sattı.

Antrenör Xavier'yi pazısından yakaladı.

"Söyleyeceklerimi iyi dinle. Sana bir tavsiyede bulunacağım, bir tek, fazlasını yapamam, bununla idare etmeye çalışacaksın. Tamam mı?"

Çırak toplarından biriyle düşen pantolonunu tutmaya çalışarak, dinlemek için başını eğdi.

Hasmının ayak oyunlarına dikkat etmesi lazımdı. Hasmı bu konuda virtüözdü. Dikkati onun büyüleyici ayak oyunlarına takılıp kalacak olursa, o da bundan yararlanırdı suratına saçları yapıştırırdı.

"Yumruklarını ve suratını izlemen gerek, sadece bunları ve her dakika, yoksa..."

"Ayak oyunları," diye tekrarladı Xavier, dersini öğrenmiş bir tavırla.

Gök gürültüsünü andıran alkışlar arasında sunucu adı geçen hasmı açıklamıştı. Vücuduna yapışık çizgili bir mayo giymiş bu boksör kabloları asılarak yerinde zıplıyordu. Sonra, şampiyon sıfatıyla, zenci memelerini başının üstüne kaldırarak seyircilerini selamladı. Mandrake tarzında ince sivri bıyıkları vardı. Pazıları halat düğümleri gibiydi. Sunucu kalabalığa şampiyonun adının Douglas Fairbrown olduğunu açıkladı.

"Memnun oldum!" diye seslendi Xavier, ellerindeki toparları megafon gibi ağzına götürerek.

Fairbrown burun deliklerini oynatarak Xavier hakkında ne düşünmeye tenezzül edeceğini belli etti. Sonra geri doğru üçlü bir ters takla atarak başının üstünden sıçrayıp bacakları bitişik, kolları V şeklinde havada, ayak üstüne düştü. Seyirciler alkışladı, tabii Xavier de.

"Bravo!" diye bağırdı.

Sunucu tekrar sözü aldı:

"Şimdi deee! Sağ köşedeeeee! Kilolar ve kilolarca ağırsiklet! Selamlayalım kendisini sayın seyirciler! Benjie 'Biftek' Thurber!"

Kafası kızan bir seyircinin fırlattığı hardallı bir sosis parçası sunucuya yanıldığını anlattı. Adam, gösteri sorumlusunun kendisine işaretler yapıp durduğu Xavier' nin köşesine gitti. Sorumlu, sunucuya sporcularda bir değişiklik olduğunu anlattı ve eline bir kâğıt parçası tutuşturdu. Sunucu biraz tereddütlü adımlarla trambolinin ortasına döndü.

"Peki, tamam, herkes yanılabilir, Bayanlar, Baylar! Ne diyorduk? Demek ki sağ köşedeee! İlk kez ringe çıkamaan! Bir tabureden biraz fazla çekeen! Xavier X. Mortanse ve küçük şapkası!"

Gülüşler duyuldu ve de ironik alkışlar. Majestic müdavimlerinden biri haykırdı: "Kurbağaların vaizi!.." Trambolinde sendeleyerek Xavier kalabalığa tereddütlü bir tebessüm gönderdi, balunuyla "by by" yaparak selamladı. Omuzlarından ropdöşambr alındı ve dişlerinin önüne bir dilim limon yapıştırıldı.

"Kendini elinden geldiği kadar koru," dedi antrenörü. "Açıldığını görürsen esaslı bir sağ çak."

Hiçbir şey anlamayan çırac başıyla evetledi. Bir çan sesi yankılandı, Xavier sesin nereden geldiğini anlamaya çalıştı. İrkildi; seyirciler yine ringin çevresine yığılmıştı. Bazı eller kendisini ayak bileklerinden tutmaya çalışıyordu. Xavier trambolinin ortasına doğru itildi.

Limonun ekşiliği tüylerini ürpertiyor, bir bebek gibi yüzünü buruşturuyordu. Büyülenmiş gibi Douglas Fairbrown'un jimnastik figürlerini seyrediyordu. Herif sanki baktıktan ibaretti, her adımda yeni bir bacağı çıkıyordu. Bilekleri çenesinin altına doğru kıvrılmış, kolları bir lokomotif gibi hareket ediyordu. Çırağa doğru bir yaklaşma manevrası denedi. Mortanse o zamana dek kolları iki yana sarkık, ağzındaki limonu emmekle meşgul olmuştu. Ara sıra, topuyla burnunu ya da kucığını kaşımaya çalışıyor, kendisi için de jimnastik adımları atma sırasının

gelmesini bekliyor, ama buna pek cüret de edemiyordu.

Kolun havada değirmen kanadı gibi dönüşü müthiş oldu; Fairbrown çırağın suratının ortasına esaslı bir balun vuruşu çaktı. Xavier bir an için şimşek gibi bir vizyonla kendini tavana yatay olarak gördü, sonra trambolinin yaylanmasıyla, son derece şaşırılmış olarak, dudaklarında yolunu yitirmiş bir tebessümle, kendini tekrar dikey durumda buldu. Şimdiden etrafıyla ilgili bilinci zayıflamıştı. Ringdeydi, ama aynı zamanda salonun bir yerinden rüyadaymış gibi olan biteni seyrediyordu. Şimdi her şey ağır çekimde ilerliyordu: salondaki suratlar ve kovan uğultusu ve kanguru gibi etrafında zıplamaya devam eden Doug Fairbrown. Çırak küçük adımlarla, ayakları birbirine dolanarak köşesine döndü ve eğilerek halatların arasından çıkmaya yeltendi.

"Nereye gidiyon?" diye bağırdı antrenör, salondan yükselen yuhaları bastırmak için.

"Mmcrimfstana."

Antrenör ağzından limonu aldı.

"Macaristan'a," diye tekrarladı Xavier, uykuda gezer gibi.

Gösteri sorumlusu yaklaştı.

"Beni iyi dingle, sersem. Eğer maçı bırakıp giderseng, bilet paralarını song meteliğine kadar sana ödetirim!"

Xavier iyice sersemlemiş bir uysallıkla pekâlâ dedi. Çeyrek limon yine dişetlerine yapıştırıldı. Yine halatların iç tarafına geçti ve seyirci bunu sevinç bağırışlarıyla karşıladı. Xavier onları balunuyla gevşek gevşek selamladı. Kara çelikten yirmi tonluk bir top saatte sekiz yüz elli kilometre hızla gözlerinin arasına çarptı. Dirseği halatlara dayalı, neye olduğunu bilmeksizin belli belirsiz gülümseyerek, oldukça sıkıntılı bir yolculuk yaptı. Ağzından üç küçük çakıtaşı halinde dişlerini tükürdü; çeyrek limon boğazıyla midesi arasında takılmış kalmıştı.

Fairbrown, bir piskoposun kendini beğenmişliğiyle şaşkın seyircilerin önünde fırlıdak gibi dönüyor, çeşitli figürler icra ediyordu. Fakat yanlışlıkla ayakları halatlara dolandı ve fırlıdak hareketinin yönü tersine döndü. Merkezkaç kuvvetiyle fırlıdığı gibi tribünün ilk sıraları arasına iniş yaptı.

Bakışları ciddileşti, kendine bunu mahsustan yapmış havaları vererek, ânında tekrar ringe çıktı. Her zamankinden daha gururlu bir edayla ayak oyunlarına tekrar başladı.

Çırak, bir yerine bir şey olup olmadığını sormak için ona doğru yürüdü. Fakat yüzü altı kez hasmın balunları tarafından karşılandı. Kendi balunları o kadar ağırlaşmıştı ki, artık kollarını bile kaldıramıyordu. Zaten artık ellerini de hissedemiyordu. Eldivenlerin bağcıkları damarlarını sıktığından bileklerine kan oturmuştu. Ve vuruşlar her tarafına yağmur gibi yağıyordu. Xavier'nin antrenörü yıkılmıştı, iki eliyle yüzünü yoğuruyordu.

Hakem müdahale etmek zorunda kaldı. Kurbanını Fairbrown'un elinden aldı ve onu da halatlara dönmeye zorladı. Şampiyon tepiniyor, balunlarını havaya kaldırıyor, kalabalık alkışlıyordu. Tribünlerden biri tramboline tüyleri yolunmuş bir ördek fırlattı; güçlkle dört ayak üstüne dönmeye çalışan Xavier burnunun dibinde kendisi kadar sersemlemiş hayvanı görüyordu. Zavallı hayvan tüysüz kanatçıklarını çırpmaya çalışarak çılgın gibi vakvaklıyordu. Xavier de seve seve aynı şeyi yapmaya hazırdı. Zaten bu, anısını koruduğu son şey oldu.

Poposunun yarısına kadar inmiş pantolonu, altından görünen donunun kırmızı benekleri, seyircilere neşeli anlar yaşıtıyordu. Zihni kafasından çıkmış, kırlangıçlar gibi etrafında uçuşuyordu. Limon parçası boğazıyla midesi arasında bir yerde sıkışmış kalmıştı. Şapkasının lastiği iyi dayanmıştı. Şimdi Macaristan'a yaya gitmek gibi

belli belirsiz bir fikir vardı kafasında. Bir kan sisinin içinden, orada, tribünlerin arkasında, salonun dibinde, ülkesinin manzarasını görüyordu. Hatta kendisine işaretler yapan ablası Justine'i bile görüyordu.

Fakat Fairbrown yine önündeydi; bu kez balunları bowling topları olmuş, alt kaburgalarına vurdukça vuruyordu. Xavier elinden geldiği kadar halatlara doğru çekildi. Hasmı balunlarıyla kafasını iki yana yalpalatmaya devam etti. Son bir aparkat Xavier'nin ayaklarını yerden kesti, çırak yediği darbelerden ölümüne sarhoş, ringin dışında bir sandviç tezgâhına gözleme gibi yapıştı. Sandviççi, cansız dudaklarının arasına bir sosis sıkıştırarak dekorasyonu tamamladı.

Maç yirmi dakika kadar sürmüş, zencinin dalgınlığından yararlanarak vestiyerden kaçmış olan Strapitchacoudou karşılaşmanın bir dakikasını bile kaçırmamıştı. Tavana yakın bir kirişin üzerinde, kendini kimseye fark ettirmeden duruyordu. Tezgâhın üstünde kolları iki yana açık, her tarafı şişip morarmış, bilinçsiz yatan Xavier'nin vücudunu büyük bir iştahla seyrediyordu. Gerçi acınacak haldeydi. Ama bu çırak kanını görmek kurbağayı güçlerinin ötesinde tahrik ediyor ve kerata kudurmuş bir banjocu gibi mastürbasyon yapıyordu.

6

Olay parlak boksör kariyerinin ikinci gününün sabahında ortaya çıktı.

Xavier X. Mortanse otuz saatten beri yataktan çıkmamış ve bu süre zarfında ancak şafak sökerken kendine gelebilmişti. Şimdi saat on bire geliyordu. Çırak büyük

güçlükle sandalyesine oturmayı başarabilmişti. Penceresinde perde olmadığından, gözlerini rahatsız eden güneşin tehdidi altındaydı. Odasında sanki buhar banyosu sıcaklığı hüküm sürüyordu. Kafasını toplamaya çalışıyor, fakat tembelliğe benzer bir ağırlık, tüm iradesini bastıran bir atalet vücudundaki sıvı akışını bloke ediyordu. Kendini kötü hissetmesinden değildi bu. Sadece biraz ateşi vardı, âdet yerini bulacak kadar, gerçekten acı duymaksızın kendini hasta hissedecek ve dolayısıyla pışpışlatacak kadar.

Her şey apaçıktı, kabullenmekten başka çaresi yoktu; kafasının geniş bir bölümü kendisine ait değildi. Kafası düşünüyor, hissediyor, endişe duyuyor, acı çekiyor, ama doğrusunu söylemek gerekirse Xavier'nin kendisinin bu işlerde hiçbir etkisi yoktu: "Haydi düşünelim!" demiyordu; "Evet, bu durumda en iyisi keder s p rgesine binmek galiba," demiyordu. Düşünceler kendiliğinden harekete geçiyor, keder ve tedirginlik durup dururken, kendi çabası olmaksızın, benliğine hâkim oluyordu. Oyle ki düşüncelere dalmışken ancak dakikalar sonra düşündüğünün farkına varıyordu. Yani nerede bulunduğunun ve kim olduğunun bilincine varırken aniden düşünmekte olduğunun da farkına varıyordu. Ve kafasının içinde, yapyalınız olduğunun bilincine varıyordu. Başka deyişle, düşünmek, düşünmekte olan biri olduğunu unutmaktı ve tekrar düşünmekte olan biri olduğunun bilincine varınca, bu artık d ş nmediğinin işareti olmuş oluyordu. Bu ona hem apaçık hem de garip görünüyordu. Elinde yalnızlığı hakkında, varoluşu hakkında olduğundan çok daha fazla kanıt vardı. Xavier belki de mevcut değildi. Ama yalnız olduğundan emindi.

Alın size bir başka  rnek. Daha geçen hafta kurbağasına şöyle demişti: "Ne yaptımı tahmin et! İster inan ister inanma, ama beşinci dereceden bir denklem siste-

mini çözdüm. Ve sana bir şey diyeyim mi? Bunun ne olduğunu bile bilmiyorum!" Bu örnekler çoğaltılabilirdi.

İyice kısalmış kurşunkalemmini eline aldı, ucunu di-
liyle ıslattı ve bir kâğıda şunları yazdı:

"Musluğumun yandığını biliyorum," dersem, musluğum bu yüzden yanmaktan vazgeçmez, en azından ben bir şekilde musluğumun dışındayım ve bu yanma hissi başıma gelen bir şeydir, fakat bu yanma ben değildir, ben ondan başka bir şey olmayı sürdürürüm, demek ki onun üzerinde belli bir deneti-
me sahibimdir. Fakat "endişeleniyorum," dersem, bu endişe-
nin dışında değilimdir, onun varlığını tesbit etmiş olmam beni ondan ayırmaz, ben tesbit etmiş olduğum o şeyim, ben kendi kendini tesbit etmekte olan endişemim.

Uzunca bir süre kaleminin ucunu emdi. Eğer kendi kendinin endişesi idiyse, demek ki o endişenin sebebiydi de. Ama aynı zamanda apaçık belliydi ki, sebep olduğu şey maruz kaldığı şeydi de. Aynı şey üzüntüye de, örneğin ablası Justine'in yanında olmamasının ya da dostu Peggy Sous'yu kaybetmiş olmanın acısına da uygulanabilirdi. Bütün bu durumlarda kim neyin sebebi oluyordu? Bu düşünceleri izleyerek bir kez daha tavuk ve yumurta girdabına yuvarlandı.

Pencereden bir sinek girdi, telaşlı, öfkeli, durmadan fikir değiştiren; kaprisli bir şekilde masaya, sandalyenin çubuklarına, ayakkabıların burunlarına konup kalkan; kendisine bir zebani gibi işkence eden fena halde gereksiz bir etkinliğe aklını takmış bir sinek. Tam tamına çırağın yorgun bakışlarının altında bir yere kondu ve bu kendisi için hiç iyi olmadı. Çünkü Strapitchacoudou dilini şimşek gibi fırlatarak bu dertli ve beceriksiz hayata bir son verdi. Kurbağaların bayıldığı türden bir sinekti bu, şiş karınlı, yumurtalarını bırakmaya hazır. İğrenen

çırak başını çevirdi. Strapitchacoudou da, pisboğazca bir gülümsemeyle, bu lezzeti kutusunun içine taşıdı.

Xavier hâlâ sayfasının önünde düşünüyordu. Kendine daha üç hafta süre tanıyordu. Yıkım ekibini bulması için üç hafta. Bu süre dolunca, hâlâ amacına ulaşamamışsa, elinde kalan yüz dolar kadar parayla ne yapip edip ve ne olursa olsun ve ne gibi güçlükler çıkarsa çıksın, Macaristan'a dönmeye kararlıydı.

Hüzünle o noktaya kadar gelmişti ki, daha önce hiç tanımadığı garip bir duygu hissetti. Hafif bir gıdıklanma, tüylerin ürpermesi gibi, pek de nahoş olmayan ve göğsüne yayılan bir duygu. Sonra boğazında bir düğüm oluştu, birden ona canlı gibi gelen bir düğüm. O kadar ani yerinden fırladı ki, sandalyesi devrildi. Önündeki sayfada yapışkan bir leke belirmişti. Kalbi hızlı hızlı çarpmaya başladı. Yüzünün gittikçe daha sıcakladığını hissetti. Tuhaf bir heyecana kapıldı. Yasak bir oyuna girmeye hazırlanan bir çocuk gibi hem içi giderek hem korkarak, sarsıntıları önlemeye, basturmaya çalışıyor, bir tür çöşku içinde odada enine boyuna dolaşıyordu. Fakat sanki boğazında küçük muzip bir yaratık, haylaz bir cin varmış da ağzından çakıtaşları fırlatarak eğleniyormuş gibi, o şey elinde olmaksızın dudaklarından dışarı fişkırıyordu. Beş dakika sonra çarşaf, odanın zemini, masa –bir tahta deseniz de olur– her yer siyahımsı tükürük lekeleriyle doldu.

Paniğe kapılmaya başladı. Oturuyor, kalkıyor, uzanıp hemen aynı anda tekrar doğruluyor, sonra, beyni altüst olmuş halde odada gidip gelmeye devam ediyordu. O şeyden kaçmak istiyordu, o şey ki gerçeğin ta kendisiydi, yani yarım litre akciğerini tükürmüş olduğu gerçeği. Kendini her şeye hazır, koridorda buldu. Kapısını dışardan kapadı, az önceki şeyi oraya hapsedmek ister gibi, sanki mekân değiştirmek evren ve zaman değiştirmekmiş gibi, titrek elleriyle sürgüledi. Heyhat! Hayat, kendi

akışına devam eden aynı hayat, kendisi ise o hayattan kopmaksızın kan kusmakta olan aynı canlıydı.

Ne yaptığını bilmeksizin komşularının kapılarını yumruklamaya başladı. Sarhoş boksörün anlattıklarını belli belirsiz hatırlıyordu. Korkmuş bir çocuğun sesiyle Rosette diye bağırdı: Rosette!..

“Tamam, geliyorum! Ne var, ne oluyor Tanrım?”

Rosette sırtına bir sabahlık geçirdi, aynasının önünde ancak üç saniyelik bir duraklama yaptıktan sonra kاپıyı açınca çırağı gördü, çırak kendinden geçmiş, ölü gibi yerde yatıyordu.

7

Bekleme salonunda dört-beş kişi vardı. Suratının ortasında gerçek bir burun olmaktan çıkmış, gitgide büyüyen mor bir uzantı taşıyan ve bunun apaçık meydanda oluşunu artık hiç umursamaz olmuş, kadidi çıkmış bir ihtiyar vardı. Ağzı kapanmaz olmuş bir zenci kadın, şekerli turtaya batırılmış iki golf topuna benzeyen gözlerini faltaşı gibi açmıştı. Küçük bir çocuk, parmağını burun deliğine sokmuş, bön bön bir terane mırıldanıyor ve ara sıra parmağını burnundan çıkarıp suçiçeği çıkarmış gibi kabuk kabuk kalkmış cildini kaşıyordu. Mortanse, başı Rosette’in sert dizlerine yaslanacak şekilde sıralardan birine yatırılmış olduğunu fark etti. Doğrılmaya çalıştı, başaramadı.

“Beni eve götürün,” dedi adeta nefes verir gibi.

“Şşşt, konuşma yavrum.”

Xavier etrafına dehşete kapılmış gibi bakıyordu. Derken doktor çıkageldi.

"Ne o Rosette? Galiba bana yeni bir hasta getirmişsin. Pek iyi durumda değil gibi."

İkisi beraberce çırağın mecalsiz vücudunu kaldırıp doktorun muayenehanesine taşıdılar. Xavier inliyor, eve dönmek istiyordu. Bir kerevete yatırdılar, doktor üzerine eğildi.

"Ne oldu oğlum? Kan kusmaya mı başladın?.. Dövmüşler de seni, gördüğüme göre. Ne zaman? Bu ilk defa mı oluyor?"

Doktor sorularını yavaş yavaş, güven verici bir sesle soruyordu. Çırak kelimelerin manalarını anlar gibi görünmüyordu. Doktor içini çekti.

"Dinle, benden korkmamalısın. Ben doktorum, doktor Stein. Ve sana yardım edeceğim. Yalnız, eğer sorularıma cevap vermezsen..."

"Gömleğime domates suyu döktüm," dedi Xavier, fakat derinden gelen bir öksürükle ciğerleri yırtıldı. Siyah bir parça ağızından fırlayıp yere yapıştı.

Bitkinlikten başı tekrar yatağa düştü.

Doktor Stein, bir balkabağı gibi ortaya çıkmış karnının alt kısmını mekanik bir şekilde kaşıyarak düşünüyordu. Rosette ellerini kavuşturarak çırağın acısına ortak oluyordu: "Ah! Zavallı çocuk!.." Doktor bir stetoskop çıkardı ve çırağın gömlek düğmelerini çözmeye davrandı. Oğlan bir inilti salıvererek tırtıl gibi kıvrıldı ve duvara doğru döndü.

"Rica ederim, mantıklı ol, ne olursa olsun senin göğsünü dinlemem lazım. Hadi bakiim, nedir bu çocukça davranışlar?"

Fakat çırak, sadece gömleği çıkarılacak olsa bile soyunmaya kesinlikle yanaşmıyordu. Stein göğsünü kumaşın üstünden dinlemeyi kabul etmek zorunda kaldı. Ardından bir dizi muayene daha geldi; Xavier, giysilerinin çıkarttırılmaması ve kemerinden öte hiçbir yerine ve ka-

dınların memelerinin olduğu yere dokunulmaması şartıyla, sonunda bunlara razı olmuştu. Oğlanın vücudu doktor üzerinde garip bir izlenim bırakıyordu. Herhalde zavallıyı kemiren hastalığın etkisiydi.

Xavier doktorun masasının önünde bir sandalyeye oturmayı başarmıştı. Kendini biraz daha iyi hissediyordu. Doktor Stein kelebek gözlüğünü taktı ve birtakım kâğıtlar doldurmaya başladı. Çırak, doktorun yüzünden düşüncelerini okumaya çalışarak bekliyordu. Nihayet doktor gözlerinin içine baktı.

“Sana kötü bir haberim var. Ama biliyorum ki kuvvetini toplayacak ve bu müzik karşısında dik durmayı başaracaksın.”

“Müzik karşısında,” diye tekrarladı Xavier, şaşkın bir uyuşuklukla.

“K. basili kaptığına inanmak için bütün nedenler mevcut. Bir de ne olduğunu pek bilemediğim başka bir şeyin başlangıcıyla komplikasyon halinde. Tabii araştırmayı daha ileri götürmek lazım. Ama bu dediğime oldukça benziyor.”

“Ya, demek öyle.”

Roşette geride, kapının yanında kalmıştı, fakat bir merhamet dalgası onu da Xavier’nin yanına taşıdı.

Doktor Stein devam etti:

“Kendine çok dikkat etmen ve tedavi olman lazım.”

“Evet Mösyö Doktor.”

“Bu çok vahim bir hastalıktır.”

“Evet.”

“Çok çok dinlenmen özellikle önemli. Hatta belki şehir havasından uzaklaşman bile gerekebilir.”

“...”

Doktor, bu ilk krizin şiddetine karşın, kaptığı mikrobun henüz başlangıçta olduğunu, dikkatli davranırsa hastalığın yavaş yavaş kendini yok edebileceğini ve iyileşebi-

leceğini açıkladı. Ama yine de, ihmalcı davranırsa, hastalık kolayca ağırlaşabilirdi. O zaman...

"O zaman?" dedi Rosette.

"O zaman bu hastalıktan ölebilirsin."

"Ölebilirim," dedi Xavier.

"Evet."

Rosette çırağın buz gibi olmuş ellerine sarıldı, çırak hiç direnmeden ellerini ona bıraktı.

Bugünden itibaren artık tam dinlenme, diye reçetesini verdi hekim. Bazı ilaçlar da yazacaktı, örneğin fazla şiddetli öksürük nöbetlerini yatıştırmak için, ama en önemlisi dinlenmekti.

"Ben ilgileneceğim," dedi Rosette.

"Her neyse, yarından sonra sabah dokuza doğru gelip seni tekrar göreceğim. Rosette bitişiğinde oturduğunu söyledi?.. Pekâlâ. Bazı aldatıcı iyileşme belirtilerine karşı da dikkatli olmalısın. Bu hastalığa boşuna 'koket' dememişler. İkiyüzlüdür. Bazen tamamen geçmiş zannedilir, ama bir anda tekrar ortaya çıkar, hem de beş kez daha komplike olarak. Neyse, metreslerin filan varsa onlarla o bildiğin şeyleri yapmaktan kaçın, çünkü, biliyorsun, bu başkasından kapılan bir hastalıktır. Söz veriyor musun?"

"Söz veriyorum," dedi Mortanse.

Düşünüyordu: "Kokete tutulmuşum. Ölüme götüren bir hastalıkmış."

Rosette artık çocuğa iyice yanaşmıştı, doktorsa efkârlı efkârlı gözlüğünün camlarını siliyordu. Xavier ağlıyordu. Yüzü Rosette'in karnına gömülmüş, omuzlarını ağrıtabilecek kadar şiddetle hıçkırıyordu.

Xavier evine kadar götürülmesine izin verdi. Elinde bir şişe kuvvet şurubu tutuyordu. Ceketinin cebinde iki tane daha vardı. Bu, eczane tadında kahverengi ve hoş kokulu bir şuruptu. Dönüş yolu için gereken kuvveti bulması için şuruptan bir yudum içmesi gerekmişti. Ona öyle geliyordu ki, hayatı bundan sonra hep bu ilaç ve ölüm tadını taşıyacaktı. Rosette, çok yaşlı insanlara yapıldığı gibi, dirseğinden tutarak ona yardımcı oluyordu. Bacakları birer kürdandı, balıkçıl bacakları gibi sıkı ve kırılğan.

Binanın holünde Xavier mekanik olarak merdivene yöneldi, fakat Rosette onu asansöre doğru çekti. Zira asansör onarılmıştı! Kadın açıkladı: Ekipler kısa bir süre sonra binanın içinde yıkım çalışmalarına girişeceklerdi. Mecburen işe üst katlardan başlayacaklardı. Eh, günde on beş defa yaya olarak sekiz kat çıkıp inecek değillerdi ya! Çırac bu açıklamaları asık bir suratla dinliyordu. Ha sahi, çalışmalar başlayınca ne yapacaktı? Bunu hiç düşünmüş müydü? İsterse bir süre onun yeni evine taşınabilirdi, ha, ne derdi bu fikre? O zaman iyileşmek için gerekli tüm zamana kavuşmuş olurdu...

Çırac yanıt vermiyordu.

Gerçekten de asansör saat gibi çalışıyordu. Onları kazasız belasız sekizinci katın sahanlığına getirip bıraktı. Rosette evine girip ortalığı toplamayı, ayrıca her yana yayılmış olan kan lekelerini temizlemeyi önerdi; hayır, hastalığın bulaşmasından korkmuyordu Rosette, sevgisi eksilince hasta olurdu insan, kendisi ise o derece sevgi doluydu ki, tek derdi, sevgi fazlasını başkalarına vermektir; fakat çırac hayır sağ ol dedi, buna gerek yoktu. Dinleneceğine söz verdi, bir şeye ihtiyacı olup olmadığına bakmak için her gün kendisini ziyarete gelme teklifini ne red ne de

kabul etti; ne kadar zamandır şöyle iyi bir biftek yememişti acaba?.. Xavier omuzlarını silkti ve evine girdi.

Ve Strapitchacoudou'yu kâğıtlarının üzerine eğilmiş, Xavier'nin ablası Justine'e yazdıklarını, vs. gizli gizli okurken buldu kâğıtları elinden almak için hemen atıldı. Ürken kurbağa çırağın suratına tükürüp bir sıçrayışta, haliya işemiş köpek gibi, yatağın altına saklandı.

Ertesi gün Xavier tüm gününü yatakta hiçbir şey yapmadan geçirdi. Yatağının üstüne astığı ve kafasının içinde duyduğu ve sokakta yönünü vs. vs. sağlayan sesin sebebi olduğunu sandığı kurşun bilyeyi seyrediyordu. Bazen huzursuz bir uykuya daldığı oluyordu, ancak gerçek seçilmişlerin yaşadığı, şekillenmemiş ve sıkıntı veren düşüncelerin musallat olduğu beynin işlemeye devam ettiği o derin ve korkunç uykuya. Gözlerini açtığında Strapitchacoudou'yu yastığının üstüne kurulmuş, sanki kötü bir numara tasarlar gibi endişe verici sabit bakışlarla kendisini seyrederken buluyordu. Fakat kurbağa kendini zorlayarak da olsa gülümsüyor, birkaç bale figürü çırpıştırıyor, yüreği yumuşayan Xavier de parmaklarının ucuyla hayvanın başını okşuyordu.

Akşama doğru kalktı, kendini hemen hemen formda hissetmekten şaşkın, birkaç adım attı. Fakat çok geçmeden gücünün kesildiğini hissetti. Yatağına oturmuştu ki, Rosette kapıyı filan çalmadan odaya girdi. Vücuduna sımsıkı yapışık kırmızı bir elbise giymişti; kıvrıp toplayarak önüne getirdiği sarı saçları iki yandan, iki obüsü andıran göğüslerinin üstüne dökülüyordu. El hareketleriyle cır cır konuşarak ve onu iştaha getirmek için mmm! sesleri çıkararak masanın üstüne, kutunun yanına dumanı üstünde bir tabak koydu. Aşırıya kaçan keyifli bir ruh halinde görünüyordu; hiç yoktan kahkahalara boğuluyor, ezgiler mırıldanıyordu. Xavier ise onu kronik bir hastanın abus ve uyuşuk şaşkınlığıyla seyrediyordu. Ka-

dın onda bir hava cereyanı etkisi yapıyor, tüylerini ürpertiyordu. Rosette iyice coşmuş, Xavier'ye bakacağını ve Xavier'nin iyileşeceğini; kararını vermiş olduğunu, onu evlat edineceğini; ona bir anne değilse bile bir abla gibi davranacağını, dün ve bugün bütün gün yalnız bunu düşündüğünü anlatıyordu. Birkaç haftadan beri nihayet kendine zengin bir koruyucu bulmuştu; tam bir yıkımcı ağası, ne fazla ne eksik! Kendisine saygıda kusur etmeyen önemli bir şahsiyetti, masraflar konusunda da pntilik etmeyecekti. Şimdiden küçük güzel bir evceğiz bulmuştu ona, Xavier de gelip orada yaşayacaktı. Onu nekahat dönemindeki küçük kardeşi olarak tanıtacaktı. Bu adam ona her şeyi, şefkat, himaye, lüks, her şeyi verecekti. Hatta işi kesin olarak bırakıp kendini Xavier'nin geleceğine vakfedebilirdi, tabii o isterse, hatta morfine bile elveda diyebilirdi!

O akşam küçük bir doz almıştı gerçi, ama şu kadar-
cık, azıcık, mini mini bir şey, çünkü gün zorlu geçmişti; eski bir müşterisi, bir boksör, birlikte olmayı reddettiği için kendisini dövmekle tehdit etmişti ve üstelik çocuklar da kendisiyle dalga geçmişti, vs. –Hay aksi şeytan! Aklı neredeydi? Çenesi düşmüş konuştukça konuşuyor, bu arada biftek de tabağında soğudukça soğuyordu!

“Kendim pişirdim, odamda küçük bir ocak var.”

Sandalyeyi Xavier'nin önüne çekti ve tepeleme dolu tabağı sandalyenin üstüne koydu. Bir dua kitabı kalınlığındaki et diliminden, hardal sürülmüş kızarmış patates ve havuç dilimlerinin ortasında, pembe bir kan sızıyordu. “Hmm, ne kadar da lezzetli görünüyor!” Oğlanın iştahını kabartmak için kendisi iştahlanmış numarası yapıyordu. Xavier çekingen bir sesle bu gibi şeyleri yemediğini söyledi. Rosette'in buna büsbütün aklı şaştı.

“Ne diyorsun sen oğlum? Bifteğimi istemiyor musun?”

Xavier hayır dedi ve melankolik gözlerle kadına baktı.

“Ateşin çıktı, iştahını kaybettin, bu normal, ama göreceksin, iştahın geri gelecek. Bir lokmacık al da bir dene hele.”

Xavier burnunun ucunu kaşıdı. İşe yarayacağına pek de inanmadan, et hakkında ne düşündüğünü açıklamaya girişti; bu katillerin besiniydi, vs. vs. bilinen terane. Yine de iyi niyetinin ve kendisine gösterilen ilgiyi önemsedığının işareti olarak, incecik bir havuç dilimini iki parmağıyla alıp ağzına götürdü. Çiğnedi, çiğnedi ve yuttu. Sonra çok iyi olduğunu söyledi, gerçekten çok iyi...

Rosette paniklememeyi başardı. Oğlanın yanına yatağa oturdu ve oğlanı koluyla sardı. Bir anlık kasılmadan sonra, Xavier Rosette’in omzunu ve kadın parfümünü de, rahatlatıcı buldu ve daha da sıkı sarılmasına izin verdi. Rosette fazla pımpiriklik ettiğini, et yemenin günah filan olmadığını anlatmaya çalışıyordu. En eski zamanlardan beri insanlar beslenmek için hayvanları öldürüyorlardı, düzen böyleydi. Bedenleri yaşayabilmek için buna muhtaçtı. Et yemeyi reddetmek kendine bakmayı reddetmek demektir. Ve de vücuduna zarar vermek; asıl günah buydu işte! Xavier kendini ölüme teslim mi ediyordu yoksa? O zaman Xavier Xavier’yi öldürecek demektir ki, böylece katil kendisi olmuş olurdu.

Rosette etten küçük bir lokma kesti ve bir çatalın ucuyla alarak Xavier’nin ağzına yaklaştırdı.

“Hadi bakiim, mantıklı ol.”

Xavier’nin gözü gri ve pembe kesik izine doğru kayıyordu. Üzerinde biraz yağ donmuştu. Gözlerini kapatıp çenesini hafifçe açtı, Rosette lokmayı oğlanın ağzına koydu. Azı dişleri lokmanın bir köşesini ezdi, suyu dilinin üstüne yayıldı. İğrenç, tiksiniç tat aklına gözlerini sinекlerin yediği bir at leşini getirdi. Boğazında bir gurultu

koptu ve lokma ağzından yere düştü. Bu kokuşmuş tadı avuçlarına tükürdü. Su borusuna gitti, ağzını çalkaladı, sonra kuvvet şurubu şişesini kavrayıp iki iri yudum yutardı. Artık ne yapacağını bilmiyordu. Ceset yiyemediğine göre şimdi ölecek miydi? Gözyaşlarına boğuldu.

Merhametten aklı gitmiş Rosette oğlanı tekrar kollarıyla sarmak istedi, fakat bu kez Xavier hırçın bir tavırla sıyrıldı, yalnız kalmak istedi. Rosette şaşkın bir haldeydi.

"Yarın doktor Stein'le birlikte geleceğim. Saat dokuzda burada olacağına söz verdi. Aklını başına toplamak için bana yardım edecek. Göğsünü de dinleyecek, evet ve sen bu kez itiraz etmeyeceksin, anladın mı? İnsanın doktorunun önünde soyunması günah değildir."

Mide, ah bu mide...

"O zamana kadar seni kendi haline terk ediyorum, madem ki böyle istiyorsun... Fakat bifteği geri götürmüyorum. Rica ediyorum, biraz yemeye çalış. Bak!"

Yeniden tabağı çırağa yaklaştırdı. Çırak tabağı kavradığı gibi şiddetle duvara çarptı, sonra kendini yatağına atarak başını yastığın altına soktu.

Rosette afallamış, ortaya saçılan yemek parçalarını seyrediyordu. Bir kez daha reddedilmişti. Vermek istediği şey her defasında reddediliyordu, çocukken bile durum aynıydı. Hıçkırarak odadan çıktı. Bir penisle doğduğundan beri zaten bütün dünya tersine gidiyordu.

9

Ertesi sabah şafakta kararını vermişti. Kendi bakımını, kendi inançlarına göre, kendisi yapacaktı. Lahana ve havuç yiyecek, her gece sekiz saat uyuyacak, kaslarını

çalıştıracaktı. En kötüsünde, vücut direncinin sızra indiği durumlarda, bir yudum kuvvet şurubu yuvarladım mı, tamam! Sıkı dursun hastalık, durabilirse! Tek başına bu karar bile onu canlandırıyor, şimdi kendini çok daha iyi, dinlenmiş, formunda hissediyor, önceki günkü kriz ona artık uyanmış olduğu bir kâbus gibi görünüyordu. Ejderhaları yere serecek kuvvette bir sağlık.

Nazik insanlardı, vs. ama aslında ne doktora ne de Rosette'e ihtiyacı vardı. Zira kendisini ne Adem'den ne Havva'dan tanıyan bir doktor bir tek karşılaşmadan sonra, yekpare bedeni ve ruhu için neyin iyi olduğunu ondan, Xavier'den daha iyi nasıl bilebilirdi? Doktor Stein beden uzmanıydı. Xavier bunu inkâr etmiyordu. Bu doktor aletleriyle birçok bedeni muayene etmiş, yoklamış, dinlemişti, kabul. Fakat ya kendisinin, Xavier'nin vücudu? Bunun üstüne kim kendisinden daha uzman olduğunu iddia edebilirdi? O kadar yıldan beri onun içinde yaşayan kendisinden?.. Dolayısıyla, kanı etle zehirlemesine ya da insanların önünde soyunmasına hiç ihtiyaç yoktu. Koketten kurtulmayı pekâlâ da ve tek başına başaracaktı. Çok kan tükürmüş olmak bu açıdan bir sağlık alametiydi. Hasta bir vücut, içinde kendisini tahrip eden kötü şeyleri dışarı atmayan bir vücuttu. Oysa, Xavier'nin vücudu kötü kanı tükürmekle, içinde taşıdığı istenmeyen miktardaki koketi dışarı atmaktan başka ne yapmıştı? Aklı iyice yatmıştı. İki-üç kere daha sıkı bir kan tükürmeden sonra bir şeyciği kalmayacaktı.

Doktor Stein saat dokuza doğru viziteye geleceğine söz vermiş olduğu için, Xavier saat sekiz buçukta evinden çıktı. Kendini gerçekten dinçleşmiş hissediyordu. Lekeli gömleğini yıkamış, şapkasına tekrar insana yakışır bir biçim vermeyi ihmal etmemiş, yüzündeki şişler de inmeye yüz tutmuştu. Onarılmış asansörün içinde sekiz kat boyunca yağ gibi kaymak hoş bir duyguydu, sindirimi sağ-

lam bir mideye-doğru ilerleyen yutulmuş bir marul yaprağı gibi. Zemin katta, moralini yükseltmek için bir yudum şurup yuvarladı, sonra, tüm güç ve direnci yerinde, akklı körün oturduğu çıkmaz sokakta, soldaki sokağa saptı.

Dilenci bağdaş kurmuş, omuzlarına lime lime dökülen bir battaniye almış, oturuyor, suratı bir karış, kendine bozuk para çayı hazırlıyordu. Çırağın ayak seslerini duyunca yüzü kasıldı. Kim var orada? diye sordu. Xavier sakın sakın, salak, diye yanıt verdi. Kör hemen sıçrayıp ayağa kalktı. Kollarını göğe kaldırdı. Bütün peygamberlere dua etti ve sonunda çırağın adını söyledi: Xaviéééééé!..

Kollarını açarak genç adama doğru yürüdü ve burnunu duvara tosladı. Xavier parmağıyla kürekkemiğine tıklatınca dilenci tornistan edip sonunda dostunu bağrına basabildi.

“Xavier, ah yavrum Xavier... Ben seni vefat etmiş sanıyordum! Öyle bir haldeydin ki dünkü gün!.. Demek öyle ha, sana boks yaptırdı o alçak herifler? Ah, dur seni bir kucaklayayım! Beni takdis et!”

Xavier, Mösyö Kör’ü takdis etti, sonra, nasılsınız, iyi misiniz? Köpeğiniz Eşek-poh da iyi mi?

Dilenci iki eliyle şapkasını başına bastırdı ve ağlar gibi mızıldanmaya başladı, Nnn, nnn, nnn... Ve şu açıklamayı yaptı.

Başına büyük bir felaket gelmişti. Daha evvelsi günün sabahı! Şöyle: Xavier için korkunç endişe duyduğundan hakkında bilgi almak istemişti. Yolu sormuş, kendisini Eşek-poh’la birlikte Salaison Supreme’e kadar götürecek iyi kalpli insanlara da rastlamıştı, çünkü Xavier’nin oranın hemen yakınında oturduğunu biliyordu. Ancak oraya varınca Xavier’nin tam olarak nerede oturduğunu nasıl bilsindi? O zaman ciğerlerinin bütün kuvvetiyle genç dostunun adını seslenmişti. (Kör, ötmeye hazırlanan bir horoz gibi göğsü önde, çırağa adını ne şekilde bağır-

miş olduğunu anlatmak istedi, çırak kulaklarını tıkamak zorunda kaldı. Sonra dilenci devam etti.) Bu dakikalarca sürmüş, öyle ki bağırırlar sonunda mahallelinin gazabını üstüne çekmişti. Küfürler, sağa sola lanet okumaları işe yaramamış, toplanan kalabalık kendisiyle Eşek-poh'a üstün gelmiş, mahalleyi terk etmek zorunda kalmışlardı. Dram da zaten bunun hemen arkasından olmuştu.

Hikâyesinin burasında durdu.

"Ne dramı?" dedi Xavier.

Kör acıdan yumruğunu ısırdı.

Bir lağım rögarının ağzındaki kapağı kaldırmışlar, ama dikkat, etrafına koruyucu bir perde koymayı ihmal etmişlerdi, hem galiba yasa bile bunu emrediyormuş! İki günden beri ayılamamış olan Eşek-poh çukurun dibine yuvarlanmış, ardından da, tabiatıyla, bilin bakalım kim? "Ben!" diye bağırdı kör. İki buçuk metre aşağıdaki köpeğinin sırtına dizüstü düşmüştü. Eşek-poh boğuk bir "Hööh!.." sesi çıkardıktan sonra bir daha kalkamamıştı. Derler ya hani, ölmüştü.

"Köpeğim öldü!" diye anırıyordu kör.

"Yazık olmuş size!"

Xavier arkadaşının acısını paylaştığını göstermek için omzuna eliyle hafif hafif vuruyordu.

"Beni oradan çıkarsınlar diye tam yarım saat bağırdım. Bir polis burnumun dibinde çukurun duvarına çakılmış demir basamaklar olduğunu anlattı. Nasıl bileyim ben bunu? Lağım çukurunda bir kör! Çıkınca polise şöyle dedim: 'Ey polis memuru, bana para verin! Siz New York şehrini temsil ediyorsunuz ve New York şehri beni korumayı ihmal etti; çukura düştüm, Eşek-poh da öldü. Bana para verin!' Polis bana şöyle dedi: 'Bir tabela vardı.' Ben: 'Ben körüm.' O: 'Bu benim sorunum değil.' Peşinden gittim, askıntı olmak de istersen buna, ama benim de haklarım var ve bunları biliyorum. Sonunda beni ka-

rakola götürdü. Orada da değneğin bendeki ucunu sıkı tuttum, onlara şöyle dedim: 'Bana ya para verin ya da başka bir köpek. Bir körün köpeği olması onun hakkıdır. Bu onun gözleridir. Ya da para verin.' Bir polis, çukura düştüğüne göre, köpeğimin gözlerinin pek de matah olmadığını söyleyince hepsi birden güldüler. 'Öyleyse daha iyisini verin!' dedim o zaman ısrarla. Bak şu bana verdikleri şeye, o domuzların!"

Kör eski tahta parçalarından damının altına yöneldi. Fakat orasıyla arasında, üstünde bozuk paraların kaynamakta olduğu mangal vardı. Düşüş. Yakınmalar. Ve dilenci haşlanan bacağını ağırdan koparıp almak istemiş gibi ovuşturmaya başladı.

Xavier, Ben burdayım! Ben burdayım, dedi ve kalkmasına yardım etti.

"Ah yavrum Xavier, sahi mi? Sahiden orada mısın? Ah, gel seni bir öpeyim."

Çırak, kokusu burnunun direğini kıran bu ağız tarafından öpülmeye izin verdi.

"Hadi, beni kulübeme kadar götür, paraları sonra toplarız."

Kör, Mortanse'ın omzuna dayanarak, topallaya topallaya gidiyordu.

Bir çerçöp yığınının altından, kir pas içinde, postu yumak yumak kocaman bir pelüş kuçukuçu çıkardı.

"İşte bana verdikleri şey! Hem de dalga geçerek! Düşünebiliyor musun? Canı bile yok. Bu bir köpek taklidi!"

Oğlan bunun yine de bayağı güzel bir köpek olduğunu söyledi.

"O güzel köpekleri kafanda kırarım, kafasız herif!"

Xavier hatasını kabul etti; evet, gerçi biraz façası bozuk ama...

"Façası mı bozuk? Sen buna façası bozuk mu diyor-

sun? Al, kokla biraz da gör. Tahtakurusu kokuyor bu zamazingo yahu!"

"Pek güzel kokmadığı doğru," diye itiraf etti Xavier.

Yine de ağzından çıkan küçücük dili, muz gibi sarıkan koca kulakları kuçukuçuya bayağı sempatik bir surat veriyordu. Xavier kararsız bir elle kuçunun yumuşak gövdesini okşadı. Avucunda yapışkan bir rutubet kaldı.

Kör kuçusunu kucağında tutuyordu. Xavier'nin fiziksel durumunu sordu. Boks maçından ne halde çıkmıştı? Kaburgaları kırılmış mıydı? Sonra, planları, tasarıları neydi? Ve bugünkü gün ne yapmayı düşünüyordu?

Bugün, hiç, tabii yıkımcı ekibini aramak hariç. Ve eğer bir yıkılmışlar grubuna rastlarsa, bir kurbağa gösterisi ve şapka dolaştırma partisi. İyileşince, dönüp şantiyelerde çalışmaya kararlıydı, bu hâlâ en sevdiği işti.

"İyileşince mi?" diye endişesini dile getirdi kör.

Sonra, Xavier bu akşam Majestic'e gidip istifasını vermeyi hesaplıyordu.

"İstifanı mı?.. Ya borcun? Kendini hapiste bulmak mı istiyorsun?"

Çırak bir süre çalışmaya ara vermek için mükemmel, hatta belki zorlayıcı sebepleri olduğu şeklinde kesin bir yanıt verdi.

"Kokete yakalanmışım da," diye açıkladı.

Dilencinin çok şey ifade eden şaşkınlığı. Duyduğundan emin olmadığından bir daha tekrarlamasını istedi. Xavier doğal bir tonda kokete yakalanmış olduğunu tekrarladı.

Yine kısa bir şaşkınlık ânı. Sonra kör deli gibi yere tükürmeye başladı.

"Bir de tutup seni suratından öptüm! Bir de tutup seni suratından öptüm!"

Xavier, köre korkacak bir şey olmadığını, çünkü metresi filan olmadığını söyledi:

“Salaklığın bu kadarı da fazla, olur şey değil,” diye tekrarladı dilenci.

Bir yandan da her tarafa tükürüyor, yeniyle dudaklarını yırtarcasına siliyordu.

“Neyse, sanırım idare eder, diye sözü bağladı kör, iki kez yellenip kötülükleri uzak tutarak. Ama ya sen, K. basili kapmış olmak seni daha fazla tedirgin etmiyor mu?”

“Yok canım,” dedi Xavier güvenli bir gülümsemeyle, “nasıl olsa iyileşeceğim, siz merak etmeyin.”

“Nasıl bu kadar emin oluyorsun? Boş kafanın içinde rüyada mı gördün bunu?”

Çırak da keyifle güldü, zira dediği doğrudu, bazen kafası içinde rüzgâr esen bir çan kulesi gibi boş oluyordu.

“Bir doktora göründüm, kendime bakarsam iyileşeceğimi söyledi. Dinlenmekten başka bir şey gerekmiyor, bu küçücük bir koket başlangıcıymış. Bir bebek hastalık yani. Zaten önemlice bir miktarını vücudumdan attım bile.”

“Bak işte bu yeni!” diye dalga geçti dilenci. “Peki, Mösyö bunu nasıl yaptı acaba?”

“Endişe edeceğinize acele etmeniz daha iyi olur. Saat on olmuş bile.”

Kör bol mu bol pantolonda derin araştırmalar yaptıktan sonra bir parça çamaşır ipi çıkardı. Bu yuları pelüş kuğunun boynuna bağladı; bu suretle, yola koyuldukları kuçu da üç adım arkalarından sürünerek geliyordu. Gerektiği gibi el ele gidiyorlardı, her ikisi de alışkanlıkları olan kişilerdi.

İkinci bölüm

1

Kalabalık çocuğun etrafına toplanmıştı. Küçük kilisenin sadece cephesi ve çan kulesi bir tiyatro dekoru gibi ayakta kalmıştı. Küçük oğlan söz ve jestlerinde Çizmeli Kedi'ye yaraşır bir belagatle konuşuyordu. Ayak bileklerinde daralan bol pantolonundan, sivri uçlu pabuçlarından, aydınlık yüzünden, resimlerdeki aziz ellerine benzeyen ince ve ruhani ellerinden, kısaca bu çocuğun her şeyinden, küçük rüzgâr prensinin çevik ve uçucu Arap zarafeti yayılıyordu. "Yürekli kadınlar ve imanlı erkekler," diyor, herkes huzur bulmuş bir ruhla, güven ve minnet duyguları içinde onu dinliyordu. Şöyle diyordu: "Şu gözler, yalan söylemesi mümkün olmayan şu gözler onu gördü, şu kulaklar onu işitti." Sağdan soldan bazı sesler yükseliyor, Müslümanların Hz. Peygamber'in adını telaffuz edişleri ve İspanyolların ole! deyişleri gibi, "Ariane," diye huşuyla inliyorlardı. Çocuk sağ elini yanağına götürüp sol elini göğe doğru uzattı, tüfekte nişan alan bir avcıcıyı taklit ettiği sanılabilirdi, fakat bu hareket çan kulesini göstermek için yapılan zarafet dolu bir jestten ibaretti. "Orada, diyordu, orada, yukarıda kutsal çanlar vardı. Bu dünya olmayan öbür dünyayla düğününün yapıldığı o kilisede. Bana göründü. Dans ediyordu, öyle bir dans ki ruha bir rayiha, bir sevgi ve yücelik balıydı. Ve diyordu.

Diyordu ki, artık her zaman, sonsuza dek, bizim aramızdaydı. Artık mevcut değildi, ama bir o kadar da aramızdaydı. Ruhum üzerine yemin ederim ki o bana bu sırrı verdi. Yürekli kadınlar, imanlı erkekler, ayrıca, bana dedi, ki yol vardır, bir dönüş vardır. Babalarınızın toprağı, analarınızın toprağı, bir gün, sizi yeniden kucaklayacak. Geri dönecek ve ömrünüzü doğduğunuz topraklarda tamamlayacaksınız, korkmayın, ayaklarınızın altında boy vermiş, terk etmek zorunda kaldığınız, fakat tozu ve altını sürgün ayakkabılarınızın tabanına yapışıp kalmış olan o bahçelerde... Korkusuz olun, umutlu olun. Bir dönüş olacak. Bir yol var. Bunları bana söylediğine ruhum üstüne yemin ediyorum. Ben adını koyamadığı her şeyden yoksun yedi yaşında bir çocuktum. Ama dinleyin şimdi. Sözler konusundaki olağanüstü yeteneğimi.”

Yeniden sesler yükseliyor, ilahi okur gibi Ariane’ın adını sesleniyorlardı. Oğlanın eli, sessizlik istemek için, ağır ağır, güneş tekerleğini temsil eden bir yarım daire çizdi. Bir şey oluyordu. Oğlan kulak kabartıyor, gözleri boşlukta uçan bir sivrisineği izler gibi görünüyordu. “O orada,” dedi ve elini kulağına götürdü. “Benimle konuşuyor.” Ve gözkapakları derin bir tefekküre dalmak için kapandı. Sessizlik grubun çevresinde ateşten bir çember gibiydi. Uzaktan işçilerin ve yıkım makinelerinin kulakları sağır eden uğultusu geliyor, köpeğin biri bir ara sokakta durmadan havlıyordu, fakat bunlar herkesin soluğunu tutarak sessizlik içinde küçük rüzgâr prensinin yapacağı ifşaatı beklediği dünyadan başka bir dünyada oluyordu. Küçük prens nihayet gözlerini açtı. “Konuştu,” dedi. “Şöyle dedi: ‘Burada, aranızda bir kardeşim var’.” Dinleyicilerde bir heyecan. “O, onun kardeşidir, çünkü şimdiden bu dünyadan olmayan başka bir Dünyaya aittir. Henüz neredeyse bir çocuk. Nerdesin, Ariane’ın öbür dünyadaki kardeşi? Sesimi duyuyorsan konuş. Kendini göster.”

"Ariane senden bahsediyor Tonio!" dedi kim olduğu belirsiz inançlı ve hayranlık dolu bir erkek sesi.

"Hayır," diyordu oğlan, "sevgili sürgün kardeşlerim, iyi niyetli ve bal gibi tatlı kadınlar."

Tonio'nun gözleri, sorgulayarak yüzden yüze gidip geliyordu. Şöyle diyordu: "Ben ayakkabılarınızı süsleyen gülden daha süfli bir şeyim. Ayakkabılarınızın kaldırdığı toz kâdar bile etmem." Duygulanan kalabalık, ağaç yapıklarının hıştısı gibi mırıldanıyordu. Küçümser gibi bir kıkırdama işitildi. Bütün suratlar Xavier'ye doğru döndü. Strapitchacoudou ceketinin cebinden beline kadar çıkmış, elinde ara sıra kafasına dikip boğazını ıslattığı kuvvet şurubu şişesi, pis pis sırtıyor, dalga geçiyordu. Utançtan yerin dibine giren çırak şişeyi kurbağanın elinden aldı, fakat tıpasını tekrar kapatıncaya kadar kurbağa kalabalığa hakaretler savurma, ruhun varlığını inkâr etme, sevgili Ariane'larından geriye çürümekte olan bir cetsetten başka bir şey kalmadığını iddia etme fırsatını buldu. Xavier susturmak için kurbağanın ağzını başparmağıyla tıkmak istedi, kurbağa parmağı ısırıldı. Kör neler olduğunu sorup duruyordu. Etrafında halkın düşmanca duygularının yükselmekte olduğunu bir hava akımı kadar net olarak hissediyordu. Çocuk Xavier'ye doğru yürüdü, çırak fertiği çekme arzusuna teslim, geri geri giderek uzaklaştı. Isırdığını bırakmamış olan Strapitchacoudou hâlâ parmağına asılmış duruyordu. İnsanlar soruyordu: "Sen de kimsin? Bizden ne istiyorsun?" Rüzgârın yanlış yöne döneceğini anlayan kör rastgele bir yöne doğru kaçmaya başladı, Xavier de peşinden kırışı kırdı. "Hayır, dedi çocuk, gitme, bekle!" Fakat çoktan uzaklaşmışlardı ve çok geçmeden nefesleri kesildi. Xavier yine koket tükürmekten korktu ama neyse korktuğu başına gelmedi. Körün böyle deli gibi kaçarken önüne bir duvar çıkmaması ise tam anlamıyla bir mucizeydi.

Kaçışları onları işçilerin çalışmakta olduğu yıkım şantiyesinin kenarına getirmişti. Xavier parmağını kurbağadan kurtarmayı başardı, şampanya patlatır gibi bir ses çıktı. Hayvanı telaşla kutusuna tıktı, kutuyu da al sana! diyerek ve anahtarı üç kez çevirerek bir güzel kilitledi. Hayvan içeride tepiniyor, küfürler savurmaya devam ediyordu. Ciğerleri ateş gibi yanan kör öfkeden kuduruyordu. Şeytanın ta kendisiydi bu kurbağa! Ondandır mutlaka kurtulmak lazımdı!

“Normal halinde değil,” dedi Xavier. “Bir hastalığı var bugünlerde, onu bu hale sokuyor. Onu bu halde bırakamam. Benim için bütün yaptıklarından sonra.”

Kör işte bunu dayanılmaz buldu: Onun için bütün yaptıklarından sonraymış!..

Xavier, tüm cesareti tükenmiş bir halde kendini yere bırakıp kışını kaldırımın kenarına dayadı. Bir yudum ilaç içti, şurup eterden bir yılan gibi göğsünden aşağı indi. Yıkım işçileri bir mahşer gürültüsü arasında faaliyet halindeydiler. Kör sesini duyurmak için bağırarak zorunda kaldı.

“Şu duyduğumuz ekip seninki olmasın?”

“Ne?”

Xavier bunu uykudan uyandırılan biri gibi söylemişti. Arkadaşı soruyu tekrarladı. Xavier o anda bir yıkım şantiyesinin kenarında bulunduklarının bilincine vardı. Adeta korkarak ağır ağır kalktı ve daha yakına gitti. Şantiyeden gözünü ayırmadan etrafını dolaştı. Adını sayabileceği yüzler görüyordu. Vinçlerde çalışanlar, kazı alanının dibinde moloz kaldırma işlerini yürütenler ve bunların arasında da Sessizliğin Kumlanı Filozofu’nu hemen tanıdı. O da aynı anda başını kaldırmış bulduğundan Xavier’yi gördü. Çırağa geniş bir kol işareti yaptı. Xavier körün yanına döndü.

“Eee?”

Xavier, suratı asılmış, tereddüt etti.

"Bu benim ekibim değil," dedi nihayet. "Hadi gidelim buradan. Majestic'e dönme zamanı geldi."

Dilenci kolundan tuttu, fakat dilenci kendini kurtardı.

"Bu defa 1-1h, olmaz. Seni severim yavrum Xavier. Fakat hayat seninle fazla zor olmaya başladı, çok geçmeden de tehlikeli olacak. Ben evime gitmek istiyorum."

"Nasıl isterseniz. Ama ben gidiyorum."

Fakat kör koluna yapıştı, Xavier'siz yapabilecek durumda olmadığından, sürüklenmeye razı oldu.

Filozof merdivenin tepesine varıp kazı çukurundan çıkabildiğinde, sokağı boş buldu. Fazla umuda kapılmadan Xavier'nin adını sesledi. Oradan geçen bir iş arkadaşı Kumlar'ın böyle kimi çağırdığını sordu.

"Biliyorsundur, hani şu geçen bahar burada çalışan çırak? Adı Xavier olan?"

Usta hafızasını yokladı, araştırdı, ama bu adda kimseyi çıkaramadığını söyledi.

"Nasıl olur? Mutlaka hatırlayacaksın! Şu Lazare'in emrinde çalışan!"

Yıkımcı hiçbir şey demeden uzaklaştı, fakat sessiz kalışı bile aslında, zaten hemen dediğine pişman olan Filozof'a bir sitemdi, çünkü yıkım işçileri arasında bundan böyle Lazare'in adını asla telaffuz etmemek konusunda bir mutabakat vardı. Noterin genç ustabaşının vasiyetini açıklamasından beri, o hainin bütün servetini evi yıkılmışlara yardıma koşmayı amaçlayan "bozguncu" bir örgüte bıraktığını bilmeyen kalmamıştı.

Kaçak içki verilen mekânın kapısına bir savaş ilanı asılmıştı.

Open! Open!
New York Open!

Dışarı! Buranın her zamanki müdavimleri!
Yer açın zekânın yıkımlarına!

Xavier girdi ve gözleri kamaştı. Puro dumanları ve her kafadan çıkan sesler içinde bekleyen iki yüz kişinin arasında kaybolan dilenciye filan unuttu. Olay için oldukça masrafa girilmişti. Zengin dökümlü perdeleri, kornişler boyunca mekânı saran farbalalar, balkonların altına dikilmiş süslü sütunlarıyla, burası tanınmaz olmuştu. Sütunlara uyarılar da iliştirilmişti: "Dokunmayın, devrilebilir", zira sütunlar kartondandı. Bu salonu yalnızca içki âlemlerinin loşluğunda görmüş biri için, onu şimdi avizelerin ışığında yeniden keşfetmek gerçekten çok etkileyiciydi. "Dış çukuru"nun parkeleri süpürülmüş, ykanmış, cilalanmış, masalar at nalı biçiminde dizilmiş ve her birinin üstüne bir satranç tahtası konmuştu; olayı finanse eden büyük adamın zevkine göre saçları briyantinli genç görevliler taşları dağıtma ve saatleri yerleştirme işini bitiriyorlardı. Sahne, şeref tribününe dönüştürülmüştü, vs. Daha iki gün önce Cloumzu'yü, gösteri kadınlarını ve azgın banjocuları barındıran Majestic işte bu hallerle girmişti.

Satranç turnuvalarının alışılmış güruhu burada bir araya gelmişti; psikanalistler, gazeteciler, meraklılar, ikinci sınıf oyuncular; karşılıklı nezaket ve muaşeret jestleri teati ediliyordu. Baş yarışmacılar uzaktan gözetleşerek

birbirlerine şahin bakışları atıyorlardı. Turnuvanın organizatörü Bumpley, ünlü ve şişko Arthur H. Bumpley, acul adımlarla gidip geliyor, herkesi tanıyor, titrek bıyıklarıyla, hoş gideceğinden emin, sohbetlere girişiyordu.

Majestic havasının özünü teşkil eden ve bastırılama-yan ekşimiş bira kokusuna taze tütün kokusu karışıyor-
du. Henüz belli belirsiz olmakla birlikte, düşünürün tipik kokusu da, aşırı ısınmış yüz kadar beyinden çıkan ve partiler ilerledikçe yoğunlaşacak olan o yabani rayihada hissedilebiliyordu. Deliler, şimdilik korku ve heyecanla beklemedeydiler, ellerinden geldiğince oyalanmaya çalışıyorlardı. Ceketin kıl içinde kalmış biri, dizlerine kasap kâğıdından bir peçete yaymış, sakın sakın bir sandviçi gövdeye indiriyor, bıyıklarına hardalı bulaşıyordu; işte kaybedecek olursa, gidip kendini asmaya kalkmayacak biri. Bir başkasıysa tam tersine, başını oynatırsa bazı dalgalar kaçır da fakirhanesine kapanıp haftalardır hummalı bir şekilde hazırlandığı Vezir gambiti varyantını rakiplerine açıklar, diye peşinden kovalıyorlarmış gibi ürkek gözlerle sandalyesinde baston yutmuş gibi dimdik oturuyordu. Bir başkası sabırsızlıktan ayağını sallıyor, tükürüğünü toplamaya çalışıyordu; Sicilya savunmasını çürütmenin sırrını bildiğine emindi ve bununla dünyanın gözünü kamaştırmak arzusuyla yanıp tutuşuyordu. Bu tatlı hayalperestlerden başka, sıcak duygular içinde herkesle bol bol el sıkışan sporcu ruhlular da vardı. Bunlar oyun oynamayı seviyorlardı. Postu çoktan sattıkları mesenler tarafından finanse edilen yalnız kurt megalomanlar vardı. Bunlar öldürmeyi seviyorlardı. Nihayet bir de spor derneği üyesi gibi görünen, fakat satranç tahtasının önüne oturunca insan yiyen devler, engerekler ve aslanlar oldukları ortaya çıkan, sakınılması gereken tipler vardı. Bütün bunların arasında karikatürcüler, iki-üç fotoğrafçı, imza defterciği elinde tavuklar gibi telaşla

koşuşturan hayranlar ve İngiliz lordu suratlarıyla elbise-
lerinin altına kadın çamaşırı giymiş pek vakur ve saygın
beyefendiler dolaşıyordu.

Sahne tarafından bir kapının açılıp kapandığı işitilir
işitilmez uğultu, düğmesi sola çevrilmiş gibi, bir kerte
düşüyor, bütün yüzler belki nihayet Capablanca¹ gözü-
kür diye umutla aydınlanmış olarak tribüne doğru dönü-
yordu. Fakat Şeref Başkanı kendini özletiyordu. Bu Ca-
pablanca adı Xavier'de de flu ama derin bir yankı uyan-
dırıyordu. Kim olduğunu öğrenmek istedi, sağa sola sor-
du. Ona geri zekâlıymış gibi baktılar. Ne yani, bilmiyor
musun? Capablanca yahu, eski dünya şampiyonu! "Ya!"
dedi Xavier. Olayın sponsoru Cagliari'ye gelince, uzak-
tan şöyle bir görünmüştü, ama şimdi nereye gittiği bilin-
miyordu; yardımcısı bile kendisini arıyordu.

Xavier önündeki manzaranın gerçek olduğundan
emin olmak için kendini çimdiklemek zorunda kaldı. İs-
tifasını vermeye gelmiş, ama bakın ne bulmuştu! Her
şeyin ansızın karşısına dönüşüverdiği, yoksulluğun önce
servet ardından sefalet oluverdiği, Majestic'in de akşam-
dan sabaha satranç tapınağına dönüştüğü, büyülenmiş
bir dünyada yaşadığına dair izlenimi gittikçe güçleniyor-
du. Birdenbire bağışmalar duyuldu. Bir ultramodern²
okul taraftarı bir neoklasisizm yandaşının burnunu bur-
muş, iki kampın yandaşları toplaşıp birbirlerine girmiş-
lerdi. Xavier istemeyerek itiş kakışın arasında kaldı. Olay
kısa zamanda usul dairesinde yumruklaşmaya varacaktı
ki, düzen sağlayıcılar ellerinde coplarıyla müdahale etti
ve kavga büyümeden bastırıldı. Hırgürü çıkaranlar ne

1. José Raül Capablanca (1888-1942). 1921-1927 yılları arasında satranç şam-
piyonu olan Kübalı satranç ustası. (Y.N.)

2. Letonyalı satranç ustası Aron Nimzowitsch tarafından geliştirilen bir sat-
ranç ekolü. (Y.N.)

kadar bağırdılar, yalvardılar, inlediler, diz çöktülerse de fayda etmedi; salondan atıldıkları gibi bir yıl da bütün yarışmalardan men edildiler. Bu felaket kavgayı çıkaran iki adam barıştırıldı. Birlikte kafayı çekmek için bir yere gittiler.

Xavier kalabalıktan uzakça bir yere gidip oturdu. Girişte eline tutuşturulmuş olan kâğıda baktı.

Bir adet birincilik ödülü 2000 \$ Bir adet ikincilik ödülü 1000 \$. Bir adet üçüncülük ödülü 500 \$. En "yıkıcı" atak için Güzellik Ödülü'nü kazanacak olan oyuna, Amerika Yıkımcılar Sendikası'nın özel armağanı olarak, 400 \$ verilecektir! Yıkım benim çobanımdır! Böyle denmiş ve yazılmıştır! Güçlüler mıymıntılarını ezsın!

Xavier'nin de katılmaya gönlü olduğunu söylemek az bile gelir. Baş dönmeğe başlamıştı.

Tezgâha gitti. Kayıt masrafları üç doları buluyordu. Kartını aldı: 78 numaralı siyah bir jeton. İyi anlayıp anlamadığını sormak istiyordu. İlk eli bu numarayı taşıyan masada oynayacaktı, değil mi? Ve de siyah taşları savunacaktı?.. "Sen ne düşünüyordun ki bu konuda, avanak?" yanıtını aldı. Sonra, tam geri dönecekti ki, suratına mide bulandırıcı bir bulut yedi. Tombul, keşisakallı, ağzı kulaklarında küçük bir adam, elinde puro yanında duruyordu: organizatör Arthur H. Bumpely.

"Yahu bu Vincent Vilbroquais değilse ne olayım! Delikanlı, ben sizin bir yıldan beri Montreal'e dönmüş olduğunuzu sanıyordum."

Afallayan çırak içinden, acaba beni kim sanıyor bunlar? diye geçirdi.

"Ya sevgili Justine nasıl, iyi mi? Geçenlerde ona Central Park'ta rastladım galiba."

Falan filan. Fakat tam o sırada bir şahsiyet oradan

geçiyordu, organizatör onun peşine takılarak Xavier'yi kararsızlık uçurumunun içine terk etti.

Açılış için öngörülen saat yirmi dakika geçmişti ve Cagliari hâlâ bulunamıyordu. Salon artık koltuk altı, saç derisi, pipo geçirisi, kabaran asabiyet kokmaya başlamıştı. Xavier'nin heyecanı kamışına vurmuştu. Bu durumda yalnız değildi, zira ayakyolunun önünde uzun bir kuyruk vardı. Xavier kendini bekleyebilecek durumda hissetmiyordu. Bu yeri iyi bildiği için, birinci katta, yönetim bürolarının yanında bulunan tuvaleti hatırladı. Kutusu koltuğunda çaktırmadan oraya gitti. Zaten gizlenmeseydi de gören olmayacaktı, zira aynı anda alkışlar başladı, arttı, bir dalga gibi yayıldı, nihayet iyice şirazeden çıkarak gösteriye dönüştü. Capablanca şeref tribününde gözükmüştü. Yanında yirmi yıldan beri Birleşik Devletler şampiyonu olan eski usta Marshall vardı. Capablanca alkışlarla iyice karnını doyurduktan sona sessizlik istedi. "ziz New York'lu dostlar, 'ziz 'trañçseverler", Kübalı büyük usta ancak bunları söylemeye fırsat bulabildi, zira salonun bir ucundan öbür ucuna bir çığlık koptu, hem de öyle fasafiso bir şey değil. Yani şöyle: "Katil var! Katil var!"

Çılgına dönmüş adam eliyle arkasındaki açık bırakılmış kapıyı gösteriyordu. Feryadını tekrarlıyor, arada "Polis! Polis!" de diyordu. Salonda çeşit çeşit, dağınık ve düzensiz hareketlenmeler oldu. Bazıları tereddütlü adımlarla merdivene yaklaşmaya başladılar.

Arthur H. Bumpley kalabalığı yararak olay yerine yetişti. Cinayet diye bağırان ve Cagliari'nin baş yardımcısı olan ve her an karaciğer krizinin eşiğinde gezinen adamın şimdi dili tutulmuştu. Bumpley'le birlikte yönetim bürosuna girdi. Biraz sonra Marshall'la Capablanca ve üç-dört meraklı daha onlara katıldılar. Herkes odanın kapısında durmuş, en küçük bir harekette bulunmaya

bile cesaret edemiyordu. Cagliari son derece rahatsız bir vaziyette koltuğuna mihlanmıştı; gözüne bir ocak demiri saplanmıştı; demir kafatasını delip geçmiş, onu adeta koltuğun arkalığına çivilemişti. Ancak ilk bakışta ölü gibi görünmüyordu; sol eli önünde, piyanoda bir akor çalar gibi çırpınıyor, sağlam gözü de, kafası büyük bir sorunla meşgulmuş gibi yuvasında dönüp duruyordu. Oradakiler, içlerinden şimdi bununla ne yapacağız? diye sorarak bu garip manzarayı seyrediyorlardı. Ayakları yere çakılmış gibi kapının yanında duruyorlardı. Derken, kahramanca denecek bir hamleyle Cagliari'nin kıvranan eli demiri kavramayı başardı. Arthur H. Bumpley ona doğru bir adım attı. Fakat aynı anda unutulmaz bir emme sesiyle, emprezaryo demiri gözünden bizzat çıkardı. Kafası hemen bir testi gibi boşaldı, oturduğu yerde adeta eklemleri çözüldü, alnı kan tüten dizlerine düşerek sonunda koltuğuna yığıldı. *Kaput.*¹

“Şuraya bakın!” dedi olayı haber veren adam. “Kasa...”

Kasa açık ve boştu.

“Turnuvanın ödül paraları vardı. Gıcır gıcır nakit.”

Bumpley, durumun kendinden başkasının lehine dönmesi korkusuyla, inisiyatifi ele alması gerektiğini hissetti.

“Sahi, nasıl oluyor da onu ilk bulan siz oluyorsunuz? Gördüğüme göre yalnızdınız.”

Cagliari'nin asistanı elini binlerce iğnenin battığı karaciğerine götürmüştü.

“Daha yeni gelmiştim, bu büroya girdiğimi on kişi gördü! Ben Mösyö Cagliari'nin en eski yardımcısıyım, her şey için ona bağlıyım. Onu niye öldüreyim?”

Artık efendisi patronun himayesine güvenemeyecekleri için evi kesin yıkılacak olan yaşlı annesini düşü-

1. (Alm.) Burada “iş bitti, öldü” anlamında. (Ç.N.)

nerek, mahvolmuş bir halde oturdu. Alnında iri ter damlaları belirmişti. Birisi telefonu kavrayıp polisin numarasını çevirdi.

Çekilen bir sifonun gluglusu duyuldu. Cagliari'nin cesedinin sakın sakın boşalmayı sürdürdüğü koltuğun tam arkasındaki tuvaletten geliyordu. Kapı açıldı, Xavier hopladı.

"Hay aksi! Affedersiniz," dedi.

Kapıyı kapatıp öteki kapıdan, yani girerken kullandığı ve doğrudan merdivenlere açılan kapıdan çıkmaya hazırlanıyordu ki, bir bağırış üzerine durdu: "Hey! Dur bakalım, nereye gidiyorsun?"

Xavier bir adım attı, bu bakışlar ve bu sessizlikten ürkmüş durumda hareketsiz kaldı. Koltuğun arkılığı gizlediği için Cagliari'nin cesedini henüz görmemişti. Müteveffanın herhalde bir adı da olması gereken baş yardımcısının yüzü bir zafer ve kurnazlık ifadesiyle aydınlandı. Adı, örneğin, MacFarlane olsun, hani şu palto adı gibi, Lorenzo MacFarlane.

"Baylar," diye haykırdı MacFarlane, "daima suçun kimin işine yaradığını arayalım!" (Bu şaşırtıcı ilke küçük meclise hemen saygı telkin etti.) Yardımcı ekledi: "En fazla kimin işine yaradı dersiniz, işte şuna!" Dramatik bir kol hareketiyle Xavier'yi gösteriyordu.

Çırak işaretparmağını burnuna dayadı:

"Bana mı?"

"Şu işe bak, Vincent Vilbroquais!" dedi Bumpsey pek memnun bir tebessümle.

İşler gerçekten ilginç bir mecraya giriyordu. Şimdilik boş ver turnuvaya murnuvaya!.. Ele harika bir skandal fırsatı geçmişti. Manşetleri şimdiden görür gibiydi: "Bir yıldan beri haritadan kaybolmuş olan Kanadalı genç şampiyon müzikhol patronunu öldürdü!"

"Yaklaş hele küçük," dedi Xavier'ye, "korkma!"

Xavier kutusunu göğsüne bastırarak küçük adımlarla tıpış tıpış yaklaştı.

“Ben bir şey yapmadım. Ne oldu ki?”

Çırak ancak o zaman yıkıntı halindeki para babasını fark etti ve aval aval bakakaldı.

Bumpley acele etmedi. Bir sandalye istedi, üstüne tırmandı, bir izmarit yaktı. Küçük grup, dikkat kesilmiş bir halde etrafına toplanmıştı. Bumpley burada kariyerinin önemli bir ânının tadını çıkarıyordu. Hep dedektif olmayı, suçluları ortaya çıkarmayı, ellerine kelepçe takmayı, onların yenilgilerinden mutlu olmayı hayal etmişti.

“Söyleyebilir misin bana,” diye başladı, “orada, Mösyö Cagliari’nin tuvaletinde saklanmış, ne yapıyordun? Hmmm?”

Xavier’nin yüzü kızardı. Çok utanmıştı, bu da karşısındakinin kanını kamçılardı. Bumpley gözünün ucuyla etraftan gelecek minnettarlık işaretlerini gözlüyordu. Çırak sanki kaç tane olduğunu kontrol etmek ister gibi parmaklarını seyreliyordu.

“Şey,” dedi (sıkıntılı bir jestle şapkasını çıkardı, sonra tekrar giydi). “Yani, şey oldu, bilirsiniz, herhalde herkese oluyordur, değil mi, bir istek? İşte bu. Bana da oldu. Belki içtiğim kuvvet şurubundan. O zaman, şeye gidince, hepsi meşguldü, yani o yer demek istiyorum. Ve ben bekleyecek halde değildim, o zaman, işte böyle, ihtiyacı mı burada gidermeye karar verdim, arkada, tuvalette, çünkü burayı biliyordum. Haftalardan beri burada çalışıyorum. O zaman, işte böyle oldu. Çok sıkışmıştım, n’aapayım?..”

Xavier hafif bir sesle, günah çıkarma hücresinde işi ciddiye alan bir çocuk gibi konuşmuştu. Sinirli sinirli papyonunun düğümüyle oynuyordu.

Bumpley içinden açıklamanın mantıklı olduğunu kabul etmek zorunda kaldı, çünkü kendisi de bekleme

anlarında tuvaletlerin hiç boşalmadığını görmek fırsatı bulmuştu. Fakat tuttuğu ipin ucunu bu kadar çabuk bırakacak adam değildi. Hele Lorenzo MacFarlane kulağına bir şey fısıldayınca... Bumpley hemen devam etti:

"Mösyö Cagliari'ye çok borcun varmış?"

"Mösyö Cagliari mi? Gerçekten bana çok dolar verdi. Ama sonra, onların bana ait olmasını istemedi. Ne ki ben çoğunu harcamıştım. Geri ödememi istiyordu."

"Eee?"

"Ama ben ödeyemiyordum. Büyük borç yanı."

"Haah!" dedi Bumpley diğerlerini de tanık tutarak.

Sandalyesinden kalktı ve kedi gibi Xavier'ye yaklaşarak önünde volta atmaya başladı.

"Söyle bakiim bana, sana o paraları niçin vermişti? Ha? Neden cevap vermiyorsun?"

"Kurbağam için," diye itiraf etti sonunda ve yumruklarını sıkıp utanç içinde başını eğdi.

"Ve sen de parayı ödememek için ocak demirini adamın gözüne sapladın!" dedi Bumpley, coşkun bir inançla, purosunu oğlanın burnunun dibinde sallayarak.

"Öldürüldü mü? Ben mi?"

"Sen değil, o!"

"Bu bir iftira!" diye haykırdı kör. Xavier usulü içgüdüünün kılavuzluğuyla oraya kadar gelmiş, kapıda arzı-endam eylemişti.

Xavier, gözleri yuvalarından uğramış, başını sallıyordu. Ne demek oluyordu bütün bunlar?

"Eğer sen değilsen, ceketindeki bu kan izlerini nasıl açıklıyorsun?"

Xavier bunun sağlığı için olduğunu, koket yüzünden zaman zaman içindeki kötü kanı tükürmesi gerektiğini vesaire vesaire ve ister istemez birazcığının da ara sıra gömleğine bulaştığını açıkladı. Dedektif, "Amma da hikâye!" dedi.

"Baylar," dedi bütün bunları yoğun bir dikkatle izlemekte olan ve Bumpley'in cüretinden zaten ikna olmuş olan gruba. "Bu genç adam, borcunu ödeyememek takıntısı yüzünden alacaklısını ocak demiriyle öldürmüştür."

"Bu bir iftira!" diye tekrar bağırdı kör. "Bu çocuk bir azizdir! Bir masumdur! Bir masumu itham ediyorsunuz!"

Bumpley, bu herifi bırakın istediği kadar anırsın! gibilerden umursamaz bir jest yaptı.

"Bundan başka, dostumuz ve velinimetimizin bürosundaki kasayı da soydu. (Xavier'ye döndü.) Ne vardı bu kasada?"

Xavier omuzlarını silkti.

"Dolarlar mı?" diyecek oldu, bütün iyi niyetiyle.

"Aha, gördünüz mü? Sen bunu nereden biliyorsun?"

"Bilmiyorum. Tahmin ediyorum."

"İstersen ben sana söyleyeyim. Bu kasada turnuva için ödül olarak toplanmış paralar vardı. Ve sen bunları çaldın! Ve bu parayı, Baylar, size söylüyorum, şu kutuya sakladı."

Strapitchacoudou'nun kutusunu işaret ediyordu.

Kör infial içinde böğürüyordu: "Korkunç! İğrenç! Bir masumu mahkûm ediyoruz! Lanet hepinize! Utanın ve lanet olsun!" Ve kuçusuyla sağa sola vurmaya çalışarak boşluğu dövüyordu.

Bumpley kutunun üstüne atıldı ve Xavier'nin elinden almaya çalıştı. Oğlan dişiyle tırnağıyla kutusunu savunuyordu.

"Rahatsız edilmemesi lazım. Hasta!" diye inatlanıyordu ördek gibi çıkan sesiyle, çünkü Bumpley boğuşmanın ateşiyle çocuğun burnunu sıkıyordu.

Tamam, bu büroda tuvalet vardı, ama bir dolap da vardı ve bu kimsenin aklına gelmemişti. Dolaptan bir adam çıktı ve odada toplanmış insanlara gayet kibar bir şekilde hitap etti.

"Müsaadenizle baylar. Fakat size bildirmek isterim ki, büyük boy bir hata işliyorsunuz."

"Rogatien Long-d'Ailes," diye mırıldandı MacFarlane dişlerinin arasından.

Ve Long-d'Ailes elinde çok büyük bir revolver tutuyordu. Demek ki orada, Xavier ile Rogatien Long-d'Ailes'den başka, 1. Capablanca, 2. Marshall, 3. Bump-ley, 4. Lorenzo MacFarlane, 5. Kör, 6. Meraklılar, hepsi dokuz kişi vardı. Fakat altı kurşunla da oldukça güzel hasar verebilirdi. Bu yüzden herkes bunu böyle bildi.

"Baylar," dedi Rogatien, özellikle Marshall ve Capablanca'ya hitap ederek, "sizin gibi büyük sanatçılar en güzel eserlerimize verdiğimiz değeri bilirsiniz. Bu zarif ocak demiri hamlesinin sahipliğini şu çocuğa atfetmek benim yaratıcı dehama hakaret teşkil eder. Değil mi, sevgili Büyük Üstat?"

"Görüşünüzü tamamen paylaşıyorum Mösyö," dedi nezaketle Capablanca.

"Bu durumda, baylar, kapıdan çıkarken arkamı emniyete almak için şu rehineyle buradan gitmeme izin verirken beni memnun etmiş olursunuz."

"Hay hay, öyle yapın, sevgili dostum, öyle yapın!" dedi Capablanca.

"Teşekkür ederim baylar ve bu aksilikten dolayı lütfen özürlerimi kabul edin."

Long-d'Ailes Xavier'yi omuzlarından kavramış, tabancayı şakağına dayamıştı. Çocuğu tuvalete doğru sürükledi, tuvaletin diğer kapısı gizli bir merdivene çıkıyordu vesaire.

"Xavier'yle birlikte gitmiyor ya?" diye böğürüyordu kör. "Xavier'yle gitmiyor değil mi?"

Long-d'Ailes dışarı çıkar çıkmaz Xavier'ye nazikçe her şeyin yolunda olup olmadığını sordu. Xavier evet dedi. Olaylar onu biraz aşmıştı. Long-d'Ailes oğlanı ora-

da sürünen bir arabaya doğru götürdü, kapısını açmaya çalıştı. Çare yok, kilitli. Sağa baktı, sola baktı, Xavier'ye şöyle dedi: "Kulaklarını tıka, patlama olacak." Sonra kapının camına bir kurşun sıktı. Afallamış Xavier'yi arabanın koltuğuna itti.

Long-d'Ailes vites kolunu çalıştırdı, araba geriye doğru ani bir sıçrama yaptı. Bundan, kolu başka türlü kullanmak gerektiği sonucuna vardı. Araba bu kez ileri atıldı, önce küçük tavşan sıçrayışlarıyla, sonra Long-d'Ailes'ı keyiften güldüren bir rahatlıkla düzgün gitmeye, asfaltta kaymaya başladı. İlk kez otomobil kullanıyordu.

Şaka malzemeleri satan dükkândan çıkan bir adam arkalarından bağırıyordu: "Arabam! Hırsız var!"

3

"Korkma, nerede oturduğunu biliyorum. Kolay olmadı, ama sonunda öğrenmeyi başardım."

Araba asfaltı yutuyor, motor keyifle kükrüyordu. Long-d'Ailes kurallara pek kulak asmadan sürüyor, doğru davranmak yayalara düşüyordu. Virajları alırken araba yaya kaldırımının yarısını da yutuyordu. Fakat Long-d'Ailes her defasında ölçülü ve ciddi sesle bir "Ole!" salıvererek arabayı sokağın ortasına getirmeyi başarıyordu. Xavier ile konuşurken, ona dönüyor, önündeki yolun durumuna hiç aldırış etmiyordu.

"Kim olduğumu biliyor musun?"

Xavier yanıt vermedi. Ürkek tavırlarla kapıya adeta yapışmıştı. Rogatien'i süzüyordu. Burnu hançer gibi, süpürge kesimi sert saçları, sanki ince gümüş teller. Gözle-

ri tavşan gözü gibi kırmızı. Keçisakalı Uncle Sam modeli.
*Your country needs you!*¹

“Niçin cevap vermiyorsun? Seni yerim diye mi korkuyorsun?”

Arka koltukta dağınık halde, bıyıklı takma burunlar, kaşıntı ve hapşırık tozu poşetleri, yumuşak lastikten kana bulanmış eller, vs. ve başı topuzlu bir baston vardı. Xavier bastonu eline aldı.

“Başıma onunla vurursan kontrolü kaybederim, her ikimiz de kafamızı kırarız.”

Çırak vurmadı, ama bastonu elinden de bırakmadı. Birden kendisinin şöyle dediğini duydu:

“Dönüp yeniden antrepolarda yaşamak istemiyorum.”

Sonra şaşkın şaşkın gözlerini kırıştırdı, sanki onun ağzından başka biri konuşmuş gibiydi.

“Endişelenme, seni geri götürmeye gelmedim. Artık kendi başının çaresine bakacak kadar büyümüş olmalısın. Ama öyle olsan da olmasan da ben artık senin için bir şey yapamam.”

Yaşlı bir hanım telaşlandı, çünkü araba dosdoğru üstüne geliyordu. Son saniyede bir direksiyon kırışıyla durum düzeltildi. *Ole.*

“Sahi, söylesene kendini nasıl hissediyorsun, sağlık durumun vesaire?”

Xavier soruyu ölçtü, tarttı. Sonunda yanıtladı:

“Kuvvet şurubum var.”

Rogatien meraklandı, kaşlarını çatı. Öyle ani fren yaptı ki ikisinin de alınları ön cama tosladı.

Araba hiç pişmanlık duymadan, keyifli keyifli yoluna devam etti.

1. (İng.) Ülkenin sana ihtiyacı var. (Y.N.)

"Cagliari bana her şeyi anlattı. Senin şu kurbağayı, fiyaskoyla biten gösteriyi, sonra Majestic cehennemini. Yani sana bütün çektiirdiklerini."

Tek yönlü bir sokağa ters yönden girdiler. Bağırış çağırışlar, korna ve insan sesleri yükseldi. Bir polis şiddetle düdüğü çaldı ve arabanın plakasını aldı.

Long-d'Ailes oğlana Cagliari'yle arasındaki ilişkileri, kendisinin, yani Rogatien'in çalışmalarını finanse edenin o, yani Caligari olduğunu, açıklamaya çalıştı.

"Şunu da belirtmek lazım, benim yaptığım türden araştırmaların, nasıl diyelim, pek göze batmadan icra edilmesi gerekiyordu, anlıyorsun değil mi? Bunun için gidip polisten ödenek de isteyemezdim, değil mi? O kadar yıldan sonra, çalışmalarım nihayet sonuca ulaşmak üzereyken, Cagliari kesenin ağzını sıkmaya karar verdi. Bu şartlarda seçim hakkım kalmıyordu, ya hep ya hiçe oynamam gerekiyordu. Ya yanına başarımın kesin kanıtlarıyla varacaktım ya da yıllardır bana akıtmış olduğu dolarları birer birer geri ödeyecektim. Cagliari kabul etti, bu birkaç ay önceydi. Ve senin de ortalıktan toz olmak için tam o anı seçeceğin tuttu. Ben her yerde seni ararken meğer Cagliari nerede olduğunu biliyormuş. Bugün öğleden sonra bunu öğrenince asabım biraz bozuldu tabii ve ona küçük bir ocak demiri numarası çektim... Şu sırada bütün New York polisi peşime düşmüştür herhalde. Ve de mafya. Ve de Yıkımcılar Sendikası. Ne demek istediğimi anlıyor musun?"

Xavier yanıt vermedi. Vermezse vermesin.

Nihayet çırağın oturduğu binanın önüne geldiler. Hava kararmaya başlamıştı. Rogatien kimseyi ezmediği için gurur duyuyordu; her şeyi yapabilirdi, artık bir üst-insandı. Yıkım afişini fark etti.

"Kendine kalacak bir yer bulman gerekecek. Gidişata bakılırsa bu hiç de kolay olmayacak."

Arabadan indiler. Xavier önden yürüyor, fakat saldırıya uğramaktan korkuyormuş gibi, Rogatien'i gözden kaybetmemek için, ayakları geri geri gidiyordu. Baston hâlâ elindeydi. Apartmanın holüne girdiler. Long-d'Ailes ilk basamağa oturdu. Xavier, ihtiyatlı, biraz uzakta ayakta duruyordu.

"Pekâlâ, gelelim yaralarına," dedi Rogatien biraz sıkılarak. "Yani demek istediğim, yaraların iyileşti mi, azdı mı?"

Xavier yanıt vermedi.

"Ya musluğun? Hâlâ çalışıyor mu?"

Çırak gene yanıt vermedi.

"Söyle bana, o adam sana Vincent dediğinde ne hissettin?"

Çırak omuzlarını kaldırdı.

"Anlıyorum," dedi Long-d'Ailes.

Bir sessizlik oldu. Long-d'Ailes, düşünceliydi, önüne bakıyordu. Xavier hâlâ tetikteydi.

"Dinle," dedi nihayet Rogatien. "İsterdim... yani isterdim ki ikimiz birlikte senin odana çıkalım ve seni biraz muayene edeyim. Bu suretle şey yapabilirim..."

"Arkamdan odama gelirsen kendimi pencereden atarım."

Bir an birbirlerini süzdüler. Long-d'Ailes ısrar etmenin zahmetine değmediğini anladı. Yazık! Ama yapacak bir şey yoktu. Ne kendisi ne de oğlan için... Long-d'Ailes tabancasını hemen bu gece kişisel bir amaçla kullanacağını düşündü. Öğrenemeden ölmeyi kabul ediyordu.

"Yaptığım şeyden nedamet duyuyorum Xavier. Samimi olarak pişmanım. Ama bütün bunlar Justine içindi, anlıyor musun? İşler ters gittiyse suç bende değil."

Gözleri yaşlı, tereddütle konuştu.

"Beni bağıslıyor musun?"

Xavier aniden adamın üstüne yürüdü ve bastonla

vurmak istedi, fakat değnek Long-d'Ailes'in omzuna değer değmez bir anda bir demet çiçeğe dönüştü. Xavier şaşırdı, böyle bir şeyin nasıl bir sihirle meydana gelebileceğini kendi kendine soruyordu.

Long-d'Ailes doğruldu, merhametle oğlanın omzuna vurdu.

"Galiba gitsem daha iyi olacak. Arabanın çalındığı çoktan bildirilmiştir. Senin kapının önünde bulurlarsa belki başın derde girer."

Xavier gözlerini çiçek demetinden ayırmıyordu. Baston sihirli miydi? Yoksa şu karşısındaki adam Merlin¹ gibi bir şey miydi?

"Zamazingolu sahte bir baston, dedi büyücü. Dwayne & Hoover mağazasından yaklaşık 4,75 dolara bir tane alabilirsin. (Ceketinin içcebinden bir paket çıkardı.) Al. Bunu sana bırakıyorum. Benden daha çok ihtiyacın olacak. Cagliari'den zorla alınmış küçük bir borç diyelim. İçinde benim sana yazdığım bir mektup da bulacaksın. Orada kendinle ilgili bazı şeyler öğreneceksin. Neyse, okuyunca göreceksin zaten. Haydi, hoşça kal, şimdi gitmem lazım."

Long-d'Ailes'in uzun silueti uzaklaştı, arabaya bindi, araba öksürerek tıksırarak hemen kalktı. Xavier hölün alacakaranlığında yalnız kaldı. Çiçek demetini içinde bir cin saklanıyormuş gibi yere attı.

Demet aynı anda tekrar bir baston oldu!

Xavier korku içinde asansöre koştu.

Asansörün içinde karanlık hüküm sürüyordu. Xavier eliyle düğmeleri yokladı, sekizinci kat olacağını umarak neredeyse rastgele birine bastı. Ama asansör onu en üst kata, oradan da çatıya götürdü, kapılar açıldığında çırak kendini binanın damında buldu.

1. Kral Arthur efsanesinde büyücü ve bilge kişi. (Y.N.)

Akşam berraktı, ufukta sadece batan güneşin son ışıklarında turuncuya dönmüş, baget ekmeklere benzeyen birkaç yassı bulut şeridi vardı. Çırak New York'u ilk kez yukarıdan görüyordu. Görüş alanı ufka dek uzanıyordu. Deniz tarafında, parlak göğün önünde Heykel'in profili net olarak beliriyordu. Heykel okyanusa bakıyordu, ama biraz da arkasında olup bitenlere baksa iyi ederdi, gördükleri karşısında özgürlüklerinin dili tutulurdu. Sanki orada işaret etme zahmetine değen bir şey varmış gibi, dondurma külâhını göğe doğru uzatmıştı.

Xavier kutusunu açtı, yavaşça seslendi:

"Strapitchacoudou! Strapitchacoudou!"

Kurbağa yumruklarıyla gözlerini oğuşturdu. Çırak onu köprücük kemiğinin çukuruna yerleştirdi, başına hafif bir öpücük kondurdu. Strapitchacoudou nazlı nazlı salınıyordu. Uykudan uyandırılmış küçük bir kız çocuğuydu mübarek.

"Senden başka kimsem yok," diye mınıldandı çırak, "kimsem de olmadı."

Kurbağa omuz silkti, ama hırçınlaşmadan. Uyumak istiyordu. Gözkapakları kendiliğinden kapanıyordu. Xavier ona şefkatle gülümsedi. Gözleri kapalıyken birine gülümsüyorsanız onu gerçekten seviyorsunuz demektir.

Heykel orada bütün abusluğuyla ufka karşı dikiliyordu. Xavier onun canlı olsaydı nasıl bir şey olabileceğini düşündü. Bu Heykel'in kafasında en küçük bir adalet kırıntısı olsaydı, tepesine boyayacak yerde neler yapabileceğini... Bir gün betondan çoraplarını silkeleyip atarak bir kerecik olsun şehrin içlerine doğru yönelse ne iyi olurdu! Gökdelenlere dirsek atarak bedavadan zengin olanlara korku salarak her adımda biraz daha büyürdü. Elindeki dondurma külâhıyla zenginlerin binalarının tepesine tepesine vururdu, yoo, kötülük olsun diye değil, sadece biraz korkutmak için. Sonra eğilir, elini yere da-

yar, bütün ülkelerden yoksulların, yıkılmışların ve tutunamayan göçmenlerin karınca sıraları halinde sırtına tırmanmalarına izin verirdi. Sonra onları üstünde taşıyarak tekrar denize dönerdi, Avrupa'nın yolunu tutar, büyümeye devam eder, her adımda devleşir, en derin okyanus önce dirseklerine, sonra beline, sonra da dizlerine kadar gelir, kendisi bütün bir kıtadan daha büyük boyutlara ulaşmış olarak Avrupa'ya yanaşırdı. Bütün ülkelerin yoksul ve yıkılmışlarını, kendisine minnettar kalan tutunamayan göçmenlerini birer birer alır, bütün kıta zaten ayaklarının altında olduğundan, dünya haritasının üstüne minyatür toplar yerleştiren bir general edasıyla, hepsini sonsuz bir titizlikle, birer birer doğdukları ülkelere, son köyünün son ambarının son sakinine kadar asla unutmadıkları kendi memleketlerine bırakırdı.

Aniden bir siren Xavier'yi yarı uykusundan çekip aldı. Özgürlük Heykeli'ne baktı. Yerinden kıpırdamamıştı. Hâlâ şehrin ıstıraplarına kayıtsızca sırtını dönüyordu.

"Kararım karar, yarın Macaristan'a dönüyoruz," dedi kurbağasına; hayvan melankolik bir tavırla başını onun başına dayamıştı.

4

Sonunda Xavier çatıda, açık havada, Rogatien Longd'Ailes'in bıraktığı paketi başının altına yastık yaparak uyumuştı. Bütün gece kurbağasının kutusunu karnına basılı tutmuştu. Sabah serindi. Titreyerek uyandı. Önce nerede bulunduğunu hemen anlayamadı. Ayağa kalktı ve etrafına bakındı. Dün gözünden kaçmış olan kümes gibi bir şey vardı, içinde güvercinler dem çekiyordu. New

York ayaklarının altındaydı, biraz silik, bu saatte henüz kesif bir buğunun altında ezilmiş. Korkuluk boyunca yürürken birden dünkü olaylar aklına geldi ve anladı ki, evet, kararı karardı. Her şeyi bırakıp bir gemiye gidecek, elinde kalan az bir parayı kaptana verecek ve tüm deniz önünde, Macaristan'ın yolunu tutacaktı. Bugünden tezi yok bu deliler ülkesini, bu tehdit ve korku ülkesini terk edecekti. Her yere erimiş kurşun da yağsa, ablası Justine'e, köyüne, şalgamlarına kavuşacaktı. Ya bunu yapacak ya da kendini boşluğa atacaktı. O anda ayaklarının altında binanın sallandığını hissetti. Başının kendisine oyun mu oynadığını, yoksa... vs. sordu kendine. Ama duvarlar tekrar ağır vuruşlarla titredi. Zemindeki bir kapak açıldı ve içinden bir yıkımcı çıktı.

Delikten gri bir toz bulutu yükseldi; işçi "Puah!" diyerek eliyle bulutu dağıtmaya çalışıyordu. Xavier X. Mortanse'ı görünce şaşırılmış göründü; orada ne yaptığını sordu.

"Ben burada oturuyorum ve evime dönmek istiyorum," dedi Xavier.

Xavier'nin, yalnız belinden yukarısını gördüğü işçi içeri doğru eğildi ve bu isteği aşağıdaki arkadaşlarına aktardı. Yok ya, sahi mi? dediler ve darbeler tekrar başladı. İşçi çırağa döndü:

"Artık evin mevin yok, et kafa. Dert senin derdin bundan sonra. Haftalar önce ilan edildi. Şimdi sokaklarda istediğin kadar dolaş. Gez dur!"

Çırak, sadece Macaristan'a hareket etmeden önce birkaç özel eşyasını almak istediğini açıkladı. İşçi sertçe yapacak bir şey olmadığını, binalarda bırakılan her şeyin yıkım mezatında satılmak üzere derhal Sendika'nın mülkiyetine geçtiğini söyledi.

"İzin verin, bir dakikalığına gireyim. Size para veririm."

İşçi âdet yerini bulsun diye iki dakika tereddüt etti.

Sonra Xavier'ye yol vermek için delikten içeri çekildi. Çırak mecalsiz bacaklarıyla, deliğin altındaki tabureden indi. Yoğun bir alçı kokusu genzini yaktı. Oda toz duman içindeydi, tozlar adeta kar gibiydi, pencereden giren ilk ışıklarda parıltılar saçıyordu. Odada dört işçi çalışıyordu, yeni gelen tuhaf tipi incelemek için işlerine ara verdiler. Xavier artık nerede olduğunu bilmiyordu. Burası daha dün bildiği yere hiç benzemiyordu. Odasını komşularından ayıran ara duvarlar yıkılmıştı. Peggy'nin hediye ettiği, içine düşüncelerini kaydettiği büyük defter kurumuş gri döküntülerle kaplıydı, üstüne binanın iskeletini güçlendirmekte kullanılan bir çimento kovası konmuştu. Üstünde yazdığı, yemek yediği, gösterisini icra etsin diye Strapitchacoudou'yu koyduğu, sırasında ağlamak için alnını dayadığı masası duvardan sökülmüş, tahta parçaları haline getirilmişti. Yine Peggy'nin hediyesi olan son temiz gömleği bir çiviye asılmıştı, işçiler tarafından ellerini kurulamak için paçavra olarak kullanılıyordu. Son olarak, her tarafa yıkım aletleri saçılmıştı. İşçiler toz duman içinde hayaletler gibi görünüyordular.

Göğsündeki armadan ayırt edilen bir ustabaşı çıka geldi. Başına bere olarak Xavier'nin uzun süre sebzelerini taşıırken kullandığı alışveriş filesini geçirmişti. Diyecek bir şey yoktu, yasa böyleydi.

İyi ama ya parası?

"Dolarlarım nerede?" diye patladı Xavier. "Dolarlarımı geri verin! İhtiyacım var benim!"

Ustabaşının suratı bembeyaz kesildi.

"Ne doları? Hangi dolarlar? Burada dolar molar yoktu."

"Vardı! Masanın altında! Başınızdaki şu filenin içinde! En az yüz dolarlık kâğıt para vardı. Zaten o fileyi de geri vermeniz lazım! Hediyedir o! Şimdi de hediyelerimi mi elimden alacaksınız?"

Xavier öfkeden titriyordu.

İşçilerin bakışları kuşkuyla ustabaşına dönmüştü. İşlerinden bıyıklı biri imalı konuştu:

“Şefimizin en beğendiğim yanı, paylaşma duygusudur.”

“Yahu siz neler kuruyorsunuz kafanızda?” dedi ustabaşı. Sonra Xavier’ye:

“Yalan söylemek sana bir şey kazandırmaz oğlum. Al işte, istersen bunu alabilirsin.”

Sinirli bir şekilde fileyi çırağın eline tutuşturdu. Gözlerini arkadaşlarının gözlerinden kaçırıyordu.

Xavier o anda ustabaşının kolunu öyle bir kuvvetle sıktı ki, adam duyduğu acının yüzünden okunmasına engel olamadı.

“BU FİLEDE DOLARLAR VARDI DİYORUM!”

Yıkımcılar yaklaşmış, çırağın çevresinde boğucu bir çember oluşturmuşlardı.

“Dolarlarım, Macaristanım... Buna hakkınız yok.”

“Madem ki sana dolar yok deniyor, demek ki yok,” dedi bıyıklı. Zira dolar olmuş olsaydı paylaşılırdı, değil mi şef?”

“Tamam, anlaşıldı, imalarınız...” dedi ustabaşı.

Xavier bu adamların ürkünç aletlerle donanmış güçlü ellerine bakıyordu. Parasını bir daha göremeyeceğini anladı. Şimdi her şey yatmıştı işte.

Ancak, bütün beklentilerin aksine, ustabaşı şöyle demez mi:

“Dinleyin çocuklar. Biraz insaniyet göstersek, ha? Şu çocuğa bir şans tanıyamaz mıyız? Dün hazırladığımız şu malzeme odası, diyorum, pekâlâ oğlan birkaç gün orada kalabilir, yeni bir barınak buluncaya kadar, ha?”

“İnsaniyet göstermek,” dedi bıyıklı, ironik bir edayla.

“Hadi,” dedi ustabaşı Xavier’ye, “seni götüreyim, hemen alt katta.”

Xavier ses çıkarmadan adamı izledi. İçinde bir sürü malzeme olan ve son aylarda yaşadığına oldukça benzeyen bir odaya geldiler. Çimento torbaları, her tarafa asılmış jüt çuvallar, çeşit çeşit aletler vardı. Bir masa, bir geniş tahta desek de olur, duvara vidalanmıştı, vs. Döşeksiz bir somya, çarpık çurpuk, bir köşede duruyordu.

“Ben dolarlarımı istiyorum,” dedi çırak.

“Tamam yavrucuğum. Kusursuz değilim, ama pisliğin teki de değilim. Yarı yarıya paylaşıyoruz, işine geliyor mu? Tam doksan dokuz dolar vardı. Ellisini, yani büyük yarıyı sana veriyorum. Ne diyorsun? Ne de olsa sıfırdan iyidir, değil mi? Yasaya göre hiçbir şeye hakkın yok. Ama sana acıdım. Bütün istediğim, bundan arkadaşlara bahsetmemen.”

Xavier abus bir inatla bunun kendi parası olduğunu ve hepsini istediğini tekrarladı. Para ona aitti ve ihtiyacı vardı.

Ustabaşı bir an için çocuğa pencere yoluyla yedinci kattan bir düşüş ayarlamak nasıl olurdu? diye düşündü. Fakat kötü biri olmadığından bu fikri aklından çıkardı.

“Benim de,” dedi, “paraya benim de ihtiyacım var.”

Gerçek şuydu ki, ustabaşı Rosette’in yeni sevgilisiydi, ona bir yıkımcı patronu olduğu palavrasını yutturmuştu. Kadının gözünü boyamak ona kıyafetler almak, Manhattan’daki evinin kirasını ödemek için mangiz lazımdı. Bu durum ustabaşını kuralları birazcık çiğnemek zorunda bırakıyordu. Ayrıca geçindirecek bir zevce ve küçük yaşta üç çocuk da vardı.

“Ya al ya bırak,” dedi, “elli doları masaya koyarak.”

Xavier elli dolar karşılığında gemiyle nereye kadar gidilebileceğini kestirmeye çalışıyordu. Ya tam elli dolara eşit bir mesafenin sonunda parası biten yolcuyu denize atıyorlarsa? Yolculuğun gerisini yüzerek tamamlamak gerekecekti.

Ustabaşı dolarları geri almak ister gibi bir jest yapınca Xavier yumruğunu paraların üstüne koydu. Pazarlık tamamdı. Ustabaşı kapıya yöneldi, fakat aklına bir şey gelmişti, durdu. İlke olarak posta kutularının içeriği de Sendika'ya aitti, fakat çırağa karşı bir bakıma kendini borçlu hissediyordu.

"Sana bu iyiliği de yapacağım," dedi.

Üstlüğünün içcebinden bir tomar zarf çıkardı, incelemeye koyuldu.

"813 numaralı odada oturuyordun ve adın da Xavier'ydi, değil mi? Tamam, al işte, bu senin."

Xavier kendisine uzatılan zarfa öylece bakıyordu. Bir mektup mu? Kendisine, Xavier'ye bir mektup mu?

"Bu sabah orada, senin kutundaydı. Ama eğer istemiyorsan..."

Xavier zarfı kavradı. Ustabaşı oğlanı ensesinden yakaladı.

"Unutma! Arkadaşlara bir kelime bile çıtlatmak yok! Yoksa..."

Dudaklarını, dilinin ucunu da çıkararak, Xavier'nin dudaklarına yapıştırdı, koca bir Fransız öpücüğü! Çıracak duyarsız kaldı, tepki göstermedi. Ustabaşı, sanki girişim oğlandan gelmiş gibi, zavallıyı nefretle itti. Bu adamın New Ark yakınlarında bir çiftliği vardı. On beş günde bir oraya yalnız gidiyordu. Takıntısı yirmi dokuz adet parçalanmış zenci kadındı. Taşla uylukkemiklerini kırıyor, çiğ olarak iliklerini emiyordu. Bunu yaparken kendinden geçip yerlere devriliyordu. Ama Rosette başkaydı. Kendi kendine söz vermişti, onunla sağlıklı ilişkiler kuracaktı. Onu seviyordu.

Arkasını döndü. Çıktı.

Xavier zarfı inceliyordu. İnanamamaktan korkuya giden bir yol vardı ve o bu yolun tam ortasıydı. Ama zarfın üzerindeki adres gerçekten kendi adresiydi, kapı numarası, adı... Yavaş yavaş, titreyerek açtı.

Nerdeysen orada kal, sakın bir yere gitme. Ben New York'tayım, önümüzdeki günlerde seni ziyarete geleceğim. Sana diyeceğim çok önemli bir şey var.

Justine

Xavier gözleri sabitleşmiş, hiçbir şey düşünemeyerek, somyanın üstüne uzandı. Üst kattaki balyoz darbeleri duvarları göğsünün ta dibine kadar sarsıyordu.

5

Bilançoya bakılırsa koketin sağlığı oldukça yerindeydi, gittikçe daha iyi oluyor, öbür akciğere de atlıyordu. Ablası Justine herhalde bu kadar hastalandığı için onu azarlayacaktı. Ama bu onun suçu muydu? Xavier çimento torbalarının üstüne oturmuştu. Odası artık karmaşık bir alet ve malzeme deposundan ibaretti. Çeşitli malzemeler, tabureler, delinmiş teneke kutular, kırık tahtalar, alçı ve tuğla kırığı molozlar, kavalkemiği kadar uzun paslı ve bükülmüş çiviler, iki diş fırçası ve bir dikiş yüksüğü, hepsi odaya bomba atılmış gibi darmadağın vaziyette ortalığa saçılmıştı. Yerdeki halı on dört milyon aktif akar barındırıyordu. Xavier burnunun ucuyla pencereden bakıyordu. Gök kireçle badana edilmiş gibi beyaz ve donuktu. Şehir mide bulandırıcı bir sıcaklığın altında eziliyordu. Aşağıda, sokakta, birtakım anlamsız, anlaşılmasız siyah noktalar debeleniyor, yolunu kaybetmiş karıncalar gibi her yöne gidip geliyorlardı. Xavier günden güne şiddetlenen baş dönmelerinden birine kapılarak başını geri çekiyordu. Üstelik o kadar zayıflamıştı ki, sandalyesinde büyük güçlüklerle dik durabiliyordu.

Herhangi bir düşünceye dalar dalmaz gövdesi belli belirsiz öne eğilmeye başlıyor, bunun bilincine varır varmaz da silah sesine uyanan bir köpek gibi silkinerek doğruluyordu. Sık sık kuru öksürük nöbetlerine tutuluyor, gelen biraz kan ağzında tebeşirimsi bir tat bırakıyordu. Göğsünde hissettiği minicik bir bilye ara sıra çok ince ve keskin ağırlara sebep oluyordu. Yanında, pence-
renin kenarında Peggy'nin hediye etmiş olduğu, uzun aralıklarla ara sıra, düşüncelerini yazdığı küçük bir not defteri vardı. Son olarak şunu not etmiş, üzerinde uzun uzun düşünmüştü: Bebek kadından çıkar, biliyorum. Örn. İnek, küçük inek (buzağı? dana?) verir. Ama önce oraya nasıl girdi? Sonra, tatmin olmayarak, ağızdan olmadığı kesin. Bitki gibi vücudun içinde mi büyüyor? Yumurta mı?

Gözbebekleri bomboş, bunun üzerine biraz hayal kurdu. Sonra, bir rüzgârın esmeye başlaması ve kuru yaprakları yavaş yavaş toplayıp sürüklemesi gibi, düşünceleri kendisinden ayrıldı, dağıldı, sağır ve dumanlı koridorlara daldı ve çok geçmeden içinden nelerin geçtiğini bile bilmez oldu; gövdesi yavaş yavaş eğilmeye başladı; iyileştirici hiçliğe dalmak üzereydi ki, Peggy'nin alevler içindeki hayali birden zihnine giriş yaptı, bir ölüm çığlığı atarak yarı uyku halinden çıktı.

Arkasında kapı açıldı. Dönmedi bile; işçilerin kendisine hiç aldırış etmeden, bir alet almak ya da bir pislik atmak için ikide bir odasına dalmalanna alışmış, kanıksamıştı. Fakat kapı tıkırtısını beklenmedik bir sessizlik izleyince başını kaldırdı. Pencerenin çerçevelediği alandan hızla bir kuş geçti.

"Xavier'nin evinde miyim?"

Kadın, çekinerek, kapının yanında duruyordu. Loşluk, ortalığı götüren pislik, hastalık havası onu ürkütmüştü. Odanın havasında alçı ve çimento tozları uçuşu-

yor, insanın tenine yapışıyor, giysilerine, saçlarına, bronzlarına yerleşiyordu.

“Xavier dedikleri sen misin?”

Xavier'nin sırtı pencereye dönük olduğu için, kadın onu ters ışıktaki görüyor, yüz hatlarını seçmekte zorlanıyordu. Balgam yeşili, yamalı, bir demiryolu haritası gibi dikişlerle kaplı, çenesinin altına kadar düğmelenmiş bir elbise giymişti. Sertleşmiş ve yer yer tüyü dökülmüş –sanki köpekler diş diş paylaşamamışlar gibi– bir tilki etol menegene gibi boynunu sıkıyordu. Başında yana yatık, kariyerinin bir kısmını nihale olarak geçirmişe benzeyen küçük, tüllü bir kadın şapkası vardı. Xavier onu asla bu kıyafette düşünemezdi. İçinden yüksek ateş yüzünden aslında var olmayan şeyler mi görüyorum acaba, diye geçirdi. Kadın hâlâ tedbirli ve çekingen, nihayet ona doğru bir adım attı ve küçük şapkasının tülünü kaldırınca, oğlan onun yüzünü açıkça gördü. Bir korku ve mahvolmuşluk jestiyle elini yanağına götürdü. Ne oluyordu? Bu ne demek oluyordu? Sanki birdenbire dünya tozutmuştu ve artık hiçbir şeyden hiçbir şey anlamak mümkün değildi.

“Justine!.. Ablacığım!.. Sana ne olmuş böyle? Hasta mı oldun? Bu kadar kısa zamanda nasıl bu kadar değişebildin? Aman Tanrım, aklımı kaçıyorum!”

Xavier üzüntüsünden yumruğunu ısıırıyordu. Şimdi önünde duran, birkaç ay önce Macaristan'da bırakmış olduğu Justine'in, ancak yirmi yaşlarında olan Justine'in, şimdi yanakları pörsümüş, yüzü tamamen buruşmuş, saçları asfalt gibi kirlaşmıştı!

“Ben senin ablan değilim Xavier.”

Bir işçi homurdanarak odaya girdi, bir balyoz aldı ve kapıyı çarparak çıktı. Koridorda kısa bir tartışma duyuldu. Justine bir şey demiyordu. Sandalyeye kıcının kenarıyla ilişmişti. Çocuğa merak, kayıtsızlık, müphem bir

iğrenme ve korku ifadesi taşıyan gözlerle bakıyordu, ölmek üzere olan büyük teyzenin başucuna götürülmüş bir çocuk gibi. Xavier içine düştüğü sonsuz kederden çıkamamıştı. Sefalet mi? Kabul. Koket mi? Kabul. Peggy'nin kaybı mı? Kabul. Yakında ölecek olması mı? Kabul. Hesabın sonunda bütün bunları kabul ediyordu; bunun anlamı yoksa bile hiç olmazsa bir tutarlılığı vardı, felaketler uç uca eklenebiliyor, sonunda bunlardan bir hayat çıkıyordu. Fakat birdenbire bir ihtiyarcığa dönüşen şu Justine! Ve ablası olmadığını iddia eden! Bir an gözlerini kapadı, başını ellerinin arasına aldı.

"Açıkla bana," dedi soluk verir gibi. "Ne istersen de, ama bir açıklama yap."

Justine ihtiyatlı bir şekilde başladı.

"Sana kim olduğunu söylemeye geldim. Ne olduğunu. Bilmeye hakkın olduğunu düşündüm. Ama bunun senin hoşuna gideceğini sanmıyorum."

"Zaten bilmediğim ne söyleyebilirsin ki bana? Seni seviyorum, başka hakikate ne ihtiyacım var? Senin başına neler geldiğini bilmiyorum, ama önemli olan, her şeyden sonra burada olman değil mi? Ve yine bir arada olmamız? Macaristan'daki gibi?.."

"Sen hiç Macaristan'da yaşamadın Xavier. Anılarım dediğin şeyler anı filan değil. Gelip bunu sana söylemeyi ödev bildim."

Xavier bir kaçış refleksi içinde hızla kalktı. Elleriyle pencerenin çerçevesini tutup göğe baktı, boşlukta derin bir soluk aldı. Tedirgin ve inanmamış bir ifade taşıyan buruk bir tebessümle Justine döndü.

"Neler diyorsun sen? Niçin böyle şeyler söylüyorsun? Sen bana takılıyorsun, değil mi? Ama dikkat! Ben de sana takılabiliyorum!"

İşaretparmağını muzip muzip sallayarak onu tehdit etti. Onu gülümsetmek için çocukça surat asmaya kalk-

tı. Sonuç o kadar acıklı oldu ki, Justine utandırmamak için ve acıdığından yüzünü çevirdi. Çırak tekrar çimento torbalarının üstüne oturdu. Parmağının ucunu sinirli sinirli şapkasının kenarında gezdiriyordu. Mutlu, sakın ve keyifli kavuşma kartını oynamaya karar verdi.

“Ee, ablacığım anlat bakalım. Şu son aylarda ne yaptın? Canım köyümüzden bahset bana, adı neydi, hani Budapeşte yakınında, Saint Lawrence Irmağı kıyısında? İnsanın köyünün adını hatırlamaması aptallık, bilmem neyim var benim! Ya hemşeri ve dostlarımız, söyle bana? Ya rahip efendi? Ya on dört çocuğu? Nasıllar? Hepsini o kadar özlüyorum ki...”

Sempatik olmasını istediği bir yüz ifadesi takınıyordu. Justine susuyordu. Xavier tükrüğünü yuttu. Bir bacağı kısa bir taburesiniz, elleriniz arkanızda bağlı, boyununuza bir ilmik geçirilmiş, kendinizi nasıl hissedersiniz? Şu andaki Xavier gibi. Dolayısıyla, diyecek bir şey bulmak şart, ne olursa olsun.

“Mektuplarımı aldın mı ablacığım? Sana hemen her gün yazdım; uydurduğum ve kâğıda karaladığım her satır senin içindi. Yirmi sekiz haftadan beri bir an olsun seni düşünmemelik etmedim. Ve ümit etmemelik. Tamamen başka şeylerle meşgulken bile, dostum Peggy’yleyken bile, sanki bir palamarla bağlı gibi kalbimin içindeydin ve ben her şeye karşın bir gün tekrar kavuşacağımızı biliyordum. Derken bir de baktım buradasın, bugün, şimdi. Oh, canım ablam, benim tıpış tıpış yürüyen küçük perim, fifim, zazam...”

Justine’in ellerini avuçlarına almak istedi, fakat kâdın ellerini çekti. Söyleyecek söz bulamayınca cebinden son çikolata parçasını çıkardı ve uzattı. Kadın almadı. Hâlâ bir şey demiyordu. Telaşlanan Xavier pencereye doğru döndü. Dayanılmaz bir boşluk susuzluğu duyuyordu. Uzay, ufuk, göz alabildiğine boşluk çekiyordu ca-

nı. Ama her tarafta bakışları kesen yüksek binalar, boğulmuş köşeler, kapalı mekânlar vardı, beyaz gökyüzü bile bir duvar gibi dikti. Gözkapaklarını indirdi, çıkan inen saç teli gibi bir şeyle birlikte karanlık ve gittikçe silinen mor noktalar.

“Birlikte Macaristan’a döneceğiz. Beni götürmek için geldin, değil mi? Beni affettiler demek? Beni, seni terk edip buraya, yirmi sekiz haftadan fazla süreden beri hapisanem olan Amerika’ya kaçmak zorunda bırakan sebep neydi, bilmiyorum, hatırlamıyorum, ama suç işleyen biri olduğumu sandıklarını tahmin ediyorum ve bu şeyin vahim bir şey olması lazım, çünkü çocuklar keyif için böyle vatanlarından sürgün edilemez. Ama sonunda beni bağışladılar, sen de bana bunu söylemek için geldin, söylesene, öyle değil mi? Geçen gün aklıma bir fikir geldi: memlekete dönünce ikimiz tavuk yetiştirebiliriz. Çünkü yumurtanın olabilmesi için tavuk lazımdır. Ben bu ünlü problemi tek başıma çözdüm! Şimdi beynimde her şey gayet açık seçik! Macarlara yumurtaları verimiz, onlar da bize para verirler. Hayat nihayet yeniden başlayabilir ve sen ve ben, sen ve ben...”

Durdu, midesi burkuluyordu. Balyozların gümbürtüsü, işçilerin bağırış çağırışları, sürekli gülüş ve şamataları, sökülen tahtaların kırılan kemik seslerini andıran kulak tırmalayıcı çatırtıları duyuluyordu. Fakat bunlar başka bir dünyada oluyordu. Burada bu odada, sadece yoğun, derin, düşünceli, hiçbir şeyin bozmadığı bir sessizlik vardı; ikisini bir duvar gibi kuşatan bir ölü yıldız sessizliği. Kadın sonunda konuştu:

“Bak bana. (Xavier inatla gözlerini yerden kaldırmıyordu.) Hayır, gerçekten bak bana ve cevap ver: senin kardeşin olacak birine benziyor muyum? Bu yaşımda?”

“Anlattıklarından bir şey anlamıyorum. Böyle kötü şeyler duymak istemiyorum.”

“Ama yine de bunları sana söylemem lazım. Açıklamamı kendin istedin.”

Xavier bir an tereddüt etti. Sonra, gözkapaklarını kaldırmadan, ağır ağır, acıyla, her şeyi dinlemeye hazır, başıyla olumladı.

“Rogatien Long-d’Ailes’in kim olduğunu biliyor musun?” dedi Justine. “Onu hatırlıyor musun?”

Xavier’nin yüz çizgileri kasıldı. Sonra yine yavaş yavaş, kaderine razı olmuş bir edayla evet dedi. Kendisinin olmayan, kendisi hakkında kendisinden daha çok şey bilen bir ses, kafasının içinde tekrarlıyordu: “Antrepolara dönmek istemiyorum. Ömrümü gidip oralarda tüketmeyeceğim.”

“Yaptığı şeyi ben hiçbir zaman istemedim, bana danışmış olsaydı reddederdim. Galiba Cagliari, Cagliari’yi hatırlıyor musun? Galiba Rogatien’in çalışmalarını o finanse etmiş. Elbette böyle bir... (uygun kelime konusunda tereddüt etti) netice çıkacağı tahmin edilemezdi.”

Çırak ayağa kalktı ve zayıflığına, bitkinliğine karşın, aynı inatçı suratla odayı arşınlamaya başladı.

“Sana inanmıyorum, söylediklerinin içinde doğru olan tek bir şey yok. Beni duyuyor musun? Ben, kardeşin Xavier, sana inanmıyorum. Bana yutturmak istediğin bu ‘netice’, belki de bu ben’im, ha? Yeter! Neden bütün bu yalanları anlatıyorsun bana? Neden bu kadar kötü şeyler söylüyorsun? Sana ne yapmış olabilirim acaba? Sonunda işte asıl bu beynimin altını üstüne getirecek!”

“Az önce bana söylediklerin de kanıtıyor ki, aslında sen de hakikati ve sana söylemeye geldiğim şeyi biliyorsun. Hiç olmazsa kısmen biliyorsun. Ne olursa olsun, şu getirdiğim şey seni ikna edecek.”

El çantasından deri ciltli bir defter çıkardı.

“Bu Rogatien’in seninle ilgili güncesi.”

Xavier yatağın üstüne oturdu, iradesini hiçe sayıp

defteri almalanna engel olmak ister gibi ellerini bacaklarının arasına kısırdı.

“Hiç olmazsa birinci sayfasını oku. Okuma bilmiyorsan ben okuyuvereyim.”

Xavier sonunda titreyen elini uzattı. Sonra birden heyecanlanmış gibi defteri kavradı, açtı, ilk sayfalarını koşar adım gözden geçirdi. Okurken küçümseyen ve buruk bir yüz ifadesiyle tekrarlıyordu:

“Olamaz. Hadi canım sen de! Böyle şey olur mu?”

“Ben karşıydım. Her zaman da karşı oldum. Bütün bunlar çok korkunç, canavarca.”

“Sus. Sus diyorum sana,” diye inledi oğlan.

Defteri duvara fırlattı, yumruklarıyla şakaklarını ezercesine ovuşturdu.

Hava kararmaya başlamıştı. Gri ışık odada hareketsiz uyuyor gibiydi. Nesneler netliklerini kaybediyor, bakışlar üzerlerine takılıp kaldığında büsbütün kayboluyorlardı. Toz bulutları havada dalgalanmaya devam ediyordu. Xavier, dudakları aralık, orada değilmiş gibi önüne bakıyordu.

“Bu doğru değil,” dedi nihayet. “Yalan söylüyorsun. Bu defter sahte. İnciller gibi! Niçin, nasıl bu kadar kötü oldun sen? Bana verdiğin acıya bu kadar kayıtsız?..”

Xavier, sanki halıyla konuşuyormuş gibi gözleri yere çakılı, başıyla hayır işareti yapıyordu. Sanki halıda yaşayan yirmi üç milyon aktif akardan birine sesleniyormuş gibi. Yeniden pencereye doğru koştu, öyle bir atılışla ki, Justine de kendini atacağından korkarak ona doğru bir hamle yaptı. Fakat çırak iki eliyle çerçeveye tutundu.

“Hiçbir zaman böyle bir şey ne okudum ne de duydum, şeyden beri... Bir kadının vücudunda olmadığım-dan beri. Beni deli mi sanıyorlar ne? İstiyorlar ki ben ben olmayayım, öyle mi? Hayatım benim hayatım olmasın ve ben de buna inanayım?.. Amma da hikâye ha!..”

Güler gibi yaptı. Kalbi güm güm vuruyor, bacakları ağrıyordu. Kasığında şiddetli bir sancı hissediyordu.

“Bütün bunlara inanmıyorsan, duyunca neden bu kadar acı çekiyorsun?”

Xavier baş ve işaretparmaklarını burnunun üstüne, iki gözünün arasına götürdü, bir süre böyle, başı eğik, gözleri kapalı, kaşları çatık kaldı. Sonra uçarcasına yatağa, Justine’in yanına koştu.

“Hatırla, kardeşçğim! Ne kadar hasta olmuştum, feciydi, tam bir ay yüksek ateş, ikimizi ayırmaya, seni yatılı olarak sadece başka küçük kızların bulunduğu uzak bir okula göndermeye karar verdikleri zaman. Ne kadar ağladığımı hatırla! Bir keresinde bana yüzme öğretmeye çalıştığını ve benim beceremediğimi de. Ve haşarı bir köpek gibi seni kızdırdığım lolipopu! Yirmi sekiz hafta olmadı bunlar olalı! Yirmi dokuz! Büyük güzel nehrimizin kıyısında gezinmeyi severdik! Saint Lawrence Irmağı’nın!”

“Bütün bunlar Macaristan’a benziyor mu sence?”

“Benim için hayatta olmuş olan şey neyse ona benziyor! Benim için sadece sen vardın, senin için sadece ben, hatırla, yalvarırım!”

Strapitchacoudou da kutusundan çıkmış, gizli gizli Justine’e yaklaşmıştı. Yüzünün birkaç parmak ötesinde duruyordu ama kadın farkında değildi. Sanatçı hiç bekletmeden şarkısına başladı:

*Oh, say can you see
By the dawn's early light
What so proudly we hailed...¹*

1. (İng.) Amerika ulusal marşından bir bölüm. Söyle görebiliyor musun / Alacakaranlığın ilk ışıklarıyla / Nasıl gururla selamladığımızı... (Y.N.)

Justine dehşetle bir çığlık kopardı ve kurbağa üç çığının sıçrayışta kutusunun dibini boyladı.

"Bu şey de neydi?" dedi Justine, korkudan soluk soluğa.

Xavier duymuyordu, yine odada tur atmaya başlamıştı; ara sıra odayı tıka basa dolduran lüzumsuz öte beriye ayağı takılıyor, ama farkında değilmiş gibi görünüyordu.

"Anılar, anılar! Sanki bin yaşındaymışım kadar anı var bende, görürsün, kötü kadın! Her şeyi tam tamına hatırlıyorum. Şalgamları! Şey... Şeyleri... Macaristan prensini... hani onu geçit töreninde izlemiştik! Senin ayak tabanlarına masaj yaptığım zamanı... Ağaçlara fazla tırmanıyoruz... Neyse işte, her şeyi, her şeyi!.."

Xavier sepetini yerden aldı ve yumruğunu sıkarak Justine'in burnunun dibine uzatıp salladı.

"Ya bu, zalim kız? Şimdi bunun da memleketimiz Macaristan'dan gelmediğini söyleyeceksin herhalde?.."

Justine oğlanın alev alev yanan bakışlarından gözlerini kaçırdı. Hadi canım, böyle sepetler New York'un her sebze pazarında bulunur, şeklinde karşılık verdi. Xavier sepeti yere attı. Öfkeden boğularak kendini yatağa bıraktı. Justine üstüne atıldı ve basketlerinden birini çıkarmaya uğraştı. Oğlan inleyerek çırpınıyordu, fakat zayıflamış olduğundan kadın üstün geldi, papucu ayağından çıkardı. İnsanın burun direğini kıran bir kapalı kalmışlık kokusu yayıldı. Kadın oğlanın bacağına eline aldı, azarlayıcı bir sesle, ayağının tabanını göstererek, "Ya buna ne diyorsun? dedi. Bu da iddiamın kanıtlarından biri değil mi?"

Xavier başını çeviriyor, görmeyi reddediyordu. Justine bacağı fırlatır gibi yere bıraktı.

"Burada yapacak işim kalmadı," dedi ve kapıya doğru yöneldi.

Xavier sendeleyerek kadına kadar gitti, onu kolla-

rıyla sardı. "Dokunma bana!" diye bağırdı kadın, ama oğlan daha sıkı kucakladı.

"Sev beni! Yalvarıyorum. Benim seni sevdiğim gibi sev beni! Ya da istersen on kez, yüz kez daha az sev! Ama gitme, beni itip kakan bu karanlıklarda yalnız bırakma. Ben sensiz yaşayamam, yirmi sekiz haftadan beri zaten artık yaşamıyorum. Korkunç bir hayatım var. Sen benim bütün anılarımsın! Önemli olan bütün anılarım. Ah, Justine'ciğim, ah, zazacığım! Sana duyduğum sevgiye bütün evren yetmez. Sen gidersen hiçbir şey kalmayacak, her şey baştan başa yalnız ölüm olacak, benim cesedim olacak. Artık dünya olmayacak! Oh, kardeşim, varlıkların yerine yenileri konamaz, bunu anlıyor musun? Yoksa yeryüzünde bunu anlayan bir tek ben miyim? Doğru olanın ne olduğunu, haklı olup olmadığını bilmek istemiyorum; senin orada olmanı, birinin beni sevmesini ve seveceğim birinin olmasını istiyorum! Ve bu kişinin sen olmasını!.."

Çırağın kolları, ölmekte olan iki yılan gibi ağır ve gevşek bir düşüşle, iki yanına sarktı. Justine ürpererek oğlandan sıyrıldı. Xavier kendini dizüstü yerde buldu; topukları üzerine çömelmiş, çenesi göğsüne düşmüş, bütün sinirleri kesilmişti. Justine onu sert ve sakin bir edayla süzüyordu. Öfkesiz ve titremeden çantasından bir tabanca çıkarıp çırağın hâlâ eğik duran kafasına doğrulttu. Zaten bunu yapmaya gelmişti buraya; ensesine bir kurşun sıkmak. Hiçbir şey dememek, hiçbir şey açıklamamak, sadece onu yok etmek. Zaten geldiğinde uykuda bulsaydı herhalde yapacağı bu olacaktı. Fakat gözlerini, yüzünü görmüş, o sesi işitmiş ve bir anda... Bildiklerini biliyor olsa da, bu oğlanın kendi oğlu olmadığı fikrine kesin olarak inanmış olsa da, bu gözlerin, bu yüzün karşısında sessizce silahı çıkarıp ateş etmesi imkânsızlaşmıştı. Son anda konuşmaya karar vermesine neden olan şeyin

ne olduğunu net olarak göremiyordu. Merhamet mi yoksa Vincent'ın simasını gasp etmiş olan bu şeye karşı gizli bir intikam arzusu mu, yok etmeden önce ona ne olduğunu ifşa ederek ona acı çektirmek arzusu muydu bu... hatta şimdi bile, silahı kafasına doğrulttuğu şu anda bile, Justine daha fazla bir şey bilmiyordu.

Xavier yüzünü ona doğru kaldırdı, tabancayı gördü, hiç sarsılmadı, ancak biraz şaşırdı. Korkusuz ve endişesiz, kadının yüzüne bakıyordu. Fakat bakışında bir talep, bir umut fosili, insanı donduran bir çağrı vardı. Canının bağışlanmasını talep etmiyordu, bu açıktı, isterse tetiği çekebilirdi, bunun hiç önemi yoktu. Bakışı başka bir şey dileniyordu. Ve bu gözler Vincent'ın gözleriydi, bu şey kendisine oğlu Vincent'ın yüzüyle yalvarıyordu!.. Justine'in eli titremeye başladı. Silahı masaya bıraktı. Sonra derin bir tereddüt duygusunu bastırarak oğlana doğru eğildi.

“Acına ortak olmak isterdim, bunu yapabilmek isterdim, ama elimden gelmiyor. Bu karışım... bu yahni... Sende çok fazla insan var ama artık kimse kalmamış.”

Ne yaptığına fazla dikkat etmeden birkaç dolar çıkarıp tabancanın altına koydu. Ve sonunda gidebildi. Bir veda bile etmeden, geri dönüp bakmadan, Xavier'yi mutlak gecesinin içinde yalnızlığıyla, çıplak ayağıyla baş başa bırakarak.

6

Justine çağırdığı asansör gelmeyince merdivenlere yöneldi. Fakat yirmi basamak bile inmemiştii ki, durdu. Onu böyle bırakamazdı. Garip ve korkutucu bir şekilde

-bunu fazla düşünürse önünde uçurumlar açılıyordu- Vincent da bu şeyin içindeydi, gitmemesi için yalvaran bu şeyin bir parçası Vincent'dı, vaktiyle Vincent olmuş olan şeyden unsurlar taşıyordu. Tırabzana tutundu. İşte içindeki mücadele yine başlıyordu, onu bir kez daha cehenneminin içine atacaktı. Fakat doğruldu. Karar kafasının içinde belki bin kez verilmişti. Xavier Vincent değildi, nokta! Ona merhamet duymak, simanın ve sesin aldatıcılığına kapılmak, kendini ona karşı duyduğu nostalgik duygulara bırakmak, kendi sefil hayatını yaşamak için Vincent'ın ruhunu ve çehresini yağmalamış bir yaratıkla yakınlık kurmak demekti ki, bu Vincent'a ihanet olurdu. Netice itibariyle tetiği çekmemekle iyi etmişti. Bu Xavier'yi unutmak, sanki mevcut değilmiş gibi davranmak, yapılacak en iyi şeydi.

Justine karanlık, sefil sokaklara daldı. Önüne çekingen ve ürkek bir aile çıktı: bir süpürgelik boyunca ilerleyen fareler. Küçük topluluk, sokağa çıkma yasağı yüzünden acele eder gibi, aradaki bir yoldan geçti. Her tarafta, üstlerinden bir dev geçmiş gibi yamulmuş damları, paslı tenekeden duvarları, karton parçalarıyla kapatılmış pencereleri, her an yıkılacakmış gibi duran, iki tahta üç çiviyle desteklenmiş çarpık bacalarıyla sefil ve zavallı kulübeler. Ve her yerde, her şeye nüfuz eden, her yeri saran, geniz yakan, şalgam çorbası, çamaşır ve gazyağı karışımı o koku... Nihayet geniş caddelere çıktı. Bir kafenin önünde durdu. Burası bir satranç kulübüydü. N'aapalım, satrançsa satranç. Girişi bu erkek dünyasında hafif bir dalgalanmaya neden oldu, tabii geçici bir dalgalanma, çünkü burası takıntılarından uzun süre koparılamayan delilerin yeri. Justine tuvaleti sordu. Rahatlayınca telefon edip edemeyeceğini sordu. Ev sahiplerini her zamankinden daha geç döneceğinden haberdar etmek istiyordu. Bağlanmayı beklerken, çok iyi tanıdığı bu hava-

nın dalgalandığı salonu gözlemliyordu. Ceketini atmış sakallılar, dudaklarında sönmüş birer puro izmariti, soluk benizli, ecinni suratlı, uykulu gözlü genç adamlar, yarı sokak serserisi yarı dahi Doğu Avrupalılar, rakiplerinden aldıkları piyonları emen, kıpır kıpır çılgın hahamlar, resmî elbiseli postacılar, yaldızlı şeritli üniformasıyla bir asker. Sandalye gıcırtiları, kahve fincanlarında kaşık şingirtıları, tutulan öksürükler ve yakılan tıknefes olmuş pipolardan oluşan boğuk bir uğultu arasında, kendilerini doludizgin kötü alışkanlıklarına kaptırmış, her yerde aynı kafadan çatlaklar meclisi. Nihayet hattın öbür ucunda telefona ev sahibi kadının kendisi değil, kocası, Filozof Leopold O'Donahue çıktı. Justine biraz geç kaldığını, fakat yarım saat içinde döneceğini söyledi. Filozof cevap verdi: "Problem değil." Justine adamın, meşgul bir kafayla, baştan savma ve tuhaf bir şekilde konuştuğunu düşündü. Ahizeyi kapattı, teşekkür etti, salondan tekrar geçti ve nihayet, yüreği anılarla sıkışmış bir halde yoluna devam etti. Vincent'ın öldüğüne kuşku yoktu. Belki birkaç parçası şu Xavier'ye takılmış kalmış olabilirdi, fakat bunlar özgürlüğüne kavuşturulması gereken parçalardı. Justine bir kez daha, acaba ne olursa olsun tetiği çekmeli miydim? diye düşündü. Ama ne olacaktı? Kötüsüyle, iyisiyle, her şey olup bitmişti.

Evet, ölmüştü. Gazeteler manşet atmıştı: "Genç bir Kanadalı kaza sonucu öldü." Postadaki akışın malum belirsizlikleri yüzünden, oğlunun son mektubu Justine'e ancak olaydan birkaç hafta sonra ulaşmıştı. Bu mektup kimin olsa aklına bir şeyler getirirdi. Vincent on yedi yaşında, on seneden beri kendisini için için kemiren özel ve biricik tutkusu satrançla uğraşabilsin diye Cagliari'nin vermiş olduğu bir bursla Montreal'i terk edip New York'a yerleşmişti. Cagliari şöyle yazmıştı: "Sevgili Justine, bu çocuk bir dâhi. Onun yaşındayken Capablanca

bile bu kadar iyi oynamıyordu. Onu bir an önce bana gönder de, dünya şampiyonu yapayım. Bir kuruş bile harcaman gerekmeyecek. Ben aşağılık herifin biriyim, ne derlerse kabulüm, bundan gurur duymuyor da değilim. Ama bilirsin ki yeteneğin önünde sırtım her zaman eğilmiştir.” Deha, tamam; neden olmasın? Ama sinirleri son derece zayıf, son derece kırılgan, depresif, bir hiç yüzünden yıkılan, başkalarının hükümleri karşısında savunmasız, varoluşunun ağırlığını ayağında pranga gibi taşıyan bir yaradılış. Vincent içinde yaşama gücü kalmadığını hissedince bahçıvanlığa sığınıyordu. Justine onda ancak toprağı çapaladığı, tohumları ektiği, bitkilerin yerlerini değiştirdiği, bu işleri gayet gelişmiş bir zevkle orkestra şefi gibi yaptığı zamanlarda biraz ruh huzuru ve sükûnet görüyordu. Sable Irmağı’nın kıyısında, Sainte-Agathedes-Monts’daki evlerinin avlusunda tasarladığı güzel bahçeyi hatırlıyordu.

Neyse, Vincent New York’a başka şeyden çok bir tür görev duygusuyla gitmişti. İlk önemli turnuvada çökmüştü; ilk üç partiyi kazanmış, sonraki on partide eline su dökemeyen rakiplere yenilmişti. Justine’e yazdığı son mektupta şöyle diyordu:

Bu satranç tutkusu beni hırpalıyor, sonunda öldürecek. Bunu asla kimseye söylemedim ve kendime de asla itiraf etmemiştim. Fakat bu oyunu oynamaktan nefret ediyorum. Bütün ruhumla.

Ve kendini beşinci katın penceresinden atmıştı.

Oğlunu teşhis etmeye gitme görevini üstlendiği o gün. Geceyi trende acıdan titreyerek geçirmişti. Yalnız, yardımsız, yanında dayanacak biri olmadan. Üstelik sekiz saat boyunca, gürültücü ve akıl almaz bayağılıkta bir tıp öğrenci grubuna da katlanarak. New York’u şafakta

gördü ve şehir onun üzerinde bir hayatları öğütme makinesi izlenimi yarattı. Morga gitti, yürümekte güçlük çekiyordu, acıdan tam anlamıyla felç olmuş halde onu bir tekerlekli sandalyeye oturtular. Vincent'in cesedini dondurucu çekmecesinden çıkarmışlardı. Çarpmanın şiddetinden iskeleti dağılmıştı. Yine de başı, yüzü garip bir şekilde hasara uğramamıştı. Soğuk odada görevli genç bir adam şöyle açıkladı: "Düşüş biçiminden. Başı bir çalığa rastgelmiş." Sonra, tam bir ciddiyetle ilave etti: "Şansı varmış." Bu imadaki aptallık o derecedeydi ki, Justine alaycı bir gülüşü yüzünden atamadı. Ve parçalar halinde çekmecesinde yatan Vincent'la aynı yaşlarda görünen ve sağlıklı yanaklarından gençlik fışkıran bu oğlanı, oğlunun hayatından çalarcasına onun yerine yaşayan bu memuru görmek, Justine'e dünyanın çivisinin gerçekten çıkmış olduğunu düşündürmüştü.

Sonra bir sürü form doldurup imzalaması gerekmişti. Definden önce bir müddet bekleneceği söylendi. "Hayır, yakılacak," diye cevap verdi Justine. Ayrıca adli tabiple de görüşmesi gerekiyordu, yasa böyleydi. Adamı hemen çıkaramadı, çeyrek asır, ne de olsa anıları silikleştiriyordu. Adam buruk bir şaşkınlık tonuyla sordu: "Demek beni tanımadın, öyle mi?" Adli tabip Rogatien Long-d'Ailes'di.

İki gün sonra tekrar New York morguna gitmişti. İyi kötü bir tür merasim, dinî olması şart olmayan, son vedalaşmaya benzeyen bir şey, herhangi bir törensel davranış bekliyordu. Bunun yerine eline vazo gibi bir şey tutuşturarak oğlunun bunun içinde olduğunu söylediler. Yorgunluk, aklını şaşırtan acı, hatta yirmi küsur yıldan beri görmediği bu şehirde İngilizce konuşmakta çektiği güçlük, bütün bu etkenler onu o kadar sarsmıştı ki, duyduğu infial kendisini öfkeden patlatacak yerde buz gibi dondurdu. Bir makbuz imzaladı. O andan itibaren New

York bu olaydan ellerini yıkarırmış oluyordu. Külleri Montreal'e, sonra Sainte-Agathe-des-Monts'a götürdü ve Sable Irmağı'na serpti. Ama ne biliyordu ki? Pekâlâ bir köpeğin külleri de olabilirdi bunlar.

Justine, geniş aydınlık bulvarlara geldi, büyük bir otelin önünden bir taksi tutuyor. Şehrin on yıl yaşamış olduğu ve artık hiçbir yerini tanımadığı bu köşesinden geçiyor. Yine de bazen bir sokak köşesi, bir küçük meydan, çamaşırhane olmuş eski bir kafe, hafızasında beklenmedik anılar uyandırıyor. Araba bir kavşakta durup yeşil ışığı bekliyor. Justine arabanın camından otuz yıl önce Rogatien Long-d'Ailes'le birlikte yaşamış olduğu kiralık dairenin binasını görüyor. Çocukluktan beri tanıyorlardı, aynı binada yaşamışlar, aynı fıstıkları aynı armutları yemişlerdi, adeta iki kardeş gibiydiler. Çocukluklarını geçirdikleri binanın yan duvarına Rogatien bir gün (Kaç yaşında olabilirdi? Sekiz? Dokuz?) şu zehirli yemini kazırmıştı: "Ben ebediyan Justine Vilbroquais'ye ayıdım." New York'a vardıkları gün Rogatien'in ilk yaptığı şey, valizler açılıp eşyalar yerleştirildikten sonra, bu yemini, aynı imlayla, yerleştikleri otelin duvarına da yazmak olmuştu. Justine içinden, bu yazı acaba hâlâ okunuyor mudur? diye geçiriyor. Taksi tekrar hareket ediyor.

Burada geçen on yıl, ama geriye hiçbir şey kalmamış. Grotesk ve beylik bir biçimde kapanan on yıl, yani bir gün Rogatien'in kendisini aldattığını öğrendiğinden, filan. Justine eşyalarını toplarken, adam, "Bir defa! Bir tek defacık!" diye bağıırıyordu. Justine gitmiş, kendine yeni bir hayat kurmuş ve Vincent adlı o oğulu doğurmuştu. Vincent'in babası o hamileyken ölmüştü, vesaire kanser sebebiyle sol göğsünün yarısını kesip almışlardı, işte böyle, olaylar oluyor, sonra dağılıp gidiyor. Dolayısıyla bu New York yaşantısı şimdi ona çok uzak, artık acı bile vermeyen çok eski hikâyeler bunlar. Ama gel gör ki

yirmi yıl sonra, morgdaki karşılaşmalarının ardından, Rogatien kendisine ateşli ve çılgınca mektuplar yazmaya başlıyor. 1. Kendisini hiçbir zaman unutmamış. 2. Her şey yeniden başlayabilirmiş. 3. “Birlikte bütün o yaşadıklarımızdan sonra.” Bu son gerekçe hiçbir zaman bir kadını etkileyememiştir. Justine bunları gözücuyla okuyordu. Zaten büyük kısmını atmıştı, geçen nisan'daki o güne gelinceye kadar. O gün Rogatien'den şu birkaç kelimelik mesajı aldı:

New York'a gel. Ciddi şeyler var. Oğlun Vincent'la ilgili. Onu belki zannettiğin gibi kaybetmemiş olabilirsin!

Rogatien'le sadece bir kez görüşmeyi kabul etmişti. Rogatien ciddiyetle, sükûnetle, pedagojik yoldan, bir bilimadamının ön beyin loblarıyla konuşup ona her şeyi açıklamıştı. Kâbus da işte böyle başlamıştı. O günden sonra New York'tan ayrılması imkânsız olmuştu. Orada, iki metre karelik bir hücredeymiş gibi dört dönüyordu. Vincent'ı ne yapmalı? Bu Xavier'yi ne yapmalı?

Taksi haftalardır ikâmet ettiği odanın bulunduğu binanın önünde durdu. Şoförün ücretini öderken, bu günün elli beşinci doğum günü olduğunu hatırlaması sürpriz oldu; bu sabah da aklına gelmiş, ama sonra aklından çıkmıştı. Evde herkes uyuyordu. Sadece Filozof mutfakta küçük bir ışık konisinin altında uyanıktı. İkisinin arasında Xavier'nin kişiliği üzerinden bir bağ vardı, fakat hiçbir zaman ondan bahsetme fırsatı olmadığı için, ikisi de bunun farkında değildi. Justine yanına gidip merhaba demenin nezaket icabı olduğunu düşündü.

“Bu saatte hâlâ çalışıyor musunuz?”

“Ha? Ne? Ne var?”

Az önce telefonda edindiği izlenim doğrulanıyordu. Yaşlı adamın gözleri uykusuzluktan kızarmış, gömlek

düğmelerinin yarısı çözüktü, ağarmış yelesi dağınık ve sakalı, boynunda unutulmuş kıl öbekleriyle, bir yana doğru çarpıktı. Önüne, oldukça karışık çizimler, daireler, karalamalarla doldurulmuş kâğıtlar yayılmıştı. Açık kitaplar; sayfa kenarlarına çok küçük çocukların yaptığı gibi okunmaz işaretlerle notlar alınmış.

“Bu saatte hâlâ çalışıyor musunuz? diyorum.”

“Öh, hayır,” dedi yaşlı adam ve sıkıldığını gösteren hareketlerle sandalyesinden kalktı. Size bir kahve ikram edeyim mi? Hâlâ sıcak. Gerçek kahve, nohut değil.

“Hayır, teşekkür ederim. Uyumak istiyorum.”

“Ah, uyku...”

Justine sözün devamını bekledi, ama gelmedi. Sessizlik içinde duruyorlardı. Justine birbirlerine söyleyecek şeyleri olmadığına hükmetti.

“Pekâlâ, bana müsaade...”

Filozof, hemen odasına çıkmasını istemiyormuş gibi bir hareket yaptı. Justine bir aksilik filan mı olduğunu sordu. Filozof gözlerini kırpıştırarak hayır dedi.

“Öyleyse ben çıkıp yatacağım.”

Filozof merdivene kadar peşinden geldi. Justine elini tırabzana koyunca, atılıp bu eli yakaladı.

“Size bir itirafta bulunacağım.”

“Aman Tanrım! Yoksa bu da beni sevdiğini mi söyleyecek?” diye düşündü Justine, bıkkınlıkla. Leopold son günlerde on yıl birden yaşlanmıştı. Dudakları titriyor, sol gözkapağı seğiriyordu. Kırmızı mavi damarların yüzeye çıktığı toprak rengi bir deri. İçinden, “Bu adam yakında ölecek,” dedi.

“Bir şey var... Bunu asla kimseye söylemedim. Sadece karımın haberi var.”

Devam etmekte tereddüt. Klasik. Gözlerinde yaşlılara özgü bir korku vardı.

“Evet, neymiş o?”

“Ben... Şey... Ben hiçbir zaman okuma yazma öğrenemedim. Okulda çabaladım çabalamasına ama kafam bir türlü almadı.”

“O kadar vahim bir şey değil,” dedi Justine mekanik bir tepkiyle.”

Bu sırrı kendisine ifşa etmek için neden bu kadar duygusallaştığını anlamıyordu. Sonra jeton düştü: Kitabı! O ünlü kitabı! Kızlarının, arkadaşlarının, pansiyondaki kiracıların o kadar önem verdikleri o kitap! Yaşlı adam yıkılmış bir ifadeyle bakıyordu. Justine yine, fakat bu kez tatlılıkla, adamın parmaklarını okşayarak, tekrarladı:

“Bu o kadar da önemli değil canım.”

“Bütün hayatım boyunca yalan söyledim,” dedi boğazında takılıp kalan gözyaşlarıyla. “En başta da kendime, Madam, en başta kendime, en vahimi de belki bu. Arkadaşlarıma, herkese komedi oynadım. Bilmezken insanları bildiğime, anlamazken anladığıma inandırmaya çalışıyordum! Hiçbir şey görmezken gördüğüme!..”

“Siz neden bahsediyorsunuz?”

Leopold şaşkın şaşkın bakıyordu. Umutsuzca o çok eski filozofça fikir yürütmelerinin sırasını yakalamaya çalışıyordu.

“Bilmiyorum. Her şeyden, hayattan. Yakında öleceğim, ama hâlâ hiçbir şey anlamadan.”

“Adam siz de, bu herkes için böyledir. Hem belki de anlaşılabilecek bir şey de yoktur.”

Filozof gözlerini yumdu, yumruğunu, oraya sokmak ister gibi alnına götürdü.

“Ama yine de şurada, şurada, bir şey var gibime geliyordu. Kim bilir kaç kez kendi kendime: ‘Tamam, şimdi dökülecek!’ dedim. Ama çaresi yok, olduğu yerde sıkışıp kaldı. Ben de oyuna devam ettim, havalara girdim. Esrarengiz adam rolü oynuyordum, ‘günü gelince konuşacağını’ hissettiren. Okuma biliyormuş gibi yapıyor, sık sık

şantiyeye koltuğumda bir kitapla gidiyordum. Arkadaşlarım bana saygıyla bakıyordu. Sizin gibi kùltùrlù bir kadın, herhalde beni pek sefil buluyorsunuzdur."

"Yok canım, neler dũşünüyorsunuz öyle!"

"Hayatım bir yalan. Bütün hayatım. Ama artık bitti. Artık yalan söylemek istemiyorum."

"Böyle bir anda her şeyi tersine çevirmeyin. Neden hayatınızın fiyasko olduğunu dũşünüyorsunuz? Büyük-babasınız, üç kızınız var sizi seven, sağlığınız yerinde ve önünüzde güzel günler var."

Fakat yaşlı adam bu ucuz tesellileri dinlemiyordu. Tutarsız bir şoşkunlukla konuşuyordu.

"Yarın. Evet, yarından tezi yok, herkesi toplayacağım. Kızlarımı, en eski arkadaşlarımı, kiracıları, herkesi! Ve konuşacağım. Ne kötü bir adam olduğumu nihayet görecekler."

"Böyle kendinizi aşağılamanız doğru değil. Zaten sizi sevenler hakikati öğrenseler de sizi bağışlarlar."

"Öyle mi dersiniz?"

Bu akşam Xavier'nin gözlerinde gördüğü aynı yakanış.

"Buna eminim."

"Beni teselli etmek için söylüyorsunuz."

Saat gece yarısını çaldı. Gözlerini bile kırpmadan on iki vuruşu saydılar. Aniden Justine'in burasına geldi. Bu adama karşı sempati duyuyordu, ama bu kadarı... Merdivenin ortasında dikilip aklı karışmış bir ihtiyarı teselliye çalışmak...

"Gidip yatın, uyuyun, bunları yarın sabah dũşünürsünüz."

"Hayır, durun!" dedi Leopold, korkudan kısılmış bir sesle.

"Çok yorgunum, uykum var."

Adama gülümsemeye çalıştı, elinden geldiği kadar nazik davranarak elini onun ellerinden çekti.

“İsterseniz bunları yarın tekrar konuşuruz. İyi geceler. Hadi siz de gidip yatın.”

Merdivenleri çıkmaya koyuldu, üst katın karanlığında kayboldu. Leopold, titrek dudakları gözlerinde hâlâ ölümü düşünen ihtiyar korkusuyla, önüne bakarak ve titreyerek merdiven başında yalnız kaldı.

Justine odasındaki tek pencerenin altındaki küçük sarı yazı masasının önüne oturdu. Işıklı tabelalar caddeyi gündüz gibi aydınlatıyor, yapışkan kaldırımlarda ışık çiçeklerini eziyorlardı. Lambayı bile yakmadan yazı yazabilirdi. Kurutma kâğıdının üstünde bulunan partiyonları kenara itti ve elini zevkle geniş, tok ve yumuşak sayfanın üzerinde gezdirdi. Başlığında kendi adı bulunan bu mektup kâğıdı, ipek eldivenleriyle birlikte, kendine tanıdığı son lükstü. Bir çırpıda, sakın sakın, acele etmeden ve kelimeleri aramadan yazdı. Fransızca, ama n'aapalım, New York polisi nasıl olsa bir tercüman bulurdu. Niha yet zarfı hemen görülecek şekilde kurutma kâğıdının üstüne koydu. Yarı gidip postaya verecekti.

Eteğinin cebinden hap şişesini çıkardı. Soyunmaya başladı. Kendini boşalmış, fakat yatışmış, rahatlamış hissediyordu. Her konuda kendisiyle uyumlu biçimde hareket etmişti. Pişman olunacak hiçbir şey, keşke denecek hiçbir yanlış adımı yoktu. Zaten hayatı boyunca da hep böyle olmuş, kaderin kötü darbelerine, ihanetlere karşın hayatını düz bir çizgi halinde, bir ok gibi, her zaman kendine hâkim olarak yaşamıştı. Kendi kendine bunları söyleyebilmek az şey değildi. Şişeyi aldı, bir uyku hapını ağzına götürdü. Ve birden bu çözüm kendisine apaçık bir gerçeklik olarak göründü.

Bu şey kendi kendine, ağır ağır, benliğinin en gizli yerinde büyüyen bir bitki gibi gelişmişti. Şimdi anlıyordu ki, bilincine ancak şimdi varmış olsa da, karar çoktan verilmişti. O anda aklına gelivermiş bir kapris değil, ak-

sine garipliklerimizin düğümlendiği derinliklerde ince ince düşünülmüş bir eylemdi. İkinci bir hap aldı, sonra bir üçüncüsü, nihayet yutabildiği kadarını yuttu. Yutulması zor bile değildi. Küçük bir yudum su ve hop! Kollarını okşayarak, kendisine karşı şefkatle dolarak yatağa uzandı.

İşte bu kadar. Şimdi geriye zihinsel müziği serbest bırakmak kalıyordu. Kalbini en tatlı anılarla doldurmak. Örneğin, Vincent'la birlikte Sable Irmağı'nın kıyılarında, ailesinden miras kalan o evde geçirdiği hafta sonları. On dört yaşındayken okulda verilen bir konserde kazandığı piyano birinciliği. Ve böyle şeyler. Kendini böyle bırakmak tatlı geliyordu. Rogatien'in faaliyetlerini –ceset çalma ve üstünde operasyon yapma, bütün tablo, tam bir program– polise ihbar ettiği o mektubu yarın bulacaklarını düşünmek de tatlıydı. Evet, kendisiyle bu kadar uyum içinde, kollarını ve karnını okşayarak ölmek tatlıydı. İnsan bu noktaya ulaşınca, diye hayal kuruyordu, kendini kalbi ve vicdanıyla tam örtüşme halinde hissedince, bu, bir şey gelip her şeyi berbat etmeden önce gitme zamanının geldiğine işaretledi. Pislikler, alçaklıklar, ihanetler, hiçbir şeyi unutmuyordu. Fakat kendisi dürüstçe ölecekti, adeta ayakta ölür gibi.

Aniden tüm perspektif tersine döndü. Mide bulanırıcı bir rahatsızlık vücuduna sızdı. Gözlerini açtı. Tavan bir çarkıfelek gibi dönüyordu. Karnında iğrenç bir hayvan yayıldıkça yayılıyordu. O an, ölüm kadar tartışılmaz, korkunç bir şimşek çaktı beyninde. Yanılmıştı! Her şeye karşın Xavier Vincent'dı! Sevmeye en çok ihtiyaç duyduğu bir sırada, onu terk etmişti! Bu akşam gözleriyle ona yalvaran oğlunun hayali mutlak bir şiddetle karşısında belirdi ve can çekişerek ilk çılgılığını koparttı. Kalkmak, onun yanına koşmak istedi, fakat sanki midesi patlıyormuş gibi dipsiz bir sancı hissetti ve dudaklarında sabun

gibi bir şey köpürmeye başladı. İhtilaçlar başladı, yataktan düştü. Elleri, yumruklarıyla yere vuruyor, bütün vücudu kasılıyor, sarsılıyor ve öyle bir gürültü çıkıyordu ki, Filozof koşup geldi. Fakat o köpüğü, o yırtılmış ağzı, bir penis gibi şişen o dili görünce, başını ellerinin arasına aldı. Yardım çağıramayacak, dehşet içinde kaçmaktan başka bir şey yapamayacak haldeydi. Filozof'u ancak ertesi gün, on dört sokak ötedeki küçük bir evin sütunlu terasının altında, tırtıl gibi kıvrılmış ve soğuktan takırdar durumda buldular. Dudaklarının arasından diri diri yemeye çalıştığı bir farenin kuyruğu sallanıyordu.

7

Strapitchacoudou'nun da vatanseverliği tutmuş, *Star-Spangled Banner*'i¹ söylüyordu, hiç ara vermeden, sonuna gelince tekrar baştan alarak. Bir tabureye tünemiş, sağ yumruğu göğsünde, huşuyla söylüyordu marşı. Bayrağın renklerini taşıyan silindir şapkasından başka, Rogatien Long-d'Ailes modeli tertemiz bir keçisakalı da takmıştı. Xavier artık onu işitmiyordu. Tavandaki ampulden sarı, yağlı bir ışık yayılıyordu. Duvara fırlattığı deri kaplı defter, alet sandığının yanında bir toz toprak yığınının içinde duruyor, çırak gözlerini ondan ayıramıyordu. Tekrar çimento torbalarının üzerine oturmuştu ve kalan gücüyle o defterdekileri okuma arzusuna karşı kendisiyle mücadele ediyordu; oysa defteri yırtıp parçalarını pencereden fırlatmaya karar vermişti. Zaten eline ne geçecekti,

1. (İng.) ABD millî marşı. "Yıldız Bezeli Sancak". (Y.N.)

kim bilir kim tarafından kim bilir niçin, baştan sona sırf kendisine işkence amacıyla uydurulmuş bu saçmalıklar, yalanlar dizisiyle kendini zehirlemekten? Kurbağa nihayet şarkısını kesti ve gözleriyle Xavier'nin bakışlarını izleyerek defteri gördü. Üç sıçrayışta oraya ulaştı. Çırak engellemek için davranacak oldu. Fakat Strapitchacoudou, arada bir pis pis sırtarak, gözlerini her zamankinden çok açarak, son derece anlamlı yüz ifadeleriyle hayret ediyormuş ya da merakı gitgide artıyormuş gibi yaparak okumaya başlamıştı.

Xavier'nin sabrı taşı:

"Kes şunu! Sana izin vermiyorum!"

Kurbağaya doğru yürüdü, hayvan kışı kıldı. Xavier defteri yerden aldı. Uzun süre ellerinin arasında tuttu. Sonunda gevşeyeceğini biliyordu. "Vincent'ın Diriltilmesi İçin Günce." Yatağına oturdu ve sayfaları ağır ağır çevirdi. Sağdaki sayfalarda birtakım hesaplar, grafikler, kan ve ısı değerleri listeleri, vs. vardı. Yorumlar sol sayfalardaydı; düzensiz, üst üste binmiş, karmakarışık ve heyecanlı bir elle yazılmış. Xavier sayfalara sadece baktığına, okumaksızın sadece baktığına kendini inandırmaya çalışıyordu. Fakat ne yaparsa yapsın, kelimeler aklını çeliyordu ve merakı galip geldi.

Tamam, başardık. Yaşıyor. Henüz komada olmakla birlikte nihayet soluk alıyor. Kendimi tebrik ediyorum. Bunu tek başıma, gizlice kutlamak için küçük, cömert bir dozcu morfin hiç fena olmaz. Ümit edelim de yaşasın, hiç olmazsa halen Montreal'de bulunan Justine gelinceye kadar. Ve tabii şu anda hâlâ Almanya'da olan Cagliari dönene kadar. Suratının ne hale gireceğini görmek için sabırsızlanıyorum.

Evvelsi günden beri ayağa kalkabiliyor, birkaç adım atabiliyor, ama henüz çok zayıf. Üç metre yürüdükten sonra yere

yıkılıyor. Şimdiye kadar onu kaşıkla kendim beslemek zorunda kaldım, bir bebek gibi (lapayla). Korkarım devam etmek gerekecek; bugün öğleden sonra yaptığım küçük denemeye bakılırsa, öyle olacağını sanıyorum. Çikolataya karşı gayet belirgin bir istek gösteriyor, bu yüzden ne yapacağını görmek için avcuna bir tablet çikolata koydum. Ağzına götürmeye çalışırken ancak gözüne sokmayı becerebildi. Küçük bir koordinasyon problemi var demek. Dileyelim de, düzelsin, çünkü...

Xavier üzerinden utancın kanatlarının geçtiğini hissetti. Birçok sayfayı atladi ve şu sözlere gelince:

... ona enjekte etmeye mecbur olduğum hormonlar nedeniyle göğsünde bir tür kabartılar oluştu, pek büyük bir şey değil, en fazla on üç yaşlarında bir kızın memesi gibi, ama bu devam ederse...

Birkaç sayfa daha atladi.

Ayrıca, biraz endişe verici bir olay da meydana geldi. Önce rıhtımdaki şu kaza; bin librelilik bir sandık vinçten koparak düştü ve çöp toplayıcının atını öldürdü. Atı mezbahaya vermekten başka yapacak şey yoktu, fakat pazar günü olduğundan kamyon ancak ertesi gün gelebilirdi ve hayvanın leşini güneşte bırakamazdık. Dolayısıyla hayvanı antreponun hangarlarından tam bizimkine bitişik olan birine taşımak lazım geldi. Uydurma bir pencereden, yani duvarda açılmış camı parmaklığı olmayan dikdörtgen şeklinde bir açıklıktan, oraya kolayca geçilebiliyor. Bundan kaygı duymak aklıma gelmemişti, fakat Justine'le o randevudan, pek sinirli, zorlu zaman zaman dayanılmaz bir duygusal şiddet ortamında geçen, —sanırım, olduğunu söylediği inançlı bir Hristiyanın duyduğu minnettarlıktan— yüzümü tırmaladığı, suratıma tükürdüğü o buluşmadan sonra, dönüşte hangarda Vincent'dan en küçük bir iz

bulamayınca bir an kalbim durdu. Mahvolmuş bir halde kendi kendime şimdi ne yapacağım diye sorarken, kulağıma gevşek ve yapış yapış bir şeyin yoğrulmasına benzer birtakım garip sesler geldi, hemen ardından da boğulma hırıltıları. Bu sesler yandaki hangardan geliyordu. Gidip baktım: gördüğüm şey...

Xavier okumayı bıçak gibi kesti. İçindeki sıkıntıdan şakakları yapış yapış terlemişti; üstüne şiddetli bir öksürük nöbeti de geldi. Defteri uzağa fırlattı, bir satır bile okumayacağına yemin etti. Ama yine merakı üstün geldi.

... ve o zaman gördüğüm şey midemi kaldırdı, oysa ben böyle şeylerin daniskasını görmüş adamım. Vincent'ı, elleriyle yarmış olduğu atın karnına beline kadar gömülmüş buldum; hayvanın iç organlarını çiğ çiğ yemekle meşguldü. Bacaklarından tutarak çekip çıkarmak zorunda kaldım, çünkü boğulmak üzereydi. Hiç mi hiç iştah açmayan bir manzara... Ağzı doluydu, hatta taşıyordu; vücudu beline kadar kana bulanmış ve yapış yapıştı, deliler gibi inliyordu. Sonraki saati daha önce onda hiç görmediğim şiddetli bir huzursuzluk içinde geçirdi. Sinirlerinin bozulduğu zamanlarda normal olarak onu çikolatayla sakinleştiririm. Ama bu olayda hiç etkisi olmadı. Kuvvetlice bir doz morfin enjekte ederek uyutmak gerekti. Bütün gece kalbinin dayanamayacağı ve sağ kalamayacağı korkusuyla geçti. Bereket ertesi gün...

Konuşmaya başlayınca şaşkınlığımı düşünün! Zira, evet, konuşma yeteneği de geldi, gülme arzusu uyandırır da: Molière'in dilinde konuşuyor, düşünün! Duygusalılık yok, bu konuda yemin etmiştim. Ama n'aapayım, yine de ona bağlanmaya başlıyorum.

... bu konuda. Ve madem ki bünyesinde aşağı yukarı eşit oranda (adları özellikle not etmiştim) Xénon, Albert, Vincent,

Isabella (hormon ihtiyacı buradan kaynaklanıyor), Ernest ve Reinfeld'den parçalar taşıyordu, daha önce Vincent olan bu yeni kişiye, benim çocukça anagram merakım uyarınca, "X.A.V.I.E.R." adını vermenin fena bir fikir olmadığını düşündüm. (Adı hiç hafızasından çıkmasın diye de silinmez mürekkeple bileğine yazdım.) Nasıl tek parça halinde kalabiliyor, bunu ben de merak ediyorum. Son günlerde onun sayesinde anılarımızın hepsinin beyinde yerleşmiş olmadığı kanısına vardım. Örneğin, "Xavier" biraz düzensiz ve karışık şekilde de olsa, Albert'in hayatına ait bazı anı parçacıklarına sahip gibi görünüyor, oysa Albert'in sadece karaciğiyle akciğerini taşıyor. Falan filan... Gelecek için çok ilginç bir araştırma çığırı.

Kendini nasıl algılıyor? Böyle yaşamakla nasıl uzlaşıyor? Nereden geldiğini düşünüyor, kökenleri hakkında neler düşünüyor? Tabii henüz çok tutarsız (Bu, zamanla düzelecek mi? Bazı belirtiler bunu ümit etmeme imkân veriyor.) Böyle soruların yanıtlanması için bunları ona sormaya cesaret edeyim mi, ki bu aşamada bunu yapamam. (Durumunun gerilemesinden duyduğum korku, çökmesinden duyduğum korku.) Fakat bu karanlıkta bir gedik açan bir olay meydana geldi. Kâğıtlarımın arasında bir şey anyordum ki, onyıllardan beri evrak çantamın kapağındaki cepte tuttuğum bazı fotoğrafların eksik olduğunu fark ettim. Bunlar Justine'in biz yirmi yaşlarındayken çekilmiş fotoğrafları. Günlerimi bunları seyretmekle geçirdiğim için değil, fakat çantadan kendim çıkarmadığımdan emin olduğum için, aniden kayboluşları bana garip göründü. Kısa bir zaman sonra "Xavier"nin bunları yastığının altına saklamış olduğunu keşfettim. (Demek ki ben yokken kâğıtlarımı karıştırıyordu? Demek ki böyle şeyler yapabiliyordu?) Daha sonraki gün, gece, onun köşesinden gelen bir tıkırtı işittim, ayaklarımın ucuna basarak yaklaştım ve fark ettirmeden onu gözetledim. Xavier başucu lambasını yakmış, yatağına oturmuş, rahatsız edici sabit bakışlarla fotoğraflardan birine bakıyordu. O mesa-

fedem bile hangi fotoğraf olduğunu seçebildim. Bu Justine'in "Kız kardeşin Justine" yazarak bana ithaf etmiş olduğu bir resimdi. Xavier resmi, yitirilmiş bir yakının yüzünü seyrederek gibi, sevgi ve kederle seyrediyordu. (Bu resim karşısında heyecanlanan şey ondaki Vincent parçası mıydı?) Çok geçmeden yanaklarından yaşlar süzülüğünü gördüm. Ayrıca aşağıdaki olayı da bununla ilişkilendiriyorum. Geldiğimiz gün hangardaki raflarda turistik reklam türünde, "Macaristan'ın İncisi" Buda-peşte'nin güzelliklerini öven renkli bir broşür vardı. Buraya nasıl düşmüş bilmiyorum. Ama Xavier bu broşürden sanki büyülenmiş gibi görünüyor. Geçen gün, tıpkı birkaç gün önce Justine'in resmine bakarkenki halini andıran bir sevgi ve üzüntüyle bu broşürü seyrettiğini gördüm. Arkasında durduğumun farkına varınca, uygunsuz bir şey yaparken yakalamışım gibi, broşürü alelacele yatağının altına sakladı.

Xavier'nin birkaç günden beri kafasından bazı şeyler uydurduğunu not ediyorum. Adının Mortanse olduğunu (Bunu da nereden çıkarmış?), Justine adlı bir ablası olduğunu ve Macaristan'dan zorunlu olarak çıktığı için onu terk etmeye mecbur kaldığını söylüyor! Bu konuyu işleyerek üzerine bir hikâye kuruyor, kendine bir hayat icat ediyor. Hem büyüleyici hem de şaşırtıcı...

... ve bu mahpusluk hayatının ona ağır gelmeye başladığını görüyordum. Hiç yorulmaksızın duvarları dört dönüyor, volta atıyor, hangarın kapısına şiddetli tekmeler savuruyordu. Fakat antrepodan çıkması söz konusu olamazdı. Hemen değil. Bir kere, fazla kırılgandı, ayrıca organları düzgün çalışmıyordu. Sonra ister istemez Cagliari'nin Almanya'dan –geciken– dönmesi beklenecekti. Böylece, o gün öğleden sonra antrepoya döndüğümde, Xavier'nin bağlarını çözmüş (taşkınlığı yüzünden onu sık sık bağlamaya mecbur oluyordum), her şeyi, aletlerimi, eşyalarımı, şişelerimi kırıp dökmüş olduğunu gördüm;

kendisini, bilinci kapalı, bir temizlik paçavrası gibi baygın yerde yatar buldum. Mutlaka bir şey yemiş veya içmişti, zira üstü başı kusmuğa bulanmıştı. Ağzının kenarlarında gri yeşil bir köpük kurumuştu. Cansız vücudunu yatağa kadar sürükledim. Dediğim gibi her şeyi kırıp dökmüş olduğundan verecek ilaç da kalmamıştı; yeniden tedarik etmek için eczaneye koşmam gerekti. Hangarın kapısını kilitlemeyi akıl etmedim. Döndüğümde Xavier'den iz yoktu. Kaçmıştı. şu anda nerede bulunduğunu Tanrı bilir. Bu beni rahatsız ediyor, hele birkaç günden beri anatomisinin belli yerlerinde doku yozlaşması belirtilerinin ortaya çıktığını düşününce, daha da çok. Bunun geri döndürülemez olmasından korkuyorum.

Xavier uydurma mangalının üstünde defterden birer birer koparıp yaktığı yaprakların kararışını, kıvrılışını, duman olup uçuşunu seyrediyordu. Gözleri boşlukta, "Bunların hiçbirisi doğru değil," diye tekrarlıyordu. Fakat Justine'in zorla çıkardığı basketini tekrar giymeye kalkınca, ayağında gerçekten bir "imza" bulunduğunu görmek zorunda kaldı. Sahiden de tabanında, keskin bir uğla çizilmiş harflerle, şunlar yazılıydı:

Rog. L.-d'Alles, Nisan 1929.

8

Geç kalmış bir yaz sıcağı. Dondurucu yağmur ve sonbahar zatürreelerinden önce altı günlük bir hamam sıcağı. Güneş çok yakıcıydı, adeta ışıktan bir çığlık. Çırak odasında pişiyordu. Susuz, gıdasız, dinlenmeyle ilgisi olmayan bir uyuşukluğun pençesinde. Jeff'i, Peggy Sous

Terre'i¹, dayak yediği bir gün kendisine aromalı içeceğinden vermiş olan zenci kadını düşünüyordu. Saatlerce ne bacağına oynatabiliyor ne de elini kaldırıbiliyordu. Can-sız ve yabancı bir kütle bütün ağırlığıyla kerevetinin üzerine çöküyordu. Yatağında, yanında bir kadavrayla uyanmıştı ve bu havası kaçmış balon insan, bu kemik ve salgı torbası, dünyada kalmakta inat eden kendi vücuduydu. Örneğin odasının duvarları, plakaları ve uyduruk mangalı ne kadar kendisi değillerse, kendi vücudu da o kadar kendisi değildi artık. Şimdi bu yabancı şey ölüyor-du ve onun içinde yaşayan, anlaşılmaz bir şekilde orada yaşamaya devam eden kendisi olduğuna göre, aynı za-manda kendisini de öldürüyordu. Kendisini yavaş yavaş çözülüp dağılmaya götürüyordu, çehresiz ve yanıtsız. Dünya gibi enkaz halinde.

Bu şey öksürürken bazen ağzından kan geliyor, Xavier kendinde bu kanı tükürecek kuvveti bulamıyor, bu kaygan ve ekşi sümüksü şeyi ağzında tutuyor, daha sonra da onu yutmak zorunda kaldığını görüyordu. Demek ki koket artık etinden dışarı çıkamayacaktı. "İş bitti." Aynı zamanda bu umurunda bile değildi. Bundan sonra neye yarardı? Artık hiçbir şey istemiyordu, hele de devam et-meyi. Sona ermenin fazla bir şey açıklamadığını düşünüyordu. Ölümü bilmek bir şey öğretmiyordu. Sonunda tek varoluş duygusu olarak var olmanın utancı. Çıracık öngördüğü gibi her şey tamamlanıp hiçliğin dumanları-na karışmadan önce biraz huzur, biraz sessizlik istiyordu.

Huzur ve sessizlik, neden olmasın? Cumartesi ve pazar günleri binanın hiçbir yerinde bir tek balyoz bile çalışmazdı. Ama gel gör ki Strapitchacoudou adeta zincirlerinden boşanmıştı (inişli çıkışlı kaçıklığın girişken evre-

1. Peggy Sue, önce Peggy Sous (altında), daha sonra Peggy Sous Terre (toprak altında) oluyor. (Ç.N.)

sinde). Kendini tam bir müzikhol maratonuna kaptırmıştı. Repertuarı, muziplikleri, cambazlıkları, vs. her şey vardı bunun içinde. Bütün küstahlığıyla, çırağın artık damlasını bile bulamadığı parlak bir dinçlik ve dinamizm sergiliyordu. Hayat bir ıstırap yatağının çevresinde bütün ihtişamıyla taşkın ve saldırgan, çiçek çiçek açıyordu.

Gece olunca Xavier'nin çilesi devam etti. Bağa göz-lükler takıp eline Herr Doktorvari bir değnek alan Strapitchacoudou "genel görecelik" üstüne bitmez tükenmez bir konferans çekti ve konuyu enine boyuna mercek altına yatırdıktan sonra, elbette gereken birkaç yeniliği de devreye sokmak şartıyla, Einstein'ın tezinin metafizik açısından Kant kritisizminin aşkın ilkeleriyle bağdaşmaz olmadığını savundu. Diyecek bir şeyi kalmayınca, pi sayısının virgülden sonraki hanelerini sayabildiği kadar saymaya koyuldu; uzun dizide bunların periyodik olduğunu iddia ediyordu. Nihayet, sabahleyin, elleri belinde, çenesi Mussolini, tatmin olmuş bir edayla odayı arşınladı. Dekor -bu yıkımı, bu perişanlığı- kendi kaprisinin eseri bir katliamı seyreden bir fatihin kendini beğenmişliğiyle süzdü.

Fakat birden yerinden hopladı. Xavier'nin bir kule gibi uzun silueti, iplerinden oynatılmaya başlanan cansız bir kukla gibi, yerinden doğruluyordu. Kurbağa, kaçmaya hazır, geri çekildi. Çırağın bacakları kaskatıydı, dizlerini kıvıramaz olmuştu. Kukla adımlarıyla kurbağaya doğru yürüdü. Strapitchacoudou devasa gölgenin yaklaştığını görüyordu. Fakat Mortanse birden durakladı ve kendinde değilmiş gibi, sendeleyerek gözkapaklarını indirdi. Kurbağa heyecanla bekliyordu. (Yere yıkılacak mı? Yıkılmayacak mı?..) Oğlanın boğazından bir hıçkırık çıktı. Ağzının kenarında bir kan sızıntısı belirdi.

Gözlerini açtı, yalpalayarak fakat azimle, sabit fikrinin etkisiyle, yürüyüşüne devam etti. Yanaklarında mor lekeler belirliyordu. Kurbağayı yakalamak istedi, fakat

hayvanın elindeki değnek aslında bir iğne bastondu, kurbağa bastonu oğlanın elinin baş ve işaretparmakları arasına sapladı. Sonra da koşup pencerenin pervazına sığındı. Oyun oynarcasına, toreodor figürleriyle, üstüne kapanmaya çalışan dev ellerden sıyrılıyordu. Çırağa dilini çıkarıyordu. Sonunda, iğne bastonunu bırakıp minicik kollarını yusufçuk kanatları gibi çırparak iri bir böceğin vızıltısıyla çırağın çevresinde dönmeye başladı. Xavier elleriyle yüzünü korumaya çalışıyordu. Korkuyla elini kolunu sallıyordu. Derken dünyanın yarısı ayağının altından kaydı, sol dizi büküldü, bir iniltiyle yere yığıldı. Bu beklenmedik hareket kurbağayı şaşırttı. Yörüngesini değiştirmeye vakti olmadı. Oğlanın omzuna çarptı. Ve hop! Oradan zıplayıp doğru ağzına...

Çırak tekrar ayağa kalktı. Yerdeki demir parçalarına tutunarak yatağına döndü. Kurbağanın bacakları oğlanın dudaklarının arasında öfkenin verdiği enerjiyle çırpınıyordu. Xavier çenesini gevşetmiyordu. Yüzü intikamın şehvetiyle aydınlanıyordu. Kutuyu kavradı ve Strapitchacoudou'yu adeta içine tükürdü. Sonra kapağı hızla ve el çabukluğuyla deli gibi çırpınan çıldırmış yaratığın üzerine kapadı. Pantolonunu belinde tutan ip parçasını çıkarıp kutuyu onunla sıkıca bağladı. İçeriden utanmaz küstahın öfkeli çığlıkları duyuluyordu, histerik çırpınışlarla kendini kutunun bir yanından öbür yanına atıyor, tehdit ve lanetler yağdırıyordu. Xavier ise, her şeye karşın evrenle barışık olarak gidecek olan ölüm yolcusunun tebessümüyle, zaferinin tadını çıkarıyordu.

Ani ve marazi bir iğrenme duygusuna kapılarak, kutuyu bir alet yığınının üstüne bıraktı. Gökyüzünün maviliğine boyanmış pencereye gitti. Göğe bakmak parmağını gözüne sokmak gibi acı veriyordu. Yine de açık açık baktı, sonra güneşe, korkusuzca meydan okuyarak, retinalarındaki acıya aldırmayarak. Bakışlarını sokağa indir-

diği zaman, kör olmuştu. Bir dakika kadar öyle kaldı. Tam bir dakika, artık hiçbir şey göremeyeceğini sandı. Sonra sağ gözü bir sürü bulanık ve hareketli şekiller seçmeye başladı. Bunlar yavaş yavaş netleşti; sokakta bir kalabalık vardı. Sol gözüyle ise artık hiçbir şey seçemiyordu. Göz yanarak ölmüştü. "Peggy tarzında," dedi içinden.

Sokağın üstüne, bir binadan ötekine geniş bir bez gerilmişti:

Hoş geldin Mary Pickford
Amerika'nın küçük sevgilisi!

Çırak, hiç heyecanlanmadan, iki yıkımcı arasında kulak misafiri olduğu bir konuşmayı hatırlıyordu. Buna göre yıldız aktris, New York halkını selamlamak üzere, bir limuzin içinde mahallenin sokaklarında dolaşacaktı. Demek o gün bugündür?.. Ve Mary Pickford tam buradan, penceresinin altından geçecekti ha!.. Xavier bir an için buruk bir öfkeyle güldü.

Kutuyu bıraktığı yerden almaya yelteniyordu ki, gözü Rogatien Long-d'Ailes'in vermiş olduğu pakete takıldı. İlk anda pakette bulma ihtimali olan şeyden korktuğu için açmayı reddetmiş, daha sonra da düpedüz unutmuştu. Paket bütün o günler boyunca su sızdıran lavabonun altında kalarak ıslanmış, nem içine işlemişti. Xavier paketi eline aldı. Ambalaj kâğıdı pişmiş balık derisi gibi ayrılıyordu. İçerik meydana çıktı: birkaç bin dolar. Üstteki banknotların üzerine bir şey, bir kelime yazılmış, fakat damlayan su bunu yıkamış, silmişti; Xavier pek iyi okuyamadı, belki "affet" kelimesi olabilirdi. İki elini ıslak banknot tomarına daldırdı. Birini çekip almaya çalışırken paralar parmaklarının arasında eriyip dağıldı. İçlerine işlemiş sudan çürümüşlerdi. Mortanse elinde paketle pencerenin önüne geldi. Rüzgârın yakalayıp dağıta-

cağı, bir yeşil kelebek sürüsüne dönüştüreceği umuduy-
la, paketi atabildiği kadar yükseğe fırlattı. Fakat ıslanmış
paralar birbirine yapışmıştı. Tek bir kalın tomar halinde
sokağın ortasına, çöplerin yığıldığı yere, pat diye düştü.

Şapkasını başına geçirirken kafa derisinde garip, bi-
raz yakıcı bir şey hissetti. Elini saçlarında gezdirdi. Saç-
larının parmaklarının arasında kaldığını, uzun tutamlar
halinde döküldüğünü, dirençlerinin örümcek ağından
farksız olduğunu gördü. Dökülen saçlarını burnuna gö-
türüp kokladı. Sonra, tamamen ilgisiz, şapkasını tekrar
başına geçirdi.

Not defterinden kalan şeyin yanından geçerken ge-
ne de bir tereddüt geçirdi. Defteri rastgele açtı: haftalar
önce yazmış olduğu metinler. Sadece cümlelerin şu bölü-
münü okudu: "... ve bir kez bu ülkenin Başkanı olunca..."
Utançtan hemen sayfayı çevirdi. Bir de şunu okudu:
"Varlıkların yerini başka varlıklar tutamaz." Bir kalem
aldı, bir an düşündü ve yazdı: "Sadece isterdim ki..." Fa-
kat daha ileri gitmedi, daha ileri gitmek zahmetine değ-
meyeceğini düşündü ve kalemmini de pencereden dışarı
fırlattı. Kutusu koltuğunda kapıya vardı. Strapitchacou-
dou içeriden en tavlayıcı sesiyle seslendi: "Xavier!..
Hşşt!.. Xavier!.." Adını ilk kez telaffuz ediyordu. Çırak
bir an hareketsiz kaldı, fakat başını sallayıp çıktı. Yanık
et kokusu koridoru hâlâ terk etmemişti.

9

Kambur cüce, elinde kamçı, gözleri yusuvarlak, ku-
mar makinelerinin arasında yürüyor, hiç utanç duyma-
dan, yüzünü buruşturup homurdanarak müşterilere duy-

duğu horgörü ve küçümsemeyi dışa vuruyordu. Makinelerin en çok müşteri çeken "Mary'nin Küçük Bir Kuzusu Vardı" adını taşıyordu ve bunda sadece yetişkinler oynayabiliyordu. Çocukluk ruhlarını koruyabilmiş babalar küçük Mary'nin tenekeden kabalarının arasındaki yarığa üç sent atıyor, şingirtılarla birlikte ampuller yanıyor, babalar bir kolu kullanarak, ucundan bir kurşun bilye sarıkan çelik teli kontrol etmeye çalışıyorlardı. Altındaki leğende, pembe kuyruklarına küçük mıknaatılar bağlanmış altmış kadar fare kaynaşıyordu. Oyuncu baba, maharetiyle ve tabii biraz da şansla, bir fareyi mıknaatısından yakalayıp çelik tel marifetiyle huninin üzerine getirebiliyordu. Oradan, ki oyunun can alıcı noktası buydu, ya fare kendisini bir ezicinin beklediği çukura kaçmaya bırakılıyor, minicik hayatı böylece kısa ve kırmızı bir emme şapırtısıyla sona eriyor, ya da huninin ağzına düşüyordu. Bu huninin borusu ayakları sımsıkı bağlı koyunun içine sokulmuştu. Üç denemenin ikisinde baba bir fare mıknaatılamayı bile beceremiyordu. Mıknaatılı farelere gelince, içlerinden birinin, huniden tarafa düşerek panik içinde ve tüm pençeleri açık halde koyunun vajinasından içeri dalması onda bir ihtimal bile değildi. Ama yine de ara sıra oluyordu. O zaman koyun başını oynatarak meliyor, hareketi, bir iple koyunun çenesine bağlı şekerleme tepsisine aktarılıyor, şekerlemeler bir eğik düzlem üzerinden yuvarlanarak koca bebeklerin avuçlarına ulaşıyor, onların da bunları afiyetle yemekten başka işleri kalmıyordu.

Xavier yoluna devam etti. Bir sabırsızlık ve hararetli bekleme atmosferinin hâkim olduğu kalabalık caddeyi takip ediyordu. Hediyelik eşya satıcıları, tezgâhlarını açmışlardı. Yan sokakların köşe başlarında küçük çocuklar için küçük atlıkarıncalar dönüyordu. Kuvvetli adam numaraları hokkabazlar, palyaçolar, düşüncelerinizi didikle-

yen ispritzmacılar, konfeti satıcıları ve sosisli sandviç tezgâhları vardı. Ölümlüler maaile gelmiş birbirlerine ekleniyor, tanıdıklarla selamlaşıyor, bu yüzden öylesine tıktık tıktık bir kalabalık birikiyordu ki, Xavier bir an durmak zorunda kaldı. Kendisine yöneltilen korkulu veya kınayıcı bakışlara dikkat ettiği yoktu. Işık, çehreler arasında hoplayıp zıplıyor, vücutların ortasında yüksek ateşli eller gibi titriyordu. Xavier bu sürtünmelerden, hafif çarpışmalardan, minik itiş kakışlardan canı yanarak, kalabalığı yarıp geçiyordu. Kendini çivilere takılarak yırtılan bir çamaşır gibi hissediyordu. Bir tek an vardı ve o bütün evreni dolduruyordu. Ve artık hiç kimse, kimse değildi.

Binaların pencerelerine suratlar, birbirinin üstüne tırmanmış vücutlar doluşmuştu, karşıdan soğan dolu kasalara benziyorlardı. Sokakta ise paçavralar ve kir pas içinde, aklıktan kemikleri çıkmış çocuklar bacakların aralarından süzülerek kortej geçerken ön sırada durmayı garantiliyorlardı. Xavier onları seyretmek için durdu. Komando disipliniyle birbirlerine sesleniyor, birbirlerine aralarında kararlaştırılmış işaretler yapıyorlardı; hepsinin ağzında satıcı tezgâhlarından araklanma, birer lolipopla ellerinde içi kurabiye dolu birer kasket vardı. Evet, hepsi, hatta kalabalıktan elektriklenen ve koklaya koklaya bir elden ötekine, bir pantolon gerisinden ötekine gidip gelen şu köpek bile, şaşkınlıklarını kalabalığın akışının ters yönünde gezdiren sokak serserileri bile, hatta evleri yıkılmışlara varıncaya kadar herkes Amerika'nın küçük sevgilisinin canlı olarak, gerçek mevcudiyet olarak aralarında görünerek onları hayran bırakmasına acıkmış ve susamışlardı.

Bir polis bölüğü ele ele tutuşarak zincir oluşturdu. Kalabalığı kaldırımlara doğru iterek caddenin ortasını boşalttılar. Kollukları, içinde Mary Pickford'un portresi olan pembe bir kalple süslüydü. Kalabalık o kadar yo-

ğunlaşmıştı ki, adeta adım atmak imkânsızlaşıyordu. Ter, sosisli sandviç, kızarmış mısır ve sıkıştırılmış asfalt kokuları. Xavier ara sıra duraklayarak kutuyu bacaklarının arasına sıkıştırıyor ve gürültüden, satıcı çığlıklarından, güvenlik görevlilerinin megafonlarından fişkırان kafa ütöleyici uyarılardan ve nihayet hoparlörlerden acımasızca boca edilen, kustururcasına tekrarlanan şu reklam zimbirtısından dinlendirmek için kulaklarını tıkıyordu:

Son filminde
Fu-Man-Çu'nun elinde vefat eden
Mary Pickford
dirildi!

Xavier kendini bir kadın arkadaş grubunun yanında buldu. İçlerinden birinin biraz uzağında durmuş gizli gizli gülüşüyorlardı; o arkadaşlarından biraz utanıyor, fakat aynı zamanda cüretine ve tutkusunun gücüne hayran da oluyorlardı. Söz konusu çok şişman bir kadındı. Üstüne aktrisin adı yazılı bir manto giymişti. İki karpuzu andıran göğsünde, küçük sevgilinin resimlerinin sergilendiği etkileyici bir minyatür koleksiyonu taşıyordu. Aynı şey şapkasında; aynı şey bir iple omzuna bağlı, tapılan yıldızın adını havalara uçuran balonlarda... Vücudundaki yağdan boğulacak haldeydi, havuç gibi kızarmıştı, iki ayağını bitıştirmiş, olduğu yerde zıp zıp zıplıyor, bileklerine bağlı çingirakları sallıyor, bir yandan da tempolu biçimde avazı çıktığı kadar bağırıyordu: "Mary Pickford dirildi! Mary Pickford dirildi!"

Böyle tepinip dururken gelip Xavier'ye tosladı. Bu geniş kütle oğlana dengesini kaybettirdi. Alınmadığını açıkça göstermek için kadına gülümseyerek yerden kalktı. Kadın kendisine hakaret edilmiş gibi şaşırarak çırağadık dik baktı. Oğlanın insana yakışır bir biçimi kalmamış

şapkası, kurumuş kan lekeli gömleği, yalnız sağdakinde ayakkabı bulunan, öbürü çıplak hatta çorapsız olan ayakları, bütün bunlar kadının üç haftadan beri yaşamaya hazırlandığı kutsal âna hakaret teşkil ediyordu. Çırağa, suratına tükürme anlam ve değerinde bir bakış fırlattı ve çılgın çırpınışlarına devam etmek üzere biraz öteye gitti. Mortanse şapkasını yerden aldı, içinden, "Bu da hayat işte," dedi.

Önüne çıkan ilk ara sokağa daldı. O hengâmeden sonra orada kendini nerdeyse mutlu hissetti. Hamallar bir kamyonndan sandıklar boşaltıyorlardı. Xavier bilye oynayan çocukları seyretmek için durdu. Binaların gölgesinde bilyeler ona dipdiri ve güzel görünüyordu. Üstlerine ışık vuruyor, renkli pırıltılar oluşuyordu. Xavier o küçük oğlanlarla oynamak isterdi. Diz çökmek ve parmaklarını ustalıkla kullanmak...

Bir de komik bir köpek yavrusu vardı, patileri henüz kendisine büyük gelen, kulakları ve dili yerlere değen. Her yeni oyunda, sinirli ve coşkulu sıçrayışlarla, küçük havlamalarla, göz zannettiği sarı, kırmızı, yeşil bilyelerin peşinden koşuyordu. Xavier farkında olmadan eniğe gülümsemişti. Güvercinler, çocukların yanı başında ve hiç kavga etmeden, hamalların taşıdıkları sandıklardan döken taneleri gagalıyorlardı. Sakin bir meltem binaların arasından akıyor, oraya biraz serinlik, nereden çıktığı belli olmayan bir leylak kokusu getiriyordu. Dar sokaktan bakılınca gökyüzü de, üzerlerine yansıdığı bilyeler gibi sakin, rahatlatıcı ve neşeliydi.

Derin, korkunç, dayanılmaz bir heyecan çırağın yüreğini burdu. Tanrım, ne kadar yatkın hissetmişti kendini, bu hayatı yaşamaya, sevmeye!.. Tanrım sadece var olmanın bahşedilmesini, onun sıcak renklerini, sabahları kuşların ve sokakların uyanışını sevmeye nasıl da duyarlı olacaktı!.. Dostlara sahip olmaya ve onları sevmeye!.. Yalnız-

ca bunu isterdi, kabul edilmek, beklenmek ve kucaklanmak ve ara sıra alnını dost bir göğüse dayayabilmek, tatlı tatlı saçlarıyla oynayacak bir kadın. Karanlık bir adalet bunlara asla hakkı olmayacağına karar vermişti. Bu mutluluk hayalleri kalbine çakılmış bir kazık gibi duruyordu.

"Hey çocuklar! Bakın kim var şurada!" diye bağırdı yaramazlardan biri ve bütün arkadaşları hemen oyunu bıraktılar.

"Bak hele, bunu görmeyeli hayli zaman olmuştu. Ama, vay canına, ağılıyor be!.."

Çocuklar Xavier'nin çevresinde alaycı bir halka oluşturdular. Tam zamanında gelmişti, çünkü durmadan bilye yuvarlamaktan sıkılmaya başlamışlardı. İki ayaklı bir perişanlıkla eğlenmekten daha kötüsü vardı oyalanmak için, Küçük Sevgili gelinceye kadar. Çocuğun biri çırağın kutusunu elinden almaya çalışıyordu; içinde ne olduğunu soruyorlardı, falan filan. Böyle ayağında tek basketle nereye gittiğini de tahmine çalışıyorlardı. Biraz gülmenin kimseye zarar verdiği görülmemiştir. Xavier duvara dayandı ve kuvvet alarak bir hamle yaptı, tehdit dolu çemberi kırdı, geçti. Gözleri küçücüktü, kafasının karışıklığından gözleri dolu dolu olmuştu. Arkasından gelen çocuklara aldırış etmiyormuş gibi görünmeye çalışarak yürüyordu. Sırtında, kürekkemiklerinin arasında, onların kırıcı, zalim, masum sözlerini hissediyordu. Çetenin reisi on dört yaşlarında olmalıydı; Mortanse'ın ancak dirseğine geliyordu. Şimdi Xavier'ye yetişmiş, onunla aynı hizada yürüyor, alaylı bir ahbaplık gösterisi kabilinden sırtına şaplaqlar indiriyor, nereye kadar dayanabileceğini sınarcasına şaplaqların dozunu gitgide artırıyor. Xavier yediği her darbeye alçakgönüllülükle gövdesini hafifçe eğerek durumu kabulleniyordu.

"Bu sıcakta sol ayağını serinletecek yerde şapkanı çıkarsan daha iyi olmaz mı? Hadi, bırak da bir deneyeyim!"

Mortanse, gözleri sabit ve utanç dolu, şapkasını eliyle tutarak ilerlemeye devam ediyordu.

"Hiç olmazsa gömleğini çıkar!" diye devam ediyordu küçük reis. "Serinlersin, hadi."

Diğerleri koro halinde bağırdı: "Evet, evet! Hadi çıkar gömleğini!" Neden bilinmez, bu fikre pek asılmışlardı. Çırak tüm kuvvetini harcayarak yürüyüşünü sürdürürken, çocuklar ille de gömlek! diye tutturmuşlardı. Bu, dünyanın en komik şakası olmuştu. Çırak birdenbire durdu. Çocuklar da arada ihtiyatlı bir mesafe korumak için aynı şeyi yaptılar zira ne de olsa oğlan bayağı uzun boyluydu. Mutluluktan uçuyorlardı: "Valla sahiden çıkaracak be!" Ve herkes heyecandan titriyordu.

Çırak hepsinin gözlerinin içine tek tek baktı, ama hiçbirini etkilenmedi. Küstah bir edayla bakışlarına direniyorlardı. En küçükleri gülmekten kıırıldı. Xavier kutuyu bacaklarının arasına kısırdı ve yavaş yavaş gömleğini çıkardı. Çocuklar anında suspus olup bir adım gerilediler. Küçük reis yüzünü buruşturarak mınıldandı: "Yüce Tanrı'nın anası Aziz Meryem..." Xavier X. Mortanse'ın tüm gövdesi iğrenç bir yaradan ibaretti. Karnı ve sırtı, sönmemiş kireçle etine kazınmış *graffiti*'lerle kaplıydı. Özellikle kürekkemiğinin altındaki şu cümle: "Kristof Kolomb insanlığa bir dünya armağan ettiği için kendini prangaya vurulmuş buldu."

Karnında da, daha iri harflerle yazılmış, en okunaklı şu cümle:

"Ben ebediyan Justine Vilbroquais'ye ayıdım."

Xavier son olarak, memelerini bastırmak üzere kendi icat etmiş olduğu plaketleri de çıkardı. Memeleri bütün ihtişamıyla ortaya çıktı. Biri, rengi ve biçimiyle patlıcana benziyordu; öbürü, oval, alacalı, üzerinde mor

düğmeler bulunan bir tür yumuşak sosise. Xavier çocukları süzüyordu. Sessizliği, kendisinin de ne olduğunu bilmediği bir yardım, hiç gelmeyecek bir açıklama dilenir gibiydi. Utanç ve pişmanlıkla ve yorgunlukla başını eğdi ve hiçbir şey demeden uzaklaştı. Hiçbir çocuk peşine takılmadı. Dar sokak bir başka dar sokağa çıkıyordu, Xavier onu da izlemeye devam etti. Boynunun omuzlarına bitiştiği yer dikiş çizgileriyle çevriliydi. Koltuk altları da aynıydı, kıl filan da yoktu. Hastalanmış, burnu akan bir eşeğe rastgeldi. Hayvan yalnızdı ve artık yürüyemiyordu. Sol arka bacağı kirli ve çürümüş bir sargıyla kaplıydı. Xavier şapkasını çıkardı ve eşeği güneşten korumak için hayvanın başına koydu.

“İnsanların nereden geldiğini biliyor musun? Ben nihayet anladım. Gecedен geliyorlar. Bir gece –kadın uyuyor– ve kadının içine biraz gece giriyor. Ve hayat başlıyor, denizde bir balık gibi. Ben hiçbir zaman bir kadının vücudunda bulunmadım. Beni oluşturan parçalar belki bulunmuştur, zira gerçek şu ki, ben kendi başıma küçük bir cemaatim. Ama ben, hayır. Hiçbir zaman annemin içinde bulunmadım, ki zaten ablam bile değildi. Babama gelince. Bunun ne demek olduğunu biri bana açıklarsa memnun olurum. Şimdi anlıyor musun?”

Hayvan tatlı bakışlı gözlerinin bütün iriliğiyle yanıt verdi. Çırak başını salladı, hayvanın sağrısını okşadı ve onu kaderine terk etti, çünkü hayat bundan ibaretti, karşılaşmaları, bozuşmaları, diye düşünüyordu.

Xavier varış noktasına yaklaşıyordu. Bunun için geri dönüp kalabalığın bulunduğu yere gitmesi gerekiyordu. Resmî programa göre Mary Pickford az sonra limuzininin içinde boy gösterecekti ve bütün yüzler caddeye dönüktü. Bir bando, sağır edici bir metal tangırtısı ve sanki bir fikri çekiçle vura vura insanın kafasına sokmak ister gibi bomboş, aptalca ve hödükçe davul gümlmeleri

içinde, geçit yapıyordu ve halk beğeniyor, hep birlikte el çırpıyor, daha fazlasını istiyordu. Xavier'ye dikkat eden yoktu; o varoluş haçını sırtlamış, duvarlara sürünerek gidiyordu. Bir kadın onu görünce çocuğunun yüzünü eliyle kapadı. Çıracak ilerlemeye devam ediyordu. Şapkasız, kutusu koltuğunda, memeleri ortada. Saçları yer yer dökmüştü: çimenlikteki kum açıklıkları gibi.

Bir binanın cephesini üçüncü katına kadar kaplayan renkli bir Mary Pickford portresi vardı; büyük bir kalabalık bu resmin altına toplanmış, "Hurraa!" ve "Dirildi!" diye bağırıyor, bir yandan da havada konfetiler uçuşuyordu: kurdun tavuğu yedikten sonra geçirirken çıkardığı tüyler. Hal ve tavrıyla evi yıkılmışlara benzeyen bir oğlan, geçit alayını herkesten iyi seyredabilmek için bir pervazın üzerine tünemişti. Fakat neden bilinmez ayağı kaydı, bir patlama sesiyle on metreden sokağa düştü. Başka yıkılmışlar koşuştular. Fakat düzen koruyucuları, havlayan köpekleri ve uzun menzilli coplarıyla kalabalığı hemen dağıttılar. Ceset de elçabukluğuyla oradan uzaklaştırıldı.

Xavier X. Mortanse nihayet yıkım şantiyesine vardı. Burası artık derin bir çukurdan ibaretti. Etrafı kalabalığın taşkınlıklarını önleyeceği düşünülen kalın çelik tellerden bir çitle çevrilmişti. Çıracak tellerin arasından süzülürdü. Kalabalığın boğuk uğultusu titreşim halinde sırtına vuruyordu. Ayağı kaydı, yuvarlandı, doğruldu, tekrar düştü ve yuvarlandı; böylece çukurun dibine vardı. Tozların arasında oturarak kuvvetini toplamaya çalıştı, ne kaldıysa. Bacaklarının üstünde doğruldu, oradaki kum ve alçı piramitlerine kadar topallaya topallaya gitti.

Diz çöktü ve parmaklarıyla, tırnaklarıyla, yeterli derinlikte bir çukur açınca kadar yeri kazdı. Kutunun içinde kıyamet kopuyordu. Xavier kutuyu çukura yerleştirdi ve üstüne toprak yığmaya koyuldu, bulabildiği en ağırından.

“Ne yapıyorsun orada, tam olarak?” diye sordu Ariane.

“İşi bitiriyorum,” demekle yetindi çırak, işine ara vermeden.

Filozof da kalabalığın arasında dolaşıyordu. Klinikten kaçmıştı. Baş yerde, elleri ceplerinde yumruk, saçlarına kadar kir pas içinde, yürüyordu. Kendi kendine bölük pörçük bir şeyler mınıldanıyordu. Mekanik bir şekilde kendisine bir şeyler hatırlatan şantiyeye doğru baktı ve Xavier’yi gayet net gördü, onu tanıdı. Fakat kendisini artık aklının tamamıyla yerinde olmadığına inandırmış olduklarından, içinden şöyle dedi: “Sahtekârlığın Kumları yine olmayan şeyler görüyor.” Ve her şeye kayıtsız bir insan harabesi, ellerini ne yapacağını bilemeyerek, boş boş dolaşmasına devam etti.

Kendini işine vermiş olan çırak sıkı toprak bulmak için daha öteye gitti.

“Ben bir küçük kız çocuğuyum. Adım Ariane.”

“Kim olduğunu biliyorum.”

Uçsuz bucaksız, saldırgan ve muzaffer, tamamen bulutsuz mavilikteki gökyüzü, bütün genişliğiyle açılmış, yakıyordu. Adaleti o olgunlaştırıyor, ağaçları kurutuyor, her canlıyı ölümüne biraz daha yaklaşıtıyordu.

“Aslına bakılırsa hayran olunacak bir niteliğin var,” dedi Ariane. “Cesaret demek istiyorum.”

Xavier değerlendirmeyi ciddiye aldı. İşine ara verdi, düşündü. Sonra tekrarladı:

“Cesaret mi? Her şeyden korktum, olura olmaza ağladım, şeylerin oluş tarzından hiçbir şey anlamadım. Cesaret kim ben kim?”

“Sen benim tanıdığım en cesur doston.”

“Sana da elveda,” dedi çırak, kumdan höyüğünü tamamlayarak.

Bir an önce önemli bir karar vermek zorundaymış gibi dalgın dalgın, yaptığı tepeciği seyretti. Bir tür son had-

dine varmış umursamazlık ve çılgınca bir vazgeçiş hamlesiyle, pantolonunu ve donunu da çıkararak Strapitchacoudou'nun mezarının üstüne attı. Marazi bir şaşkınlıkla, tekrarlı tekrarlı bıkkınlık vermiş bir gizem gibi, kasık hizasında derisini çizen dikiş izlerini ve uyluğunun ortasında, son haftalarda hacmi iki, ağırlığı üç misline çıkan ve taş gibi sertleşmiş olan iri et topunu seyretti. Üstünde kabak ve mor harflerle şu okunuyordu: "Et çiçeği."

Ne kıl, ne cinsel organ ne testis kesesi bulunan apı-sarasında, elle çalıştırılan ve kırmızıya boyanmış altı santimlik küçücük bir musluk –belki fazladan bir omurgörülüyordu.

Çırak dizüstü çöktü. Kirpiklerinin üstünde ter, toz, alçı, vs. birikmişti. Sağ gözünün önünde artık sadece ışık seli gibi akan kalın bir sis vardı.

"Sen yine de bak," dedi Ariane. "Nasıl olsa bedava, ne olduğunu bana söylersin."

Xavier elinin tersiyle gözkapaklarını ovuşturdu. Bir demet kurumuş karahindiba, güneşten kavrulmuş saplarıyla solmuş taçyapraklarını yere eğmişti.

"Bunlar çiçek," dedi.

"Sence susamışlar mıdır? Onlara su verilemez mi, ne dersin, ha?"

Xavier büyük güçlüklerle kalktı. Gözlerini şantiyenin her tarafında gezdirdi. Burada kaç çiçeğe yer vardı, kaç ağaca? Buraya bir dere getirilebilirdi, şuraya, ağaçların dallarına kuşlar için yuvalar asılabilirdi. Haziranda, geceleri, ikişer ikişer, gelip yıldızlar seyredilebilirdi. "Peggy, Lazare! Şu bahçeyi tamamlamama yardım edin!"

"Gidip su bulacağım," dedi. "Şu yukarıdaki insanlardan isteyeceğim."

"Evet ve bu arada ben de onlara gölge yapacağım," dedi ışık. Bu arada Xavier de çölde gözleri oyulmuş deve gibi beyni uyuşmuş, düşe kalka uzaklaşıyordu.

Büyük güçlük ve acıyla çukurun yamacına vardı. Yukarıda kalabalığın uğultusu artıyordu. Büyük an gelmek üzere olmalıydı. Ama mutlaka biri ona biraz su vermeye razı olurdu. Şimdi mesele oraya kadar çıkmaktı. Xavier son kuvvetini topladı, hamle yaptı. Büyük bir çaba pahasına birkaç metre yükselebildi. Teker meker yamacın dibine yuvarlandı. Etrafında tozlar uçuşuyordu. Yere yayılmış durumda sonsuzluk gibi süren bir dakika öksürdü.

Kalktı, ayaklarını tekrar kuma sapladı ve tekrar tırmanmaya girişti. Elleriyle, dizleriyle, dişleriyle vücuduna yardım ediyor, itiyor, çekiyor, dayanıyordu. Artık iyice yaklaşmıştı. Kendisine sırtı dönük kalabalığı görebiliyordu. Sürünerek ilerlemeye, son bir hamleyle doğrulmaya çalıştı: "Su!.. Su!.." Fakat bir anda sanki her şey altından kaydı, sırtüstü, karınüstü sıçramalar yaptı, başını bir taşla çarptı; eklemleri birbirinden ayrılmış, şekilsiz bir yığın halinde, kara bir sıvı kusarak kendini bayırın ortasında buldu. İşte tam o anda, bir çelenk ve konfeti tufanı altında, vahşi çığlık ve alkışlar arasında, Mary Pickford'un limuzini sokağın köşesinden görüldü. Ve bahçıvan çırak, kalbinde son bir sıkışmayla, bu kayıtsız alkış kıyamet arasında sona erdi.

Nagasaki, 1988 yazı
Longueuil ve Sainte-Agathe-des-Monts,
Mart 2001-Mayıs 2002

*Birçok edebiyat ödülünün
sahibi, sınıflandırılması güç,
sıra dışı romanların yazarı
Gaétan Soucy, Kafka, Dickens,
Dos Passos gibi isimlerle
karşılaştırılıyor.*

Kendisini yirmili yılların sonunda New York'ta bir limanda bulan, kırılğan, saf ve masum genç Xavier X. Mortanse'in, geçmişine dair sadece üç isim vardır: bileğine dövme olarak yapılmış kendi adı, kız kardeşi Justine'in adı ve Macaristan'da olduğunu hatırladığı Saint Lawrence Irmağı. Gerçekte kim olduğunu bilmeyen Xavier, şehri yavaş yavaş bir yıkım alanına çeviren acımasız ve kaba "yıkıcılar"ın yanında çirak olarak işe başlar. Aşkların, düşlerin, evlerin ve hayatların parçalara ayrılarak birer yıkıntıya dönüştüğü, aynı müzikhollerdeki gibi birçok karakterin birbiri ardına belirip kayboluverdiği bu kocaman şantiyede Xavier de Amerikan rüyasındaki yerini almak umuduyla bir o yana bir yana savrulup durur.

New York'un tüm aşırılıklarının serbestçe sergilendiği bir müzikhol, karakterlerin ise benzersiz ve tekinsiz masal kahramanlarını andırdığı, burleskten fantastiğe, fabldan vodvile birçok türün izlerini taşıyan bu barok romanın yazarı Soucy, edebiyat dünyasının, kendi özgürlüğüne inanan diğer tüm büyük karakterleri gibi kolay kolay unutulmayacak trajik bir kahraman ve XX. yüzyıl edebiyatının dev yapıtları arasında yerini alan, çok katmanlı ve farklı okumalara açık büyük bir eser yaratmış.

Ünlü eleştirmen Pierre Lepape'in dediği gibi "Gaétan Soucy, Fransızca yazan yazarların en iyilerinden biri ve şüphesiz, son yılların tartışmasız en önemli keşfi."

26 TL
KDV DAHİL

ISBN 978-975-07-1448-1

9 789750 714481